

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Μηνιαία Έπιθεώρηση • Ιούλιος - Αύγουστος 2004 • τεύχος 124 • € 4

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
Μηνιαία Έπιθεώρηση
Ιούλιος - Αύγουστος 2004
τεύχος 124 • 4 €

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ελλάδα

Έτήσια (12 τεύχη): 40 €

Έξαμηνιαία (6 τεύχη): 20 €

Φοιτητική (12 τεύχη): 30 €

Όργανισμοί, τράπεζες κλπ.: 60 €

Ευρώπη, Κύπρος

Έτήσια (12 τεύχη): 60 €

Άλλες χώρες

Έτήσια (12 τεύχη): 70 €

Τραπεζικός Λογαριασμός:

Άγγελος Έλεφάντης

Έθνική Τράπεζα της Ελλάδος
ύποκ. 132 αριθ. λογαριασμού
401740-48 (παρακαλούμε να
αναγράφεται τό όνομα του
καταθέτη)

ή

μέ ταχυδρομική έπιταγή

στή διεύθυνση του περιοδικού

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Άγγελος Έλεφάντης

Ζωναρά 10, Αθήνα 11472

τηλ. 210-6470079 &

fax: 210-6470696

e-mail: poliths@otenet.gr

Έκτύπωση: Δεκάλογος Ε.Π.Ε.

Άγαθίου 3,

Αθήνα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Άγγελος Έλεφάντης, Οι Όλυμπιακοί αγώνες θά πετύχουν	6
Η Σοφία Σακοράφα: κέρδισε τό χρυσό	8
Χιροσίμα αγάπη μου	9
Ποιοί έφτιαξαν τά έργα τής Όλυμπιάδας;	11
Όλυμπιακοί: ποιο άθάνατο πνεύμα νά διαλέξουμε;	13
Τά ρεκόρ: «Υψηλότερα, γρηγορότερα, δυνατότερα», άθλιότερα	16
Τελετή Ένάρξεως: Μιά έπιλεκτική ανάγνωση τής ιστορίας	18
Ντόπινγκ και πολιτικοί διαγκωνισμοί	20
Σύμβολα και θεάματα	21
Αύγατίζουν τά μετάλλια, οι βάσεις πέφτουν	26
Η νέα Βαρβάκειος πλατεία	28
Φειδιππίδης - Λούης - Κυριακίδης	30
Η μεγάλη παράπλευρη ώφέλεια τών Όλυμπιακών	32
Πώς θά δρέψουμε τούς καρπούς;	33
Οι εργατικές Όλυμπιάδες στον Μεσοπόλεμο	35
Νίκος Φίλης, Όλυμπιακός «άνθρωπισμός» χωρίς τήν ειρήνη	39
Έγεννήθη ήμιν «Νέος πολιτισμός»	41
Άλμπερ Ζακάο, «Οι Όλυμπιακοί αγώνες έκπορνεύονται»	42
Ζάν-Πιέρ Βερνάν, «Οι αρχαίοι Όλυμπιακοί αγώνες ήταν άπολύτως ένσωματωμένοι στή θρησκεία»	43
Παντελής Μπουκάλας, Η έμποδισμένη γιορτή τών Όλυμπιακών	45
Ό τρίτος Άνάρχασης στήν Όλυμπία	47
Πόπη Διαμαντάκου, Ισχυροί συμβολισμοί, όνειρικές εικόνες	49
Φολκλορικό ένθοπάρτι	51
Άντώνης Πανοῦτσος, Τούς κύκλους τάραττε... ..	52
Βασίλης Κρεμμυδάς, Τρίτη άποψη. Ό δαίμων τής τελευταίας στιγμής	54
Νάσος Βαγενάς, Τί θέλω νά δώ στους αγώνες	55
Άντώνης Πανοῦτσος, Τούς κύκλους τάραττε... ..	56
Λεωνίδας Δουλούδης, Όλυμπιακοί αγώνες: λίγη κοινή λογική δέν βλάφτει.....	58
Θανάσης Τζαβάρας, Όλυμπιακοί Βερολίνου 1936	61

Έξώφυλλο: Ό γιός του Νίκου Γραμματικοῦ (Έθνική Έλλάδος Χάντμπολ) χασμουριέται ή ζητωκραυγάει. Παιδί είναι όπως έρθει..

«Αύγουστιάτικα καί 'Ολυμπιακά»

Καλοκαίρι, καλοκαιρινές διακοπές, ὅλος ὁ κόσμος στίς ἀκρογιαλιές, πρῶτοι καί καλύτεροι οἱ φίλοι τοῦ περιοδικοῦ —καί καλά ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι— καί ἐπιπλέον 'Ολυμπιακοί ἀγῶνες. Ὁ κόσμος στά γήπεδα, στίς τηλεοράσεις, στίς ἄπειρες ὀλυμπιακές ἐκδηλώσεις, μέ τίς ἐξάρσεις ἢ ἀπαγοητεύσεις, ποτισμένοι βέβαια μέ μπόλικα ὀλυμπιακά ἀναβολικά. Ποῦ μυαλό γιά γράψιμο μέσα σέ ὅλα αὐτά.

Ὁ Αὐγουστος πέρασε, ἦρθε Σεπτέμβριος, ἔπρεπε νά βγάλουμε τόν *Πολίτη*. Τό ταμεῖο χειρογράφων πρὸς ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ (κι ὄχι μόνον τό ταμεῖο τῶν χειρογράφων) ἔδειχνε μηδέν. Ὅμως ἐγώ, γιά λόγους πού δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐκθέσω, ἀποφάσισα; καί τήρησά κάπως τήν ἀπόφασή μου, νά γράφω κάθε μέρα στή χειμαζόμενη λόγῳ διακοπῶν Αὐγή. Ἐγραψα ἀρκετά κείμενα, «Αὐγουστιάτικα καί 'Ολυμπιακά». Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπό τοὺς ἀναγνώστες δέν τά εἶδαν κἀν' ποῦ νά βροῦν τήν Αὐγή στό τάδε χωριό τῆς Χίου ἢ τῆς Ἀμοργοῦ!

Ἔτσι, μιά καί τό «ταμεῖο» χειρογράφων τοῦ *Πολίτη* ἔγραφε μηδέν, ἀποφασίσαμε ὅλα αὐτά τά κείμενα νά δημοσιευθοῦν στόν *Πολίτη*, σ' αὐτό τό μεταολυμπιακό τεῦχος του. Μαζί μέ τά δικά μου δημοσιεύονται καί ὀρισμένα ἄλλα πού εἶδαν τό φῶς, μέσα στόν Αὐγουστο, σέ ἄλλα ἔντυπα. Ὅλα διέπονται ἀπό μιά κριτική ματιὰ στά δρώμενα τῆς 28ης Ὀλυμπιάδας τῆς Ἀθήνας. Ὅλα μαζί συνιστοῦν μιά διαφορετικὴ προσέγγιση ἀθλητικῶν καί μὴ ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων τῆς Ὀλυμπιάδας καί τοῦ ὀλυμπισμού, διαφορετικὴ ἀπ' αὐτὴν πού ἔφτιαχναν τά μεγάλα καί τά μικρότερα ΜΜΕ. Καί ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη θεωρήσαμε χρήσιμη τὴν ἀναδημοσίευσή τους. Φυσικά, ὅσα δημοσιεύονται ἐδῶ, δέν εἶναι τά μόνον κριτικά κείμενα ὑπάρχουν πολὺ περισσότερα, ἀλλὰ οἱ δικές μας δυνατότητες ὡς ἐκεῖ ἔφταναν. Καί εἶναι ἀκόμη πιό σίγουρο ὅτι συμπολίτες μας, πού διαπνέονται ἀπό μιά κριτικὴ στάση, εἶναι πολὺ περισσότεροι ἀπ' ὅσο οἱ θριαμβολογίες τῶν ἔφημερίδων καί τῶν καναλιῶν ἐπιτρέπουν νά δοῦμε. Δέν εἴμαστε ὅλοι βγαλμένοι ἀπ' τό ἴδιο καλούπι. Ὅλοι ὅμως ἔχουμε ἀνάγκη τὴν κριτικὴ στάση, τὴν ἀνασκευὴ τῶν θριαμβευτικῶν κοινοτοπιῶν, ὅλοι ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ μιά, κάποια ἔστω, δόση αὐτογνωσίας. Μέ τό παρόν τεῦχος πιστεύουμε ὅτι ὁ *Πολίτης* συμβάλλει κάπως πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

Ἄγγελος Ἐλεφάντης

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΘΑ ΠΕΤΥΧΟΥΝ

τοῦ Ἄγγελου Ἐλεφάντη

Σέ λίγες ἡμέρες ἀρχίζουν οἱ Ὀλυμπιακοὶ τῆς Ἀθήνας, σέ λίγες ἡμέρες ἡ Ἀθήνα θά δεξιωθεῖ τὴν ἀφρόκρεμα τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν ἀθλητριῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Σέ λίγες ἡμέρες θά δοκιμασθοῦν ὅλοι, θά δοκιμασθοῦμε ὅλοι, μέ τό γεγονός, πού θά εἶναι ἕνα πραγματικό γεγονός, ὄχι ἀπλῶς μιά προοπτική, μιά προσπάθεια, ἕνα σχέδιο. Θά δοκιμασθεῖ καί ἡ Ἀριστερά, γιατί κι αὐτή εἶχε σχέση μέ τό σχέδιο ἀνάληψης τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀπό τήν Ἀθήνα. Ὅλοι ὀφείλομε νά κάνουμε τοὺς ἀπολογισμούς μας. Καί πρῶτα οἱ κυβερνήσεις τοῦ ΠΑΣΟΚ καὶ τῆς Νέας Δημοκρατίας, μαζί μέ τοὺς διεθνεῖς καὶ τοὺς ντόπιους μηχανισμούς πού προώθησαν καὶ στήριξαν τὴν Ὀλυμπιάδα τῆς Ἀθήνας. Ὅλοι αὐτοὶ θά θριαμβολογήσουν, ὅπως θριαμβολογοῦσαν προκαταβολικά, ἀπό τὴ στιγμή πού ἡ Ὀλυμπιάδα δόθηκε στήν Ἀθήνα καὶ ἤχησαν τὰ σήμαντρα ὅτι «οἱ ἀγῶνες γύρισαν σίτι». Ἐπιτέλους μετά ἀπό ἕναν αἰῶνα ἐπαναπατρίστηκαν, ἐνῶ ἔως τώρα τοὺς ἔτρωγε ἡ ξενιτιά, στό Παρίσι, στή Μελβούρνη, στό Μεξικό, στή Ρώμη, στή Μόσχα, στήν Ἀτλάντα, στό Σίδνεϋ. Σ' αὐτό τό θρῆνο γιά τόν ἐκπατρισμό τῶν Ὀλυμπιακῶν ξεχάστηκαν πολλά καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι ἦταν ὁ χριστιανός αὐτοκράτορας Θεοδόσιος ὁ Μέγας, πού ἀπαγόρευσε τὴ διεξαγωγή τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, μέ τὴν ἐπικουρία τῶν μικρῶν καὶ κυρίως τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ὀρθοδοξίας πού τοὺς ἐξαπέστειλε στό πῦρ τό ἐξώτερον τό 393 μ.Χ. Ἀλλά δέν πρόκειται περὶ αὐτοῦ.

Οἱ κρατικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρμόδιοι, λοιπόν, θά θριαμβολογήσουν γιά τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀγῶνων. Κι ὅπως δέν διακρίνονται γιά λεπτότητα καὶ αὐστηρότητα στήν ἐκφορά τῶν λόγων τους, οἱ θριαμβολογίες θά ἔχουν τὴ σφραγίδα τοῦ ρητορισμοῦ, τῆς περιουσιότητος τοῦ Ἕλληνας καὶ τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς πού πάντα, ἔστω τὴν τελευταία στιγμή, κάνει τό θαῦμα τῆς.

Θά θριαμβολογήσουν οἱ ἰθύνοντες, ὄχι γιατί εἶναι αἰθεροβάμονες καὶ λαλοῦν στόν ἀέρα, ἀλλά διότι θά ἔχουν δίκιο: οἱ ἀγῶνες θά ἔχουν πετύχει. Μέ βάση τὰ κριτήρια πού ἔταξε ὁ παγκόσμιος Ὀλυμπιακός θεσμός καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες οἱ ἀγῶνες θά πετύχουν. Δηλαδή οἱ ἀθλητές θά ἔρθουν καὶ θά κάνουν τὰ ρεκόρ πού μποροῦν νά κάνουν, θά (δαφνο)χρυσοστεφανωθοῦν, δέν θά πάθουν δυσεντερία, οἱ ἐθνικοὶ ἕμνοι θά παιχτοῦν, οἱ θεατές, Ἕλληνες καὶ ἄλλοδαποί, θά συρρεῦσουν στά γήπεδα, δισεκατομμύρια ἄλλοι θεατές θά παρακολουθήσουν ἀπό τίς ὀθόνες τους τοὺς ἀγῶνες, οἱ γιγαντιαῖες ἐταιρεῖες τοῦ ἀθλητισμοῦ θά που-

λήσουν τὰ ἐμπορεύματά τους καὶ θά διευρύνουν τίς ἀγορές τους, τὰ συμμετέχοντα ἔθνη θά ἐπιβεβαιώσουν τό γόητρό τους, τό θέαμα θά κερδίσει 100%, τὰ αὐτοκίνητα δέν θά τρακάουν, οἱ τουριστοξενοδοχειακές ἐπιχειρήσεις θά βγάλουν τὰ λεφτά τους, οἱ ἐθελοντές καὶ οἱ ἐθελόντριες, μέ τό χαμόγελο στά χεῖλη, θά ἐξυπηρετήσουν τοὺς ξένους, μεγάλα ρεκόρ θά γίνουν, ἀκόμα καὶ οἱ 441 Ἕλληνες θά ἔχουν τὴ συμμετοχὴ τους σ' αὐτά, ἡ τελετὴ ἐναρξης θά εἶναι ἐντυπωσιακὴ – ὅπως ὅλες οἱ προηγούμενες – παρ' ὅτι διέρρευσε τό μυστικό τους, ἡ Ἄλ Κάιντα καὶ ἄλλος τίς δέν πρόκειται νά χτυπήσει. Ἄν καὶ ποτέ κανεῖς δέν ξέρει γι' αὐτό κι αὐτὴ ἡ ἀνήκουστη ἀστυνόμευση τῶν ἀγῶνων κυρίως γιά νά δημιουργηθεῖ ἕνα κλίμα ἐμπιστοσύνης στοὺς ξένους ἐπισκέπτες, μιά σιγουριά κατὰ κάποιον τρόπο ὅτι δέν θά τοὺς συμβεῖ κάτι κακό. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἀπό ξηρᾶς, ἀέρος καὶ θαλάσσης ὑπερπροστασίας εἶναι ἡ προστασία τῶν ἄλλοδαπῶν θεατῶν ἀπὸ τό ἀγχος τοῦ πιθανοῦ χτυπήματος ὥστε νά πεισθοῦν νά κουβαληθοῦν στήν Ἀθήνα. Τό ἴδιο θά πετύχουν καὶ ὅλες οἱ ἄλλες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις πού θά συνοδεύουν τοὺς ἀγῶνες, τὰ ἐφημερεύοντα νοσοκομεῖα θά θεραπεύσουν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπο πάντα ἀσθενή. Θά γίνουν, βέβαια, κάποια παρατράγουδα, παντοῦ ἐγίναν, εἶναι κι αὐτά μέσα στό παιχνίδι, μέ μόνη ἴσως σοβαρὴ περίπτωση τίς μέρες ἐκεῖνες νά φουᾶνε δυνατά τὰ μελτέμια καὶ νά «ναυαγήσουν», τό κωπηλατοδρόμιο στόν Μαραθῶνα. Θά ὑπάρξουν βέβαια πολλά κίτς ἀλλά ἡ ἀποφυγὴ τοῦ κίτς δέν εἶναι μέσα στά κριτήρια τῶν ἀγωνοθετῶν, τό ἀντίθετο μάλιστα, ὁ Ὀλυμπισμός πατάει γερά πάνω στό κίτς. Τό ἴδιο θά συμβεῖ καὶ μέ ντοπαρισμένους ἀθλητές, διότι ὑπερπρωταθλητισμός δέν ὑπάρχει χωρὶς ντοπαρίαμα.

Μέ βάση, λοιπόν, τὰ κριτήρια πού τέθηκαν, οἱ ἀγῶνες θά πετύχουν, γι' αὐτό δικαίως θά θριαμβολογήσουν οἱ ἰθύνοντες – εἶναι κι αὐτό μέσα στή δουλειά τους. Κι ἐπιπλέον οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀφήνουν μεγάλα ἔργα, μεγάλους δρόμους καὶ γήπεδα πού ἐνεποίησαν σέ ὅλους χαράν μεγάλην. Ἄν τώρα, τό κόστος τῶν ἀγῶνων ἔφτασε στά 10 τρισ. εὐρώ, ἀφήνοντας πίσω τους ἕνα γερό χαράτσι στοὺς Ἕλληνες τῶν ἐπόμενων ἐτῶν, αὐτό δέν εἶναι μέσα στά κριτήρια τῶν ἀγωνοθετῶν. Ἦξεραν πολὺ καλά ὅτι γιά νά πετύχει αὐτό τό παγκόσμιο ὑπερθέαμα χρειάζονταν πολλά λεφτά, γι' αὐτό δέν δίστασαν μπροστά στίς μεγαλύτερες υπερβάσεις. Τό στοίχημά τους ἦταν ἂν θά πετύχαιναν τὴν ὑπέρβαση καὶ ἤδη τὴν πέτυχαν.

Ὅλες οἱ κριτικὲς πού ἀκούστηκαν ἐναντίον τῶν

αγώνων σε λίγες μέρες θα μοιάζουν μεμψιμοιρίες, που κανείς δεν θα τις ακούει – άλλωστε ως τώρα κανείς δεν τις άκουσε είτε ήταν βάσιμες είτε άβάσιμες. Κι αν δεϊ κανείς ποιά λαϊκή απήχηση είχαν οι κριτικές, ακόμη και οι πιο σωστές, δεν μπορεί να μη βγάλει τό θλιβερό συμπέρασμα ότι ή μόνη παταγώδης άποτυχία που θά συνοδεύσει τούς αγώνες θά είναι ή ενάντια κριτική. Μόνο έμεις άποτύχαμε, οι αντιολυμπιστές, εκτός κι αν μās τυφλώνει ό ναρκισσισμός θεωρώντας ότι τόν αγώνα τόν καλόν ήγωνισάμεθα και πέρα βρέχει μέ μās. Μέσα στους άπολογισμούς μας, όταν τελειώσει τό πανηγύρι, θά έχουμε βγάλει τό συμπέρασμα ότι άποτύχαμε; Ή μήπως θά «συνετιστούμε» από τήν επιτυχία τών Όλυμπιακών και θά καταλήξουμε, λέγοντάς το ή μή λέγοντάς το, ότι ή άποψη μας ήταν τελικά έξ ύπ' άρχής λανθασμένη; Ή θά όχυρωθούμε στήν και εκ τών υστέρων καταγγελία τών όποιων παρατραγουδων; Ή θά τό ρίξουμε στή «μελαγχολία», καινούργιο event κι αυτή.

Ή Άριστερά, ήδη από τήν εποχή διεκδίκησης τής Χρυσής Όλυμπιάδας του 1996, μέ διάφορες αντιφάσεις και δισταγμούς στήν άρχή, τάχθηκε κατά τών Όλυμπιακών στήν Άθήνα. Κινήσεις πολιτών υπήρξαν, συγκεντρώσεις, όμιλίες, άρθρα στον Τύπο, αναλύσεις σοβαρές όλων τών ειδών, ειδικών και μή ειδικών, αντίστοιχες τοποθετήσεις τών όργανώσεων και τών κομμάτων τής Άριστεράς, ακόμη κι όταν τά πάντα ήταν άποφασισμένα, δρομολογημένα, αναντίστροφα. Ήταν λάθος όλα αυτά, όλη αυτή ή κριτική; Ούτε για μία στιγμή δέν πιστεύω κάτι τέτοιο, ακόμη κι όταν ή κριτική έπαυρε τή μορφή τής υπερκριτικής, ακόμη κι όταν περιέγραφε μίαν Άθήνα σάν να έτοιμαζόταν να δεχθεί τή δόμδα τής Χιροσίμα, ακόμη κι όταν ή κριτική δέν ήταν παρά θορυβώδης καταγγελτισμός όπως «ή Άθήνα στο γύψο». Όχι, δέν ήταν λάθος κι ούτε χαρακτηρίζει τήν κριτική ό θορυβώδης καταγγελτισμός. Έκείνο που τή χαρακτηρίζει είναι ή άναποτελεσματικότητά της, ή έλλειψη δραστικότητας του κριτικού λόγου. Ή κριτική δέν έσπασε τόν κύκλο τών ήδη πεπεισμένων, δέν βρήκε τόν τρόπο να μιλήσει στον κόσμο. Νά πάρω ένα παράδειγμα: τά φαραωνικά έργα του Καλατράβα. Ή Άθήνα «κοσμήθηκε» μέ έργα πέραν τής κλίμακας της, τής ιστορίας της: μέ έργα έντυπωσιασμού. Βέβαια από πάντα τά δημόσια κτίσματα είχαν κι αυτόν τόν χαρακτήρα. Μέσα από τό δημόσιο κτίσμα, τό Ναό, τήν Έκκλησία, τό Θέατρο, τό Μουσείο, τό Άνάκτορο, τά Έκπαιδευτήρια, τά Δικαστήρια, τά Μανωλεία έπρεπε να βγαίνει τό συμπέρασμα ότι ανάμεσα στο άτομο και τό δημόσιο, ανάμεσα στον άνθρωπο και σε ό,τι συμβόλιζε τό δημόσιο, τό θείο ή τήν έξουσία συνήθως, ή σχέση έπρεπε να είναι συντριπτική για τό άτομο. Άκραίο παράδειγμα οι γοθτικοί καθεδρικοί ναοί, αλλά κι άλλα πολλά μνημειώδη έργα όπου τό μάτι του ανθρώπου κοιτάζει ψηλά, πολύ ψηλά, κατά κεί που τά ύψωμένα χέρια τής ίκεσίας σχεδιάζαν τά σημάδια τής ευλάβειας και τής ύποτα-

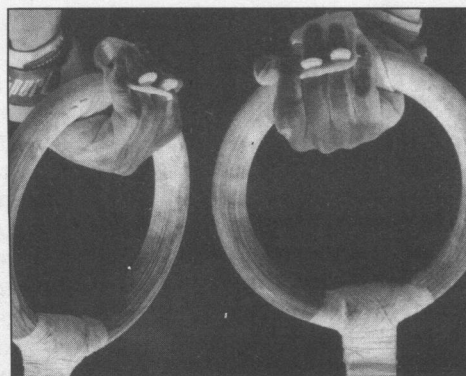
γής. Τώρα, όλα τά δημόσια έργα, άνεξάρτητα από τίς λειτουργικές τους ανάγκες, ύπακούουν στον κανόνα του γιγαντισμού κατασκευάζοντας διάφορα ζιγκουράτ, βοηθούσης τής σουπερτεχνολογίας αλλά και μεταμοντέρνας αισθητικής. Είναι κατασκευές τής παγκοσμιοποίησης, αυτές ακριβώς, που άποτυπώνουν στο χώρο και μνημειοποιούν τό άνυπέροβλο μέγεθος του Χρήματος. Μαζί μέ τούς άπέραντους και «μεγαλόπρεπους» αυτοκινητόδρομους και τίς λεωφόρους του κυβερνοχώρου που άναδεικνύουν τήν ταχύτητα, που καταργούν τήν ύπομονή, άρα τήν προσοχή, κατασκευές και λεωφόροι είναι οι πραγματικότητες τής σημερινής μετανεωτερικότητας. Δέν τό δείξαμε αυτό. Ίσως γιατί δέν τό ξέρουμε ακόμα, ίσως (και κυρίως) αυτό τό όργιο του υπέρμετρου μεγέθους, του όγκου, μās έντυπωσιάζει, κι έτσι, μέ τόν έναν ή τόν άλλον τρόπο, θύουμε κι έμεις στο βωμό του.

Άν ή Άριστερά δέν βρήκε τόν τρόπο να διαπεράσει τό στενό της κύκλο, κι άπλως κόσμησε τήν άδυναμία της και τήν άμηχανία της μέ επίθετα –ό χορός τών επιθέτων– όπως «ριζοσπαστική», «κινηματική», «κοινωνική» αυτό δέν έχει να κάνει μόνον μέ τόν Όλυμπισμό. Έχει να κάνει μέ όλα τά σύγχρονα μεγάλα ζητήματα που άφορούν τή ζωή τών ανθρώπων, κι ίσως γι' αυτό οι άνθρωποι άδιαφορούν για τόν κοινότοπο και άραιό λόγο τής Άριστεράς. Οι θιασώτες του Όλυμπισμού έχουν κριτήρια και κινούνται μέ βάση τά κριτήριά τους. Έμεις, κατά κανόνα κινούμαστε μ' έναν στερεοτυπικό λόγο, ξύλινο, άπλως τά καταγγείλαμε.

Ό όλυμπιακός Αύγουστος θά τελειώσει κατ' ευχήν μέσα στα χειροκροτήματα και τόν έκστατικό θανατισμό του πλήθους, ιθαγενών και άλλοδαπών. Θά τελειώσει μέσα στους πανηγυρισμούς τών ιθυνόντων που θά έχουν καταγράψει στον κατάλογο τών επιτυχιών τους ότι άλλη μία φορά τά κατάφεραν. Ούτε εύχομαι, προσωπικά, να άποτύχουν γιατί και τή δικιά τους άπιτυχία θά τήν πληρώσει ό κόσμος.

Ή δικιά μας όμως άποτυχία θά μās βοηθήσει να τό ξανασκεφτούμε κάπως τό ζήτημα, λιγότερο παρορημικά, λιγότερο ταυτολογικά, περισσότερο διεϊσδυτικά;

Η Αύγή, 1-8-2004

ΣΟΦΙΑ ΣΑΚΟΡΑΦΑ: ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟ ΧΡΥΣΟ

«**Ε**ίμαι πολύ θυμωμένη», δήλωσε η Σοφία Σακοράφα –Παλαιστίνια πλέον και μέλος της εθνικής ομάδας Παλαιστίνης– όταν έμαθε ότι η ΔΟΕ την απέκλεισε από τους Όλυμπιακούς, διότι υπέβαλε κάποια τυπικά δικαιολογητικά δέκα μέρες αργότερα από τη λήξη της προθεσμίας. Συμμεριζόμαστε τό θυμό της πρώην παγκόσμιας πρωταθλήτριας στον άκοντισμό. Τόν συμμεριζόμαστε γιατί εκτιμούμε ως δείγμα ύψλης αλληλεγγύης την απόφαση της Σοφίας Σακοράφα να πολιτογραφηθεί Παλαιστίνια για να μπορέσει έτσι να συμμετάσχει στους αγώνες με τη σημαία της νέας της πατρίδας (αν και δεν έχασε την ελληνική ιθαγένεια). Η απόφασή της ήταν εμπρακτική αλληλεγγύη προς τόν παλαιστινιακό λαό και τούς πολύχρονους αγώνες του να αποκτήσει πατρίδα και κράτος. Αγωνιζόμενη με τά χρώματα της Παλαιστίνης, που είναι μέλος της ΔΟΕ, θά έδειχνε εμπρακτα, με τό κορμί της τό ίδιο, ότι οι νέοι συμπατριώτες της ζούν σε μιά κατεχόμενη από τό Ίσραήλ χώρα, με τόν πρόεδρό τους και τήν ηγεσία τους σε κατάσταση όμηρείας. Δέν τήν μάρανε τή ΔΟΕ τό τυπικό κώλυμα: ό αποκλεισμός της ήταν πράξη σκοπιμότητας, πράξη αλληλεγγύης κι αυτή, αλλά μιάς αλληλεγγύης προς τόν στρατό του Σαρόν και τούς ύποστηρικτές του.

Η απόφαση της ΔΟΕ κρύβει κι άλλες σκοπιμότητες. Μήν αρχίσει τώρα, στά καλά του καθουμένου, μιά ροή άθλητών κατ' αρχήν από τόν πρώτο κόσμο προς τόν Τρίτο... Καλά, κάποια βοήθεια, κάποια άρωγή στά λιμοκτονούντα παιδιά της Άφρικης, κάποια πολιτική συμπαράσταση είναι άνεκτή. Πάντοτε ή Δύση, δηλαδή οι άποικιοκράτες, έδειχναν τά φιλεύσπλαχνα αισθήματά τους, ή έλεημοσύνη είναι μέσα στις χριστιανικές άρετές, οι μισιονάριοι και άλλες άδελφές ψυχές, με άκρα άνιδιοτέλεια συνήθως –κανείς δέν μπορεί να κακολογήσει τή μοναχή άγία Μαρία Τερέζα– τό έδειξαν πολλές φορές. Άλλά από τό σημείο αυτό μέχρι τήν πολιτική συστράτευση προς τούς «καταδικασμένους της γής» ή απόσταση είναι μεγάλη. Δέν μπορεί, άκόμη και μιά διάσημη πρώην ρεκορντούμαν, να κείει τά φανάρια. Μπορεί βέβαια ό οιοσδήποτε Άφρικανός υπερπρωταθλητής, με συνοπτικές διαδικασίες, να γίνεται π.χ. Δανός και να προσφέρει τόν ιδρώτα της φανέλας του για τή δόξα της νέας του πατρίδας, μπορεί οι ευ-

ρωπαϊκές εθνικές ομάδες σε όλα τά άθλήματα να είναι μουλτικολόρες –και ουδείς ψόγος γι' αυτό, τό αντίθετο μάλιστα–, μήν αρχίσει όμως τό αντίθετο ρεύμα. Τούς μαύρους φύλαρχους ή βασίλισσα της Μ. Βρετανίας τούς έχριζε «ίππότες της πράσινης φτέρας» εναντιοθέτοντας τή σπάθη της έξουσίας επί της κεφαλής των, κανείς όμως τζέντλεμαν δέν χειροτονήθη Άφρικανός, σε κανέναν τό πρόσωπο δέν χάραξαν τά διακριτικά σύμβολα της «μαύρικης» ευγενείας του. Μόνο ή όψιμη Όθωμανική Αυτοκρατορία άπορροφούσε Ευρωπαίους, άφου πρώτα έξιολαμίζονταν και γίνονταν όθωμανικότεροι τών Όθωμανών.

Η απόφαση της ΔΟΕ να αποκλείσει τή Σακοράφα δέν είναι μόνο προσβολή των όλυμπιακών ιδεωδών. Ποιων ιδεωδών άλλωστε; Τών αρχαίων Έλλήνων; Έκείνοι απέκλειαν κατηγορηματικά τή συμμετοχή των «βαρβάρων» στους Όλυμπιακούς Αγώνες, σύμφωνα με τό δόγμα τους «πας μή Έλλην βάρβαρος». Μόνο στά χρόνια της ρωμαϊκής κατάκτησης θεεάθησαν μή Έλληνες, δηλαδή Ρωμαίοι, στους Όλυμπιακούς. Πρώτος και καλύτερος ό Νέρων, όχι ό ίδιος, αλλά τό άρμα που έστειλε, παρόλο που ό άμαξηλάτης του έπεσε, τόν σήκωσαν οι παρατρεχάμενοι, τόν ξανάστησαν στο άρμα του όταν τά άλλα άρματα του είχαν γυρίσει τήν πλάτη και δέν έτερμάτισε ποτέ. Ανακηρύχθηκε όμως νικητής, απόφαση που οι Έλλανοδίκες αργότερα τήν ακύρωσαν, διότι συναισθάνθηκαν ότι είχαν παραβιάσει όλους τούς όρκους, τήν παράδοση και τούς κανόνες, ότι καταργούσαν τόν θεσμό. Άς μή συνεχίσω όμως με τά ιδεώδη των αρχαίων και των νέων Όλυμπιακών, ίσως τό κάνω μιά άπ' αυτές τίς ήμέρες. Άς σταματήσουμε στο ζήτημα της ήμέρας, τήν απόφαση της ΔΟΕ να αποκλείσει τή Σοφία Σακοράφα. Ήταν μιά απόφαση πολιτική, με πρόδηλο τό νόημά της: να κόψει τό χορτάρι κάτω άπ' τά πόδια σε κάθε πρωτοβουλία αλληλεγγύης στους αποκλεισμένους. Κι άς σταθούμε αλληλέγγυοι με τήν απόφαση της Σοφίας Σακοράφα που στάθηκε, όχι άπλως στο πλευρό, αλλά μαζί με τούς Παλαιστίνιους. Κέρδισε τό χρυσό!

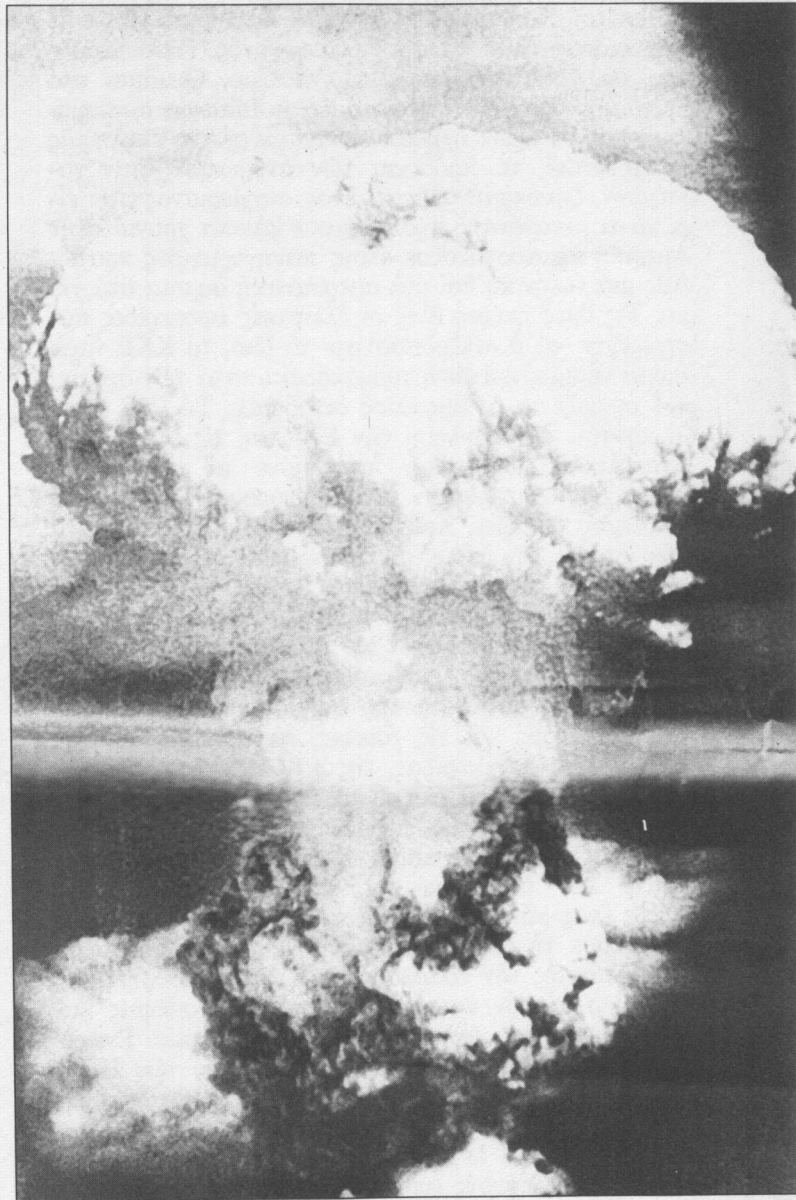
A.E.
Η Αυγή, 12-8-2004

ΧΙΡΟΣΙΜΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Όχι, δέν πρόκειται νά σχολιάσω τό άριστουργηματικό κινηματογραφικό έργο τοῦ Ρενάι «Χιροσίμα αγάπη μου», μέσ στό κατακαλόκαιρο καί μέ όλυμπιακή ατμόσφαιρα επίπλέον. Θυμήθηκα τή Χιροσίμα γιατί ή ανθρωπότητα κάθε 6 Αύγουστου γιορτάζει τήν πρώτη ατομική έκρηξη (2 μέρες μετά άκολούθησε μία δεύτερη, στό Ναγκασάκι) πού ίσοπέδωσε κι αυτή τήν ιαπωνική πόλη καί έστειλε στόν άλλο κόσμο εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους, σέ μία στιγμή. Ό ατομικός όλεθρος άρχισε καί μαζί μ' αυτόν ό ατομικός τρόμος πού σφράγισε τήν ιστορία τής ανθρωπότητας, από τόν Αύγουστο τοῦ 1945 μέχρι σήμερα. Καί ό τρόμος αυτός γενικεύτηκε όταν, τό 1949, ή Σοβιετική Ένωση απέκτησε κι αυτή τήν ατομική βόμβα, όταν λίγο άργότερα καί οι δύο υπερδυνάμεις απέκτησαν τήν πυρηνική βόμβα μέ πολλαπλάσιες καταστροφικές συνέπειες, τούς βαλιστικούς καί αντιβαλιστικούς πυραύλους, τά πυρηνικά ύποβρύχια, τό πυρηνικό πυροβολικό κι ένα σωρό άλλα πυραυλικά συστήματα ολέθρου, πού μοροϋνε σέ λίγα λεπτά νά εξαφανίσουν από προσώπου τής γής τόν αντίπαλο κι ό αντίπαλος -τούμπάλιν- νά εξαφανίσει τόν αντίπαλό του σχεδόν ταυτόχρονα, χάρη στήν ταχύτατη αντίδραση στό «πρώτο χτύπημα». Ό τρόμος αυτός γεννήθηκε όταν κι άλλες δυνάμεις, ή Γαλλία, ή Μ. Βρετανία, οι Ίνδιες, τό Πακιστάν, τό Ίσραήλ, ή Κίνα, απέκτησαν κι αυτές πυρηνικά όπλα. Τήν κατασκευή τοῦ «άπόλυτου όπλου» επεδίωξαν καί οι Γερμανοί στή διάρκεια τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, αλλά δέν τά κατάφεραν, δέν πρόκαναν. Τό άπόλυτο όπλο ήταν άποτέλεσμα τρομακτικῶν επενδύσεων, επιστράτευσης τής πιό ανεπτυγμένης τεχνολογίας, τῶν μεγαλύτερων έπιστημόνων, φυσικῶν, μαθηματικῶν καί τεχνολόγων τοῦ κόσμου καί πάνω άπ' όλα τῶν άδήριτων αναγκαιοτήτων τοῦ πολέμου ή τής άπειλῆς τοῦ πολέμου πού, πάντα, δυναμίτιζε τίς καταστροφικές -καί όχι μόνο- τεχνολογίες. Οι ΗΠΑ, ή Ίαπωνία, ή Μ. Βρετανία, ή Σοβιετική Ένωση, ή Γερμανία μπαίνοντας στόν Β' παγκόσμιο πόλεμο ήταν κυριολεκτικά υπανάπτυκτες, σέ σχέση μέ αυτό πού ήταν όταν έβγαιναν από τόν πόλεμο, μέ εξαίρεση, βέβαια, τήν Ίαπωνία καί τήν Γερμανία πού καταστράφηκαν.

Γιά όλα αυτά τά τρομερά έχουν έκτοτε ειπωθεί καί γραφεί άπειρα όσα, διβλιοθήκες όλόκληρες, γιά νά περιγράψουν τήν πυρηνική εποχή, τήν πυρηνική φρίκη,

έχουν επηρεάσει βαθύτατα όλες τίς τέχνες, τίς φιλοσοφίες, τίς θεωρίες τής αποτροπῆς, τής στρατηγικῆς. Καί

βέβαια, μετά τό 1950, ἔδωσαν ἔναυσμα στήν ἀνάπτυξη φιλειρηνικῶν-ἀντιπολεμικῶν κινημάτων. Ἄπ' αὐτή τήν ἀποψη εἶναι ἀπειρα τά ὅσα εἰπώθηκαν καί γράφτηκαν ἐναντίον τοῦ πυρηνικοῦ ὀλέθρου. Ἡ βη Αὐγούστου, ἡ Χιροσίμα, ἔδινε καί δίνει ἀκόμη τό ἐτήσιο ἔναυσμα κατά τῶν πυρηνικῶν ὄπλων μαζικῆς καταστροφῆς. Μήν τάχα δέν ἦταν καί τά κρυμμένα ὄπλα μαζικῆς καταστροφῆς ἕνα πρόσχημα γιά τήν εἰσβολή τῶν Ἀμερικανῶν στό Ἰράκ;

Ὡστόσο, ὅταν ρίχτηκαν οἱ βόμβες κατά τῆς Χιροσίμα καί τοῦ Ναγκασάκι, ἡ ἀνθρωπότητα ὑποδέχθηκε μέ ἐνθουσιασμό αὐτό τό φρικαλέο γεγονός. Γιατί τεμαίτιζε, ὀριστικά, τόν παγκόσμιο πόλεμο. Θυμάμαι στό χωριό μου ὅταν ἐγινε γνωστό ὅτι ἡ Ἰαπωνία συνθηκολόγησε ἄνευ ὄρων ἤχησαν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς θριαμβευτικά, τά πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων ἦταν χαρούμενα, ζητωκραύγαζαν κι ἕνας συγχωριανός πού εἶχε κάνει μετανάστης προπολεμικά κάποια χρόνια στήν Ἀμερική πρωτοστατοῦσε στούς πανηγυρισμούς κρατώντας μιά ἑλληνική καί μιά ἀμερικανική σημαία στά χέρια. Τίς ἴδιες ἡμέρες ὅλες οἱ ἑλληνικές ἐφημερίδες πανηγύριζαν –κι ὁ «Ριζοσπάστης» τό ἴδιο, τό ΚΚΕ ἦταν ἀκόμα νόμιμο, καίτοι ἡ τρομοκρατία κατά τῶν ἀριστερῶν ὀργιάζε κι ὁ Ἐμφύλιος σιγόβραζε. Τό ἴδιο συνέβη παντοῦ: σέ ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη, τίς ΗΠΑ, στίς Ἀνατολικές Χῶρες. Δέν ἦταν μόνο τό τεχνολογικό θαῦμα τῶν Ἀμερικανῶν πού ἐντυπωσίασε ὅσο τό ὅτι ὁ πόλεμος τέλειωσε. Καί μαζί μέ τό τέλος, τό ἀπόλυτο ὄπλο ἔφερε τήν ὑπόσχεση ὅτι πόλεμος δέν θά ξαναγίνει γιατί θά ἦταν ἀδύνατο νά υπάρξει κάποιος νέος τολμητής, μιά καί θά εἶχε προκαταβολικά βέβαιη τήν καταστροφή του. Πουθενά δέν μίλησαν τότε γιά πυρηνικό ὄλεθρο, γιά ἐγκλημα πολέμου, πουθενά δέν μίλησαν γιά τούς κινδύνους τῆς ἐμβίας ζωῆς στό μέλλον, τούς καρκίνους καί τίς ἀπειρες παραμορφώσεις, τήν καταστροφή τῆς χλωρίδας, τῆς πανίδας, τῆς ξηρᾶς καί τῆς θάλασσας. Αὐτά ὅλα εἶναι προϊόντα μεταγενέστερων ἐποχῶν, ὅταν εἶχε περάσει πιά ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός, ὅταν πέρασε καί ἡ πρώτη ἀγαλλίαση γιά τήν εἰρήνη. Ἄπ' ὅσο ξέρω, σέ ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη ὑπῆρξε ἕνας μόνο διανοούμενος, ὁ Ἀλμπέρ Καμύ, πού καταδίκασε τή ρίψη τῆς βόμβας μέ τρόπο βιαιότατο. Καί οἱ πάντες τόν ἐσάρκασαν καί τόν ἐλοιδορήσαν.

Ὡστόσο μέ τόν καιρό ἦρθαν κι ἄλλες σκέψεις καί ἀποκαλύψεις πού ἀλλάξαν ὀριστικά τό τοπίο. Γνωρίζουμε πιά ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ προέδρου τῶν ΗΠΑ Τρούμαν νά χρησιμοποιήσει τήν ἀτομική βόμβα ἐναντίον τῆς Ἰαπωνίας ἦταν στρατιωτικά ἀσκοπη. Εἶχε εἰπωθεῖ τότε, καί λέγεται ἀκόμη, ὅτι ἡ βόμβα γλύτωσε τούς Ἀμερικανούς ἀπό μιά ἀπόβαση στήν ἰαπωνική νησιά, ἀπό χερσαῖες ἐπιχειρήσεις πού θά τούς κόστιζαν ἐνάμισι μέ δύο ἑκατομμύρια νεκρούς, στήν Ἰαπωνία πολύ περισσότερους καί τεράστιες ὑλικές καταστροφές. Ἄρα μέ τίς βόμβες στή Χιροσίμα καί τό Ναγκασάκι ἔκαναν μεγάλη οἰκονομία σέ αἷμα καί ὑλικά.

Τά πράγματα ὅμως δέν ἦταν ἔτσι, ἕνα ἰδεολόγημα

ἐπιστρατεύτηκε ὥστε νά δεβαιωθεί ἡ ἀμερικανική καί ἡ παγκόσμια κοινή γνώμη ὅτι τό ἐγκλημα τῶν Ἀμερικανῶν ἦταν σκληρό μέν, ἐπιβεβλημένο δέ. Διότι ἡ Ἰαπωνία καί χωρίς τίς βόμβες ἦταν ἐξουθενωμένη. Στούς μήνες πού εἶχαν προηγηθεῖ οἱ Ἀμερικανοί εἶχαν καταστρέψει ὀλοσχερῶς τόν στόλο της, τήν ἀεροπορία της –δέν σηκώνονταν πιά ἀεροπλάνα γιαπωνέζικα– τά λιμάνια της, τίς στρατιωτικές καί τίς βιομηχανικές ἐγκαταστάσεις της, τίς πόλεις της, τή γεωργική παραγωγή, ὁ φανατισμένος της στρατός ἦταν ἕνα ψυχολογικό ἐρείπιο, ὁ πληθυσμός ἐξουθενωμένος, ιδιαίτερα μετά τήν παταγώδη ἀποτυχία τῶν «καμικάζι», πού ἐλάχιστα στοίχισαν στούς Ἀμερικανούς. Ἢδη ἄλλωστε, ὅπως γνωρίζουμε σήμερα, οἱ Γιαπωνέζοι στρατηγοί εἶχαν προτείνει στούς Ἀμερικανούς τήν παράδοση τῆς χώρας τους καί τόν ἀφοπλισμό τοῦ στρατοῦ τους. Συζητιόταν μόνον ὁ ὅρος τῆς «ἄνευ ὄρων» παραδόσεως πού τόν ἀποδέχτηκαν ἀμέσως μετά τή Χιροσίμα.

Τότε γιατί αὐτή ἡ ἀσκοπη φρικαλεότητα τῆς Χιροσίμα-Ναγκασάκι – παρόμοια τῆς ὁποίας δέν ὑπάρχει στήν ἱστορία τῶν πολέμων; Ἐπισημως οἱ Ἀμερικανοί ἐπαναλαμβάνουν ὡς σήμερα (ὁ Μπούς πρό ἡμερῶν στήν ἐπέτειο) τό παλιό τους δόγμα: οἰκονομία θυμάτων, ἐπίσπευση τῆς λήξης τοῦ πολέμου. Καί μαζί μ' αὐτό τό δόγμα, τήν προσήλωσή τους στό ἄλλο ἀπαράβατο δόγμα, «ἀπώλειες μηδέν», πού τούς ἀπονέμει τό «δικαίωμα» τῆς ὀλοσχεροῦς ἐξόντωσης τοῦ ἀντιπάλου, πού τό εἶδαμε νά θριαμβεύει στόν πόλεμο τοῦ Κόλπου, τοῦ Κόσοβο, στήν εἰσβολή στό Ἀφγανιστάν, στήν εἰσβολή στό Ἰράκ.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐκεῖνο πού πρυτάνευσε στίς στρατηγικές ἐκτιμήσεις τῆς πολιτικῆς καί στρατιωτικῆς ἡγεσίας τῶν ΗΠΑ, τό 1945, δέν ἦταν μόνο ἡ ὀλοσχερῆς ἐκμηδένιση τοῦ ἀντιπάλου ἀλλά, κυρίως, ἤθελαν νά δοθεῖ πρὸς πάσα κατεύθυνση τό μήνυμα ὅτι, σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο, αὐτοί εἶναι τό ἀφεντικό, μιά καί μόνον οἱ ΗΠΑ κατεῖχαν τό ἀπόλυτο ὄπλο. Καί κυρίως πρὸς τή Σοβιετική Ἐνωση, πού μέ τή θυελλώδη προέλαση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ στό κέντρο τῆς Εὐρώπης εἶχε ἤδη κατακτήσει τή θέση μιᾶς παγκόσμιας ὑπερδύναμης, ἀκαταμάχητης σέ χερσαῖες ἐπιχειρήσεις. Τό ἐπιχείρημα αὐτό, ἐπομένως καί τό στρατηγικό πλεονέκτημα τῶν ΗΠΑ, δέν κράτησε πολῦ. Ἡ ΕΣΣΔ ἤδη τό 1949 εἶχε τή δική της ἀτομική βόμβα, ὕστερα τήν πυρηνική, κι ἀποκαταστάθηκε ἔτσι ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου, κάτω ἀπό τήν ὁποία ἐξῆρε ἡ ἀνθρωπότητα ἐκτοτε.

Εἶναι πολλὰ τά μηνύματα τῆς Χιροσίμα, αὐτῆς τῆς φριχτῆς ἐπετείου. Μᾶς βοηθαί, κάπως, νά καταλάβουμε καλύτερα τόν Β' παγκόσμιο πόλεμο καί πῶς ἀντιδρούσαν τότε οἱ ἀνθρώποι, ἀλλά καί πῶς προέκυψε, ὅσο προέκυψε, ἡ «ἀλληλεγγύη τῆς ὀδύνης» (Ἀλμπέρ Καμύ), πῶς πορευτήκαμε ἀπό τότε ὡς σήμερα.

Α.Ε.

Ἡ Αὐγή, 10-8-2004

ΠΟΙΟΙ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ;

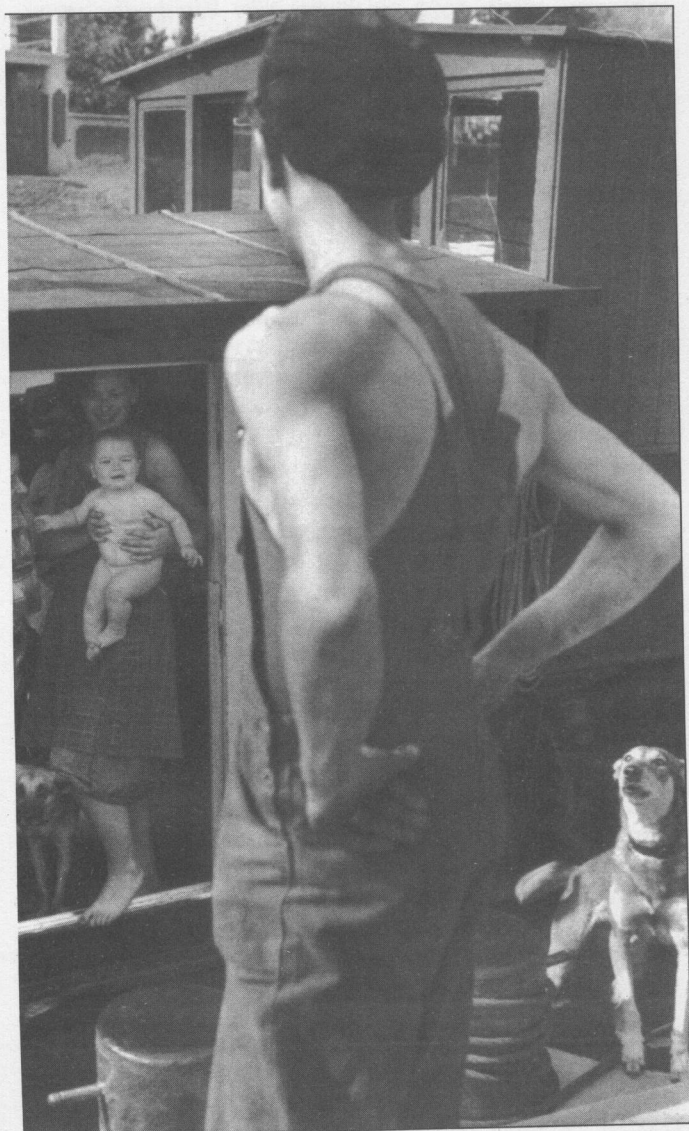
Εμείς, λέει το ΠΑΣΟΚ, φτιάξαμε την Όλυμπιάδα, ή Ν.Δ. καρπώνεται το έργο μας και ἐγκαινιάζει ἀπλῶς τὰ ἔργα πού ἐμείς σχεδιάσαμε καί ὑλοποιήσαμε. Ἐμείς βάλουμε τήν Ἑλλάδα σέ ὀλυμπιακή τροχιά.

Ὅχι, ἐμείς, ἀπαντᾷ ἡ Ν.Δ., παραλάβαμε χάος καί φτιάξαμε Όλυμπιάδα. Κι ὅπως στήν Ἑλλάδα ὅλα γίνονται, ἀπό πάντα, τήν τελευταία στιγμή, ἐμείς εἴμαστε οἱ μαστόροι τῆς τελευταίας στιγμῆς, οἱ ἀρχιμαστόροι πού διορθώσαμε τό ἀλαλούμ πού κληρονομήσαμε, τήν τελευταία στιγμή!

Βέβαια, μόλις τήν τελευταία στιγμή ἀπό τή μεριά τῆς Ν.Δ. καί ἀπό τό στόμα τοῦ ἴδιου τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀκούστηκαν τινά περὶ τῆς συμβολῆς καί τῶν προηγούμενων κυβερνήσεων. Ἀλλά μόλις τήν τελευταία στιγμή, μόλις πού νά φανεῖ ὅτι τό ἔργο ἦταν ὅλου τοῦ ἔθνους, ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Μέσα σ' αὐτόν τόν ἀνταγωνισμό γιά τὰ πρωτεῖα, ὑπάρχουν μερικοὶ πού πρωτεύουν περισσότερο: ἡ κυρία Ἀγγελοπούλου, οἱ ἀρμόδιοι ὑπουργοί, οἱ τελετάρχες, οἱ ἐπικοινωνιολόγοι, οἱ χορηγοί (πρώτη καί καλύτερη ἡ Κόκα Κόλα, ἡ Ἄλφα Μπάνκ, ἡ Κοσμοτέ, ἡ Χάινκεν, ἡ Χιοντάι κ.λπ.). Σ' αὐτόν τόν ὀρυμαγδὸ καλλιστείων τῶν πρωτουργῶν, σ' αὐτό τό, κυριολεκτικά, τσάμπα μάγκες, ξεχνιοῦνται οἱ πραγματικοὶ μαστόροι τῶν ἔργων, τῶν καθ' αὐτό ὀλυμπιακῶν ἔργων, ἀλλὰ καί τῶν ἄλλων πού βαφτίστηκαν ὀλυμπιακά: τό τράμ, τό ἀεροδρόμιο, ὁ προαστιακός, ἡ περιφερειακή, τό μετρό, ἡ γέφυρα. Ἄς τοὺς ἀπαριθμήσουμε αὐτοὺς τοὺς ἀρχιμαστόρους, τοὺς μαστόρους, τοὺς καλφάδες καί τὰ τσιράκια τους.

Καί πρώτα ἀπ' ὅλα τοὺς χρηματοδότες. Τό τεράστιο κόστος γιά τήν κατασκευὴ τῶν ἔργων καί τῆ διεξαγωγὴ τῶν Ἀγῶνων θά τό πληρώσει ὁ Ἕλληνας φορολογούμενος: περίπου 1.000 εὐρώ κατὰ κεφαλὴν ἔγραφε στό πρωτοσέλιδό της ἡ Αὐγή, ἐπιδεικνύοντας με-

γάλη ἐπιείκεια. Διότι τίς μὲν καθ' αὐτό ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις τίς πληρώνει 100% ὁ δημόσιος προϋπολογισμός, τὰ δὲ ἄλλα μεγάλα ἔργα ὁ προϋπολογισμός μαζί με τὸ Γ' εὐρωπαϊκὸ ΚΠΣ. Τὸ ΠΑΣΟΚ καὶ ἡ Ν.Δ. δὲν ἔβαλαν οὔτε ἓνα εὐρώ, παρά μόνον ὅσα ἀναλογοῦν στίς φορολογικὲς ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν τους καὶ τῶν ὁπαδῶν τους. Οὔτε οἱ κυβερνήσεις πλήρωσαν ἀπὸ τὴν τσέπη τους. Τὸ δημόσιο δὲν ἔχει δικὰ του λεφτά, ἀλλὰ διαχειρίζεται τὰ δημόσια ἔσοδα πού εἶναι, σχεδόν ἀποκλειστικά, φορολογικά ἔσοδα. Ἐλάχιστα εἶναι τὰ ἔσοδα ἀπὸ τίς δημόσιες ἐπιχειρήσεις πού τὰ κατάφεραν, σὲ μεγάλο βαθμό, νὰ εἶναι ἐλλειμματικές.

Πρῶτος, λοιπόν, συντελεστής, ὁ Ἕλληνας φορολογούμενος, χωρὶς ἀντισταθμιστικά ὀφέλη αὐτός. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τοὺς περιβόητους χορηγούς, δὲν ἔχουν καμία σχέση με τοὺς ἀρχαίους χορηγούς πού πλήρωναν ἀπὸ τὴν τσέπη τους τὰ ἔξοδα τῶν θεατρικῶν παραστάσεων, τὴν κατασκευή τῶν τριήρων καὶ γενικά τοῦ στρατοῦ. Οὔτε ἔχει σχέση ἡ Κόκα Κόλα με τὸν Γ. Ἀβέρωφ πού ἔδωσε τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς του ἀπὸ τὴν τσέπη του εἰς νόμισμα κροτοῦν γιὰ τὸ Καλλιμάρο. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐεργέτες τῆς ἐποχῆς ὅταν ἀνθοῦσε ὁ εὐεργετισμός. Οἱ σημερινοὶ «χορηγοί», ἐκτός ἀπὸ τὰ ἀντισταθμιστικά ὀφέλη καὶ τίς φοροπαλλαγές, ἀπολαμβάνουν ἀφενός τὴν ἀποκλειστικὴ πώληση τῶν προϊόντων τους στοὺς ὀλυμπιακοὺς χώρους (ἀκόμη καὶ τὸ ἀπλό νεράκι, ἢ μία λεμονάδα) ἀφετέρου τὴ δωρεάν διαφήμιση. Ἄν ἡ Ἄλφα Μπάνκ ἢ ἡ Κόκα Κόλα πλήρωναν τὴν τεράστια διαφημιστικὴ τους καμπάνια μέσω Ὀλυμπιακῶν, τὰ ἀπλήρωτα ποσὰ τῆς διαφήμισης θὰ ἦταν πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ ποσὰ τῆς χορηγίας. Τὰ ποσὰ χορηγίας κάποιων ἀνδιοτελῶν «ἰδαλγῶν» συνολικά εἶναι ἀσήμαντα.

Ἐρχόμαστε τώρα στοὺς πραγματικοὺς ἀρχιμαστόρους, τοὺς μαστόρους κ.λπ. Αὐτοί, λοιπόν, πού δούλεψαν με τὴν πνευματικὴ καὶ τὴ χειρωνακτικὴ τους ἐργασία, ἦταν οἱ ἀρχιμηχανικοὶ, οἱ σχεδιαστές, οἱ συντονιστές, οἱ χιλιάδες ἐπαρκέστατοι μηχανικοὶ ὅλων τῶν ειδικοτήτων, οἱ χιλιάδες τεχνικοὶ τῶν συνεργείων-κομπιουτεράδες, ἐσκαφεῖς, ἠλεκτρολόγοι, ὕδραυλικοὶ, σιδεράδες, ἐφαρμοστές, μετατζῆδες ὑψηλῶν προδιαγραφῶν, οἱ καλουπτοῆδες, οἱ ὀξυγονοκολλητές, οἱ μετολιέρες, οἱ μαραγκοί, οἱ χτίστες, οἱ σοβατζῆδες, οἱ ἐλαιοχρωματιστές, οἱ μπουλντοξιεῖρηδες, οἱ μεταφορεῖς, οἱ νταλικέρηδες, οἱ σχεδιαστές, οἱ μάγειροι πού τάζαν καὶ πότιζαν ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμο, οἱ σκαφτιάδες με τὰ φτιάκια καὶ τοὺς κασμάδες, οἱ λιθοξοοὶ, οἱ δύτες, οἱ κηπουροὶ, οἱ μαρμαράδες, οἱ πλακάδες, οἱ μηχανόδηγοί, οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ συντηρητές καὶ ἐπισκευαστές τῶν ἐργαλείων, οἱ ἐργολάβοι, οἱ ὑπεργολάβοι, οἱ παραγγελιοδόχοι, οἱ τελωνειακοὶ, ἄπειροι διοικητικοὶ «γραφειοκράτες» – μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ καταγράψω ὅλες τίς ειδιότητες, ειδικευμένων καὶ ἀνειδικευτων, πού συνέβαλαν γιὰ νὰ φτιαχτοῦν τὰ ἔργα, τὰ ὀλυμπιακά καὶ μὴ ὀλυμπιακά.

Ὅλοι αὐτοὶ μαζί δημιούργησαν ἓναν συλλογικὸ ἐργάτη, ἓναν συλλογικὸ, πολυπρόσωπο καὶ πολυσχιδέστατο *homo faber*. Ἀντιπαρέρχομαι τὸ θεωρητικὸ καὶ πολιτικὸ πρόβλημα, πού ταλάνιζε τὴν ἀριστερὰ τῶν δεκαετιῶν τοῦ '60 καὶ '70, ποιοὶ ἀπ' ὅλους αὐτοὺς μετέχουν τῆς «παραγωγικῆς» καὶ ποιοὶ τῆς μὴ παραγωγικῆς ἐργασίας, ἐρμηνεύοντας ἔτσι ἢ ἄλλιῶς κάποια χωρία τοῦ Μάρξ. Σίγουρο πάντως εἶναι ὅτι τὰ ἔργα αὐτά, ἀπὸ τὰ πῶ σοφιστικέ ὡς τὰ πῶ χονδροειδῆ, δὲν εἶναι ἄλλα ἀγαθὰ, ἢ ἐργασία δὲν εἶναι ἄλλη, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα πληροφοριῶν, ἐπικοινωνίας καὶ ὑπολογισμῶν ὅπως διατείνεται, καὶ τείνει νὰ ἐπικρατήσῃ, μιά μεταμοντέρνα κοινωνιολογία, αὐτὴ ἢ ἴδια πού ἀποχαιρετᾷ πότε τὸ προλεταριάτο, πότε τὴν ἐργατικὴ τάξη, πότε τὴ χειρωνακτικὴ ἐργασία γενικῶς καὶ ἐπομένως ὅλο τὸ πολιτικὸ-ἰδεολογικὸ καὶ ὀργανωτικὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀριστερᾶς πού βασίζεται στὴν ἐργασία.

Πολὺ χοντροκομμένα, ἀλλὰ ὄχι ἐσφαλμένα, ὑποστηρίζω τὸ αὐτονόητο: τὰ ἔργα ἦταν ἔργα τῆς ἐργατικῆς τάξης, νοούμενης στὴν εὐρύτερη δυνατὴ ἀποδοχὴ τοῦ ὄρου, σὲ ὅλων ὅσοι παράγουν ὕλικα καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, ὅλων ὅσοι βοηθοῦν δραστηκῶς στὴν παραγωγή τῶν ἀγαθῶν (πού γίνονται ἐμπορεύματα θεβαίως, πωλοῦνται).

Νὰ προσθέσω καὶ μιά «λεπτομέρεια»: τοὺς χιλιάδες μετανάστες πού δούλεψαν στὰ ἔργα, με χαμηλότερο ὠρομίσθιο, πολλοὶ χωρὶς κἂν ἀσφάλιση. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς προσέφεραν καὶ τὸν «ἀναλογοῦντα φόρο αἵματος». Δεκατέσσερις νομίζω, τὸ σύνολο οἱ νεκροὶ ἀπὸ ἐργατικά ἀτυχήματα, ἐκ τῶν ὁποίων 8 ἄλλοδαποί. Δὲν νομίζω ὅτι κάπου θὰ ἐντοίχισαν μιά πλάκα με τὰ ὄνοματά τους.

Οὔτε ὁ Λαλιώτης, οὔτε ἡ Γιάννα Ἀγγελοπούλου, οὔτε ὁ Σουφλιάς, οὔτε ἡ Βάσω, οὔτε ὁ Γιώργος Παπανδρέου, ἐθεάθησαν με φτυάρια καὶ με μυστριά, με κομπιούτερ καὶ νταλίκες νὰ δουλεύουν στὰ ἔργα. Οὐδεὶς ψόγος. Δὲν νομίζω ἄλλωστε ὅτι διαθέτουν τέτοια τεχνογνωσία παλαιοῦ ἢ νέου τύπου. Δουλειὰ τους δὲν εἶναι νὰ σκάβουν, οὔτε νὰ θεμελιώνουν τοὺς πυλῶνες τῆς γέφυρας τοῦ Ρίου. Πολιτικοὶ διαχειριστές εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἀποδείχθηκαν μεγάλοι μαέστροι στὴν πολιτικὴ κακοτεχνία, πού κοντὰ στὰ ἄλλα κόστισε τὴν κατασκευή ἄσκοπων ἔργων, μεγάλη καθυστέρηση, ἀσύλληπτες ὑπερβάσεις καὶ σπατάλες. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, οἱ ἐργάτες τοῦ χεριοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, τῆς ἐπιστήμης, ἔκαναν τὴ δουλειὰ τους καλά. Οἱ πολιτικοὶ διαχειριστές ὄχι. Γι' αὐτὸ δὲν βρῆκαν μιά λέξη νὰ ποῦν γιὰ τὸν κόσμο τῆς ἐργασίας πού κατασκεύασε τὸ ὀλυμπιακὸ οἰκοδόμημα.

Ὅμως στὸν ἄγνωστο ἐργαζόμενο, Ἕλληνα καὶ ἄλλοδαπό, ὀφείλεται ἡ τιμὴ.

Α.Ε.

Ἡ Αὐγή, 11-8-2004

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ: ΠΟΙΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΟΥΜΕ;

Τώρα μέ τους Όλυμπιακούς τής Αθήνας, ένα απ' τά θέματα πού απασχολεί τόν ελληνικό και τόν παγκόσμιο Τύπο είναι ή ιστορία τών Ολυμπιάδων. Άπειρα τά δημοσιογραφικά δημοσιεύματα αλλά κι ένα σωρό βιβλία εκλαϊκευτικῶν ἢ καί επιστημονικῶν ἀξιώσεων, οἱ ἐμπομπές τών καναλιῶν. Ἡ ιστορία πουλάει. Φυσικά, οἱ ἀρχαῖοι Όλυμπιακοί, πού ὁ μακαρίτης βαρώνος ντε Κουμπερτέν «ἀναβίωσε» τό 1896 στήν Αθήνα, σ' αὐτή τήν τεράστια φιλολογία ἔχουν ἐξέχουσα θέση. Κεντρική θέση αὐτῆς τῆς φιλολογίας, πού ὑποβαστάζει ἄλλωστε τό πνεῦμα τοῦ σύγχρονου ὀλυμπισμοῦ, εἶναι τό «ᾧ ἀρχαῖοι* σηκωθεῖτε καί ξανάρθετε σέ μᾶς/τά παιδιά σας γιά νά δεῖτε πόσο μοιάζουνε μέ σᾶς». Ἀναβίωση, ἀπό τό 1896, σημαίνει πάνω ἀπ' ὅλα μεταλαμπάδευση τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων ἀγῶνων, ἐπικαιροποίηση τῶν ἀρχαίων ιδεῶν τῶν ἀγῶνων, τῆς εἰρήνης, τῆς ἐκεχειρίας, τῆς εὐγενοῦς καί εἰρηνικῆς ἀμύλλας, τοῦ μέτρου, τῆς λιτότητας, τοῦ ὕμνου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Εὐθύγραμμα, αὐτά τά ὑποτιθέμενα ἀρχαιοελληνικά ιδεώδη, κάθε τέσσερα χρόνια μᾶς ἐπισκέπτονται καί τά ἐπισκεπτόμαστε, ἀντλοῦμε ἀπ' τήν ἀρχαιοπρεπή σκιά οἰκουμενικές, ἀξίες καθημερινές: Ψυχή (ἢ πνεῦμα) καί εἰρήνη αὐτός εἶναι ὁ ιδεολογικός πυρήνας τοῦ σύγχρονου ὀλυμπισμοῦ, τοῦ σύγχρονου ἀθλητισμοῦ. Τό ὅλον βασίζεται στήν εἰκαζόμενη ὁμοιότητα τῶν ἀρχαίων μέ τούς νέους Όλυμπιακούς, κι ἔτσι ἔχει λεπτορηγηθεῖ ὁ σύγχρονος θεσμός, ἔτσι ἔχει νομιμοποιηθεῖ κι ἔχει γίνει ἀποδεκτό ἀπό τούς λαούς ὅλου τοῦ κόσμου. Φυσικά μόνο ὁμοιότητα μέ τούς ἀρχαίους ὀλυμπιακούς δέν διακατέχει τούς σύγχρονους· ἂν κάποιος ἀρχαῖος ξυπνοῦσε, ὅπως τόν καλεῖ ὁ ποιητής, κι ἐβλεπε τά σημερινά ὄχι μόνο θά ἔτριβε τά μάτια του ἀλλά θά ἐξοργιζόταν μέ τήν ὕβρι. Δέν ξέρω ἂν θά ἔκανε ἀσφαλυστικά μέτρα γιά παράνομη οἰκειοποίηση τοῦ ὀνόματος Όλυμπιακοί Ἀγῶνες, ἕνα ὄνομα πού σήμερα καλύπτει ἐντελῶς νέες καί ἄσχετες μέ τά ἀρχαῖα θέσμια πραγματικότητας.

Ἄς κάνουμε, λοιπόν, ὀρισμένες συγκρίσεις τῶν ἀρχαίων Όλυμπιακῶν μέ τούς σημερινούς, ἀνατρέχοντας

στήν ιστορία. Ποτέ δέν βλέπει νά ξέρουμε τί μᾶς γίνεται.

Κατ' ἀρχήν ἀγῶνες, διαφόρων εἰδῶν, ὀργάνωναν λαοί πολύ πρῖν τούς Ἕλληνες καί τούς Όλυμπιακούς. Ἦδη ὁ Ὅμηρος περιγράφει ἀγῶνες πού ὀργάνωσε ὁ Ἀχιλλεύας, πρὸς τιμὴν τοῦ σκοτωμένου φίλου του Πάτροκλου. Κι ἂν δεχθοῦμε ὅτι ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ἐγίνε στά μέσα τοῦ 12ου π.Χ. αἰῶνα, ἤδη ἔχουμε μιὰ μεγάλη προϊστορία, ὡς τό 776 π.Χ. πού ὀργανώθηκαν οἱ πρῶτοι Όλυμπιακοί. Ἄλλωστε κατὰ τή μυθολογία τούς Όλυμπιακούς ἴδρυνε πρῶτος ὁ ἡμίθεος Ἡρακλῆς, ὁ γιὸς τοῦ Δία καί τῆς Ἀλκμήνης. Ἱστορικός ὁμως ἰδρυτῆς τῶν Όλυμπιακῶν κατὰ πεντετηρική τέλεση, κάθε τέσσερα χρόνια δηλαδή, ἦταν ὁ Ἴφιτος, βασιλιάς τῶν Ἡλείων. Ἀργότερα ὁ Λυκοῦργος τῆς Σπάρτης, ὁ Ἴφιτος καί ὁ Κλεισθένης τῶν Πεισατῶν καθιέρωσαν τήν ἐκεχειρία, τήν παύση δηλαδή κάθε ἐχθροπραξίας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Τήν ἐκεχειρία ἀποδέχθηκαν ὅλες οἱ ἐλληνικές πόλεις οἱ δέ παραβάτες τιμωροῦνταν μέ βαρῦτα πρόστιμα. Λέγεται ὅτι μιὰ μόνο φορά παρασπόνδισαν οἱ Σπαρτιάτες εἰς βάρος τῶν Ἡλείων καί ἐπλήρωσαν πρόστιμο τά μαλλιά τῆς κεφαλῆς των.

Πρῶτη, λοιπόν, καί οὐσιωδέστατη διαφορά: στόν ἀρχαῖο κόσμο, πράγματι, καθιερώνεται ἡ ἐκεχειρία, ἦτοι παύση πάσης ἐχθροπραξίας ἕνα μῆνα πρῖν τούς ἀγῶνες καί δεκαπέντε ἡμέρες μετά, ὥστε ἀθλητές, γυμναστές καί θεατές νά μποροῦν νά ἐπισκέπτονται ἀπερίσπαστα τήν Ὀλυμπία. Ἐκεχειρία ὅμως, ὄχι εἰρήνη. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος καί οἱ ἐλληνικές πόλεις, καί ἐλληνιστικά βασίλεια καί ρωμαϊκὸς κόσμος, ὡς τό 393 μ.Χ., ὅταν ὁ Μέγας Θεοδόσιος κατήγγειλε τούς Όλυμπιακούς, δέν ἐγνώρισαν οὔτε μιὰ χρονιά εἰρήνης. Ἄλλη-

* Τό σωστό εἶναι: ᾧ «Τριακόσιοι», τοῦ Λεωνίδα στίς Θερμοπύλες. Ἄλλά οἱ τριακόσιοι, ἐκτός ἀπό λίγοι, ἦταν μιὰ στιγμή. Γι' αὐτό ἄλλαξα τό στίχο, κι ἔβαλα ὅλους τούς ἀρχαίους.

λοκατασφάζονταν οἱ Ἕλληνες κανονικά. Βέβαια, ὅπως πάντα, καί τήν εἰρήνη ποθοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, καθώς μαστίζονταν ἀπό τά δεινά τοῦ πολέμου. Ὁ πόλεμος ὅμως ἦταν πατήρ πάντων, καί οὐδέν φιλειρηνικόν ιδεῶδες ἐπραγματοποιήθη ἐπί γῆς οὔτε ὅταν ὁ ἄλλος ἐκήρυξε τό εἰρήνην ὑμῖν.

Στά καθ' ἡμᾶς τώρα: Ἀπό τό 1896 ὡς σήμερα ἡ ἀνθρωπότης, μαζί καί ἡ Ἑλλάς, ἀπό πολέμους ἄλλο τίποτε. Ἐγνώρισε ὡς καί δυό παγκόσμιους πολέμους πού ματοκύλησαν καί συντάραξαν τήν οἰκουμένη. Καμιά Ὀλυμπιάδα δέν σταμάτησε τούς πολέμους, οὔτε τούς παγκόσμιους, οὔτε τόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, οὔτε τή Μέση Ἀνατολή. Ὀλυμπιακούς ἔχουμε ἀλλά στό Ἰράκ τό μακελειό συνεχίζεται κανονικά. Ἀντίθετα, οἱ πόλεμοι σταμάτησαν κάμποσες Ὀλυμπιάδες: τοῦ 1914, τοῦ 1918, τοῦ 1940, τοῦ 1944. Δέν εὐκαιροῦσαν οἱ ἄνθρωποι γιά ἀγωνίσματα· εἶχαν πολύ σοβαροῦς λόγους νά ἀλληλοσφαχτοῦν.

Τούς Ὀλυμπιακούς, λέγαμε, ἴδρυσε ὁ Ἡρακλῆς καί ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Ἴφιτος τό 776. Ἦταν ἀφιερωμένοι στόν μέγα θεό τῶν Ἑλλήνων, τόν Δία, θεό πανελλήνιο, ἀλλά δευτερευόντως καί στό γιό του Ἡρακλή καί στή σύζυγό του καί ἀδελφή τοῦ Δία τήν Ἥρα, καί ἀπό κοντά στούς περισσότερους θεούς τοῦ Δωδεκάθεου. Γι' αὐτό ἡ Ὀλυμπία καί οἱ Ὀλυμπιακοί ἦταν τό κυριότερο κέντρο τῆς πανελληνίας λατρείας τοῦ Μεγάλου Θεοῦ. Οἱ ἀγῶνες, πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, ἦταν θρησκευτικοί. Κι ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἦταν πιστοί μέχρι δεισιδαιμονίας, καί καθώς ὁ ὄρκος στούς θεούς ἦταν ὁ ἀπαράβατος ὄρκος συνοχῆς τῶν πόλεων, ἐντιμότητος καί ἀρετῆς τῶν πολιτῶν—ὁ ἐπίορκος ἦταν ἀποσυνάγωγος— ἡ τέλεση τῶν θρησκευτικῶν τους καθηκόντων ἦταν κι αὐτή ἱερή, ὑποχρεωτική, ἀπαραβίαστη. Καί οἱ θυσίαι στούς θεούς ἀπαραβάτες. Οἱ Ἑλλανοδίκες, —ἡ ΔΟΕ τῆς Ἐποχῆς— ὅταν τέλειωναν οἱ ἀγῶνες ἐθυσίαζαν στόν Δία ἑκατό ταύρους (ἐκατόμβη) καί παρέθεταν γεῦμα σέ ὄλους, ἀθλητές καί ἐπισκέπτες, πού κρατοῦσε ὅλη τή νύχτα (παννυχίδα). Ἡ συμμετοχή στούς ἀγῶνες ἦταν ἐκδήλωση θρησκευτικῆς εὐλάβειας, κάτι σάν τό σημερινό τάμα τῶν πιστῶν στούς διάφορους ἱερούς τόπους.

Σήμερα: οἱ ἀγῶνες δέν εἶναι θρησκευτικοί. Σέ ποῖο θεό ἄλλωστε νά ἀφιερωθοῦν: τῶν Ὀρθοδόξων, τῶν Καθολικῶν, τῶν Διαμαρτυρομένων, τῶν Μουσουλμάνων, τῶν Βουδιστῶν, τῶν Ταοϊστῶν, τῶν Σαμανιστῶν, τῶν ἀνιμιστῶν, τῶν ἀπειρων αἰρέσεων, τῶν σαϊεντολόγων, τῶν ἀθέων; Ὅλοι οἱ Χριστόδουλοι τοῦ κόσμου νά μαζεῦονταν θά ἦταν ἀδύνατο νά συμφωνήσουν ὥστε ὁ Μωάμεθ νά κάτσει δίπλα στόν Ἰησοῦ ἔστω γιά δέκα μέρες. Τό «ἀρχαῖο πνεῦμα τό ἀθάνατο» εἶχε μιά ιδιότητα πού δέν συνοδεύει κανένα σημερινό θεϊκό πνεῦμα: δέν εἶχε θρησκεία (λατρεῖες ναι), δέν εἶχε ἐκκλησία, δέν εἶχε ἱερατεῖο. Τῆ μόνη ἐκκλησία πού γνώριζε ἦταν ἐκεῖνη τοῦ Δήμου. Τά σημερινά πνεύματα τήν πρώτη ἐκκλησία πού ποδοπατοῦν, συστηματικῶς ἢ ἅμα λάχει, εἶναι τοῦ δήμου καί τῆς δημοκρατίας.

Πᾶμε πῶς πέρα. Στούς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες λάβαιναν μέρος μόνον Ἕλληνες, οἱ ἀγωνιζόμενοι ἔπρεπε νά ἀποδείξουν τά ἑλληνικά τους διαπιστευτήρια. Τοῦτα ὅλα διότι πᾶς μὴ Ἕλληνας βάρβαρος. Ἡ σύγκριση μέ τούς ἀρχαίους δίνει ἓνα σοβαρότατο εἰς βάρος τους ἔλλειμμα: γιά «ρατσαισμό» θά τούς κατηγορούσαμε.

Ἐπίσης ἐκτός τῶν μὴ Ἑλλήνων ἀποκλείονταν ἀπό τούς ἀγῶνες οἱ δοῦλοι, οἱ παραβάτες τῆς ἐκεχειρίας (ἄτομα ἢ πόλεις), οἱ ἐναγεῖς (ἐνεχόμενοι σέ ἄγος), οἱ ἱερόσυλοι, οἱ Ἑλλανοδίκες (καθόσον ὁ κριτής δέν μπορεῖ νά εἶναι καί κρινόμενος), καί ... οἱ γυναῖκες. Μόνο μιά φορά γυναίκα παραβίασε τό ἄδικο. Ἦταν ἡ Καλλιπάτειρα, κόρη τοῦ διάσημου Διαγόρα τοῦ Ρόδιου, πού μεταμφιέστηκε σέ γυμναστή γιά νά παρακολουθήσει τόν ἀγῶνα τοῦ γιοῦ της. Ὅταν ὁ μικρός νίκησε ξέσπασε σέ ἀλαλαγμούς χαρᾶς, κι ἔτσι προδόθηκε. Τῆς τό συγχώρεσαν ὅμως—αὐτή ἡ παρασπονδία τιμωροῦνταν μέ θάνατο, τίς γκρεμίζαν σέ κάποια γκρεμνά, στά ὄρη— καθόσον ἦταν γόνος μᾶς ἐνδοξῆς γενιάς Ὀλυμπιονικῶν, τρεῖς γενεῖς Ὀλυμπιονίκες, οἱ Διαγορίδες. Ἐκτοτε, γιά νά μὴν ξανασυμβοῦν παρόμοιες μεταμφιέσεις, οἱ γυμναστές συμμετεῖχαν κι αὐτοί γυμνοί.

Σήμερα; Εἰδικά αὐτό τό πνεῦμα τῶν ἀρχαίων, τό ἀποποιούμεθα μετά δδελυγμίας. Οἱ μόνοι ἀποκλεισμοί πού γνωρίζουμε εἶναι οἱ ἀποκλεισθέντες τό 1920 ἠττημένοι τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου: Γερμανοί, Αὐστριακοί, Τοῦρκοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι καί οἱ τοῦ Β' παγκοσμίου Ἰάπωνες καί Γερμανοί ἀπό τήν Ὀλυμπιάδα τοῦ 1948 στό Λονδίνο. Ἦταν οἱ ὑπαίτιοι τοῦ πολέμου. Ἀντίθετα στήν Ἰταλία συγχωρέθηκε τό κρίμα καθ' ὅσον, μετά τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1943, συνθηκολόγησε καί θεωρήθηκε «συνεμπόλεμος». Ἡ ΕΣΣΔ, προπολεμικά, εἶχε ἐπίσης ἀποκλεισθεῖ καί ἔλαβε μέρος γιά πρώτη φορά τό 1952 στούς Ὀλυμπιακοὺς τοῦ Ἐλαίνκι. Ἀποβάλλονται ἐπίσης οἱ ντοπαρισμένοι. Ὁρθῶς καί μακάρι νά μακρύνει ὁ κατάλογος. Καί ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐγνώριζε τή ντοπα, ἀλλά ἦπιας μορφῆς. Τό σπουδαιότερο «ἀναβολικό» ἦταν ἡ κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων κρέατος γιά νά αὐξάνεται ἡ μυϊκή μάζα.

Κι ἐδῶ, λοιπόν, ὄχι μόνο ὑπάρχει διαφορά ἀλλά πλήρης ἀπομάκρυνση ἀπό τό ἀρχαῖο πνεῦμα.

Νά σημειώσω ἄλλη μιά οὐσιώδη διαφορά. Οἱ ἀρχαῖοι Ὀλυμπιακοί, καί γενικῶς οἱ ἀγῶνες ἦταν στρατιωτικοί, προσέφεραν στήν πολεμική ἐκγύμναση τῶν νέων. Οἱ νέοι ἀθλοῦνταν στά γυμναστήρια (γυμνοί) δηλαδή ἐκπαιδεύονταν σέ ἀγῶνες πού εἶχαν κρίσιμη στρατιωτική ἀξία τήν ὥρα τῆς μάχης: τό ἀκόντιο, ὁ δρόμος, οἱ ἀρματοδρομίες, ἡ ταχύτητα καί ἡ ἀντοχή στούς δρόμους, ἡ ρώμη καί ἡ μυϊκή δύναμη (πυγμαχία, παγκράτιο, πάλη) ἦταν τά κύρια στρατιωτικά-σωματικά προσόντα τοῦ πολεμιστῆ. Δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι οἱ Σπαρτιάτες, δεινοί πολεμιστές ξηρᾶς, ἀποποῦσαν τίς περισσότερες νίκες. Ἄν ὑπῆρχαν ἀγῶνες κωπηλασίας σίγουρα θά πρῶτευαν οἱ Ἀθηναῖοι.

Οἱ σημερινοὶ ἀγῶνες δέν ἔχουν στρατιωτικό ἀντίκρι-

σμα: οί άνθρωποι πιά δέν πολεμοῦν μέ τά σώματά τους ἀλλά ἐξ ἀποστάσεως, μέ μηχανήματα ἢ συμμετέχουν σέ ἀγῶνες προσομοίωσης πολέμου π.χ. τό ποδόσφαιρο. Κι ἐδῶ ἀπομακρυνθήκαμε πολύ ἀπό τό «ἀθάνατο ἀρχαῖο πνεῦμα» ὡς πρός τά μέσα, κρατώντας ὅμως τήν οὐσία: τό ἀλληλοσκοτόμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τούς τότε νικητές, μέτραγε μόνο ὁ πρῶτος, δέν λογαριαζόταν ὡς ὀλυμπιονίκης ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος κλπ.. Οἱ νικητές θεωροῦσαν ὅτι ὁ θεός τούς συμπαραστάθηκε καί γι' αὐτό νίκησαν. Ὅπως στόν πόλεμο: θεωροῦσαν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι νικάει ὁποῖος ἔχει τήν εὐνοια τῶν θεῶν. Σήμερα μόνο ὁ Χριστόδουλος θεώρησε ὅτι τό ἐθνικό μας συγκρότημα πού κέρδισε τό Πανευρωπαϊκό ποδοσφαιρικό ἔπαθλο εἶχε τήν εὐνοια τοῦ θεοῦ τῶν Ὁρθοδόξων.

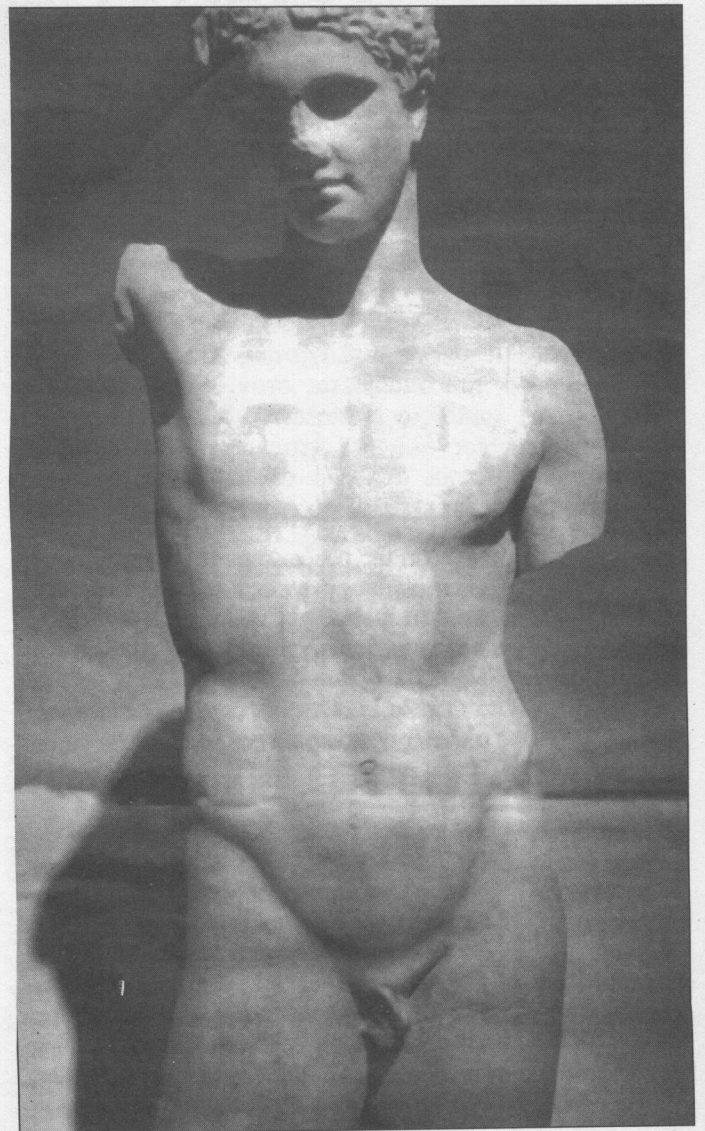
Τούς νικητές οἱ πόλεις τους καί οἱ συμπατριῶτες τους δέν τούς χρυσοπλήρωναν μέ ἀμοιβές κανονικές καί πριμ. Μόνη ὑλική ἀπολαβή ἦταν ὅτι σιτίζονταν στό πρυτανεῖο ἐφ' ὄρου ζωῆς. Μόνο στήν ὑστερη ἀρχαιότητα παρουσιάστηκαν πολλά φαινόμενα χρηματισμοῦ τῶν ἀθλητῶν καί τῶν κριτῶν, χορηγίες πλουσιοπάροχες κι ἄλλα παρόμοια. Οἱ ἀθλητές εἶχαν συνήθως πίσω τους ἰσχυρούς παράγοντες τοῦ χρήματος καί τῆς ἐξουσίας, ντοπάρονταν. Οἱ τελευταῖοι αἰῶνες τῶν Ὀλυμπιακῶν μοιάζουν πολύ μέ τούς σύγχρονους. Τώρα τά πνεύματα συναντήθηκαν, οἱ συμβολισμοί συνέπεσαν, τουλάχιστον ἀρχῆς γενομένης ἀπό τήν Ὀλυμπιάδα τοῦ Βερολίνου, τό 1936, πού ὁ ναζισμός θέλησε νά τή μετατρέψει στόν μεγάλο προπαγανδιστή τοῦ ναζισμοῦ καί τῆς ἀρίας γερμανικῆς φυλῆς. Μιά λεπτομέρεια. Ὁ Χίτλερ τό 1936 (8 Ὀκτ.) ἐξήγγειλε ὅτι θά χρηματοδοτοῦσε προσωπικά (μέ τά συγγραφικά του κέρδη ἀπό τό *Mein Kampf*) τήν ἐκ νέου ἀνάληψη τῶν γερμανικῶν ἀνασκαφῶν στήν ἀρχαία Ὀλυμπία μέ τήν ξεχωριστή συμβολική της σημασία. Ἐκεῖ ὅμως ἀκριβῶς οἱ Γερμανοί αἰφνιδιάζονται, ὅταν οἱ Γάλλοι, μέ τή δέουσα ἱεροτελεστία, ἐντοιχίζουν τήν καρδιά τοῦ βαρόνου ντε Κουμπερτέν στήν εἴσοδο τῆς Ἄλτεως (Ὀλυμπία) (βλ. Χάγκεν Φλάισερ, *Ἑλλάδα '36-'49, ἀπό τή δικτατορία στόν Ἐμφύλιο*, ἐκδ. Καστανιώτης, 2003).

Εἶναι ἀπειρες ἀκόμη οἱ διαφορές τῶν ἀρχαίων καί τῶν ἀναβιωθέντων Ὀλυμπιακῶν στά τελετουργικά, τά πρακτικά, τά ὀργανωτικά, τά οἰκονομικά ζητήματα τόσο πού ὁ ὀλυμπισμός σήμερα νά εἶναι κακόγουστος εὐφημισμός, καί ἰδίως μιά ἰδεολογία χειραγώγησης μαζῶν μέσα στήν ὁποία ὁ καθένας βάζει ὅ,τι τοῦ γουστάρει κι ὅ,τι τόν βολεύει, ἀκόμη καί τή χειρότερη κενολογία. Ἀλήθεια ὁ Κένταυρος πού θά ρίξει τό ἀκόντιό του στή λίμνη, κατά τήν τελετή ἐνάρξεως, εἶναι ὁ «καλός» Κένταυρος ὁ Χείρων (ἢ Χίρων), ὁ γιός τοῦ Κόδρου καί τῆς Ὠκεανίδας Φιλύρας, ὁ κάτοχος ὅλων τῶν τεχνῶν καί δάσκαλος ὅλων τῶν ἡρώων, ὁ δάσκαλος τοῦ Ἀχιλλέα; Ἡ εἶναι ὁ κένταυρος Νέσσος πού ρήμαζε τόν τόπο, ὁ Ἡρακλῆς τοῦ ξερίζωσε τό ἕνα κέρατο καί τοῦ συνέτριψε τό κρανίο μέ τό ρόπαλό του, αὐτός πού ἠ σύζυγος τοῦ Ἡρακλῆ, ἡ Διηάνειρα, γιά

νά τόν ἐκδικηθεῖ, γιατί ὁ ἥρωας τά εἶχε φτιάξει μέ τήν Ἴολη, βάπτισε στό αἷμα τό χιτῶνα τοῦ Νέσσο, τόν ἔρανε μ' ἕνα φίλτρο καί τόν πρόσφερε στόν Ἡρακλή; Ἦταν μοιραῖος ὁ χιτῶν αὐτός; κατέκαψε τόν Ἡρακλή, τρελάθηκε, ὀλόκληρα βουνά πέταγε ἀπ' τήν Οἶτη στό Μαλιακό, ὥσπου ὁ Δίας τόν πῆρε κοντά του. Ποῖόν ἀπό τούς δύο Κενταύρους θά ἀναβιώσουν στό ΟΑΚΑ; Ἀμφίσημο τό μήνυμα ἢ μήπως δέν ὑπάρχει μήνυμα ἀλλά ἀπλῶς μιά θεαματική μηχανή κι ὅλο τό μήνυμα δέν εἶναι παρὰ ὁ μηχανισμός καί τά μηχανήματά του.

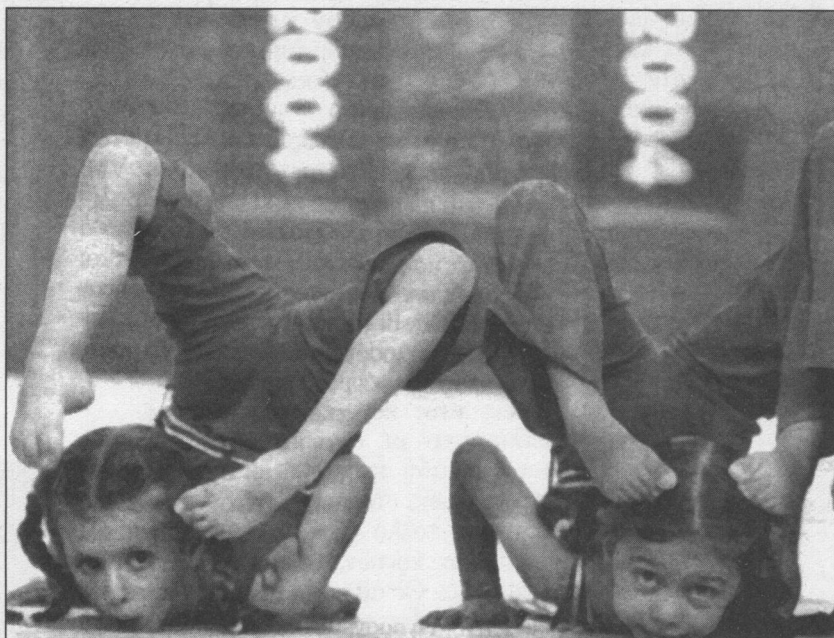
A.E.

Ἡ Αὐγή, 13-8-2004

ΤΑ ΡΕΚΟΡ: «ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ, ΓΡΗΓΟΡΟΤΕΡΑ, ΔΥΝΑΤΟΤΕΡΑ», ΑΘΛΙΟΤΕΡΑ

Γιατί ήμασταν, όσοι ήμασταν, κατά της ανάληψης των Όλυμπιακών Αγώνων από την Αθήνα; Για είκοσι, τουλάχιστον, λόγους. Νά θυμίσω τό ανέκδοτο πού αποδίδεται στον Ναπολέοντα. Έπιθεωρώντας, λοιπόν, ό Ναπολέων κάποιο τμήμα πυροβολικού —ό ίδιος άλλωστε ήταν αξιωματικός του πυροβολικού— ρώτησε αυστηρά τον επικεφαλής αξιωματικό γιατί τά πυροβόλα του δέν πυροβολούν έν ώρα μάχης και παρά τίς διαταγές. «Γιά είκοσι λόγους, μεγαλειότητας», απάντησε εύθαρσώς ό αξιωματικός. «Πρώτον, γιατί δέν έχουμε μπαρούτι. Δύτερον, γιατί...». Ό Ναπολέων τον διέκοψε άμέσως. «Καλά, καλά, φτάνει». Άρκοϋσε και μόνον ή έλλειψη του μπαρουτιού. Η αναφορά στους άλλους λόγους ήταν περιττή.

Κι εμείς είχαμε, τουλάχιστον, είκοσι λόγους γενικώς κατά του όλυμπισμού και ειδικώς κατά της ανάληψης της Όλυμπιάδας από την Αθήνα. Γνωρίζαμε, όλοι τό έγνώριζαν, πολλοί μάλιστα καλύτερα από έμάς τους άπλους παρατηρητές, ότι ό υπερπρωταθλητισμός, πού κορυφαίο του επίπεδο είναι οι Όλυμπιακοί Άγώνες, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος μέ τή φαρμακοδιέγερση, τό ντοπάρισμα των άθλητών και των άθλητριών, τήν εύρύτατη χρήση των πάσης φύσεως αναβολικών. Δέν θέλαμε, λοιπόν, ή χώρα μας νά αναλάβει τή διαχείριση ενός μαζικού ντοπαρίσματος, κι αυτός ήταν έπαρκής λόγος για τήν άπόρριψη του όλυμπισμού. Νά θεωρεί κανείς ότι τά ναρκωτικά είναι ή σύγχρονη μάλιστα πού θερίζει ιδιαίτερα τή νεολαία, νά φρίττει μέ τή

σωματική και τήν ψυχολογική κατάντια των έξαθλωμένων πρεζονιών και, από τήν άλλη μεριά, νά ύμνει τίς υπερεμπορευματοποιημένες Όλυμπιάδες και τό φαρμακοδιεγερτικό σύνδρομό τους είναι τό λιγότερο ύποκρισία και, έν πάση περιπτώσει, δέν έχει νά κάνει μέ τον άθλητισμό. Διότι ό έθνικός και άτομικός ανταγωνισμός προοδευτικά άρθρώθηκε μέ τό «πνεύμα» του όλυμπισμού, παρά τά κούφια λόγια περί άδελφούνης, εύγενοϋς άμιλλας των λαών και των εθνών, περί των άγώνων στην ύπηρεσία της έκεχειρίας και της ειρήνης. Ήταν ό διεθνικός ανταγωνισμός πού έθαζε τή σφραγίδα του στο όλυμπιακό πνεύμα, ήταν αυτός πού αποτελούσε τήν άλήθεια του κι όλα τά άλλα κατάντησαν ύποκρισία.

Οι πρακτικές ανάγκες των γιγαντιαίων αυτών συναντήσεων τελούσαν και τελούν κάτω από τον άδήριτο νόμο της συνεχούς βελτίωσης των ρεκόρ. Είχα θίξει αυτό τό ζήτημα στο χθεσινό μου κείμενο σύγκρισης των αρχαίων και των σημερινών Όλυμπιακών. Οι αρχαίοι δέν είχαν ρεκόρ· δέν μετροϋσαν χρόνο και αποστάσεις, δέν ξέρουμε σε πόσο χρόνο ένας όλυμπιονίκης έτρεχε τό στάδιο ή πόσο μακριά έριχνε τή σφαίρα ένας σφαιροδόλος. Μετροϋσε μόνο ή πρωτιά. Σήμερα μετροϋνται και τά κλάσματα του δευτερολέπτου, χάρη στα ήλεκτρονικά χρονόμετρα. Άφού λοιπόν επικράτησε τό «ύψηλότερα, γρηγορότερα, δυνατότερα», ή άθληση έπρεπε νά ύπηρετήσει αυτό τό άπόλυτο δόγμα, οι άθλητές και οι επιδόσεις τους έπρεπε νά καταταγοϋν αντίστοιχα.

Τό «ύψηλότερα, γρηγορότερα, δυνατότερα» δέν έχει όρια: ό άνθρωπος-άθλητής πρέπει νά δουλεύει σάν τή μηχανή, συνεχώς νά σπάει τά ρεκόρ, συνεχώς «νά κερδίζει» ένα κλάσμα του δευτερολέπτου λιγότερο, ένα εκατοστό του μέτρου περισσότερο. Έτσι, τά ρεκόρ του σημερινού πρωταθλητισμού ξεπέρασαν ακόμη και τή μεγαλύτερη φαντασία. Τά ρεκόρ, γιά παράδειγμα, των μεγάλων άθλητών ως μετά τόν Β΄ παγκόσμιο πόλεμο είναι κυριολεκτικά παιδαριώδη σέ σχέση μέ τά σημερινά. Οί άθλητές μέ τή συνεχή και εξαιρετική υπερπροσπάθειά τους και τήν κοπιώδη εκγύμνασή τους, υπό τήν επίβλεψη των καλύτερων γυμναστών και άθλητιάτρων, φτάνουν κάποτε στά όρια των δυνατοτήτων του ανθρώπινου σώματος. Σέ όλα τά πράγματα υπάρχουν όρια· τά όρια όρίζουν, διαμορφώνουν έναν όρίζοντα χωρίς επέκταση. Είναι όπως ή ζωή. Παρατείνεται ή ζωή, κάπως ανεβαίνει τό προσδόκιμο όριο ζωής, δέν καταργείται όμως ό θάνατος. Ό θάνατος είναι τό άξεπέραστο όριο. Ό νόμος όμως του σύγχρονου υπερπρωταθλητισμού δέν γνωρίζει όρια. Κι άφου υπάρχουν τά όρια εμπρός στά όποια τό ανθρώπινο σώμα σταματά, ακόμα και τό πιο καλογυμνασμένο, τό πιο προικισμένο από τή φύση, μία μόνο λύση άπομένει: νά αλλάξει τό ανθρώπινο σώμα πέραν τής βελτιώσεως πού ή εκγύμναση επιφέρει, νά πάει πέρα από τίς δυνατότητες τής ανατομίας του, πέρα από τίς δυνατότητες του όρμονικού και του νευρικού του συστήματος, νά πολλαπλασιάσει τίς ένδορφίνες του πέρα από τίς ποσότητες πού οι όρμόνες του παράγουν, νά ανακατασκευασθεί.

Τή δουλειά αυτή ανέλαβε ή φαρμακοδιέγερση, ή ντόπα. Τώρα πιά, χάρη στην ιλιγγιώδη ανάπτυξη τής χημείας, τής βιολογίας και τής φαρμακολογίας, μπορούσαν νά παραχθούν πάσης φύσεως φαρμακοδιεγερτικά, πάσης φύσεως φάρμακα γιά τή διόγκωση τής μυϊκής μάζας, τήν υπερδιέγερση του νευρικού συστήματος, τήν αϊμάτωση των όργάνων. Οί ειδικοί τά γνωρίζουν αυτά καλά κι έχει αυτή ή ειδική επιστήμη, πού όνομάστηκε άθλητιατρική, πλούσια επιτεύγματα. Και οι εξειδικευμένες στην φαρμακεία γιγαντιαίες εταιρείες τέθηκαν στην ύπηρεσία του ρεκόρ. Οί αντιντόπινγκ προσπάθειες, πού συχνά συλλαμβάνουν ντοπαρισμένους άθλητές, δέν κάνουν τίποτε άλλο από τό νά συκρατούν κάπως τά όρια, νά διασώσουν κάπως τήν ιδεολογία πού «θέλει» αγνά τά άθλητικά ιδεώδη. Δέν μπορούν όμως νά καταργήσουν τόν δρακόντειο νόμο του ρεκόρ πού τώρα πιά έχει ξεπεράσει τά όρια δυνατοτήτων του ανθρώπινου σώματος. Όλόκληρος ό άθλητικός θεσμός σ' αυτόν τόν νόμο υπόκειται, αυτή τήν αρχή διακονεί. Και κυρίως ό όλυμπιακός θεσμός, πού είναι ή άτμομηχανή του σύγχρονου άθλητικού «ιδεώδους».

Κάθε φάρμακο όμως και γιατρεύει, είναι φάρμακο, και σκοτώνει συνάμα, είναι φαρμάκι (καημένη Πλάτωνά...). Έχουμε και τούς ένδοξους νεκρούς τής φαρμα-

κείας από φαρμακοδιέγερση: είναι ή αντίφαση του συστήματος πού τότε τότε ξεσπάει καταστροφικά και σκοτώνει ή ταπεινώνει ένδάλματα και έθνικές δόξες.

Στόν κανόνα του «γρηγορότερα, ψηλότερα, δυνατότερα» δέν υπάρχουν όρια, δέν υπάρχει μέτρο. Μέτρο: μία κάποια άρμονία ανάμεσα στά άκρα, μία μεσότητα γιά νά αποφευχθεί ή καταστροφικότητα των άκρων. Πάν μέτρον άριστον, έτσι γιά νά αρχαιοελληνίσω, ήμέρες πού είναι. Και έμεις, οι υποτιθέμενοι κληρονομικώς δικαίως κληρονόμοι των αρχαίων Έλλήνων, αν σέ κάτι δέν τούς μοιάσαμε, είναι ό σεβασμός του μέτρου. Κι ως έλεγε ένας παλιός μας ποιητής:

Ω αρχαίοι, σηκωθείτε
και ξανάρθετε σέ μās
τά παιδιά σας γιά νά δείτε
πόσο μοιάζουνε μέ σās.

Τό μέτρο ξεχάσαμε ή δέν φτιάξαμε καινούριο μέτρο -άρκούμαστε στά άλλα, τά μέτρα και τά σταθμά- ακριβώς όπως και οι άλλοι, οι φράγκοι, οι άγγλοσάξωνες, οι μαυροι.

Αν, ό μή γένοιτο, τή Δευτέρα πού έρχεται, ό ένδοξος άθλητής Κεντέρης αποβληθεί από τούς Άγώνες, θά μετατραπεί σέ έθνική ντροπή. Τότε ή γραμμή του νέου τραμ τής Αθήνας, πού τής δόθηκε τό όνομά του, θά μετονομασθεί; Τό υπερταχύπλοο «Κεντέρης» θά αλλάξει όνομα; Η υπόθεση αυτή των άθλητών Κεντέρη-Θάνου, τώρα πού γράφω, λίγο πριν από τήν τελετή ενάρξεως των Όλυμπιακών έχει αφήσει άναυδο τό πανελλήνιο· ως μήν τήν ιδούμε σάν έθνική κατραπακιά. Όπως δέν θά πρεπε νά δούμε τήν πιθανή επιτυχία έλλήνων άθλητών σάν ένα καινούριο άλμα προς τά μπρός του θάνατου έλληνισμού, πού «μόνο λίγο καιρό ξαποσταίνει / και ξανά προς τή δόξα τραβά». Είναι υπόθεση μέτρον, πού έλεγα πιο πάνω.

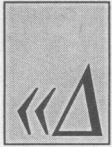
Νά ξέρουμε όμως ότι ό Κώστας Κεντέρης και ή Κατερίνα Θάνου, σπουδαίοι άθλητές και οι δύο, δέν ανήκουν στην παθολογία του συστήματος αλλά στη φυσιολογία του. Δέν είναι οι μόνοι, δέν είναι εξαίρεση. Η φυσιολογία του συστήματος θέλει ρεκόρ. Και τά ρεκόρ πού τείνουν πέρα απ' τά όρια του ανθρώπινου σώματος είναι ζήτημα φαρμακείας. Γιά όλους. Και τούς άθλητές και τούς προπονητές και τούς άθλητιάτρους και τούς παράγοντες και τούς διαφημιστές-διαφημιζόμενους και τούς «άθάνατους» και τούς χορηγούς και τούς πολιτικούς και τούς ιδεολόγους. Όλοι αγωνίζονται γιά προσιδιά ρεκόρ.

Κι ακόμα μία φορά: ό άθλητισμός είναι πολύ σπουδαίο πράγμα γιά τούς ανθρώπους ώστε νά τόν αφήσουμε στην άρμοδιότητα άθλητιάτρων, χορηγών, «άθανάτων» και φαρμακοδιεγερτικών. Άλλο τώρα, αν γιά τήν ώρα μās έχουν πάρει φαλάγγι.

A.E.
H Αύγή, 14-8-2004

ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΑΡΞΕΩΣ: ΜΙΑ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

«*έν διαλέξαμε νά αναπαραστήσουμε τίποτε από τίς ιστορικές εποχές. Διαλέξαμε νά ζωντανέψουμε μονάχα έργα τέχνης, τά όποια έχουν συμπυκνώσει μέσα στή φόρμα τους τήν ενέργεια καί τή μυρωδιά κάθε εποχής. (...) Άλλά ή τέχνη –κι εδώ φαίνεται πόσο σωστή ήταν ή επιλογή μας– μιλά τόσο βαθιά γιά τήν Ιστορία, πού όλοι πίστεψαν ότι ή πομπή τών άρμάτων έκανε μιá ιστορική άναδρομή*». (Από συνέντευξη του Δημ. Παπαϊωάννου στή Βένα Γεωργακοπούλου, *Έλευθεροτυπία*, 16.8.2004).

Χρησιμοποιώ τό ίδιο απόσπασμα από τή συνέντευξη του Δ. Παπαϊωάννου πού έχρησιμοποίησε στό έξοχο κείμενό του, στή χθεσινή *Αύγή*, «Έγεννήθη ήμίν “νέος πολιτισμός”», ό Νίκος Φίλης (βλέπε τό κείμενο αυτό στό παρόν τεύχος, πιο κάτω). Καί επειδή ή τελετή έναρξης της 28ης Όλυμπιάδας είναι μεστή όχι μόνον αισθητικών στοιχείων αλλά καί νοημάτων, ιστορικών νοημάτων καί ιδεολογικών συμβολισμών, επειδή οι ίδιοι οι Όλυμπιακοί Άγώνες πού επέστρεψαν στόν τόπο πού τους γέννησε είναι συμπύκνωση μιáς επιλεκτικής ανάγνωσης της ιστορίας πού επιδίωξε νά υπηρξήσει όρισμένα νοήματα καί νά τά αναπέμψει ως αξίες αδιαμφισβήτητες ανά τόν κόσμο, ιδίως στους σημερινούς συνέλληνες, είμαστε υποχρεωμένοι νά συζητήσουμε, καί πολύ μάλιστα, πάνω στά δρώμενα καί τους συμβολισμούς αυτής της πολύκροτης τελετής. Κανείς δέν θά είχε αντίρρηση γιά μιá τέτοια συζήτηση, ούτε οι ίδιοι οι εμπνευστές της, παρόλο πού ή μέθοδος καί ή τεχνική πού επέλεξαν, ήτοι ή παραγωγή θεάματος, επιδιώκει περισσότερο τόν έκστατικό θαυμασμό, τόν έντυπωσιασμό, παρά τόν στοχασμό καί τή συζήτηση.

«Δέν επιλέξαμε νά αναπαραστήσουμε τίποτε από τίς ιστορικές εποχές» λέει ό Δημ. Παπαϊωάννου. «*Διαλέξαμε νά ζωντανέψουμε μονάχα έργα τέχνης, τά όποια έχουν συμπυκνώσει μέσα στή φόρμα τους τήν ενέργεια καί τή μυρωδιά κάθε εποχής*». Είναι σαφής, νομίζω. Κι αν βέβαια οι ιστορικές εποχές δέν έχουν μυρωδιές μέ μιάν κακότεχνη καί νατουραλιστική μεταφορά όμως τίς κάνουμε νά μυρίζουν: άντλοῦμε από αυτές τήν εικαζόμενη ιστορικότητά τους, αναπαριστώντας τες, μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο, μέ τά μέσα της τέχνης, μέ τά μέσα της ιστορίας ή μέ τόν λόγο της φιλοσοφίας, προσπαθούμε νά διαγνώσουμε τό πνεῦμα πού τίς διέπει, τίς αρχές καί τίς αξίες πού οι άνθρωποι στόν καιρό τους είχαν διαμορφώσει. Μέχρις εδώ οὐδείς φόγος. Σέ κάθε μορφή αναπαράστασης της ιστορίας, θέλοντας

ή καί μή θέλοντας ακόμα, αυτά τά νοήματα ψάχνουμε. Άκόμη καί ή θετικιστική αντίληψη της ιστορίας, παρόλον πού διατείνεται ότι ενδιαφέρεται μόνο γιά τά γεγονότα, έτσι όπως πραγματικά έγιναν, αποφλοιωμένα από κάθε ρητορικό ή ιδεολογικό στοιχείο, μιá αναπαράσταση είναι κι αυτή του πραγματικού. Στήν επί του χάρτου ή επί σκηνής αναπαράσταση, υπάρχει πάντα μιá απόσταση, ως πρός τό πραγματικό.

«*Άλλά ή τέχνη*», συνεχίζει ό Δημ. Παπαϊωάννου, «*μιλά τόσο βαθιά γιά τήν Ιστορία πού όλοι πίστεψαν ότι ή πομπή τών άρμάτων έκανε μιá ιστορική άναδρομή*». Νά επισημάνω ότι τό γιώτα κεφαλαίο της Ιστορίας δέν είναι τυχαίο, εκτός κι αν αυτές οι δαμόνισσες της στοιχειοθέτησης, της *Έλευθεροτυπίας* ή της *Αύγης*, γιατί έχουν τόν δαίμονα μέσα τους, τό θέλησαν έτσι. Θέλησαν δηλαδή αυτές νά μιλά τό κείμενο γιά τήν ιστόρηση κι όχι γιά τά γεγονότα. Έστω. Πάντως ό σκηνοθέτης καί εμπνευστής τών δρώμενων της τελετής, θεώρησε ότι τό έργο ήταν *αδιαμφισβήτητα ένα έργο τέχνης* (δέν θά συζητήσω τώρα τό θέμα αυτό) πού μίλησε πολύ βαθιά γιά τήν Ιστορία, γιά τίς ιστορικές εποχές, τόσο ώστε όλοι πίστεψαν ότι ή πομπή τών άρμάτων έκανε μιá ιστορική άναδρομή. Τό εικονίζον ταυτίστηκε πλήρως μέ τό εικονιζόμενο, παρόλο πού ό Ιωάννης Δαμασκηνός τά διαχώρισε τά δύο αυτά απολύτως, θέλοντας, στή μάχη του κατά τών εικονομάχων, νά διασώσει τίς εικόνες, άρα καί τήν εργασία της αναπαράστασης του Θεού καί τών άγίων πού οι εικονομάχοι αυτοκράτορες τήν είχαν αυστηρώς απαγορεύσει, διότι τό πρόσωπο του θεού καί τά θεϊκά του κατηγορήματα δέν ήταν δυνατόν νά αναπαρασταθούν από ανθρώπινο χέρι ει μή μόνον αλλοιώνοντάς τα. Αυτά τά (ψεύτικα) λουλούδια είναι ώραία σάν νά είναι άληθινά, λέμε. Τόσο πιστά μέ τά πραγματικά ώστε νά ταυτίζουμε τήν αναπαράστασή τους μέ τήν πραγματικότητά τους. Καί «είναι ώραία αυτά τά [πραγματικά] λουλούδια» λέμε, ξαναλέγοντας τό ακριβώς αντίθετο, «σάν νά είναι ψεύτικα». Είναι ώραία αυτή ή γυναίκα, σάν ζωγραφιά, λέμε, έχει μάτια γραμμένα (ώραία σάν ζωγραφιστά), είναι κούκλα. Καί παίζονται τεράστια παιχνίδια ανάμεσα στό γραμμένο, τό ζωγραφιστό καί τό πραγματικό, σ' αυτή τήν αιώνα μάχη της αναπαράστασης, της *représentation*.

Χρησιμοποίησα τή γαλλική λέξη *représentation* όχι γιά νά κάνω επίδειξη γαλλομάθειας. Αν αυτή ήταν ή

πρόθεσή μου, θά έπρεπε νά χρησιμοποιήσω τά άγγλικά —και στά άγγλικά ίδια εΐναι ή λέξη, και οι Γερμανοί τήν ίδια λέξη χρησιμοποιούν, τή γαλλική. Έν πάση περιπτώσει, στά άγγλικά δέν θά τά κατάφερα καθόλου καλά. Χρησιμοποίησα τή γαλλική λέξη γιά νά πάω στήν ιστορική ρίζα τής αναπαράστασης, πού εΐναι μιά τελετουργία, ένα δρώμενο.

Όταν πέθαιναν οι Φράγκοι (Γάλλοι) βασιλιάδες μακριά από τό παλάτι τους, σέ έκστρατεία γιά παράδειγμα, μέχρι νά τούς μεταφέρουν στήν έδρα του θρόνου τους μερικές φορές περνούσαν μέρες πολλές. Κατά τό έθμό τους όμως, άμέσως μόλις πέθαινε ο βασιλεύς, κάποιος τελετάρχης, στήν έναρξη τής κηδείας του, άναφωνούσε: «Ό βασιλεύς απέθανε». Και πρόσθετε άμέσως: «Ζήτω ο βασιλεύς», ο νέος βασιλεύς, ο διάδοχος του. Έτσι δέν υπήρχε κενό εξουσίας. Όταν, λοιπόν, πέθαινε μακριά ο βασιλεύς, σ' αυτό τό κενό εξουσίας πολλά μπορούσαν νά συμβούν. Και γιά νά μήν συμβούν (σφαιτερισμός, συγκρούσεις κ.λπ.) κατέφευγαν σέ ένα δρώμενο άπομίμησης τής πραγματικότητας: κατασκεύαζαν ένα ξόανο, ντυμένο μέ βασιλικά ένδύματα, μέ τό στέμμα στο κεφάλι και τό σκήπτρο τής εξουσίας στά χέρια, ένα όμοίωμα του θανάτου δηλαδή, τό όποιο ένταφίαζαν αντί του πτώματος του βασιλέως. Και μέ τό όμοίωμα, μιά και έλειπε ο έκλιπών, παιζόταν τό δρώμενο «ο βασιλεύς απέθανε» κ.λπ.

Έδω ή τελετουργία τής αναπαράστασης προσπαθει νά πείσει ότι τό δρώμενο εΐναι σάν τήν πραγματικότητα, τό πραγματικό και ή αναπαράστασή του ταυτίζονται. Πιστεύουμε ότι ή αναπαράσταση εΐναι τόσο πιστή ώστε εΐναι σάν τήν πραγματικότητα, ή ίδια ή πραγματικότητα. «Όστε «όλοι πίστευαν ότι ή πομπή των άρμάτων έκανε μιά ιστορική αναδρομή», λέει ο Δ. Παπαϊωάννου. Θά μπορούσε νά πεί κανείς ότι ή πομπή θάμπωσε τόσο πολύ τόν κόσμο (όλοι, μάλιστα) ώστε εξαπατήθηκε πλήρως. Λάθος οικτρό. Κανείς δέν εξαπάτησε κανέναν και πάνω άπ' όλα ή πρόθεση του Παπαϊωάννου δέν ήταν νά εξαπατήσει. Αντίθετα πρόκειται γιά τό αιώνιο παιχνίδι τής ιδεολογίας, ή όποία δέν εΐναι εξαπάτηση, δέν εΐναι κίβδηλη συνείδηση, όπως τήν έκλαμβάνει μιά έκχυδαϊστική, μαρξοειδής αντίληψη. Κατ' άρχήν ο ίδιος ο Παπαϊωάννου και οι συνεργάτες του πίστευαν σ' αυτή τήν ιστορική διαδρομή, των εποχών τής ιστορίας, σ' αυτήν τήν έκτύλιξη τους και τή γραμμική διαδοχή τους, όπου τό ένα γεννά τό έπόμενο. Τήν ίδια πίστη είχαν και οι θεατές του δρώμενου, τουλάχιστον οι Έλληνες —δέν μπορώ νά τό βεβαιώσω γιά τούς Ιάπωνες ή τούς Μεξικάνους. Διάκόσια χρόνια νεοελληνικής ιδεολογίας, εκατόν πενήντα χρόνια ιστορίας κατά Ζαμπέλιο και Παπαρηγόπουλο, τούς όποιους διαδέχθηκαν άλλοι σημαντικοί και άσήμαντοι —ιστορικοί, φιλόσοφοι, δημοσιολόγοι, ποιητές, καλλιτέχνες αυτήν τήν ιδεολογία έφιλοτέχνησαν, έχοντας άπέναντί τους έναν ισχνό και άδούλευτο αντίρρητικό λόγο. Έκτοτε και συνεχώς ο έπίσημος λόγος τής εξουσίας, ο λόγος τής εκπαίδευσης, του στρατού, των

παρελάσεων, των έθνικών έορτών, των δημοσίων κτιρίων, των όνομάτων όδών και πλατειών, των δημοσιογράφων, των δημοσιολόγων κ.λπ., κ.λπ. — αυτή τήν πίστη έκαλλιέγγησαν, αυτή ή πίστη εΐναι ή κυρίαρχη νεοελληνική ιδεολογία. Και κυρίαρχη, αν δέν κάνω λάθος, πάει νά πεί ότι άρχει. Άρχει έπάνω στήν πίστη των ανθρώπων στίς έπιμέρους αντίληψεις και τίς όμογενοποιεί. Τό πράττει αυτό και όταν ή ιδεολογία διολισθαίνει προς τόν έθνικισμό και όταν κοκορεύεται ως άλαζών έλληναραδισμός κι όταν ντύνεται τά κομψά ένδύματα τής έλληνικότητας κι όταν άκόμα εΐναι έκφραση ενός φυσιολογικότερου έθνισμού και πατριωτισμού. Ένώ οι Νεοέλληνες, ως έθνος, δέν φτιάχτηκαν ως έθνικιστές, ένω δέν έκαναν μιά τεραστίων διαστάσεων Έπανάσταση γιά νά μοιάσει ο Άνδρούτσος στον Θεμιστοκλή, ο νεότερος έλληνισμός διολίσθησε από τά μέσα του 19ου αΐωνος στήν πίστη περί κατευθείαν καταγωγής του από τούς αρχαίους Έλληνες μέσα από μιά άδιαιτάρακτη συνέχεια και όντολογική ταυτότητα των τριών φάσεων του έλληνισμού: τής αρχαίας Ελλάδας-του Βυζαντίου-του νέου έλληνισμού.

Νά μιά ιστορική αναδρομή σ' αυτή τήν τρισχιλιετή συνέχεια —και βάλε, ως τά βάθη τής προϊστορίας πού «ιστορεί» ο μυθολογικός λόγος. Εΐναι προφανές ότι μέ τό ιδεολόγημα τής συνέχειας εμείς οι Νεοέλληνες εΐμαστε ή τελευταία χάντρα του κομπολογιού, οι συνεχιστές, οι κληρονόμοι. Όλα τά προηγούμενα, ή αναδρομή, εΐναι ο πολιτισμός μας, πού τόν περάσαμε, εΐπαν, ως μήνυμα σέ όλη τήν οικουμένη: δηλαδή ο μεγαλοϊδεατισμός μας.

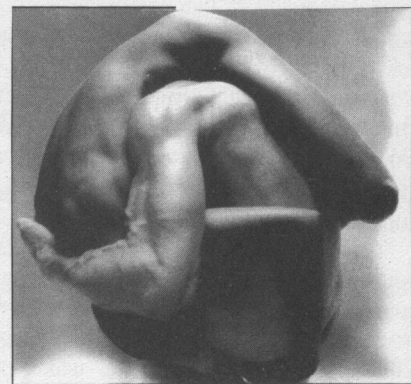
Τό κατορθωμα αυτό έπιτυγχάνεται χάρη στήν έπιλεκτική ανάγνωση τής Ιστορίας, χάρη σέ μιά ιδεολογική ανάγνωση τής Ιστορίας γιά τήν όποία μιλάγε μέ τόσο πάθος αλλά και όξεία ιστορική συνείδηση ο Φίλιππος Ηλιού.

Ό Παπαϊωάννου, όντως, δέν έκανε ιστορία, δέν ήταν αυτή ή δουλειά του. Γνώριζε όμως ότι ή τέχνη «μιλά τόσο βαθιά στήν Ιστορία». Πράγματι ή τέχνη μιλά βαθιά στήν Ιστορία, επανέλαβε δηλαδή μέ τά μέσα αυτού του γιγαντιαίου δρώμενου τής Τελετής τά βασικά στοιχεία τής τρισχιλιετούς συνέχειας του έλληνισμού πού έμαθε στο σχολείο, όπως όλοι μας. Άναπαρέστησε ως tableau vivant τά κυρίαρχα στοιχεία γνωρίζοντας πολύ καλά ότι τά ίδια πίστευε και ο κόσμος, πού ενεός αναγνώρισε τήν ιστορία του και τόν έαυτό του και τόν «πολιτισμό του». Και έμίλησε ως αισθητής. Άλλά γιά τό πώς ένας σύγχρονος αισθητής μιλά «βαθιά» γιά τήν Ιστορία, πώς μέ τά μέσα του επαρκούς αισθητή ξεκαουουργώνει, ξεσκουριάζει τούς μύθους, θά γράψω άλλη φορά.

A.E.
Η Αύγή, 18-8-2004

ΝΤΟΠΙΝΓΚ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΔΙΑΓΚΩΝΙΣΜΟΙ

έν προσβλήθηκαν, βέβαια, τὰ μάρμαρα καί οι ναοί, κατάλοιπα τοῦ ἀρχαίου κλέους, ἀπό τό ντοπάρισμα τῶν Κεντέρη-Θάνου, ὑπό τήν ἐπίνευση τοῦ ἀρχιερέως Τζέκου. Μόνο τοὺς ἀρχαιοκάπηλους καί τήν ὀξείδωση φοβοῦνται τὰ μάρμαρα. Ἀλλά ἡ βαριά ὕβρις πού σκέπασε τή χώρα καί τοὺς Ὀλυμπιακοὺς τήν ὥρα πού «γύρισαν στό σπίτι τους», τοῦτο τό ἀνυπόφορο ἄγος, πού θά ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, προσβάλλει τή χώρα, δηλαδή τόν λαό της. Καί ὡς ὕβρις εἰσπράχθηκε ἀπό τόν κόσμο. Ὁ κόσμος ὅμως τοὺς καταδίκασε γιά πάντα, ὅποιαδήποτε κι ἂν εἶναι τελικά ἡ ἀπόφαση τῆς Διεθνούς Ὀμοσπονδίας Στίβου καί τῆς ἐπιχώριας ἀθλητικῆς ἡγεσίας. Οἱ πρωτοεργοί στή συνείδηση τοῦ κόσμου, γιά τοὺς πολλοὺς τουλάχιστον, ἐπῆραν ἤδη τή θέση τοῦ Ἐφιάλτη ἢ τοῦ Πήλιου Γούση. Τή χώρα ὅμως τή διαφεντεύει ἡ κυβέρνησή της καί γενικότερα ἡ πολιτική ἡγεσία. Ἡ κυβέρνηση ὀχυρώνεται ἀμήχανα πίσω ἀπό τή γραμμή τῆς μῆ ἀρμοδιότητάς της, παρόλο πού ἀμαυρώνονται οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες, στήν ἐπιτυχία τῶν ὁποίων εἶχε ἐπενδύσει πολλὰ, ὑποσχόμενη κοντά στά ἄλλα ὅτι οἱ 28οι Ὀλυμπιακοὶ τῆς Ἀθήνας θά εἶναι «καθαροί». Κατά τόν κ. Ρουσόπουλο ἡ κυβέρνηση θά πρέπει νά ἀποφύγει ὅποιαδήποτε ἐμπλοκή σέ μιά ὑπόθεση στήν ὁποία θεσμικά δέν εἶναι ἀρμόδια. Ὑποστήριξε, ἀπλῶς, ὅτι χρέος τῆς πολιτείας εἶναι «νά θέτει τοὺς κανόνες καί νά διασφαλίζει τήν τήρησή τους» καί ὅτι «θά ἔπρεπε νά εἶχε κλείσει νωρίτερα ἕνα θέμα τό ὁποῖο ἔχει τανύσει τή χώρα καί ἔχει δημιουργήσει κακή εἰκόνα στό ἐξωτερικό». Ἔτσι ὁ καθένας μπορεῖ νά καταλάβει ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν προχωρεῖ τολμηρά καί μέ εὐθύτητα, ἂν ὄχι στό νά ξεπλυθεῖ ἢ ντροπή, ὅπως τήν ὀνόμασε ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, τουλάχιστον νά παταχθοῦν οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ χαπακωμένου ἀθλητισμοῦ ὑψηλῶν ἐπιδόσεων.

Στήν πλευρά, τώρα, τῆς ἀξιοματικῆς ἀντιπολίτευσης φαίνεται καθαρά ὅτι ὑπάρχει οὐσιώδης διάσταση ἀπόψεων. Ὁ κ. Βούγιας, ἐκπρόσωπος τοῦ Γιώργου Παπανδρέου, ὑποστήριξε ὅτι πρέπει νά γίνει σέ βάθος συζήτηση γιά τό θέμα μετά τό πέρας τῶν Ἀγῶνων. Καί τότε νά ἀναζητηθοῦν οἱ ὅποιες εὐθύνες, ὥστε «νά φθάσουμε στή ρίζα τοῦ προβλήματος, νά ἀποδώσουμε

τίς ὅποιες κυβερνητικές ἢ ἄλλες εὐθύνες καί γιά νά ἀντιμετωπίσουμε γιά πάντα τό μεγάλο ἀπόστημα πού βασανίζει τόν ἀθλητισμό καί τόν πολιτισμό». Ὅχι τώρα, λοιπόν, ἀλλά μετά.

Ἀντίθετα, ὁ τέως ὑπουργός Πολιτισμοῦ καί πολιτικός ὑπεύθυνος τοῦ ἀθλητισμοῦ κ. Βενιζέλος ἀνταπάντησε: «Ἡ πολιτική παρακολουθεῖ τὰ γεγονότα καί τή συγκυρία. Δέν ὑπάρχει πολιτική ἐκ τῶν ὑστέρων. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπιλαμβάνονται οἱ ἱστορικοί», ὑποστηρίζοντας συνάμα ὅτι τό ὅλο θέμα εἶναι κατ' ἐξοχήν πολιτικό, γιατί προσβάλλεται ἡ χώρα καί ἕνα τέτοιο ζήτημα συνεπάγεται ἀνάληψη εὐθύνης· ὅμως «τήν εὐθύνη αὐτή τήν ἔχει ἡ κυβέρνηση καί δέν τήν ἀναλαμβάνει».

Τί θέλουν νά ποῦν αὐτές οἱ τοποθετήσεις ἀνώτατων ἀξιωματιούχων τοῦ ΠΑΣΟΚ μέσα στήν ἀσαφή σαφήνειά τους; Ὁ μέν κ. Βούγιας (Γ. Παπανδρέου) θέλει ἕνα ξεκαθάρισμα, ἀργότερα, ἕνα ξεκαθάρισμα ὅμως πού θά ἔχει ὡς ἀντικείμενο καί ἐκείνους πού πιθανῶς εὐθύνονται καί ἀπό τήν προηγούμενη κυβέρνηση, ὅταν πολιτικός ὑπεύθυνος ἀθλητισμοῦ ἦταν ὁ κ. Βενιζέλος. Ἐξ οικειῶν τά βέλη. Ὁ δέ κ. Βενιζέλος θέλει κι αὐτός ξεκαθάρισμα αὐτοῦ τοῦ κατεξοχῆν πολιτικοῦ ζητήματος, ἀλλά τώρα καί μόνον ὡς πρός τήν εὐθύνη τῆς κυβέρνησης πού διαχειρίζεται τήν κρίση, τῆς κυβέρνησης πού ὅμως δέν ἀναλαμβάνει τίς εὐθύνες της. Γιά τά ἄλλα, τὰ προϋπάρχοντα τά παλιά, ὅταν οἱ ἐν λόγῳ ἀθλητές ἀναγορευόνταν σέ ἥρωες τῆς φυλῆς, ἀρμόδιοι οἱ ἱστορικοί. Διότι, λίαν «φιλοσοφημένα», ὁ πρῶην ὑπουργός θεωρεῖ ὅτι γιά τό παρελθόν δέν ἀσκεῖται πολιτική. Ἀλλά τί γίνεται ὅταν τό παρελθόν γεννοβολᾷ παρόν, ὅταν τό μίasma πού σήμερα σκίασε τή χώρα, ὅταν αὐτό τό αὐγό τοῦ φιδιοῦ ἐπώασθηκε στό πρόσφατο καί τό παλαιότερο παρελθόν, καί τώρα δηλητηριάζει τόν τόπο;

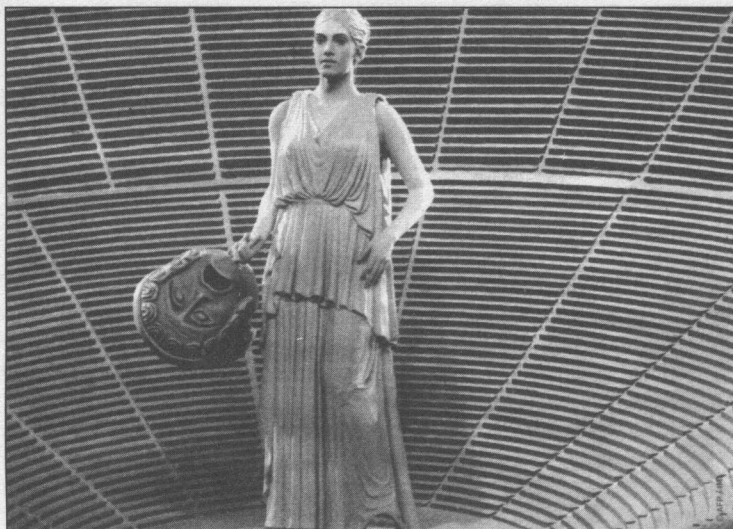
Σ' αὐτό τό πίνγκ ἢ πολιτική ἡγεσία διαπρέπει. Θά ἔλθουν κι ἄλλες δηλώσεις, φιλοσοφημένες ἢ ἀφιλοσοφητές. Ὁ καθένας δίνει τόν δικό του ἀγῶνα. Καί ἡ ὕβρις, ὕβρις.

A.E.

Ἡ Αὐγή, 19-8-2004

ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΑ

«Γιά να νοιώσεις τις εικόνες δεν είναι ανάγκη να κατανοήσεις τα σύμβολα που βρίσκονται από πίσω. Έμπιστευτήκαμε την τέχνη γιατί από μόνη της ή ενέργεια των εικόνων μαρτυρεί πολύ περισσότερα από τις αιτίες που τις γέννησε. Συμπυκνώνει σε μιὰ άυλη αίσθηση, στα αισθήματα, μιὰ περιπέτεια ιδεών ή όποια δεν είναι καθόλου απαραίτητη να γίνει κατανοητή για να γίνει αισθητή. (...) Για ν' απολαύσεις τή ζωή χρειάζεται να γνωρίζεις ιστορία ή τέχνη; Για ν' απολαύσεις ένα φαγητό πρέπει να ξέρεις τή συνταγή; Πρέπει να ξέρεις τή χημική σύσταση τής θάλασσας για ν' απολαύσεις μιὰ βουτιά;».

Άπό συνέντευξη του Δημήτρη Παπαϊωάννου στο «Κ» τής Καθημερινής (22/8/2004) .

Στό κείμενό μου για τήν τελετή έναρξης τής 28ης Όλυμπιάδας τής Άθήνας στήν Αύγή («Τελετή Έναρξης: μιὰ έπιλεκτική ανάγνωση τής ιστορίας», 18 Αύγουστου 2004), τελειώνοντας είχα υποσχεθεί ότι θα γράψω άλλη φορά για τό πώς ο Δημήτρης Παπαϊωάννου και οι συνεργάτες του συνέθεσαν και εκτέλεσαν τό θέαμα που είδαμε, πώς ο συλλογικός δημιουργός φιλοτέχνησε τήν τελετή ως αισθητής· πώς, τό ιδεολόγημα τής ιδιοπροσωπίας και τής αδιάρρηκτης συνέχειας του έλληνικού πολιτισμού, από τά βάθη τής προϊστορίας και τής πρωτοϊστορίας, περνώντας από τά Μινωϊκά, τά Μηκοναϊκά, τά Κυκλαδικά χρόνια, τά κλασικά, τόν Μέγα Άλέξανδρο, τό Βυζάντιο, φτάνει ως τά νεότερα χρόνια, μέσα στο καλατράδιο στάδιο ενώπιον 70.000 θεατών και 4 δισεκατομμυρίων τηλεθεατών.

Ό Δημήτρης Παπαϊωάννου και οι συνεργάτες του φιλοτέχνησαν τήν κεντρική ιδέα περί τής διαχρονικής ουσίας και συνέχειας του έλληνικού πολιτισμού μέ τά προσίδια αισθητικά μέσα. Μέ αυτά έμίλησε, δεν «έδγαλε λόγο» για τό θέαμα που παρουσίασε· άφησε τις εικόνες που κατασκεύασε να μιλήσουν αυτές. Και χάρη στήν τεχνική άριότητα των συντελεστών και τή

συνοχή τής όργάνωσης των στοιχείων που στοιχειοθέτησαν τό θέαμα, ο λόγος των εικόνων και των πολλών συμβολισμών ήταν εύγλωττος.

Ό αισθητική των εικόνων και των συμβολισμών ήταν μέν εύγλωττη αλλά ήταν πειστική; Θα άπαντήσω στο τέλος στο έρώτημα αυτό. Και δεν ενδιαφέρουν καθόλου τά λόγια, διά στόματος Κωστάλα, που έσχολίασαν τό θέαμα, τους συμβολισμούς του και τά ιστορικά του νοήματα. Παρόλο που δεν νομίζω ότι τό δημιουργημα του Δ. Παπαϊωάννου ήταν άποσυνδεδεμένο από τό σχόλιο του Κωστάλα, δεν θα ήθελα να αποδώσω τό ένα στ' άλλο, ώστε να συναιρεθεί ή αισθητική τής εικόνας μέ τόν ρητορισμό του σχολίου. Στο κάτω κάτω τό θέαμα, μέ τήν παγκόσμια έμβέλειά του, δέχθηκε, προφανώς, ποικίλους σχολιασμούς που δεν τους γνωρίζουμε. Δεν διάβαζαν όλοι τό ίδιο χαρτί μέ τόν έλληνα σχολιαστή Κωστάλα. Έτσι, δεν ξέρουμε πώς παρουσίασαν τά στοιχεία του θεάματος οι τηλεπαρουσιαστές στήν Ίταλία, τή Γαλλία, τήν Άργεντινή, τις ΗΠΑ, τήν Ίνδια, τή Μοζαμβίκη ή τήν Ίαπωνία. Μπορούμε άπλως να υποθέσουμε ότι ο καθένας τηλεπαρουσιαστής, ανά τήν ύφήλιο, έκανε τό δικό του σχόλιο ενω για όλους τό θέαμα και τό ήχητικό άκρόαμα ήταν παντού τό ίδιο.

Να πω εκ προοιμίου ότι ο καθένας βάζει σε εφαρμογή αυτά που όντως πιστεύει, αυτά που έχει στο κεφάλι του, τις ιδέες του. Κανείς δεν είναι άπατεώνας ώστε άλλα να πιστεύει κι άλλα να πράττει. Όπωσδήποτε όχι ο Δ. Παπαϊωάννου και οι συνεργάτες του. Γι' αυτό προέταξα ένα σχετικά έκτενές άπόσπασμα από τή συνέντευξή του στήν Καθημερινή, στο όποιο εκθέτει καθαρά μιάν αισθητική αντίληψη, τή δική του βέβαια, μολονότι είναι και πανάρχαια και ευρύτατα διαδεδομένη στις ήμέρες μας, για να φανεί, μέ τά δικά του λόγια, ότι δεν έπραξε παρά ό,τι πίστευε. «Για να νοιώσεις τις εικόνες δεν είναι ανάγκη να κατανοήσεις τά σύμβολα», λέει. Ό «μιὰ περιπέτεια ιδεών συμπυ-

κνώνεται σέ μίαν ἄυλη αἴσθηση, στά αἰσθήματα, ἢ ὅποια δέν εἶναι καθόλου ἀπαραίτητη νά γίνει κατανοητή γιά νά γίνει αἰσθητή». Πρωτοκαθεδρία λοιπόν τῆς εἰκόνας, τοῦ σημαίνοντος, ἀποσυνδεδεμένη ἀπό τά σημαϊνόμενά της, ἢ, ὅπως θά ἔλεγαν ἄλλοι, δέν ὑπάρχει παρά μόνον τό σημαῖνον πού λειτουργεῖ καί ὡς σημαϊνόμενο.

Γιά νά στηρίξει ὁ Δ. Παπαϊωάννου αὐτή τή θεωρητική, αἰσθητική του ἀποψη προχωράει ἀκόμη πιά περᾶ. Τά σύμβολα, ὑποστηρίζει, κρύβονται πίσω ἀπό τίς εἰκόνες, ἀλλά γιά νά τίς νοιώσεις, «νά τίς αἰσθανθεῖς, δέν εἶναι ἀνάγκη νά τίς κατανοήσεις». Σέ ἕνα πρῶτο, καί οὐσιαστικό, κατά τόν Δ. Παπαϊωάννου, ἐπίπεδο πρόσληψης δέν ὑπάρχουν παρά οἱ εἰκόνες. Σύμβολα καί συμβολιζόμενα τ' ἀφήνουμε στήν ἄκρη.

Ἀλλά, ὦ θεοί τοῦ Δωδεκάθεου κι ἄλλοι θεοί, πού σᾶς κουβάλησαν στό στάδιο τῆς Τελετῆς, τά σύμβολα, τά λεκτικά ἢ τά εἰκονιστικά, δέν κρύβονται πίσω ἀπό τίς εἰκόνες, οἰασδήποτε προχωρημένης ἀφαίρεσης κι ἂν εἶναι προϊόντα. Ἡ εἰκόνα εἶναι τό ὄρατό στοιχεῖο τοῦ συμβόλου πού «κάτι λέει» ἔμμεσα. Αὐτό τό «κάτι» ἐνυπάρχει στήν εἰκόνα-σύμβολο. Καί οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τό κατανοοῦν, ὅταν τό δέχονται κυρίως, ὅταν τό «ἀποκρυπτογραφοῦν», τότε μόνον μπαίνουν μέσα στή διαδικασία τῆς συμβολοποίησης. Ὅσοι μπαίνουν. Ἐμένα ὁ συνδυασμός τοῦ μοναχοῦ βουδιστῆ πού ταξιδεῖ με τόν ἀνθρωπόμορφο βασιλιά πύθικο, τόν κάπρο μέ ἀνθρώπινο σῶμα καί τό ἀνθρωπόμορφο ψάρι, ἔτσι ὅπως ἀποτυπώθηκε στό μυθιστόρημα *Σί Γέου* (Ταξίδι στή Δύση, 16ος αἰώνας), ὄντα τῆς κινεζικῆς μυθολογίας πού συνταξιδεύοντας κατασκευάζουν ἕναν κοινό κόσμο μέ τά κοινά τους μάτια, συμβολικά δέν μοῦ λέει ἀπολύτως τίποτε. Ἐνοῶ δέν λέει τίποτε σέ μένα. Μπορεῖ νά μέ βοηθήσει ἰσως νά κατανοήσω πῶς ἔβλεπε τόν κόσμο ὁ κινέζικος μεσαιώνας. Γιατί τό σύμβολο, δέν εἶναι προϊόν τῆς δικῆς μου συμβολοποίησης, ἀλλά ἔχει μιά μακρά ἱστορικότητα καί κοινωνικότητα πού μέ ὑπερβαίνει. Δέν ἐκκοινωνίζεται καί δέν ἐκκοινωνίζει ἀπό τήν μιά μέρα στήν ἄλλη, ὅπως παρουσιάζει ὁ θαυματοποιός, σέ μιά στιγμή, τίς θαυματουργίες του.

Ξεκινώντας, γιά νά δώσω ἕνα παράδειγμα, πού βρίσκεται καί στή ρίζα τῆς καταγωγῆς τῆς ἑλληνικῆς λέξης «σύμβολον», θά φτάσουμε στό «συμβάλλειν τάς ἀσπίδας», πάνω ἀπό τό κεφάλι τους οἱ πολεμιστές γιά νά ἀλληλοπροστατεύονται ἀπό τά βέλη καί τά ἀκόντια (λέγονται καί αἰγίδες οἱ ἀσπίδες, μιά καί ἀρχικά κατασκευάζονταν ἀπό δέσμα αἰγός - ὄθεν ἡ ἔκφραση «ὑπό τήν αἰγίδα του...»). Τό «συμβάλλειν» φτάνει ἔως τά «σύμβολα» τῶν πρώτων Ἑλλήνων ἀποίκων πού ἔφευγαν ἀπό τίς μητροπόλεις τους γιά νά χτίσουν κάπου μιά νέα πατρίδα, μίαν ἀποικία. Πρίν τήν ἀναχώρηση τῶν ἀποίκων, πού ἦταν ἀπόφαση καί ὀργάνωση ὀλόκληρης τῆς πόλης κι ὄχι προσωπική πρωτοβουλία, αὐτοί πού ἔφευγαν κι αὐτοί πού ἔμεναν ἐσπάζαν στή μέση ἕνα κομμάτι ψημένης γῆς, στά δύο κομμένο, τό ὁποῖο ὀνόμασαν «σύμβολον». Αὐτός πού ἔμενε κι

αὐτός πού ἔφευγε μοιραζόταν τό μισό. Ἄν ὕστερα ἀπό χρόνια οἱ πρῶν συμπολίτες, ἴσως καί συγγενεῖς, ξανταντάμωναν, τό σύμβολον χρησίμευε ὡς στοιχεῖο ἀναγνώρισης τῆς κοινῆς καταγωγῆς, τῆς κοινῆς ρίζας, τῆς συγγένειας - φωτογραφίες δέν διέθεταν. Γιατί ἦταν δύσκολη ἔως ἀδύνατη ἡ ἀλληλοαναγνώριση μιά καί ἡ ἀντάμωση τῶν ἀποίκων καί τῶν μητροπολιτικῶν μποροῦσε νά γίνει στήν ἡλικία τῶν ἐγγονῶν ἢ τῶν διεγγονῶν. Τό σύμβολον παρείχε τήν ἀδιαμφισβήτητη ἀπόδειξη. Ἄν τά δύο κομμάτια τῆς ψημένης γῆς ἐφάρμοζαν ἀκριβῶς, ἔτσι καθῶς τό σπάσιμο στή μέση διαμόρφωνε μίαν ἀνώμαλη τομή, τότε ὑπῆρχε ἡ ἀπόδειξη τῆς κοινῆς καταγωγῆς τῶν κατόχων τους.

Τό ἴδιο ἰσχύει γιά πολλά γραφήματα πού λειτουργοῦσαν ὡς ἀναγνωριστικά στοιχεῖα, ὡς σύμβολα. Γιά παράδειγμα ὁ σταυρός, γράφημα πανάρχαιο, χάνεται στά βάθη τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς σέ βραχογραφίες στίς παριές τῶν σπηλαίων. Ὁ σταυρός, ἀρχίζοντας ἀπό τήν περίπου ρεαλιστική ἀπεικόνιση τῶν ἀνδρικών γεννητικῶν ὀργάνων, μέσα ἀπό μιά σειρά πολύχρονων καί διαδοχικῶν ἀφαίρεσεων, καταλήγει νά συμβολίζει τόν σταυρό τῆς σταύρωσης, τό ἐπί τοῦ σταυροῦ μαρτύριο τοῦ Ἰησοῦ, κεντρικό σύμβολο τοῦ χριστιανισμοῦ. Βέβαια οἱ καλόγριες σήμερα καί ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια χριστιανῶν δέν γνωρίζουν ὅτι ὁ σταυρός προέρχεται ἀπό τήν ἀπεικόνιση τῶν ἀνδρικών γεννητικῶν ὀργάνων, δέν εἶναι αὐτά πού προσκυνοῦν. Γιά τοὺς χριστιανούς ὁ σταυρός εἶναι τό φρικιαστικό ἐργαλεῖο τῆς σταύρωσης τοῦ Ἰησοῦ, τό μαρτύριό του, γιά χάρη τῶν ἀνθρώπων. Κι αὐτό προσκυνοῦν εὐλαβικά. Αὐτό κατανόησαν οἱ χριστιανοί, ὡς σήμερα, κι ἐπειδή τό κατανόησαν ἀναγνωρίζονται σ' αὐτό τό σχῆμα, πού ἔδωσε λαβή γιά πολλές ἄλλες μορφές. Γιά τοὺς μουσουλμάνους, γιά τή δική τους πίστη καί πολιτισμό, ὁ σταυρός καί τό σημεῖον τοῦ σταυροῦ δέν λέει τίποτε.

Ἀπειρα τά σύμβολα. Ἀλλά σέ κάθε περίπτωση τό σύμβολο, εἰκόνα ἢ λόγος ἢ ἀρχιτεκτόνημα ἢ ἀριθμός, εἶναι τό ὄρατό, πού ἔμμεσα ὑπαινίσσεται κάτι τό συμβολιζόμενο. Τό ὑπαινίσσεται, τό «λέει» χωρὶς νά τό λέει. Καί ὅλο τό πρόβλημα εἶναι ἀκριβῶς ἐδῶ: τί εἶναι αὐτό πού «λέει» τό σύμβολο, τί εἶναι τό ἄρρητο, αὐτό πού κρύβεται πίσω ἀπό τήν ἀφαιρετική εἰκόνα, πίσω ἀπό ἕναν συμβολικό ἀριθμό, ἕνα γεωμετρικό σχῆμα, πού καλύπτει πολλές ἐκδοχές, πολλές ἐκφάνσεις τοῦ πραγματικοῦ ὥστε μιά κοινότητα ἀνθρώπων νά ἀναγνωρίζεται σ' αὐτό;

Στό σύμβολο οἱ ἄνθρωποι, μέ τόν ἴδιο συμβολισμό, ἀναγνωρίζουν τό ἴδιο κοινά συμβολιζόμενο. Ὑπαινιγμός εἶναι τό σύμβολο, δέν εἶναι ρεαλιστική ἀπεικόνιση. Ἄν εἶναι ρεαλιστικό, ἂν εἶναι εὐθέως ἡ εἰκόνα τοῦ συμβολιζόμενου τότε εἶναι σκέτος νατουραλισμός, δέν μπορεῖ νά λειτουργήσει ὡς σύμβολο. Ἄν τό τριφύλλι τοῦ Παναθηναϊκοῦ ἦταν ἀπεικόνιση τριφυλλοχώραφων θά παρέπεμπε σέ γελάδες καί χασάπηδες. Ἡ σημαία ἐξᾴλλου συμβολίζει τοὺς τεθνεῶτες τοῦ ἔθνους, τοὺς τάφους -στά ὀμηρικά «σῆμα» εἶναι ὁ τάφος- τῶν

προγόνων, συμβολίζει έτσι την κοινή καταγωγή από κοινούς προγόνους.

Έκανα αυτή την πρόχειρη αναδρομή για την καταγωγή των συμβόλων και των συμβολοποιήσεων μόνο και μόνο για να φανεί το αυτόνοτο: οι εικόνες όταν χρησιμεύουν ως σύμβολα –δέν είναι όλες οι εικόνες σύμβολα: αλίμονο αν κάνω τή φωτογραφία μου σύμβολο– υποκρύπτουν κάτι τό πραγματικό, τό υπαινίσσονται και μᾶς καλοῦν νά τό αναγνωρίσουμε, νά τό κατανοήσουμε, νά τό ἐγκλοποθοῦμε, νά τό σεβαστοῦμε. Ὑπάρχουν βέβαια και ἀρνητικά σύμβολα, ἡ σβάστικα γιά παράδειγμα, πού συμβολίζει τόν ναζισμό, παρά τήν ἰνδική-ἰνδοευρωπαϊκή καταγωγή τῆς.

Ἀντίθετα, λοιπόν, ἀπό τήν αἰσθητική τοῦ Δ. Παπαϊωάννου –αἰσθησιοκρατική, βιωματική θά τήν ἐλεγα– καλοῦμαστε νά κατανοήσουμε τίς εικόνες, ἰδίως τίς εικόνες-σύμβολα, νά μήν τίς βλέπουμε ὡς σχήματα «ώραία», φόρμες καθεαυτές πού συναρπάζουν, χωρίς τίποτε πίσω τους. Ἄν ρίξω μιά ματιά στόν πίνακα τοῦ Ντελακρουά «Σφαγή τῆς Χίου» και δέν κατανοήσω ὅτι πρόκειται γιά τίς συγκεκριμένες σφαγές στή Χίο κατά τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, τί βλέπω; Βέβαια, βλέπω σφαγμένους κι ἕναν ἄγριο σαρικοφόρο καβαλάρη. Δέν ἔχει σημασία τί ὑπάρχει πίσω ἀπ' αὐτό πού βλέπεις, λέει ὁ Παπαϊωάννου, ἀρκεῖ νά κοιτάξεις αὐτό πού βλέπεις, «ν' ἀφήνεις καρδιά, μάτια κι αὐτιά ανοιχτά» λέει ἄλλοῦ, «δέν ἔχει σημασία ἡ αἰτία πού τό γέννησε, ἀρκεῖ ἡ εἰκόνα νά γίνεται αἰσθητή». Ἀρκεῖ ἡ αἰσθητηριακή αἴσθησις τῆς μυρωδιάς, τῆς ὁσμῆς, τοῦ ἡχου, ἡ ἀφή τοῦ ἀπτόμενου σώματος, ὅπως ἀρκεῖ τό θέαμα, πᾶν τί τό τιθέμενο πρό τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς θέαση. Δηλαδή τά πάντα, καθ' ὅσον τά πάντα τίθενται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς θέαση. Δέν χρειάζεται κάποια περαιτέρω ἐπεξεργασία, κατά τόν Παπαϊωάννου, προηγούμενη, ταυτόχρονη ἢ παρελόμενη, κάποια νοητική ἐπεξεργασία. In extremis τό θέαμα εἶναι «ώραίο», «ἀσχημο» ἢ ἀδιάφορο καθεαυτό. Ἡ γιά νά τό ποῦμε μέ μοντέρνους ὅρους εἶναι σημαῖνον καθεαυτό: τό κάλλος του (ἢ ἡ ἀσχήμα του), τό νόημά του, ἡ συγκινησιακή του ἐνέργεια εἶναι ἐνύπαρκτη ὡς οὐσία στόν ἑαυτό του, ἀρκεῖ «νά ἔχεις ἀνοικτή τήν καρδιά και τά μάτια».

Και ἐρχόμαστε ἐτσι στήν οὐσία τοῦ προβλήματος: τό θέαμα. Διότι ἡ τελετή ἐνάρξεως ἕνα θέαμα ἦταν πού συνάρθρωσε σέ ἕνα θεαματικό ὅλον και στοιχεῖα τέχνης και εἰκόνες και τεχνήματα και ἱστορικές ἀναφορές. Και ἦταν ἕνα θέαμα καμωμένο γιά νά μᾶς τέρψει, νά τό εὐχαριστηθοῦμε, νά μᾶς γοητεύσει ὡς ὠραῖο, μέ δεδομένα κι ἀναντίλεκτα τά νοήματά του πού προκύπτουν ἀπ' τό μῦθο τῆς διαχρονικότητάς τους και τῆς ὑπερβατικότητάς τους. Γι' αὐτό και δέν χρειάζεται νά τό κατανοήσουμε, ἀρκεῖ ἡ θεαματικότητά νά μᾶς συναρπάσει. Τούς ἔδωσαν πολλά λεφτά γιά νά κατασκευάσουν ὅ,τι χρειαζόταν πρὸς τό σκοπό αὐτό, τόν ἀντίστοιχο ἐντυπωσιακό χῶρο, τά μέσα προβολῆς σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Δέν ἤθελαν οὔτε οἱ ἐντο-

λεῖς οὔτε οἱ ἐντολοδόχοι ἕνα ματζίρικο θέαμα, μιά κιτσαρία. Ἰδίως οἱ δημιουργοί τοῦ θεάματος ἦταν ἀρκοῦντως εὐαίσθητοι και ἀπορριπτικοί στά «ἐθνικά» θέαματα τύπου Τρίτου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ τῆς μεταξικῆς δικτατορίας, στίς περικεφαλαίες και τούς χιτώνες τοῦ Πατακοῦ στό Στάδιο. Ἦταν ἐπίσης ἀρκούντως ἀπορριπτικοί στίς λαϊκιστικές κιτσαρίες τῆς τηλεόρασης, εἶχαν μπουχίσει κι αὐτοί και κόσμος πολὺς μ' ὅλα τοῦτα τά ἐπιτεύγματα μᾶς ὀλόκληρης τριακονταετίας. Κι ἔψαξαν ἄλλοῦ γιά ν' ἀντλήσουν τά στοιχεῖα πού θά ἀντιστοιχοῦσαν και στίς δικές τους εὐαίσθησιες ἀλλά και πού θά μπορούσε νά πουληθοῦν στίς δυό χιλιάδες κάμερες και νά καταναλωθοῦν, ὡς θέαμα, ἀπό τέσσερα δισεκατομμύρια ἀνθρώπους. Και πέτυχαν πλήρως οἱ δημιουργοί τοῦ θεάματος τῆς Τελετῆς, πέτυχαν πλήρως και σέ ὅσα πρέσβευαν και στίς προσδοκίες τῶν ἐντολέων τους. Παρήγαγαν πολυθέαμα, ἐντυπώσεις, ἐντυπωσιασμό, ἐκστατικό θαυμασμό. Ὅχι τέχνη, και συναισθάνομαι ὅτι αὐτό πού λέω εἶναι πολὺ βαρῦ.

Οἱ συντελεστές χρησιμοποίησαν θραύσματα ἀπό ἔργα τέχνης ἢ εἰκόνες τέχνης –λίγο Μάλερ, λίγο Τσαρουχή, Θεοδωράκη, Χατζιδάκι, λίγο εἰκόνα Ἐπιδάουρου ἢ εἰκόνες κυκλαδικῶν εἰδωλίων, Μυκηναϊκές ἢ Θηραϊκές ἀναπαραστάσεις κ.λπ., λίγη ἀλλά καλή χορογραφία– μαζί μέ τεχνήματα και κατασκευές χωρίς ὅλα τοῦτα νά συναιροῦνται σέ ἕνα ὅλον τέχνης, σέ μίαν ἀνώτερη πνευματικότητα-καλλιτεχνικότητα, πέραν τῆς αἰσθητηριακῆς, στήν ὁποία θά ὑπερβαίνονταν τά ἐπί μέρους στοιχεῖα. Τά εἰκαστικά στοιχεῖα παρουσιάστηκαν ὡς tableaux vivants πού, μέ τά μέσα τῆς τεχνικῆς θέλησαν νά μετατρέψουν τίς λεπτομέρειες τῆς κεντρικῆς ιδέας σέ συμβολισμούς καταργώντας ὁμως τή δυνατότητα νά πάει ὁ θεατῆς ἀπό τόν συμβολισμό στίς ιδέες κι ἀπό ἐκεῖ, ἐνδεχομένως, στήν κατανόηση τοῦ πραγματικοῦ καθόσον ἐτοῦτο ἦταν δεδομένο (βλέπε τό πρῶτο μου κείμενο γιά τήν τελετή). Ὁ θεατῆς δέν εἶχε ἄλλο ἀπό τό θέαμα τῶν τεχνημάτων, δέν εἶχε παρά τή θέαση τοῦ θεάματος πού ὁ αἰσθητισμός τῶν δημιουργῶν τό παρουσίαζε «ώραιο» γιά ν' ἀρέσει. Τεχνίτες τοῦ μακιγιάζ ὑπῆρχαν πολλοί και καλοί. Και τά κινησιακά δρώμενα τῆς πομπῆς τῶν ἀρμάτων ἦταν ἐπιδέξια ἀλλά ὡς φιγούρες κινουμένων σχεδίων, παρά τή θεατρικότητά τους. Γιατί ἐτσι εἶναι. Ἄν ἕνα θέαμα, ἔστω κι ἂν θέλει τόν ἑαυτό του τέχνη, ἀποκοπεῖ ἀπό τά νοούμενά του, ἂν οἱ συμβολοποιήσεις εἶναι χωρίς ἰσχυρά συμβολιζόμενα, ἂν τά συμβολιζόμενα εἶναι ἀπεικασματα μᾶς φαντασιώδους εἰκονιστικῆς κατασκευῆς ὁ κύκλος εἶναι κλειστός, τό ὅλον ἐγκλείεται στήν αὐτοαναφορά τοῦ αἰσθητηριακοῦ. Και οἱ ματιές σέ ἔργα μεγάλων καλλιτεχνῶν –πού ἤδη ἀνέφερα– δέν ἦταν παρά ἐνθετες παραπομπές πού ὑποτάσσονταν κι αὐτές στόν μονότονο ὑποτονθορισμό τῆς χάους μουσικῆς ὑπό τόν d.j. Τίεστο.

Τό ὅλον, λοιπόν, ὑποτάχθηκε στήν ἀντίληψη περι αἰσθητικῆς τοῦ βιωματικοῦ αἰσθητῆ, τοῦ κατασκευα-

στη ώραίων εικόνων. Καί πέτυχε. 'Ο κόσμος είπε: μού άρεσε. Τό άκουσα και τό διάβασμα πλειστάκις κι αυτό τό «μού άρεσε» ήταν, νομίζω, ή γενική πρόσληψη. 'Ο κόσμος άναγνώρισε κι αυτός τόν έαυτό του στην ιδέα πού είχε για τόν έαυτό του ως καταληκτικό στοιχείο μιās περιλάμπρης και ένδοξης διαδρομής.

Κι όλα μέσα στό νερό, στό υδάτινο στοιχείο. 'Η τελετή όχι μόνο προμοδότησε τό υγρό στοιχείο, πράγμα θεμιτό, όπως και τό φως-φωταγωγία, πράγμα επίσης θεμιτό, αλλά έμφάνισε τό ύδωρ ως κυρίαρχο στοιχείο μιās υπερχιλιόχρονης ιστορίας, έντός του οποίου έπλεε κι άπ' τό όποιο έγεννήθη ό κόσμος —όπερ παλαιοντολογικώς όρθόν— αλλά και ό έλληνικός πολιτισμός —όπερ λάθος. 'Η Τελετή άπλωνε τά πανώ της μέσα στό χρόνο, ό χώρος δέν υπήρχε, ει μή μόνον ως ύδωρ. Δέν υπήρχε στεριά, γή όπου πατούσαν οι άνθρωποι. Βέβαια οι άνθρωποι πού έζησαν σ' αυτά τά μέρη, Έλληνες και πολλοί άλλοι, όπως όλοι οι μεσογειακοί λαοί, έν πολλοίς θαλασσινοί ήταν. Έζησαν μέ τή θάλασσα, έζησαν άπό τή θάλασσα. Άλλά δέν ήταν υδρόβιοι, ούτε έζησαν σε πλωτούς οικισμούς, δέν είχαμε εδώ Χόγκ Κόγκ, δέν έζησαν στη θάλασσα, όπως τά ψάρια. Στη στεριά ζούσαν και ζούμε. Σ' αυτή τή στεριά υπήρχαν και πεδιάδες και λόφοι και κατσάβραχα και ποτάμια και πανύψηλα βουνά, και στεριανοί δρόμοι, νταραβερίζόμενοι βεβαίως οι άνθρωποι μέ τή θάλασσα άενάως. Μέσα στον πολυσυμβολισμό τής Τελετής ή έμπνευση στέρεψε, δέν τήν έννοιαζε νά δείξει μιá σταλιά στεριά εκεί πού έζησαν οι ζωντανοί, εκεί πού τάφθηκαν οι πεθαμένοι. Καί ήταν πολλών ειδών οι ζωντανοί και οι πεθαμένοι σ' αυτή τή γωνιά τής γής: και Μινωίτες και Μυκηναίοι, Πελασγοί και Λέλεγες, Έλληνες, Γαλάτες, Γόθθοι, Ρωμαίοι, Βούλγαροι, Τούρκοι, Σαρακηνοί, Άραβες, Άρβανίτες, Σλάβοι, Λατίνοι, Φράγκοι, Βενετσάνοι, Καταλανοί, Βλάχοι, Κουμάνοι, Έβραίοι, Άρμένηδες. Ήταν πολλών ανθρώπων τά λόγια πού άκούστηκαν, πολλών πολιτισμών τά τραγούδια, τά δημιουργήματα. Βοοΰν ως σήμερα τά ίχνη ή τά έρείπια όλων αυτών των ανθρώπων πού έπέρασαν άπ' τά μέρη μας. Άφοϋ θέλεις σάνει και καλά σε μισή ώρα νά μιλήσεις για 3-4 χιλιάδες χρόνια ως όλον και ένότητα, άναγκαστικά θά κάνεις έπιλεκτική άνάγνωση, δέν γίνεται άλλιως. Για τούς Άρβανίτες θά μιλάμε τώρα ή για τούς Άρμένηδες; Κρατήθηκαν μόνο οι Έλληνες, ή μάλλον μιá όρισμένη ιδέα διαχρονικού Έλληνα. Οι περικοπές κατέστησαν τόν τετράκις χιλιετή πολιτισμό όχι μόνο άνάδελφο, αλλά και μοναχικό, νά πλέει στα ύδατα τής μεγαλειώδους μοναξιάς του χωρίς γειτόνους, προσμείξεις, χωρίς όσμώσεις, χωρίς δάνεια, χωρίς παντρολογήματα, έναν νάρκισσο πού ή Τελετή του έτεινε τόν καθρέφτη για νά καθρεφτίσει ή άρειμάνια Πομπή τήν όμορφιά της. Κάποια στιγμή δέν μπόρεσε νά ήχησει ένας άνατολίτικος άμανές, μιá σλάβικη γκούσλα, μιá έπτανησιακή καντάδα, νά δείξει ότι δίπλα μας οι Έλληνες είχαμε γειτόνους μέ τούς ό-

ποίους άλληλοσφαχτήκαμε και μέ τούς όποιους συνυπήξαμε, ότι συνυπάρχουμε μέσα στην ένταση αλλά και (τό έλπίζουμε) τήν άλληλοαναζήτηση; Τό θέαμα ήταν τόσο άυτοαναφορικό, και συνάμα τόσο άφαιρετικό μέσα στον άπόλυτο αισθησιασμό του ώστε ξεχνούσε τόν γείτονα, τόν Τούρκο, τόν Άραβα, τόν Άλβανό άναζητώντας τόν παγκοσμιοποιημένο Άνθρωπο.

Ύστερα τό υπερθέαμα, πού αντίστοιχό του, είπαν, δέν υπήρξε σε καμιά άλλη Τελετή Όλυμπιάδας, είχε και τούτο τό πρωτόγνωρο. Δέν είχε θεατές. Βέβαια, οι 70.000 άνθρωποι, πού κατέκλυσαν τό καλατράβιο στάδιο, θεατές ήταν. Στην πραγματικότητα ήταν κομπάρσοι του υπερθέαματος. Άπλήρωτοι κομπάρσοι πού πλήρωσαν έπιπλέον ακριβά τό κομπαρσιλίκι τους. Έμεις τά 4 δισεκατομμύρια τηλεθεατές, τά τρία έκατομμύρια Έλληνες τηλεθεατές δέν είδαμε τόν κόσμο στό γήπεδο. Τόν κόσμο στις κερκίδες τόν έσβησαν οι μουντοί φωτισμοί, ό τρόπος πού φωτίστηκε τό γήπεδο. Οι θεατές όμως του γηπέδου —Όλυμπιάδα ήταν— είναι μιá ολοζώντανη ανθρώπινη πραγματικότητα πού ζητωκραυγάζει, φωνάζει, βρίζει, τραγουδά, παθιάζεται, ένιστε τσακώνεται. Δέν είναι παθητικά ανθρώπινα πού βλέπουν τόν άγώνα σιωπηλοί, μαουσιλώντας τσίπς ή πόπ κόρν. Δέν υπάρχουν άγώνες χωρίς θεατές στό γήπεδο μέσα, χωρίς αυτούς ό άθλητισμός θά τό εκλείνε τό μαγαζί. Καί οι τηλεοράσεις πού μεταδίδουν τούς άγώνες ζουμάρον άκαταπαύστως πάνω στους θεατές, καταγράφουν τίς αντιδράσεις τους, γιατί οι άγωνιζόμενοι στό γήπεδο και οι παθιαζόμενοι στις κερκίδες αποτελούν ένα άδιάσπαστο όλον.

Στην Τελετή, όπως τήν άναμετέδιδαν οι τηλεοράσεις, δέν είδαμε έμεις, τά 4 δισεκατομμύρια τηλεθεατές, τούς 70.000 ζωντανούς θεατές. Βλέπαμε μόνο τούς άναμμένους «άναπτήρες» μέσα στό σκοτάδι, μέ τούς όποιους, όπως και μέ τά καταιγιστικά βεγγαλικά και τούς άλλους φωτισμούς, δημιουργούνταν τά φαντασμαγορικά φωτιστικά έφέ. Αυτή ή έξαφάνιση των θεατών είναι ούσιαστικότατο στοιχείο τής Τελετής. Φαίνεται ότι οι ζωντανοί θεατές δέν συνηγορούσαν, για διακόσμηση, έστω ως ζωντανό ντεκόρ, στην όλη σκηνοθεσία. Δέν φταίει, βέβαια, ή ομάδα Παπαϊωάννου γι' αυτό. Έγνώριζε όμως σε ποιά κορίντα θά έπαιξε τό δικό της κομμάτι. Πώς ξεχωρίζουν τά δυό;

Και είναι καταπληκτικό: ξεχώρισαν μόνον όταν ή τηλεόραση ζουμάριζε πάνω στις σελέμπριτι. Είδαμε και ξαναείδαμε τόν κ. Ρόγκ, τήν κ. Άγγελοπούλου, τόν πρόεδρο τής Δημοκρατίας, τόν Σάμαρανκ, τόν πρωθυπουργό, τόν Αρχιεπίσκοπο, τόν Πατριάρχη. Καί βέβαια τούς παριστάμενους άρχηγούς κρατών, όταν παρήλυναν οι όλυμπιακές ομάδες. Αυτοί και μόνον ξεχώρισαν από τή μοναξιά του πλήθους.

Είπαν, και έγραψαν όρισμένοι, ότι ή Τελετή Ένάρξεως είχε ένα βαρετό, ένα άποτυχημένο μέρος, ότι έκανε κάπου «κοιλιά»: ή παρέλαση των άθλητών. Άλλο πάλι και τούτο. Ήταν τό υπέροχο μέρος τής Τελετής, ζωντανό, κεφάλτο έτσι καθώς περνούσαν όλες οι

φυλές, οι μαύροι, οι άσπροι, οι κίτρινοι, οι μιγάδες, οι άσημοι και οι άθλητικοί άστερες, οι γυναίκες και οι άνδρες, με τίς σημαίες, άλλοι τίς κελεμπίες τους, άλλοι σάν στημένοι λοκατζήδες κι άλλοι χαβαλετζήδες. Τά έγραψε αυτά θαυμάσια ο Παντελής Μπουκάλας στην *Καθημερινή* (22/8) και άξίζει νά τά διαβάσει κανείς. Δέν θά τά περιγράψω για νά μήν τό χαλάσω (βλέπε τό άρθρο του Π. Μπουκάλα πιο κάτω). Νά προσθέσω μόνο οτι τό σπουδαίο δέν ήταν οτι οι άθλητές, καθως συγκεντρώνονταν μέσα στο γήπεδο σχηματίζαν μία πολύχρωμη άνθοδέσμη —όμορφο ήταν κι αυτό— αλλά ή ίδια ή παρέλασή τους, ή πομπή. Τους είδαμε όλους, και τους Κινέζους και τους Ευρωπαίους και τους Αμερικανούς, τους λιγοστούς άπ' τό Μπαχρέιν και την Τάι Πέι, την πολυπληθή ελληνική ομάδα κι αυξησάμε τίς γεωγραφικές μας γνώσεις. Η οικουμένη, δι' άντιπροσώπων ήρθε κοντά μας κι έμεις την πλησιάσαμε, γεμίσαμε από εικόνες των ανθρώπων της Γης.

Και μία άλλη στιγμή, ισχυρή, της Τελετής. Όταν οι Έλληνες ολυμπιονίκες, σοβαροί, σάν τό άθάνατο πνεύμα, περιέφεραν την ολυμπιακή σημαία, κι όταν οι 6 Έλληνες άθλητές διέτρεξαν την τελευταία λαμπαδηδρομία. Πρόσωπα οικεία, άναγνωρίσιμα, χειροκροτημένα, έδώ και δεκαετίες, μεσόκοποι πιά άνδρες, σάν τόν Δομάζο και τόν Γκάλη, ή νεότεροι σάν τόν Μπασινά και τόν Κακλαμανάκη. Αυτή ή ζωντανή εικόνα μās συνάρπασε όλους.

Και μία άλλη εικόνα μās συνάρπασε. Έμένα τουλάχιστον μέ συγκίνησε, μέ την εύρηματικότητά της, την τρυφερότητά της, την απλότητά της, τό όνειρικό της στοιχείο: τό παιδί στο χάρτινο βαρκάκι, πού έπλεε, άνέμελο και χαμογελαστό, στο όνειρο της ζωής. Έδώ, κι ίσως μόνο έδώ, ή Τέχνη έμίλησε δυνατά.

Τό κείμενο αυτό, όπως και τό προηγούμενο (και τά δύο αποτελούν μία ένότητα) άν οι δημιουργοί της Τελετής τύχει νά τό διαβάσουν, αλλά και όλοι όσοι τους άρεσε οι Τελετή, θά τό βρουν κατεδαφιστικό. Θά πουν άλλη μία γκρίνια, ακόμη μία φορά. Άκόμη κι όταν κάτι γίνεται στην Ελλάδα, κάποιιο ντουφεκάμε μέ τά όπλα της υπερκριτικής. Όχι δέν είμαι της τόσο διαδεδομένης άποψης οτι στην Ελλάδα δέν γίνεται τίποτε, οτι τούτη ή χώρα είναι ή πατρίδα της ευτέλειας, της άρπαχτής, της μιζέριας, των έργολαβων, της ντόπας, της μικροπολιτικής και της άδαημοσύνης. Όχι, πάλι. Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλοί, πολύ περισσότεροι άπ' όσο μπορούμε νά φανταστούμε, πού δουλεύουν και δημιουργούν. Άλλιώς θά μεταναστεύαμε όλοι κατά την Άντίγκωνα.

Η Τελετή Ένάρξεως είναι καμωμένη από ανθρώπους ικανούς, ευαίσθητους, πού ξέρουν νά δουλεύουν και νά δημιουργούν. Η κριτική μου προσπάθησε κυρίως νά ελέγξει τά κριτήρια μέ τά όποια θά δούμε την Τελετή. Εν τέλει, επειδή δέν υιοθετώ τά κριτήρια του θεάματος, ή κατ' έμέ άποτυχία της βασίζεται κυρίως στο οτι θέλησε νά μιλήσει για άπειρα πράγματα, για την τραγική πορεία του αρχαίου, του μεσαιωνικού και του νεότερου ελληνικού πολιτισμού ως ένα όλον όμοτροπο, ως μία συνέχεια. Η τραγικότητα αυτής της ιστορίας, πιο σωστά αυτών των πολλαπλών ιστοριών, δέν μπορεί νά γίνει θέαμα. Τό νά αισθανθούμε μόνον «ώραία», χωρίς όμως νά κατανοήσουμε τά στοιχεία της, πάντοτε έντούτοις τραγικά, θά καταλήξει άναγκαστικά, όπως κατέληξε, σε μία άποτραγικοποίηση, σε ένα σχήμα.

Αυτό ήθελα νά πω. Ο καθένας στη ζωή αυτή μιλά μέ όσα κατάλαβε. Και κρίνεται γι' αυτό.

A.E.

Η Αύγή, 29-8-2004

ΑΥΓΑΤΙΖΟΥΝ ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΙΑ, ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΠΕΦΤΟΥΝ

Οι Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες εἶναι οἱ ἀγῶνες τῆς νεολαίας. Νεοὶ καὶ νέες ἀθλοῦνται, τὰ νιάτα προπονοῦνται, αὐτὰ ἀγωνίζονται, σέ νέους καὶ νέες ἀπονέμονται τὰ μετάλλια. Καὶ πολλοὶ οἱ ἀποτυχημένοι. Ἀλλὰ αὐτό εἶναι τὸ πνεῦμα τῶν Ὀλυμπιακῶν: ὁ ἀνταγωνισμὸς, τὸ καλύτερο ρεκόρ, τὸ ἀκόμα πῶ καλύτερότερο ρεκόρ. Στους ἀθλητικούς ἀγῶνες, στους Ὀλυμπιακοὺς, δὲν ἐπιβραβεύεται ὁ καλός, ἀλλὰ ὁ καλύτερος –μέ μιὰ κατάταξη θέβαια ἀπὸ τὸν πρῶτο καλύτερο στὸν τελευταῖο ἐλάχιστα ἢ καθόλου καλό. Ἀπὸ τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῶν συγκριτικῶν ἐπιθέτων κρατᾶμε μόνον τὸν συγκριτικό, τὸ «καλλίων» τῶν ἀρχαίων καὶ ξεγαῖμε καὶ τὸν θετικό βαθμὸ τοῦ ἐπιθέτου, τὸ «καλός», ὅπως καὶ τὸν ὑπερθετικό: τὸν «ἄριστο». Λέγεται καὶ ἀξιοκρατία αὐτό.

Τὰ νιάτα δὲν ἀθλοῦνται μόνο, δὲν γεμίζουν μόνο τὰ γυμναστήρια καὶ τὰ γήπεδα, ἀλλὰ, καὶ κυρίως, ἐκπαιδεύονται. Στὴν ἐκπαίδευση ὅμως ἰσχύει, ἢ ἔπρεπε νὰ ἰσχύει (ἀν καὶ θεωρητικά δὲν καταργήθηκε), μιὰ ἄλλη ἀρχή. Δὲν ἀναζητεῖται ὁ καλύτερος οὔτε ὁ πῶ καλύτερος, ἀλλὰ ὁ καλός. Σκοπὸς τῆς ἐκπαίδευσης εἶναι ὅλοι οἱ νέοι, ὅλες οἱ νέες, νὰ γίνουν καλοὶ: ἐκπαιδευόμενοι νὰ μορφωθοῦν ὅλοι. Αὐτός εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης. Ὅλοι νὰ ἀποκτήσουν ἐκεῖνες τίς ἀποθησαυρισμένες γνώσεις καὶ ἐκεῖνες ἀπὸ τίς εὐαισθησίες πού συγκροτοῦν ἕναν μορφωμένο ἄνθρωπο, ἕναν ἄνθρωπο κάτοχο τῆς γενικῆς παιδείας, ἰκανὸ νὰ κρίνει, εὐαίσθητο ἀπέναντι στὰ ἀνθρώπινα δημιουργήματα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ γιὰ νὰ γίνει αὐτό τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν ἀνώριμο, ἀκαλλιέργητο καὶ ἀδαή ἐφηβο στὸν πεπαιδευμένο χρειάζεται κόπος πολὺς, πειθαρχία, προσήλωση, καθημερινὴ δουλειὰ ὅλων τῶν νέων ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ὑψιστὴς σημασίας ἢ δραστηριότητα αὐτή, ἀναγνωρισμένη ἀπὸ ὅλες τίς κοινωνίες τῆς νεωτερικότητας. Ἐπαναλαμβάνω: ὄχι γιὰ νὰ βρεθοῦν καὶ ἄρα νὰ ἐπιβραβευτοῦν οἱ καλύτεροι, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδευτοῦν ὅλοι καὶ ὅλοι νὰ γίνουν καλοὶ. Τὸν σκοπὸ αὐτόν ἢ πολιτεία, ὑποτίθεται, τὸν ἔχει υἱοθετήσει, χρησιμοποιοῦν τὰ ἀνάλογα μέσα καὶ φυσικά τὸν πληρῶνει. Ἡ ἐκπαίδευση τῆς νέας γενιᾶς ἔχει γίνει ἀκριβὸς σπὸρ: καὶ τὸ κόστος τῆς ἀναλαμβάνει τὸ κράτος ὥστε τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας νὰ τὰ ἀπολαύσουν ὅλοι.

Ξέρουμε, ὅμως, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ ὠραῖα γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὰ. Ὑπάρχουν ἀποκλεισμοί, ταξικὸι κυρίως, πού ὀδηγοῦν τοὺς περισσότερους νέους στὴν ἀμάθεια καὶ μόνο ἕνα μικρὸ ποσοστὸ τους, τοὺς ἤδη κοινωνικά εὐνοημένους, ἐπιλέγει τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα γιὰ νὰ περάσει στὴ βαθμίδα τοῦ καλύτερου, δηλαδή στὶς ἀνώτερες σπουδές. Ἐκεῖ, σ' αὐτὴ τὴ βαθμίδα, καὶ μόνον σ' αὐτήν, ἀπονέμονται τὰ μετάλλια τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀγῶνων: Στὶς Πανελλήνιες ἐξετάσεις γιὰ τὴν εἰσαγωγή στὰ ΑΕΙ καὶ ΤΕΙ. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἐπικράτησε τὸ σύστημα τοῦ ἀθλητισμοῦ: ἐπιβραβεύονται μόνον οἱ καλύτεροι, οἱ πῶ καλύτεροτεροι, αὐτοὶ πού θὰ στελεχώσουν τίς νέες ἐλίτ. Ἡ ἀναπαραγωγή τῶν ἐλίτ δὲν γίνεται ἀπὸ τοὺς προκαθορισμοὺς τῶν γονιδίων καὶ τοῦ DNA, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ μηχανισμούς, ἰδεολογικούς, ἐκπαιδευτικούς καὶ κοινωνικοοικονομικούς. Μὲ τὴ λειτουργία αὐτῶν τῶν μηχανισμῶν θὰ προωθηθοῦν πρὸς τὰ πάνω οἱ ὑποτιθέμενοι ἢ καὶ πραγματικά καλύτεροι. Τοὺς ἄλλους τοὺς τρώει ἢ μαρμάγκας, τὸ μαῦρο φίδι. Καὶ ὑπάρχουν πολλές μαρμάγκες, ἀπὸ τὴ σχολικὴ ἀπόταξη ὡς τὴν «ἐπιτυχία» σὲ κάποιον περιφερειακὸ ΤΕΙ κ.λπ. κ.λπ.

Αὐτὲς τίς ἡμέρες ἀχολογοῦν τὰ σήμαντρα γιὰ τοὺς χρυσοὺς, τοὺς ἀργυροὺς, τοὺς χάλκινους κ.λπ. ὑπερωταθλητὲς καὶ τὰ ἀνθρωπίνως ἀπίθανα ρεκόρ τους. Τίς ἡμέρες αὐτὲς, ἀκόμη καὶ ἡ μικρὰ καὶ φτωχὴ Ἑλλάδα (ἀλλὰ ὄχι πλέον καὶ τόσο ἐντιμη, μιὰ καὶ πρωταγωνιστεῖ στὸ ντόπινγκ, ἀνταγωνιζόμενη στὰ ἴσα τίς ὑπερδυνάμεις τῆς ντόπιας), κερδίζει τόσα χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ καὶ χάλκινα πού θὰ τὰ ζήλευαν μεγάλες καὶ ἰσχυρές χῶρες. Καὶ καθιστάμεθα ὅλοι ἐθνικῶς ὑπερήφανοι.

Τίς ἴδιες ἡμέρες ὅμως (χθὲς συγκεκριμένα) ἐδημοσιεύτηκαν καὶ οἱ βάσεις τῶν Πανελληνίων Ἐξετάσεων. Καὶ εἶδαμε, ἄλλη μιὰ φορὰ, τὰ ἀναμενόμενα: Στὴ βαθμολογία πρώτη ἡ Ἱατρικὴ Ἀθηνῶν (19,86), δεύτερη ἡ Ἱατρικὴ Θεσσαλονίκης (19,80), τρίτη ἡ Στρατιωτικὴ Ἱατρικὴ Θεσσαλονίκης (19,80), τέταρτη ἡ Σχολὴ Ἰκάρων (19,30), πέμπτο τὸ Παιδαγωγικὸ Θεσσαλονίκης (19,21). Ἔπονται οἱ σχολές Ἀρχιτεκτόνων, Πολιτικῶν Μηχανικῶν, Μηχανολόγων-Ἡλεκτρολόγων, ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων (ὁ τελευταῖος εἰσάγεται μὲ βαθμὸ 18,45). Εἶναι αὐτοὶ πού πολλοὶ σέ

επόμενες διαδηλώσεις θα τούς υποδεχθούν με την ιαχή «μπάτσοι, γουρούνια, δολοφόνοι»). Οι εφημερίδες δημοσιεύουν λεπτομερώς και αναλυτικώς όλα τα στοιχεία αυτής της «θριαμβευτικής» Όλυμπιάδας.

Δημοσιεύουν όμως και άλλα στοιχεία οι εφημερίδες. "Ότι, εκτός από τις σχολές που προανέφερα, οι βάσεις έπεσαν κατακορύφως: Έτσι πού οι πρωταθλητές προς τα κάτω καταγράφουν τά έξης ρεκόρ: Ό έσχατος στό τμήμα της Ιταλικής Φιλολογίας Άθηνών περνά με βαθμό 2,97, στην Ιταλική Θεσσαλονίκης με 3,18, στό Γαλλικό Άθήνας 3,60, στην Ισπανική Άθήνας με 4,30, στή Γερμανική Θεσσαλονίκης με 6,95. Γενικώς καταγράφεται πτώση τών βάσεων στό 80% τών τμημάτων της χώρας, από 50 έως 2.000 μόρια. Κάτω από τή βάση τό 55% τών τμημάτων τών ΤΕΙ. Οι Νομικές Σχολές γνωρίζουν κι αυτές πτώση κατά 200 μόρια περίπου, τό ίδιο και οι οικονομικές Σχολές. Η χαμηλότερη βαθμολογία εισαγωγής σημειώνεται στό Τμήμα Τουριστικών Έπιχειρήσεων Άγίου Νικολάου Κρήτης, όπου ό τελευταίος εισάγεται με τόν βαθμό 2,3. Βλέπετε, δέν πέφτει μόνον ό τουρισμός...

Πώς συνέβη αυτή ή εθνική συντριβή; Διότι περί συντριβής πρόκειται, αφού τό εκπαιδευτικό σύστημα, εκτός του ότι αποτάσσει εύθως τήν πλειοψηφία τών μαθητών και δέν τούς επιτρέπει νά πάνε πέρα από τό Γυμνάσιο, αποτυγχάνει πλήρως νά παράγει γενική παιδεία σέ όλους τούς νέους. Μέ βάση τούς βαθμούς, όσο κι αν αυτή ή ποσοτική ιεράρχηση δέν μπορεί νά αποδώσει τά ποιοτικά στοιχεία, τό σύστημα αποτυγχάνει νά μετατρέψει τούς νέους σέ καλούς και περιορίζεται νά επιλέγει για τά θάθρα της τιμής τούς καλύτερους, αυτούς με τά δεκαεπτάριά τών σχολών ύψηλης ζήτησης. Άλλά κι αυτοί προωθούνται στό πρώτο σκαλοπάτι και στεφανώνονται δεόντως χάρη στίς πλούσιες οικογένειές τους πού άντέχουν στό δίχρονο και τριχρονο φροντιστήριο με τά φοβερά δίδακτρα. Γνωστά, τά ξέρουμε, είναι χιλιοειπωμένα.

Άλλά γιατί αυτή ή συνεχής πτωτική τάση; Γιατί, αντίθετα, στόν άθλητισμό ύπάρχει άνοδική τάση;

Πρώτον: γιατί τό κράτος, έρχόμενο τελευταίο μεταξύ τών παλαιών (τών 15) κρατών της Ε.Ε. δίνει τά λιγότερα λεφτά για τήν παιδεία: 3,5% του ΑΕΠ, πού ή κυβέρνηση ύποσχέθηκε ότι από τήν επόμενη χρονιά θα γίνει 5%. Αντίθετα, για τόν άθλητισμό έδωσε και δίνει πολλά: γήπεδα έχτισε παντού, υλικές άνταμοιβές, φοροαπαλλαγές τών ομάδων, προπονητές, γυμναστήρια, ειδικούς και κορυφαίους σημείο ό γιγαντοαθλητισμός τών Όλυμπιακών, πού ρούφηξαν τό καταπέτασμα. Συζητάμε ήδη για 10 δισ. ευρώ κόστος, εκτός του χρηματός τών χορηγών και γενικώς της ιδιωτικής οικονομίας.

Δεύτερον: Υιοθετήθηκε σιωπηρώς αλλά δραστηκότατα τό σύστημα της εκπαίδευσης πού επιλέγει τούς καλύτερους και όχι εκείνο πού τούς μετατρέπει όλους τούς νέους σέ καλούς. Η εκπαίδευση, όπως ό άθλητισμός, δουλεύει μόνο με τόν συγκριτικό βαθμό. Έφαρ-

μόζοντας ένα γαλλικό ρητό μπορούμε νά πούμε ότι δέν αρκεί έγώ νά είμαι εύτυχής (καλός), πρέπει και οι άλλοι νά είναι δυστυχείς (λουξερ, σέ σύγχρονα ελληνικά, ήτοι κάτω από τή βάση, κάπου σέ κάποιο ΤΕΙ ή στό πουθενά).

Τρίτον: Οι «καλύτεροι» κατασκευάζονται κυρίως στό πλαίσιο της ιδιωτικοποιημένης παιδείας. Καλά και πανάκριβα ιδιωτικά, καλά και πανάκριβα φροντιστήρια, πανεπιστήμια του έξωτερικού, ειδικά (ιδιωτικά) σχολεία π.χ. ξένων γλωσσών.

Συμπέρασμα. Μιά και μιλάμε παθιαζόμενοι αυτές τις ολυμπιακές ήμέρες και ολυμπιακές όλονυκτίες, στην 28η Όλυμπιάδα τών Άθηνών διεθνικού άνταγωνισμού «πετύχαμε», λένε. Στην Όλυμπιάδα της αναπαγωγής της νέας γενιάς, τό κατ' έξοχήν εθνικό σπόρ, αποτύχαμε παταγωδώς. Αυτά λείει ή πτώση τών βάσεων, αυτά λένε από τήν άλλη μεριά τά χρυσά και τά άσημεία μετάλλια. Για εκείνη τήν πομπώδη και χλιδατή τελετή έναρξης, πού γέμισε έκστατικό θαυμασμό τούς πάντες άναδεικνύοντας τή διαχρονική ιδιοπροσωπία του Έλληνοσ, ειπώθηκε ότι «έμφύσησε ύπερηφάνεια και αυτοπεποίθηση σ' έναν λαό διψασμένο, επί μακρόν έκκρεμή μεταξύ παρανοϊκής ύπεραναπλήρωσης, μανίας καταδίωξης και αυτοοικτιρισμού».

Άλλα λένε οι βάσεις, πού έπεσαν και έσπασαν τά μούτρα τους τά παιδιά. Μ' αυτά τά σπασμένα μούτρα θα συνεχίσουμε και μετά τήν Όλυμπιάδα.

Α.Ε.

Η Αύγή, 26-8-2004

Η ΝΕΑ ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΣ ΠΛΑΤΕΙΑ

Ενα από τὰ ἡσσονα ἔργα, πού τήν τελευταία στιγμή ἐκόσμησε τήν Ἀθήνα εἶναι ἡ Βαρβάκειος πλατεία. Καί γιά νά συνεννοούμαστε, πρόκειται γιά τήν μεταξύ ὁδοῦ Ἀθηνᾶς καί Σωκράτους πλατεία ἐναντι τῆς Βαρβακείου ἀγορᾶς, τῆς κεντρικῆς ψαραγορᾶς τῆς Ἀθήνας. Ἡ πλατεία αὐτή ἀπεδόθη στούς κατοίκους μόλις πρὶν ἀπό λίγες μέρες, ἀφοῦ κατεδαφίστηκαν τὰ ἐπ' αὐτῆς προηγούμενα κτίσματα καί διαστικά διαστικά οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ Δήμου Ἀθηναίων σχεδίασαν καί ἐκτέλεσαν νέα.

Εἶναι κάπως πονεμένη ἡ ἱστορία τῆς Βαρβακείου πλατείας. Ὡς τὰ χρόνια τῆς δικτατορίας στεγάζονταν σ' αὐτήν ἕνα σωρό παραπήγματα, παράγκες οὐσιαστικά ποικίλης χρήσης, συγκεντρώνονταν ἐδῶ ὅλη ἡ φαντασμαγορία μιᾶς λαϊκῆς ἀγορᾶς. Ὀλίγον γιουσουρούμι, πατσατζίδικα, οὐζάδικα στά ὄρθια, τσαγκαράδικα γιά μικροεπισκευές, μανταρίστρες καί «μαντάρωνται καβάλοι», μπαρμπέρικα, ραφτάδικα πού κόνταν τὰ ἐτοιματζήδικα παντελόνια, μικροπωλητές παντός εἶδους, πωλητές λαθραίων τσιγάρων, γύφτοι πού πούλαγαν τὰ κιλίμια τους, κόσμος πού πηγαινοερχόταν ἀργόσχολα καί πολυάσχολα, στέκια στά ὄρθια, παζαρέματα στά ὄρθια, γυναικοπαζαρέματα. Ἦταν μιὰ πλατεία χωρίς καμιά εἰδίκευση χρήσης, οὔτε νά κάτσεις οὔτε νά διαβεῖς οὔτε νά χαζέψεις, μιὰ πλατεία μικροεξυπηρετήσεων παντός καιροῦ πρὸς τοὺς πολυπληθεῖς ἐπισκέπτες τῆς ἀγορᾶς, τῆς κρεαταγορᾶς, τῆς ψαραγορᾶς, τῆς πολυδύναμης ὁδοῦ Ἀθηνᾶς πού συ-

γκέντρωνε (καί συγκεντρώνει) στά μαγαζιά τῆς ὅλη τῆς μαστοράντζα τῆς Ἀθήνας, πού ἀγόραζε τὰ πάντα, ἀπό πρόκες καί βίδες παντός εἶδους, ἕως ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἐργαλεῖα, ἀλλά καί τὰ λαδάδικα καί τὰ τυράδικα καί τὰ γυαλάδικα καί τὰ ἀλλαντικά τῆς Σοφοκλέους, τῆς Εὐριπίδου, τῆς Σωκράτους καί τῆς Μενάνδρου. Στά ἑκατό μέτρα ἀπό τήν Πλατεία Δημαρχείου Κοτζιά, στά διακόσια-τριακόσια μέτρα ἀπό τό Μοναστηράκι, στά τριακόσια ἀπό τήν Ὀμόνοια.

Αὐτή τῆ μεγάλη κεντρική ἀγορά τῆς Ἀθήνας, ὅπως καί τήν ὁδὸ Αἰόλου, τήν Ἀθηνᾶς καί τοὺς περίεξ δρόμους, τήν ἐπισκέπτονταν ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι καί πολλοὶ ἐπαρχιώτες καθ' ὅσον ἦταν τὰ πάντα πιό φτηνά ἀλλά καί ἔβρισκες ὅ,τι ἤθελες: ἀπό τὰ βαθιά χαράματα ὡς τό σοῦρουπο κόσμος πολὺς πηγαινοερχόταν μέ τσάντες καί σακκοῦλες, τὰ αὐτοκίνητα πῆχτρα, διαγκωνισμοὶ καί ἡ στεντόρεια φωνή τῶν μαγαζατόρων καί τῶν πωλητῶν πού διαλαλοῦσαν τήν πραγματεία τους. Καί ἀρκετὴ, ἕως ἀνυπόφορη βρόμα. Στό κέντρο τῆς κοσμοσυρροῆς ἡ Βαρβάκειος πλατεία, πού κανεὶς δέν τήν ἔλεγε μέ τό ὄνομά της, ὅπως «κανεὶς» δέν ὀνόμαζε τό ὠραῖο κτίριο τῆς Βαρβακείου ἀγορᾶς, ἀλλά τήν ἔλεγε Ψαραγορά, Κρεαταγορά ἢ ἀπλῶς Ἀγορά.

Ὁ Παττακὸς ἐπὶ δικτατορίας θεώρησε ὅτι αὐτὴ ἡ παλιατσαρία ἔπρεπε νά ἐξαφανισθεῖ. Ἔβαλε τίς μπουλτόξες καί ἐξαφάνισε τὰ παραπήγματα —ἄλλωστε αὐτὸ ἦταν τό ὄνειρό του, ἡ πολεοδομία του: νά βάλει τίς

μπουλντόζες και να ανοίξει δρόμους είκοσι μέτρα φάρδος. Δεν έδωσε τίποτε στην θέση τους. Έλεγκτάθηκαν μόνο στον άδειο χώρο υπαίθρια μανάβικα. Στην μεταπολίτευση, επί δημάρχου Μπέη νομίζω, υπήρξε ένα σχέδιο να χτιστεί στην πλατεία ένα οκταόροφο κτίριο που θα στέγαζε την κρεαταγορά, την ψαραγορά και τα μανάβικα κι από κάτω 4-5 όροφοι γκαράζ. Έτσι τα παιδάκια θα πωλούνταν π.χ. στον 3ο όροφο διαμέρισμα 136 έως 140, οι σπάλες στον 4ο όροφο, τα φαγγιά και οι συναγίδες στον 7ο όροφο διαμέρισμα 412-414, τα μανταρίνια και τα μπρόκολα στο ισόγειο και ούτω καθ' εξής. Εύτυχως, αν και το σχέδιο συζητήθηκε πολύ, έπληγε αρχείο. Επί δημάρχου Έβερτ φτιάχτηκε άλλο σχέδιο, που εκτελέστηκε κόλας. Γκαράζ πεντακοσίων θέσεων στον υπόγειο χώρο με είσοδο από τη Μενάνδρου, στους δύο κάθετους δρόμους φτιάχτηκαν στέγαστρα και πάγκοι για μανάβικα, ενώ η πρόσοψη προς την Αθηνάς κοσμήθηκε με ένα μικρό τσιμεντένιο αμφιθέατρο, άγνωστο για ποιά χρήση, μάλλον για πολιτιστικές εκδηλώσεις που δεν είδαν ποτέ το φως. Και, τέλος, σε υπερυψωμένο επίπεδο κότεσσαν ένα πράμα, κάτι μεταξύ φαστφουντάδικου και μπουραρίας, που ποτέ οι χιλιάδες πηγαίνοντες δέν τό έτιμησαν διά της παρουσίας τους. Προτιμούσαν τις σπανακόπιτες και τις τυρόπιτες της οδού Αθηνάς.

Τώρα ήρθε η καινούργια ανακαίνιση που μόλις είδε τό φως απέσπασε λυρικούς επαινούς. Ανακαίνισαν τα εκατέρωθεν στέγαστρα και τους πάγκους για τα μανάβικα, έφτιαξαν μια νέα διπλή είσοδο από τη μεριά της οδού Αθηνάς που ανεβαίνει σε ένα υπερυψωμένο επίπεδο, επί του οποίου εκότεσσαν μια μπουραρία με ώραία καθίσματα και χρώματα κάτω από μια τεράστια τέντα και λίγα άνθη σε ζαρντινιέρες, ενώ στο έντελως μπροστινό μέρος τη στόλισαν με δυό κομμάτια από διαλυμένο πάγκο κρεοπωλείου, καρφωμένα χιαστί, ήγουν με μια «εϊκαστική παρέμβαση». Προς τη Μενάνδρου κατεβαίνουν δυό σκάλες ανάμεσα σε ζαρντινιέρες και δυό-τρεις τσιμεντένιες γούρνες με νερό που υποθέτω θα λειτουργήσουν ως συντριβανάκια. Τα περίξ κτίρια βάφτηκαν, άλλωστε «είχαν τά χρονάκια τους και ήθελαν βάψιμο». Ωχρα, κεραμιδί, σωμόν κ.λπ., καλαιόθητες προσόψεις βέβαια, με τις απαραίτητες γιγαντοαφίσες χορηγών που προσθέτουν κι αυτές τό κατιτίς τους ως εϊκαστικό διάκοσμο.

Γράφτηκε και λέγεται πάρα πολύ ότι τώρα με τους Όλυμπιακούς και τά ολυμπιακά έργα, πολλούς μάς έπιασε ή γκρίνια, ότι δέν θέλουμε να δούμε ότι ή Αθήνα αλλάζει, ότι γίνεται μια νέα πόλη που αντί να τη χαρούμε και να τη γιορτάσουμε, μάς έπιασε μεμψιμοιρία, γκρίνια και κακομοιρία. Είμαι κι εγώ, θα υπέθετε κανείς, ένας από αυτούς τους γκρινιάρηδες. Αλλά δέν θεωρώ τον έαυτό μου γκρινιάρη, ούτε όμως και χάσκα μπροστά στον πρώτο νεωτερισμό, μπροστά στην πρώτη ντιζαϊνάτη μοντερνιά. Δεν θα μιλήσω όμως γενικά για τη «νέα» Αθήνα, που άλλωστε δέν τη χαρακτηρίζει ή νέα Βαρβάκειος πλατεία. Ούτε με πιάνει

καμία νοσταλγία για την πλατεία-παλιατσαρία, με τά πατατζήδικα κ.λπ. που περιέγραφα στην αρχή. Εν τούτοις, εκείνη ή παλιά πλατεία, της φτωχολογιάς και του κοσμάκη που έρχόταν με την έλπιδα να εξοικονομήσει μέσα στην ταλαιπωρία πέντε δεκάρες, ήταν μια λειτουργική πλατεία. Τη χρησιμοποιούσε ο κόσμος και, κακήν-κακώς, έλυσε κάποια του προβλήματα. Η νέα όμως πλατεία, πεντακάθαρη και καλοσχεδιασμένη επί του χάρτου, δέν ξέρει ποιά χρησιμότητα θα έχει. Θα προβάλλει μόνο τό κοκέτικο κορμί της, αλλά δέν θα τό άγγίζει κανείς διότι δέν τό χρειάζεται. Αν εξαιρέσουμε, λοιπόν, τά εκατέρωθεν μανάβικα που προϋπήρχαν, τό νέο υπερυψωμένο επίπεδο, ή μπουραρία που δεσπόζει στο κέντρο και τό καταλαμβάνει σε όλη του την έκταση, είναι ένα μαγαζί που δέν θα αποκτήσει χρησιμότητα. Δεν θα λάβει μέρος σε διαγωνισμό για να τό νοικιάσω διότι ή επιχείρηση θα φαλιριζε τάχιιστα. Τώρα βέβαια, λόγω Όλυμπιακών, τό βράδυ μαζεύεται κόσμος, διότι γίνονται κάθε βράδυ καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Μετά τους Όλυμπιακούς όμως, τέρμα: ούτε υπάρχει περίπτωση ο κόσμος να την πάρει στα χέρια του αυθορμήτως. Όπως άλλωστε έρημη από κόσμο είναι και ή διπλανή, άπαστράπτουσα στην κενή λευκότητά της πλατεία Δημαρχείου: απλώς κάποιος κόσμος, και μόνο την ήμέρα, τη διέρχεται διαγωνίως ή καθέτως.

Δέν θα την πάρει τη Βαρβάκειο πλατεία ο κόσμος στα χέρια του για τους εξής λόγους, που δέν έλαβαν υπόψη τους οι σχεδιαστές της.

Πρώτον, ή περίξ περιοχή δέν κατοικείται, δέν είναι περιοχή κατοικίας.

Δεύτερον, ο κόσμος που επισκέπτεται τά μαγαζιά της περιοχής, μαγαζιά εργαλείων, τροφίμων, υλικών πάσης φύσεως, την Κρεαταγορά και την Ψαραγορά, έρχεται τό πρωί ως τό απόγευμα που κλείνουν τά μαγαζιά, κυρίως τις πρωινές ώρες, περιφέρεται στην αγορά περιεργαζόμενος τό ένα ή τό άλλο, αγοράζει, φορτώνεται σακκοϋλες και φεύγει τό γρηγορότερο. Μπορεί ίσως κάποιος να ανέβει για μια μύρα. Μέχρις εδώ.

Τρίτον, οι επισκέπτες της Κρεαταγοράς και της Ψαραγοράς είναι κυρίως ήλικιωμένοι άνθρωποι. Συνταξιούχοι που αναλαμβάνουν έργα έπιμελητείας του σπιτιού καθ' όσον αυτοί «ξέρουν» να διαλέγουν κρέατα και ψάρια. Ψωνίζουν φεύγουν, δέν έχουν καιρό ή διάθεση να ανέβουν στην μπουραρία.

Τέταρτον, οι πράγματι πολυπληθείς μετανάστες που περιφέρονται στους παρακείμενους δρόμους, Σοφοκλέους, Εύριπίδου, Μενάνδρου, Σωκράτους ως κάτω στην Κουμουνδούρου και τό Γκάζι, δέν έχουν ανάγκη και τό συνήθειο να επισκέπτονται τέτοιο μέρος. Κάθονται μπροστά στα δικά τους μαγαζιά, μπουλούκια μπουλούκια, στην ονομαζόμενη αθηναϊκή Τσίνα Τάουν, βλέπονται, τά λένε, στα όρθια συνήθως. Δεν θα πάνε για μύρες στο στυλάτο μαγαζί της νέας πλατείας.

Πέμπτον, όταν κλείνει ή Αγορά, στις 3 ή Ψαραγο-

ρά, στίς 4 ή Κρεαταγορά, στίς 6 τά υπόλοιπα μαγαζιά, στίς 2 οι κγκαλερίες, ή περιοχή, και ιδίως ή Άθηνās, έρημώνεται. Στίς 10 τό βράδυ δέν περνάει ούτε γάτος. Ούτε πρόκειται θεβαίως τό γυναικομάνι πού περιφέρεται στην Άγίου Μάρκου, στην Εύαγγελιστρίας, τή Χρυσοσπηλιωτίσσης, τήν Αιόλου και τήν Έρμου, μέ τά χιλιάδες γυναικεία είδη, ξαφνικά νά κατέβει ως τή νέα πλατεία. Στο κάτω-κάτω σέ όλους αυτούς τούς δρόμους υπάρχουν ωραιότατα καφενεΐα και φαγάδικα.

Έκτον. Τή νύχτα τήν καπάρωσε για τά καλά του Ψυρρή μέ τά εκατοντάδες μεζεδοπωλεία του. Στην Άθηνās δέν υπάρχει τίποτε, πλην και αν αύριο, κάποιιο άλλοι αναμορφωτές διώξουν τά υπάρχοντα μαγαζιά διαλύοντας τό παλιό έμπορικό κέντρο τής Άθηνās. Μόνο τά 3-4 πατοατζήδικα-έστιατόρια τής Κρεαταγοράς λειτουργούν τή νύχτα ως άφτερ ξενυχτάδικα.

Και γενικώς είναι μάλλον άφύσικο νά ξεκινήσει κάποιος από τό Παγκράτι ή του Γκύζη νά πάει στην νέα πλατεία στίς δέκα τό βράδυ. Έτσι, οι σχεδιαστές θά μείνουν μέ τά ντζαινάτα σχέδιά τους και ή πλατεία χωρίς κόσμο.

Τόν κόσμο θά συνεχίσει νά τόν προσελκύει τό υπέροχο θέαμα και ή ανάγκη τών ψαριών τής Ψαραγο-

ράς: τά λιθρίνια, ο γάβρος, τά φαγγριά, οι ταιπούρες, τά καλαμαράκια, τά μύδια, τά ποταμόψαρα και τά λιμνόψαρα, ο σαργός. Όλη ή ζωή τής θάλασσας μπροστά στα μάτια του επισκέπτη πού υπόσχεται υπέροχες γεύσεις και τέρψεις. Και δίπλα τά κρέατα: ζυγούρια και γουρούνια, κατσίκια, κιμάδες, αρνιά, πλατάρια, κοτόπουλα μέ τούς φωνακλάδες χασάπηδες. Η νέα πλατεία θά τούς κοιτάζει από τό ύψος της μέ τό κανοκυάλι.

Τί θά έπρεπε νά γίνει; Δέν είναι δουλειά μου νά τό πώ, έτσι στα πεταχτά. Πάντως, όταν και τουτο τό σχέδιο χρεοκοπήσει, γιατί θά χρεοκοπήσει, και κάποια νέα δημοτική αρχή προκηρύξει διαγωνισμό για τήν ανάπλαση τής πλατείας Βαρβακείου, ή Αύγή, γιατί ο κόσμος της έχει ιδέες, θά πρέπει νά συμμετάσχει στον διαγωνισμό για νά φτιάξει μιá όμορφη και λειτουργική Βαρβάκειο πλατεία. Πάντως μιá τέτοια πλατεία, μέ τό είδος του κόσμου πού επισκέπτεται τήν Άγορά, δέν μπορεί νά είναι μιá τούρτα υπερυψωμένη. Πρέπει νά είναι στο ίδιο επίπεδο μέ τούς δρόμους, εκεί πού περνούν οι άνθρωποι φορτωμένοι μέ τίς σακκοϋλες τους.

Α.Ε.

Η Αύγή, 20-8-2004

ΦΕΙΔΙΠΠΙΔΗΣ - ΛΟΥΗΣ - ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Ο αρχαίος δρομέας, ήμεροδρόμος για τήν ακρίβεια, Φειδιππίδης, ο Σπύρος Λούης, ο πασίγνωστος πρώτος νικητής του Μαραθωνίου τό 1896, και ο Στέλιος Κυριακίδης, νικητής του Μαραθωνίου τής Βοστώνης τό 1946, αργότερα παράγοντας του ΣΕΓΑΣ (έχει πεθάνει πιά) δέν αποτελούν ένα διαχρονικό τρίδυμο. Μάλιστα ο Φειδιππίδης δέν έχει καμία σχέση μέ τούς δύο νεοέλληνες μαραθωνοδρόμους, άπλούστατα διότι δέν υπήρξε ποτέ του μαραθωνοδρόμος...

Άς ψάξουμε τά στοιχεία από τό τέλος. Εΐδα, λοιπόν, φωτογραφία ενός γλυπτικού συμπλέγματος, έργο του άμερικανού καλλιτέχνη Μίκο Κάουφμαν, χάλκινο μνημείο, περίπου τεσσάρων μέτρων πού χυτεύτηκε στην Άμερική και στήθηκε στον Μαραθώνα πρόσφα-

τα για να τιμήσει τους μαραθωνοδρόμους Λούη και Κυριακίδη. Στή βάση του αγάλματος ο καλλιτέχνης χάραξε τη μορφή του Φειδιππίδη και του θεού Πάνα. Άνταμώνονται, λοιπόν, και οι τρεις ως τρίδυμο, ως μαραθωνοδρόμοι.

Στοιχείο δεύτερο, λίγες εβδομάδες παλιότερα από το πρώτο. Σέ κάποιο σημείο της άρτι περαιωθείσης, για τις ανάγκες του Μαραθωνίου της 28ης Όλυμπιάδας της Αθήνας, όδου, κάπου στή Νέα Μάκρη (δέν επίσκεψθηκα τό σημείο, στίς έφημερίδες είδα τά σχετικά) οι δήμαρχοι της περιοχής, τό κράτος, τό «2004», δέν ξέρω ποιοί ακριβώς, έστησαν τό άγαλμα του ένδοξου δρομέα, όνόματι Φειδιππίδη, πού τόν Σεπτέμβριο του 490 πρίν τή χρονολογία μας έτρεξε, λένε, για πρώτη φορά τήν απόσταση Μαραθώνας-Αθήνα, 42,195 χλμ., για να μεταφέρει τήν είδηση της νίκης κατά των Περσών, κρατώντας τήν άσπίδα του και ανακράζοντας, μόλις έφτασε στήν Άγορά, τό θρυλικό *Νενικήκαμεν!* Καί συμπληρώνει ό μύθος ότι ό κραταιός δρομέας, ξέπνοος από τήν προσπάθεια, ξεψύχησε.

Η είδηση πού μεταφέρθηκε στους Αθηναίους ήταν σωστή. Πράγματι οι 10.000 Αθηναίοι και 1.000 Πλαταιείς, χάρη και στο στρατήγημα του στρατηγού Μιλτιάδη και τήν ήρωική σταθερότητα και εγκαρτέρηση των μαχητών του κέντρου της φάλαγγας του Θεμιστοκλή και του Άριστεΐδη, ένίκησαν τους 60.000 Πέρσες. Έκείνος όμως πού μετέφερε τήν είδηση στήν πόλη δέν ήταν ό ήμεροδρόμος Φειδιππίδης, αλλά κάποιος όπλίτης πού ή Ιστορία δέν κράτησε, δυστυχώς, τό όνομά του. Αν θέλει κανείς να βρει κι άλλους μαραθωνοδρόμους, άς πάρει υπόψη του ότι ό στρατός των Αθηναίων —μείον οι 192 νεκροί της μάχης— έτρεξε τήν απόσταση Μαραθώνας-Φάληρο όλονυχτίς και παρατάχθηκε στα ύψώματα της Σαρωνίδας, της Βάρκιζας ή της Βουλιαγμένης, κάπου εκεί τέλος πάντων. Διότι οι Πέρσες μετά τήν ήττα τους, οδηγούμενοι από τόν Αθηναίο τύρανο, Ιπλία, επιβιβάστηκαν στα πλοία τους και θέλησαν να προσβάλλουν τήν άπροσάτευτη Αθήνα, μιά κι ό στρατός της έλλειπε στόν Μαραθώνα. Ο στρατός της όμως ήταν εκεί, έτοιμος για νέα μάχη στίς άκτές του Σαρωνικού. Οι Πέρσες όταν είδαν τους Αθηναίους στίς κορυφές των λόφων, ανέκρουσαν πρύναν κι έφυγαν για τή Μ. Ασία για να επαναλάβουν τήν απόπειρα ύποδούλωσης των Έλλήνων δέκα χρόνια αργότερα, τό 480-479, με τά γνωστά άποτελέσματα στίς Θερμοπύλες, στή Σαλαμίνα, στο Άρτεμίσιο, τίς Πλαταιές και τή Μυκάλη.

Μιά άλλη λεπτομέρεια. Ποτέ στήν αρχαιότητα, και μετά τή μάχη του Μαραθώνα, δέν διοργανώθηκε μαραθώνιος δρόμος. Ο Μαραθώνιος είναι επινόηση της αναβίωσης των Όλυμπιακών του βαρώνου ντε Κουμπερτέν. Άλλωστε, όπως έχει αποκατασταθεί, εκείνος ό άγνωστος μαραθωνοδρόμος-όπλίτης του «Νενικήκαμεν» δέν άκολούθησε τή σημερινή διαδρομή αλλά ανέβηκε στή βορεινή πλαγιά της Πεντέλης, από τόν Διώνυσο, από κεί στή σημερινή Κηφισιά και ύστερα κατέβηκε στήν Αθήνα.

Όσο για τόν Φειδιππίδη, αυτόν τόν τρομερό ήμεροδρόμο —οι ήμεροδρόμοι ήταν κάτι σαν τό σημερινό ταχυδρομείο έξπρές ή τό κούριερ, πού διέτρεχαν τεράστιες άποστάσεις για να μεταφέρουν μηνύματα— ό Φειδιππίδης, λοιπόν, είναι γνωστός διότι πρίν από τή μάχη τόν έστειλαν οι Αθηναίοι στή Σπάρτη για να τής ζητήσουν να σπεύσει σέ βοήθειά τους, μιά και οι Πέρσες κατέπλεαν στόν Μαραθώνα. Οι Σπαρτιάτες άρνήθηκαν προφασιζόμενοι κάποια ιερή εορτή πού δέν μπορούσαν να παραγνωρίσουν και ήρθαν στήν Αθήνα δύο ήμέρες μετά τή μάχη, περίπου 2.000. Ξαπόστασαν και γύρισαν στόν τόπο τους. Όπως κι ό Φειδιππίδης, μόλις πήρε τήν απάντηση των Σπαρτιατών, επέστρεψε δρομαίως στήν Αθήνα για να μεταφέρει τή δυσάρεστη είδηση. Πού όμως δέν έπτόρησε τους Αθηναίους.

Τώρα, γιατί σώνει και καλά έπρεπε να στηθεί άγαλμα του Φειδιππίδη κάπου στα Μεσόγεια, στή νέα λεωφόρο Μαραθώνος, δέν ξέρω. Όπως τό είδα στή φωτογραφία ό δρομέας του μνημείου, χάλκινος νομίζω, αναπαρίσταται να τρέχει σκυφτός, όπως στήν εκκίνηση των 100 μέτρων, στο άριστερό χέρι κρατά άσπίδα και στο δεξιό κάτι σαν δαυλό ή σπαθί. Πάντως τό άλλο μνημείο, τό σύμπλεγμα στόν Μαραθώνα, τιμά τόν... «μαραθωνοδρόμο» Φειδιππίδη, τόν όποιο ό Άμερικανός έσκόλισε στή βάση του συμπλέγματος.

Για τόν Σπύρο Λούη είναι όλα γνωστά. Μαραθωνοδρόμος πράγματι ήταν, νικητής ήταν και πέθανε τό 1942.

Ο Κυριακίδης ήταν σπουδαίος άθλητής. Νικητής του Μαραθωνίου της Βοστώνης τό 1946, άλλ' όχι όλυμπιονίκης. Για τήν Ιστορία: ό Στέλιος Κυριακίδης, όταν πρωτοτέθηκε τό ζήτημα της διεκδίκησης από τήν Αθήνα της Χρυσής Όλυμπιάδας του 1996, εκατό χρόνια μετά τήν πρώτη του 1896, αντιτάχθηκε στήν ιδέα αυτή σθεναρά. Άρθρογράφησε στήν *Καθημερινή*, όπου με νηφάλιο και στοιχειοθετημένο τρόπο έξηγοσε γιατί ή Αθήνα δέν έπρεπε να πάρει τους Όλυμπιακούς, με επιχειρήματα άθλητικά, οικονομικά, οικολογικά και οικονομικά. Άπ' αυτόν μάθαμε κι έμεις, κάποιοι της ανανεωτικής Άριστεράς, πού επίσης είχαμε άρνηθεί και άρνούμαστε τή Μεγάλη Όλυμπιακή Ίδέα. Φωνή βοώντος εν τή έρήμω, τόν Στέλιο Κυριακίδη έννοώ, αυτόν τόν μεγάλο πράγματι μαραθωνοδρόμο, πού επιπλέον έτρεξε τό 1946 στή Βοστώνη για να στηρίξει έναν έρανο υπέρ της πεινασμένης Ελλάδας.

Καλά, ρε δήμαρχοι των Μεσογείων, ήταν ανάγκη να στήσετε άγαλμα για τόν Κυριακίδη, πού ήταν αντίθετος στήν όλυμπιακή φέστα; Έπειδή πέθανε και δέν μπορεί να διαμαρτυρηθεί;

Σημείωση: Τό σύμπλεγμα με τόν Κυριακίδη και τόν Λούη στόν Μαραθώνα είναι προσφορά της άμερικανικής εταιρείας κατασκευής άθλητικών ειδών New Balance. Κόστισε 250.000 δολάρια.

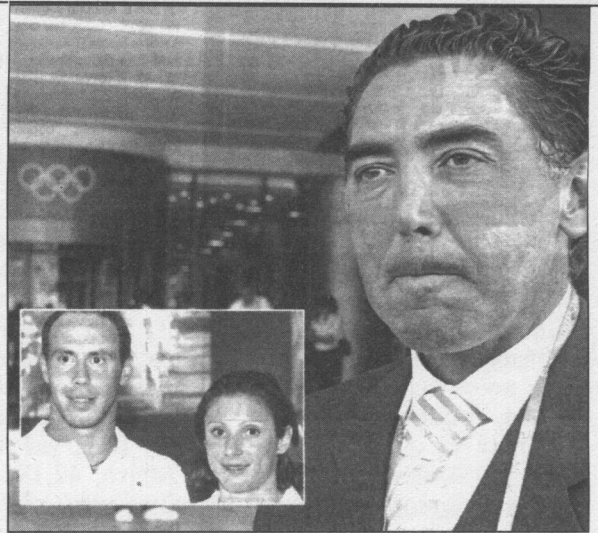
A.E.
Η Αύγή, 28-8-2004

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΗ ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ

Η 28η Όλυμπιάδα τέλειωσε. Τώρα, άλλοι έθνικώς υπερήφανοι, αφού τά «καταφέραμε» άριστα, θά συνεχίσουν νά υπερηφανεύονται. Άλλοι θά έλεεινολογούν γιά τή χαμένη άθωότητα πού τήν άμαύρωσαν κάποια άπρόσμενα αλλά ιδιαίτερα περιστατικά, κάποιες έξαιρέσεις του λαμπρού κανόνα. Άλλοι θά σκέπτονται τή λυπητερή του λογαριασμού πού έρχεται άμείλικτη. Άλλοι θά έπαναφέρουν τίς εικόνες του θριάμβου των υπερωρωταθλητών μας, ένδεχομένως και κάποιων ξένων. Στά μάτια όλων θά έρχεται και θά έπανάρχεται ή εικόνα τής τελετής έναρξης και εκείνη, τής οργανωτικής όπως είπαν, τής τελετής λήξεως μέ τον ουρανοκατέβατο Σάκη Ρουβά, τήν Άννα Βίση, κι άς μήν έσπασαν πιάτα καθώς τήν είδαν νά χορεύει βάρεσαν όμως παλαμάκια μέ τήν ψυχή τους.

Έν πάση περιπτώσει, σ' αυτό τό μεγαθέαμα πού κράτησε τήν άνάσα του κόσμου όλόκληρο τον Αύγουστο, ό καθένας μπορεί νά βρει πολλά γιά νά αγάλλεται, επέτυχαν άλλωστε οι Άγώνες. Προσωπικά τό «προέβλεψα», δέν έβλεπα άλλωστε γιατί θά άποτύχαιναν τή στιγμή πού όλοι οι ίσχυροί τής γής, και οι ντόπιοι επίσης, έβαλαν τά δυνατά τους ώστε οι Άγώνες νά πετύχουν. Νά πετύχουν μέ βάση τά δικά τους κριτήρια: τά κριτήρια των πανίσχυρων άθανάτων τής ΔΟΕ, των πανίσχυρων εταιρειών του θεάματος, του πανίσχυρου, επίχωριου και διεθνούς, άθλητικού θεσμού.

Ύπηρχαν, ωστόσο, και τά παρατρέγουδα. Και δέν αναφέρομαι βέβαια σέ παρατρέγουδα όπως ότι κάπου δέν δούλεψαν σωστά γιά λίγη ώρα τά καλώδια τής τηλεόρασης ή ότι κάποιος ψυχασθενής Ίρλανδός σταμάτησε τον δυστυχή Βραζιλιάνο μαραθωνοδρόμο ή ότι οι κριτές σέ κάποιο άθλημα μερολήπτησαν ή ότι κάπου ταλαιπωρήθηκαν οι κάτοικοι, ασκόπως, λόγω του δογματισμού και τής ευθυνοφοβίας των άρμοδίων. Άν κάποιος ήταν σέ θέση νά συλλέξει παρατρέγουδα τέτοιου τύπου, θά έβρισκε πολλά γιά νά ξεδιψάσει τή δίψα του γιά γκρίνια, ένδεχομένως σέ όρισμένα δικαιολογημένα.

Όχι, δέν αναφέρομαι σέ τέτοια παρατρέγουδα: είναι πολλές οι άτέλειες των ανθρώπων στό κάτω-κάτω στην Ελλάδα ζοϋμε, στό κάτω-κάτω όλες οι Όλυμπιάδες βρίθουν από άτέλειες, χοντράδες, άκόμη και τραγωδίες άς θυμηθούμε μόνο τους δύο νεκρούς των Όλυμπιακών τής Ατλάντα.

Όσοτόσο υπάρχουν και «παρατρέγουδα» πού είναι δομικά στοιχεία τέτοιων άγώνων, πού όχι μόνο άμυρώνουν, αλλά άποδίδουν τήν αλήθεια τους. Μοιάζουν σάν καθρέφτης όπου θά καθρεφτιστεί τό πραγματικό τους πρόσωπο. Γιά τήν ντόπα μιλω. Οι Όλυμπιακοί τής Αθήνας μπορούν νά καταγραφούν ως οι Άγώνες μέ τίς περισσότερες συλλήψεις επ' αυτοφώρω γιά ντόπινγκ, παρά τους δρακόντειους —και γνωστούς προκαταβολικά— έλέγχους άντιντόπινγκ, παρά τά πασίγνωστα, προκαταβολικά, άποτρεπτικά θά έλεγε κανείς παραδείγματα. Και τούτο επειδή ή βαθύτερη αλήθεια των Όλυμπιακών είναι τό ρεκόρ, εκείνη ή επίδοση πού δέν μπορεί νά έπιτευχθεί μόνον χάρη στα σωματικά προσόντα του άθλητή ούτε από τό ταλέντο του ούτε από τήν πολύχρονη και σκληρή έγκύμνασή του, αλλά μόνο μέ τήν προσπάθεια υπέρβασης των όρίων του ανθρώπινου σώματός του. Η υπέρβαση αυτή δέν έπιτυγχάνεται μέ ψυχικά άποθέματα ούτε άλλως πώς, παρά μόνο μέ τή χρήση φαρμακοδιεγερτικών ουσιών. Τήν ντόπα. Γνωστά αυτά, πασίγνωστα σέ ειδικούς, άθλητίους, προπονητές, βιολόγους, αίματολόγους, άθλητές, παράγοντες, οργανωτές του άθλητισμού, γνωστά σέ όλους όσοι είναι μέσα στον άθλητικό θεσμό, έδω ή άλλου.

Όσοτόσο, όταν τό κακό άγγιξε και μās μέ τήν περίπτωση Κεντέρη, Θάνου, Τζέκου, Σαμπάνη, τό πράγμα έπαψε νά είναι μιά γενική αλήθεια, μιά γενική ύποψία. Άγγιξε άμεσα τους πάντες. Θέλω νά πω, ή αλήθεια τής ντόπας πού πλήττει τον υπερωρωταθλητισμό συνειδητοποιήθηκε από όλους. Τό συνειδητοποίησε όλος ό κόσμος, ως τον τελευταίο άσχετο. Αυτή ή συνειδητοποίηση συνιστά, θά έλεγε κανείς, όχι ένα πα-

ράπλευρο πλήγμα, μία παράπλευρη ζημιά, ένα παρατραγόδο, αλλά μία παράπλευρη ωφέλεια. Ναι, ωφέλεια. Ωφελήθηκε ή κοινωνία μας, οι κοινωνίες όλου του κόσμου, γιατί τώρα γνωρίζει ότι τα αναβολικά πάσης φύσεως δέν είναι εξαίρεση, δέν είναι παράβαση της αθλητικής νομιμοφροσύνης, αλλά δομικό στοιχείο του πρωταθλητισμού, του ολυμπισμού.

Αυτή η συνειδητοποίηση δέν λειτουργεί αναγκαστικά ως αποτροπή, δέν εξαγνίζει, δέν λειτουργεί μονόδρομα ως εξίλασμός. Μπορεί νά λειτουργήσει, αντίθετα, ως αποδοχή, ως νομιμοποίηση. Τό είδαμε αυτό στην περίπτωση του τελικού των 200 μέτρων όταν τό στάδιο εφώναζε «Κεντέρης - Κεντέρης». Δέν ήταν μόνο τό παλαιόθεν γνωστό των φιλάθλων «μπροστά, μπροστά και μέ τόν τσαμπονιά». Ήταν κάτι παραπάνω. Ήταν σάν νά 'λεγε: 'Αφού όλοι ντοπάρονται, αφού ντοπάρονται οι ισχυροί της Γης, γιατί όχι κι εμείς; Και ιδίως: Γιατί εμείς νά πληρώσουμε τή λέξα;

Τό ότι πολλοί έλληνες ολυμπιονίκες αφιέρωναν τό μετάλλιο τους στόν Κώστα Κεντέρη και τήν Κατερίνα Θάνου είναι απαράδεκτο μέν, κατανοητό δέ. Ζήτημα αλληλεγγύης. Η συνειδητοποίηση, επαναλαμβάνω, δέν λειτουργεί μόνο θετικά, μπορεί νά λειτουργήσει και ως παραδοχή του απαράδεκτου. Λειτουργήσε και έτσι. Ωστόσο, ή υποψία φάλιασε στά μυαλά των ανθρώπων. Έκει στά γυμναστήρια, όπου ο κόσμος στέλνει τά παιδιά του νά γυμναστούν, και μάλιστα νά γυμναστούν για νά αποφύγουν τά ναρκωτικά, μήπως αντί για τά ναρκωτικά τό ρίξουν στά αναβολικά; Μήπως, λέμε τώρα, μήπως και τό δικό μου τό παιδί, αρχίζοντας από τά «συμπληρώματα διατροφής», πού λένε οι προπονητές, συνηθίσει τό ντοπάριαμα; Η άθωότητα χάθηκε.

Μόνο πού πολλοί μπορούν νά συμβιδιαστούν μέ τή χαμένη άθωότητα.

Όχι όλοι, βέβαια. Υπάρχουν και πολλοί πού κρατούν τήν αρχή του εύ αγωνίζεσθαι. Τά κορόιδα και οι έξυπνοι; Ο αγώνας συνεχίζεται, ο αγώνας σ' αυτό τό πεδίο της συνειδητοποίησης πού άνοιξε αποκαλυπτικά και αναντίρρητα ή καταβαράθρωση των ήρώων. Διότι ή ήθική, τό όποιο ήθικό πρόταγμα, είναι καθολική, είναι καθολικά δεσμευτική ή δέν υπάρχει. Και διεξάγονται σκληροί αγώνες στό πεδίο της καθολικότητας της ήθικής ώστε οι πάντες νά συμπορεύονται μέ τούς κανόνες και οι παραβάτες, στην κοινή συνείδηση, νά είναι παραβάτες και καθολικά αποσυνάγωγοι. Αυτός ο αγώνας είναι βαθύτατα πολιτικός και θά συνεχιστεί, ανεξάρτητα από συγκαλύψεις των συγκεκριμένων κρουσμάτων.

Άπ' αυτή τήν άποψη ο έξ όρισμού -δηλαδή λόγω άνωθεν κατευθύνσεως και γενικών εγκλήσεων- άπολιτικοποιημένος άθλητισμός δέχτηκε μιάν αϊφνίδια πολιτικοποίηση. Αυτό πού κατάγγελναν όρισμένοι τώρα γίνεται γενικευμένη ύποψία, αν όχι βεβαιότητα. Υποψία πάει νά πει νά ψάχνουμε ένα πράγμα όχι μόνο από πάνω, ως έποπτεία, αλλά και από κάτω, από τό άθέατο μέρος, μήν τυχόν στό κάτω μέρος της πέτρας ενεδρεύει ο φαρμακερός σκορπίος. Τώρα μπορούν νά συγκρούονται οι «ψαγμένοι» έτσι και οι «ψαγμένοι» άλλιως. Κι αυτό είναι θετικό, είναι μιά παράπλευρη ωφέλεια.

A.E.

Η Αύγή, 31-8-2004

ΠΩΣ ΘΑ ΔΡΕΨΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΡΠΟΥΣ;

Πώς θά δρέψουμε τούς καρπούς της ολυμπιακής νίκης, αναρωτιούνται, άρμόδιοι και αναρμόδιοι, κρατικοί λειτουργοί, αλλά προπάντων οι δημοσιογραφικοί φορείς του γενικού κλίματος πανηγυρισμού. Στην τελετή λήξης υπήρχε στό κέντρο του γηπέδου ένα καλλιτεχνημένο χωράφι στάχια. «Συμβολικά», βέβαια, πώς άλλιως; Στο χωράφι όμως της πραγματικότητας τά στάχια ήταν πλαστικά, τζούφια, χωρίς καρπό. Κι ώστόσο κόπτονται και άνησυχούν μήν τυχόν κι ο καρπός, σάν στάχτη, «μιάς» φύγει άπ' τά χέρια, τόν πάρει ο άνεμος.

Σ' αυτή την άνησυχία δύο είναι τα στοιχεία που ξεφεύγουν, που κανείς δεν τά όρίζει και, επομένως, ό καθείς τά έκλαμβάνει όπως νομίζει. Τό πρώτο είναι τό «έμεις», τό δεύτερο ή περίσσεια του καρπού που, «έμεις», πρέπει να καρπωθούμε, γιατί να ή εύκαιρία για την Ελλάδα. Ποιοι έμεις; Προφανώς όλοι οι Έλληνες δικαιούμεθα κάποιο μερίδιο απ' τή δόξα, αλλά και τά υλικά αγαθά που γέμισαν τους σιτοβολώνες του έθνους. Έμεις, λοιπόν, να εκμεταλλευθούμε τή νίκη, να την αξιοποιήσουμε, να πάμε μπροστά, μέ τόν άέρα στά πανιά, όπως μās καλούν οι διαφημίσεις τών μεγάλων χορηγών.

Στήν όμιλία του έχθές (31-8-2004) ό πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος τόνισε:

«Ό Συνασπισμός έχει διαφορετική πολιτική εκτίμηση για τους Όλυμπιακούς Αγώνες από αυτή που προβάλλει και διαχειρίζεται ή Διεθνής Όλυμπιακή Επιτροπή, ή όποια επιτροπή λειτουργεί περισσότερο ως Διεθνής Οικονομικών Επιχειρήσεων. Η έμπορευματοποίηση τών Όλυμπιακών Αγώνων καταλαμβάνει τόν μεγαλύτερο τομέα στην παγκόσμια αγορά άυλων αγαθών (τεχνολογία, τεχνογνωσία, επικοινωνία, δικαιώματα, χορηγοί, προϊόντα, κατασκευές, εικόνα, σήματα, διαφήμιση, υπηρεσίες, ασφάλεια, διαχείριση συναισθημάτων, πρωταθλητισμός, ανταγωνισμός, πρότυπα έπιτυχίας, διακίνηση φαρμάκων κ.ά.)».

Αν αυτά είναι τά έμπορεύματα που διακινούνται χάρη στή γιγαντιαία έπιχείρηση τών Όλυμπιακών Αγώνων, στά όποια μπορεί κανείς να προσθέσει κι άλλα χωρίς να αφαιρέσει κανένα, ποιοι είναι οι έμποροι που θα καρπωθούν τό διάφορο για τό όποιο πολλοί τόσο άδημονούν; Σίγουρα σ' αυτούς που καρπώθηκαν κιόλας τά περισσότερα —αν κι άπομένει ακόμη πολύ πλιάτσικο— και που προσδοκούν πολλά δεν συγκαταλέγομαι εγώ, έσύ, ό κοινός συμπολίτης τής καθημερινότητας, οι άνθρωποι τής βιοτής, οι άνθρωποι που ζούν τό ζόρι τους, αλλά και οι άλλοι, οι περισσότεροι ή λιγότερο ευημερούντες. Αυτόι όλοι, αυτό τό έμεις, δεν λαβαίνει μέρος στην εύωχία, στό μεγάλο φαγοπότι. Δεν είμαστε προσκεκλημένοι. Και θα συνεχίσουμε τή ζωή μας, όπως ήταν έως χθές, καλή ή κακή, όπως του 'λαχε του καθενός. Έμεις, όμως, και έδω κυριολεκτούμε, θα πληρώσουμε τόν βαρύ λογαριασμό, τή λυπητερή. Και θα παρηγοριόμαστε μέ τό νέο άγλάισμα του έθνους.

Όσοσο υπάρχουν δύο σημεία που θα προσδοκούσε κανείς ότι τό «έμεις» τής δόξας θα ήταν δυνατόν να διευρυνθεί κάπως κι απ' αυτή τή διεύρυνση όλοι κάτι να καρπωθούν. Τό ένα είναι ό τουρισμός, τό άλλο οι επενδύσεις. Για τό δεύτερο, που κατά τίς προσδοκίες θα προερχόταν από ξένους έπιχειρηματικούς όμίλους, τώρα μάλιστα που άποδείχθηκε ότι ή Ελλάδα διαθέτει σοβαρή τεχνική έπάρκεια και όργανωτική ικανότητα, για τίς επενδύσεις, λοιπόν, υπάρχουν οι πιο δυσοίωνες προβλέψεις. Αντίθετα, μέρες λιτότητας και

διεύρυνσης τής άνεργίας προβλέπονται. Να τό ξεχάσουμε; Όχι. Αλλά για τήν ώρα ό σιτοβολώνας δεν έχει παρά άχερα. Μπορούμε να κουβαλήσουμε όσα νούμερα χρειάζονται προς άπόδειξη.

Όσο για τόν τουρισμό, ή κατάσταση είναι πιο ζοφερή. Η Όλυμπιάδα δεν έφερε τουρισμό και τόν περισσότερο τόν συγκέντρωσε στην Αθήνα. Βοούν ή έπαρχία, τά νησιά, τά παράλια, αλλά και ή Αθήνα, που καταγράφουν τή χειρότερη χρονιά τους, τή στιγμή μάλιστα που γείτονες, ή Τουρκία για παράδειγμα, σ' αυτόν τόν τομέα ανταγωνίζονται τόν ελληνικό τουρισμό έπιτυχέστατα. Και δεν θέλω να θίξω καθόλου τό ζήτημα πώς ή όνομαζόμενη τουριστική ανάπτυξη, μέ τόν τρόπο που γίνεται, ύποβιβάζει τήν ποιότητα ζωής, άλλοτριώνει, καταστρέφει. Αυτό τό «μπροστά» του γκαρσοναριάτου, του ρούμι του λέντ, τής πολυτελούς σουίτας και τής πολυκατοικιοποίησης άκτών και αιγιαλών ευαγγελίζονται;

Τέλος θα όνειρεύονται κάποιοι ότι μπορούμε να πουλήσουμε τήν άποδεδειγμένη τεχνογνωσία μας στή διοργάνωση τέτοιων αγώνων. Λέτε να «μās» καλέσουν οι Κινέζοι να τους δώσουμε τά φώτα μας, αυτοί που είναι κιόλας έτοιμοι να άρχίσουν τήν 29η Όλυμπιάδα στό Πεκίνο σε ένα μήνα, αν τους ζητηθεί; Η οι Γάλλοι στό Παρίσι, αν θα είναι τό Παρίσι αυτό που θα αναλάβει τήν 30ή Όλυμπιάδα τό 2012; Λίγο μακριά πέφτει.

Πρίν από κάποια χρόνια είχε κυκλοφορήσει πολύ, και κυκλοφορεί ακόμη, εκείνο τό «αίθεροδάμονες». Ός αίθεροδάμονες, «έμεις», καλοί φαίνεται πώς είμαστε. Έτσι τουλάχιστον νομίζουν αυτοί που ήδη καρπώθηκαν, τά υλικά και τά άυλα, κι άνησυχούν για τά υπόλοιπα τής μοιρασιάς.

Είναι άνυπόφορος αυτός ό ύλισμός μου. Αλλά έτσι είμαστε έμεις οι άριστεροί. Δεν παίρνουμε χαμπάρι ούτε από ιδανικά ούτε από τέχνη, ούτε από ψυχική άνάταση ούτε από Ελλάδα μέ ή χωρίς γαμώτο, ούτε από μεγάλα σύμβολα και μεγαλύτερες μεγάλες ιδέες. Χυδαίοι ύλιστές.

Α.Ε.

Η Αύγή, 1-9-2004

ΟΙ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ ΣΤΟΝ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ

Ηταν μόλις μετά το μακελειό του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, που επί 4 χρόνια σακάτεψε στά χαρακώματα τά νιάτα της Ευρώπης (πάνω από 8 εκατομμύρια ανθρώπους), εργάτες και αγρότες κυρίως. Ο πόλεμος είχε τελειώσει χωρίς να πει ότι τελείωσε, χωρίς να δείξει, στά πεδία των μαχών, ποιός ήταν ο νικητής και ποιός ο ήττημένος. «Άσκοπο πόλεμο», τόν ονόμασε ο Τσώρτσιλ. «Απλώσ», στίς 11 Νοεμβρίου 1918, πάνω σ' ένα τρένο, οι στρατηγοί της Αντάντ, της Έγκαρδίου Συνεννοήσεως όπως τήν ονόμασαν οι Έλληνες, και οι στρατηγοί των Γερμανών, υπέγραψαν ένα ολιγόλογο κείμενο λίγων άράδων στο όποιο έλεγαν ότι σταματούν οι μεταξύ τους στρατιωτικές επιχειρήσεις, σταματά να βροντά τό κανόνι, σταματούν τά χημικά άέρια που είχαν τυφλώσει χιλιάδες νέους ανθρώπους, και οι εμπόλεμοι κρατούν τίς θέσεις που είχαν εκείνη τή στιγμή. Κανένας φαντάρος των Συμμάχων δέν είχε πατήσει γερμανικό ή αυστροουγγρικό έδαφος, τήν Άλσατία και τή Λωρραίνη κατείχαν άκόμη τά στρατεύματα του Κάιζερ. Ήταν ή περιβόητη Άνακωχή, ή Armistice. Ή κατάσχεση της Γερμανίας ήρθε μετά τήν Άνακωχή, όταν οι Γερμανοί φαντάροι και οι Αυστριακοί, μέ τόν υπόκόπανο του όπλου τους στον άέρα και τήν κάννη προς τό έδαφος, τά θρόνταγαν, περνούσαν τόν Ρήνο, άδιαφορώντας για τίς διαταγές των έπιτελείων και των άνωτέρων. Γύριζαν στά σπίτια τους άθταιρέτως. Πολλοί άπ' αυτούς έπιστρέφοντας στίς πόλεις οργάνωναν συμβούλια εργατών-στρατιωτών, όπως λίγους μήνες νωρίτερα οι Ρώσοι φαντάροι οργάνωναν Σοδιέτ που σάρωσαν τήν Τσαρική Αυτοκρατορία και βάλθηκαν να φέρουν στον κόσμο μιά σοσιαλιστική κοινωνία εργατών και αγροτών. Μόνον τότε οι Γερμανοί στρατάρχες έδιωξαν τόν Κάιζερ και προσπάθησαν, συνεπικουρούμενοι άπό τούς Δυτικούς Συμμάχους, να συγχατήσουν τή γενική έξέγερση διά πυρός και σιδήρου. Και τό πέτυχαν, μήν τυχόν και συμβεί στήν Κεντρική Ευρώπη ό,τι είχε γίνει στήν Άνατολή μέ τά Σοδιέτ.

Τότε ήταν, μετά τήν Άνακωχή, που οι Άγγλογάλ-

λοι και οι Άμερικανοί υπέγραψαν μεταξύ τους τή συνθήκη των Βερσαλλιών (ή Γερμανία δέν υπέγραψε καμία συνθήκη) και τίς άλλες συνοδευτικές συνθήκες, μαζί και ή Ίταλία και ή Έλλάδα των δύο ήπειρων και των πέντε θαλασσών. Τότε ήταν που ο στρατός έντεκα χωρών εισέβαλε στήν έπαναστατημένη Ρωσία, μαζί και στρατός της Έλλάδας στήν Ουκρανία, μέ τόν Πλαστήρα και τόν Κονδύλη, για να πατάξουν τούς Μπολσεβίκους και να δώσουν χείρα βοηθείας στους Λευκορώσους. Πάνω άπό δύο εκατομμύρια στρατός, που άναγκάστηκε να φύγει, σφίγγοντας όμως ένα κλοιό άπομόνωσης γύρω άπ' τή νεαρή Σοβιετική Δημοκρατία.

Τότε ήταν που άνέσυραν τό ιδεολόγημα του φιλειρηνισμού και της άδελφούσης των λαών, όταν άκριβώς τό κίνημα των «παλαιών πολεμιστών» έπαιρνε επικίνδυνες και έκρηκτικές διαστάσεις: άκόμη και οι ναύτες του γαλλικού πολεμικού ναυτικού στήν Όδησό έξεγέρθηκαν για να γνωρίσουν οι πρωτεργάτες του στή συνέχεια τά κάτεργα της Νέας Καλιδονίας. Γι' αυτήν τήν άδελφούση των λαών άνέσυραν και τίς διακηρύξεις του βαρώνου Ντε Κουμπερτέν και οργάνωσαν τούς πρώτους μεταπολεμικούς Όλυμπιακούς Άγώνες στήν Άμβέρσα του Βελγίου. Τούς δύο προηγούμενους, του 1914 και του 1918, τούς είχε σταματήσει ο πόλεμος γιατί τά νιάτα, αντί για τήν ειρηνική και ευγενική άμιλλα, έπρεπε να άλληλοσφαχτούν.

* Στο παρόν κείμενο δέν αναφέρθηκα καθόλου στίς γυναικείες Όλυμπιάδες. Δέν μέ παίρνει ο χρόνος και ο χάρος. Άλλη φορά.

Όρισμένα άπό τά στοιχεΐα που αναφέρθηκαν έδω άντλήθηκαν άπό τήν ωραία μελέτη του Γ. Γιαννιτσιώτη, ιστορικό στο Τμήμα Κοινωνικής Άνθρωπολογίας και Ίστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τά «δανείστηκα» χωρίς τήν άδειά του και τόν ευχαριστώ διπλά. (Βλ. Γ. Γιαννιτσιώτη, «Ο άθλητισμός των Άλλων», Τό Βήμα, 1.8.2004).

Οι Όλυμπιακοί τῶν νικητῶν

Στους Όλυμπιακούς τῆς Ἀμβέρσας, τό 1920, οἱ νικητές ἀπέκλεισαν ὅλους τοὺς ἠττημένους, τῆ Γερμανία, τὴν Αὐστρία, τὴν Οὐγγαρία, τὴν Τουρκία, πού μόλις εἶχε ἀνακηρυχθεῖ νέο κράτος στή θέση τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τὴν Βουλγαρία, τὴν Πολωνία, τὴν Ρουμανία γιατί εἶχαν πολεμήσει ἐναντίον τῆς Ἀντάντ. Καί βέβαια ἀπέκλεισαν τὴν Σοβιετική Ἐνωση, πού ἄλλωστε οὔτε ἡ ἴδια ἤθελε νά συμμετάσχει σ' αὐτό τό μονόπλευρο πανηγύρι τῶν Βερσαλλιῶν. Ἡ Σοβιετική Ἐνωση λαβαίνει μέρος γιά πρώτη φορά στους Όλυμπιακούς Ἀγῶνες τό 1952. Δέν συμμετεῖχε οὔτε στους πρώτους μετὰ τόν Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο Όλυμπιακούς τοῦ Λονδίνου, τό 1948. Δέν ξέρω γιατί, ἂν ἡ ἴδια δέν ἤθελε ἢ ἂν ἴσχυε ἀκόμη ὁ προπολεμικός ἀποκλεισμός τῆς.

Στό μεταξύ οἱ μεσοπολεμικοί Όλυμπιακοί, καθὼς ἀνεβαίνει ὁ φασισμός καί ὁ ναζισμός, χρωματίζονται ὅλο καί περισσότερο ἀπό τό ἐθνικιστικό καί τό ρατσιστικό μίσος. Στους Όλυμπιακούς τοῦ 1924, στό Παρίσι, ὁ Γάλλος πρωθυπουργός Πουανκαρέ ἀπαγορεύει καί πάλι στους γερμανοὺς ἀθλητές νά λάβουν μέρος στους Ἀγῶνες, παρά τὴν ἐγκαθίδρυση στή Γερμανία τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης. Ἀπό τὴν ἄλλη μεριά ἡ ποδοσφαιρική ομάδα τῆς Ἰταλίας παίζει φορώντας τὴ μαύρη φανέλα τῶν μελανοχιτῶνων τοῦ μουσολινικοῦ fascio, ἐνῶ ὁ ἰταλὸς μαραθωνοδρόμος Ρομπέρτο Μπερτίνι, δεύτερος νικητής, ἐπάνω στό βᾶθρο τῶν νικητῶν καί ἐνῶ ἀνακρούεται ὁ ἐθνικός ὕμνος τῆς Ἰταλίας, χαιρετᾷ φασιστικά. Τέτοια κρούσματα ἐμφανίστηκαν καί στους ἐπόμενους Όλυμπιακούς, οἱ ἀγῶνες καί οἱ ἀθλητές γίνονταν σύμβολα τῆς ρώμης, τῆς δύναμης, τῆς ἐθνικῆς (ἐθνικιστικῆς) ὑπεροχῆς. Ἔτσι καί

ο Χίτλερ, στους Όλυμπιακούς του Βερολίνου, το 1936, μετέτρεψε το ολυμπιακό πνεύμα σε μέσο προβολής της ναζιστικής Γερμανίας, της άριας τευτονικής φυλής, του ρατσιστικού μίσους προς πᾶν μὴ γερμανικό, ιδιαίτερα έναντι των μαύρων, των Εβραίων, των Σλάβων. Είναι γνωστό ότι ο Χίτλερ δὲν ἄντεξε τὴν «προσβολή» κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ στάδιο ὅταν ὁ μαύρος, Ἀμερικανός, ἄθλητὴς τοῦ ἄλματος εἰς μῆκος καὶ τῶν ταχυτήτων, ὁ θρυλικὸς Τζέσε Όουενς, κατακτοῦσε χρυσά μετᾶλλια καὶ πετύχαινε ἐπιδόσεις πού ἄντεξαν πάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια. Εἶναι γνωστό ἐπίσης ὅτι ὁ Χίτλερ ἀπ' ὅλα τὰ ἀθλήματα προτιμοῦσε τὴν πυγμαχία, τὴν ἀναρρίχηση καὶ τοὺς δρόμους ἀντοχῆς. Σ' αὐτὰ συμπτυκνωτόταν τὸ ιδεῶδες τῆς γερμανικῆς ρώμης ἐναντι τῶν ἐκφυλισμένων λαῶν, ἡ ὁποία ἐμελλε νά ματοκυλῆσει τὴν Εὐρώπη καὶ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη τέσσερα χρόνια ἀργότερα. Γιατί, ὅπως εἶναι γνωστότατο, τὸ ολυμπιακό πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐκεχειρίας, δὲν σταμάτησε τὸν πόλεμο. Ἦταν ὁ πόλεμος, ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος, πού σταμάτησε τὴν Ὀλυμπιάδα τοῦ 1940 κι ἐκείνη τοῦ 1944.

Τό συνέδριο τῆς Γάνδης

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιατί στό Μεσοπόλεμο ὑπάρχει γιγαντούμενη καὶ ἡ ἄλλη μεριά, ἀνταπαντᾷ τὸ ἐργατικό-σοσιαλιστικό κίνημα μέ τίς δικές του Ὀλυμπιάδες. Στό κοινωνικό τους ὑπόστρωμα οἱ ἐργατικὲς Ὀλυμπιάδες καὶ γενικότερα ὁ ἐργατικὸς ἀθλητισμὸς ἀκουμπᾷ σὲ ἓνα νέο κοινωνικό δεδομένο. Στό πλαίσιο τῆς ἐκβιομηχάνισης καὶ τῆς συνάλληλης ἀνάπτυξης τῶν μεγάλων πόλεων, σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη (ἦδη ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα) καὶ τὴν Ἀμερική δημιουργοῦνται πλῆθος ἐργατικῶν ἀθλητικῶν συλλόγων. Ἔχουν καὶ τὸ χαρακτῆρα ἀλληλεγγύης καὶ ἀλληλοβοήθειας αὐτοὶ οἱ σύλλογοι, πέρα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ἀθλησης τῶν μελῶν τους. Γιὰ παράδειγμα στὴ Γερμανία τῶν μεγάλων ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ τοῦ μαζικότερου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος (πρῶτο κόμμα) τὸ 1912, ἡ Ἐνωση τῶν Γυμναστῶν Ἐργατῶν (Arbeiter-Jurnerbund) ἀριθμοῦσε 183.484 μέλη. Ἐξίσου μεγάλη συμμετοχὴ γνωρίζουν ἐργατικοὶ σύλλογοι στὴν Ἀγγλία, τὴν Αὐστρία, τὴ Γαλλία.

Ἡ βελγικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ σοσιαλιστικὴ ὁμοσπονδία, θέλοντας νά αὐξήσουν τὴν ἐπιρροή τῶν σοσιαλιστικῶν ιδεῶν ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες, πριμοδοτοῦν τὴν ἴδρυση ἀθλητικῶν σωματείων. Καὶ παράλληλα ἡ κίνηση αὐτὴ, προσλαμβάνοντας διεθνικό χαρακτῆρα, μιά καὶ σὲ ὅλες περίπου τίς εὐρωπαϊκὲς χώρες δημιουργοῦνται ἀθλητικοὶ ἐργατικοὶ σύλλογοι, παρατηρεῖται μιά μορφὴ ἀνάπτυξης τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ πού θά ἀντιμαχόταν τὸν σοβινισμό καὶ τὸν ἐθνικισμό τοῦ ἀθλητισμοῦ τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων.

Ἐτσι στό συνέδριο τῆς Γάνδης τὸ 1913 γεννήθηκε ἡ Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς Ἐνωση Φυσικῆς Ἀγωγῆς. Συμμετεῖχαν Γάλλοι, Βέλγοι, Βρετανοί, στό πλαίσιο

τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου (τῆς Β' Διεθνοῦς) μέ ἔδρα τίς Βρυξέλλες. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν τῶν ἀθλητικῶν κινήσεων δὲν ἦταν ἡ ἀνάδειξη εὐρωστων σωματικῶν ἐργατῶν, δὲν ἦταν τὸ «Αἰὲν ἀριστεύειν». Ἀντίθετα, ἦταν μιά προσπάθεια οἱ ἐργάτες νά ἀντεπεξέλθουν στὴν κούραση, στὸν κάματο τῆς ἀνθυγιεινῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ ἐργοστασίου. Ὁ ἀθλητισμὸς χρησιμοποιοῦνταν γιὰ νά καταπολεμηθεῖ ἡ καχεξία, ἡ ἀρρώστια, τὸ μαράζωμα, τὸ «σκέβρωμα» τοῦ σώματος τῶν ἐργατῶν.

Ὅλα αὐτὰ, φυσικά, ἐπῆγαν περίπατο τὸ φθινόπωρο τοῦ 1914, ὅταν ἄρχισε ὁ παγκόσμιος πόλεμος καὶ οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές, καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοί, ἐψήφισαν τίς πολεμικὲς δαπάνες, μέ ἐξαιρεση, στὴ Γερμανία, μόνον ἓναν βουλευτὴ, τὸν Κάρολ Λίμπκνεχτ, τὸν ὁποῖο στό κίνημα τῶν Σπαρτακιστῶν, τὸ 1919, μαζί μέ τὴ Ρόζα Λούξεμπουργκ, τοὺς ἐσφαγίασαν οἱ στρατιῶτες τοῦ Πρώσου στρατάρχη Μόλτκε. Πάντως ἡ ἐθνικιστικὴ μεταστροφή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν Γάλλων, Βρετανῶν, Γερμανῶν, Αὐστριακῶν, Ἰταλῶν, μέ ἐξάιρεση τοὺς ἐλάχιστους τοιμερβαλντιανούς (Τρότσκυ, Λούξεμπουργκ, Λένιν κ.λπ.), πού καταδίκασαν τὴν ἐθνικιστικὴ ὑστερία, προωθοῦσαν τὴ συναδέλφωση τῶν ἐμπόλεμων φαντάρων καὶ τὸν «ἐπαναστατικό ντεφρετισμό», αὐτὴ, λοιπόν, ἡ μεταστροφή ἐκτός τῶν ἄλλων ἀποτέλεσε πλῆγμα καὶ στὸν ἐργατικό ἀθλητισμό.

Στὴν Πράγα οἱ πρῶτοι ἀγῶνες

Μετά τὸν πόλεμο καὶ οἱ σοσιαλιστές καὶ οἱ κομμουνιστές προσπάθησαν στό συνέδριο τῆς Ἀθλητικῆς Διεθνοῦς στὴ Λουκέρνη, τὸ 1920, νά δώσουν νέα πνοὴ στὸν ἐργατικό ἀθλητισμό, μέ βάση τὸ πνεῦμα τῆς ἀνόδου τοῦ σοσιαλισμοῦ, τὴν καλλιέργεια τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς, τὴ διοργάνωση ἀθλητικῶν ἐργατικῶν ἀγῶνων, ὥστε νά ἀποφεύγεται ἡ συμμετοχὴ τῶν νέων ἐργατῶν στὸν ἀθλητισμὸ πού ὑποστήριζε ὁ καπιταλισμός, ὁ σοβινισμὸς καὶ ὁ милитарισμός.

Ἐτσι, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1921, ὁργανώθηκε στὴν Πράγα ἀθλητικό φεστιβάλ ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακικὴ Ἐνωση Ἐργατῶν πού πῆρε τὴ θέση τῆς πρώτης ἐργατικῆς Ὀλυμπιάδας καὶ ἀφιερῶθηκε στὴν ἴδρυση τοῦ τσεχοσλοβακικοῦ κράτους. Ἐπονται οἱ Ἐργατικοὶ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες, τὸ 1925, στὴ Φραγκφούρτη, μέ συμμετοχὴ 150.000 ἐργατῶν, μέ ὁργανωτὴ τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα. Οἱ ἐθνικὲς σημαῖες ἀντικαθίστανται ἀπὸ κόκκινα λάβαρα, οἱ ἐθνικοὶ ὕμνοι ἀπὸ τὸν ὕμνο τῆς Διεθνοῦς καὶ ἄλλα ἐργατικὰ ἐπαναστασιακὰ ἄσματα. Τὸ ἴδιο συνέδριό τὸ 1931, στὴ Βιέννη, μέ ὁργανωτὴ τὴ Β' Σοσιαλιστικὴ Διεθνή καὶ συμμετοχὴ 100.000 ἐργατῶν-ἀθλητῶν.

Σ' αὐτὴ τὴ διαδοχὴ ἐργατικῶν Ὀλυμπιακῶν οἱ κομμουνιστές καὶ οἱ σοσιαλιστές ὁργανώνουν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐργατικὴ Ὀλυμπιάδα τῆς Ἀμβέρσας τὸ 1937 μέ συμμετοχὴ 27.000 ἐργατῶν-ἀθλητῶν ἀπὸ 17 χώρες,

συμπεριλαμβανομένης της ΕΣΣΔ. Είχαν αναγγείλει, κομμουνιστές και σοσιαλιστές μαζί στο πνεύμα πιά του Λαϊκού Μετώπου, διοργάνωση Ολυμπιάδας για τό 1936 στη Βαρκελώνη, σέ απάντηση της Ολυμπιάδας του Χίτλερ στο Βερολίνο. Δέν πρόλαβαν: στην Ίσπανία άρχισε ό Έμφύλιος πόλεμος.

Η Κόκκινη Άθλητική Διεθνής

Νά προσθέσω ότι οι κομμουνιστές και ή 3η Διεθνής έχοντας πεισθεί ότι ή Άθλητική Διεθνής της Λουκέρνης, πού ήλεγχαν οι σοσιαλιστές-ρεφορμιστές, προδίδει τόν έργατικό άθλητισμό, προβαίνουν στην ίδρυση της Κόκκινης Άθλητικής Διεθνούς μέ έδρα τή Μόσχα. Είναι ή εποχή πού διασπώνται τά κόμματα, τά συνδικάτα, και ή ίδια ή Διεθνής σέ δύο άπολύτως διακριτές και άντιμαχόμενες ιδεολογίες, όργανώσεις και παρατάξεις. Η κόκκινη Έργατική Διεθνής χρησιμοποιούσε τόν άθλητισμό για τήν προετοιμασία των έργατών στην έπικείμενη επανάσταση. Στο πνεύμα αυτό, τό 1928, ή Κόκκινη Άθλητική Διεθνής όργανώνει στή Μόσχα τήν πρώτη Σπαρτακιάδα, στην όποια έλαβαν μέρος εξακόσιοι εργάτες-άθλητές από 14 χώρες. Τό πρόγραμμα περιελάμβανε 22 άθλήματα, περίπου τά «κλασικά», αλλά και χορούς, μουσική, όπως και ποιητικούς διαγωνισμούς. Ρεκόρ δέν ύπήρχαν, όπως δέν ύπήρχαν και έθνικοί ύμνοι: κάθε άθλητής λάβαινε μέρος σέ όποιοδήποτε άγώνισμα ήθελε, άνεξαρτήτως έπιδόσεως. Οι Σπαρτακιάδες συνεχίστηκαν στή Σοβιετική Ένωση και τίς Λαϊκές Δημοκρατίες και μετά τόν πόλεμο. Άλλ' ήταν πιά μιά από τίς μορφές πού έπαιρνε ή πολιτική της μεγάλης ύπεδύναμης και ή προβολή της.

Στόν άστερισμό του άντιφασισμού και του σοσιαλισμού

Είναι φανερό άπ' αυτή τή σύντομη και σχηματική αναδρομή ότι και οι έργατικοί Ολυμπιακοί, στόν Μεσοπόλεμο, ό έργατικός άθλητισμός γενικότερα, είναι βαθειά πολιτικοποιημένοι και διαφορετικής ιδεολογικής χροιάς σέ σχέση μέ τίς «έπίσημες» Ολυμπιάδες. Διαφέρουν σέ πολλά.

Πρώτον, προκύπτουν μέσα από τήν έργατική κοινωνική συνθήκη: είναι άγώνες των έργατικών στραμάτων, του προλεταριάτου πού έλεγαν άκόμη τότε, δέν τίς όργανώνουν τά κράτη.

Δεύτερον, ήθελαν νά συμβάλλουν στην ανάπτυξη της σοσιαλιστικής συνείδησης, της έργατικής άλληλεγγύης και του προλεταριακού διεθνισμού.

Τρίτον, και σπουδαιότερο, οι έργατικές Ολυμπιάδες έρχονται άντιμέτωπες στην άνοδο του φασισμού: είναι μιά σκληρή στιγμή του προπολεμικού άντιφασιστικού κινήματος, πού τελικά γιγαντώνεται στά χρόνια του Β' παγκοσμίου πολέμου και της Άντίστασης, σέ όλόκληρη τήν Εύρώπη.

Τέταρτον, από άθλητική άποψη, κι εκείνες οι άθλητικές εκδηλώσεις, μέ κορυφαίες τίς έργατικές Ολυμπιάδες, πού τελούν υπό τήν καθοδήγηση των σοσιαλιστικών κομμάτων και οι άλλες της Κόκκινης Άθλητικής Διεθνούς έρχονται σέ αντίθεση μέ τό πνεύμα του άνταγωνισμού πού διέπει τίς επίσημες Ολυμπιάδες, του ρεκόρ, της άρχόμενης έμπορευματοποίησης αλλά και του έθνικισμού.

Πέμπτον, παρακολουθούν κι αυτές τίς περιπέτειες του έργατικού κινήματος. Όταν τό έργατικό κίνημα διασπάται σέ δύο στρατόπεδα, τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές, διασπώνται και οι άθλητικές όργανώσεις, όπως και τά έργατικά συνδικάτα. Εκεί περί τό 1930, όταν ό φασισμός στην Ίταλία έχει έμπεδωθεί και ό ναζισμός στην Γερμανία άνεβαίνει όρμητικά, ό έργατικός άθλητισμός, καιτοι άντιφασιστικός, τους άντιμάχεται διασπασμένος. Η γραμμή της 3ης Διεθνούς και των κομμουνιστικών κομμάτων περί «σοσιαλφασισμού» και «τάξης εναντίον τάξης», αλλά και σύστοιχοι δογματισμοί των σοσιαλδημοκρατών έμποδίζουν τήν έργατική τάξη νά άντιδράσει ένωμένα και μαζικά. Ο καθένας έχει τόν δικό του άντιφασισμό, *ώπου ό φασισμός έπέρασε*. Και μόνον τότε, τό 1934-35, προωθείται ή μεγάλη άλλαγή των ενιαίων άντιφασιστικών μετώπων. Άλλά επαναλαμβάνω ότι ό φασισμός είχε περάσει, τά φασιστικά κράτη (Ίταλία, Γερμανία) είχαν εκφασισθεί, ό κρατικός μηχανισμός τό ίδιο, τό ίδιο και τά συνδικάτα. Άλλάξε ή γραμμή όταν κομμουνιστές και σοσιαλιστές βρέθηκαν στο ίδιο στρατόπεδο συγκέντρωσης (Γερμανία-Ίταλία), όταν φασιστοειδείς κυβερνήσεις κατέκτησαν τήν έξουσία (Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία, Αυστρία-Ανσλους-, όταν πέρασε στην Ελλάδα ή μοναρχία και ή δικτατορία, όταν στην Ίσπανία οι φασίστες του Φράνκο, συνεπικουρούμενοι από τους Γερμανο-Ίταλούς φασίστες, συντρίβουν τους δημοκρατικούς. Ο έργατικός άθλητισμός άκολουθεί τήν ίδια πορεία.

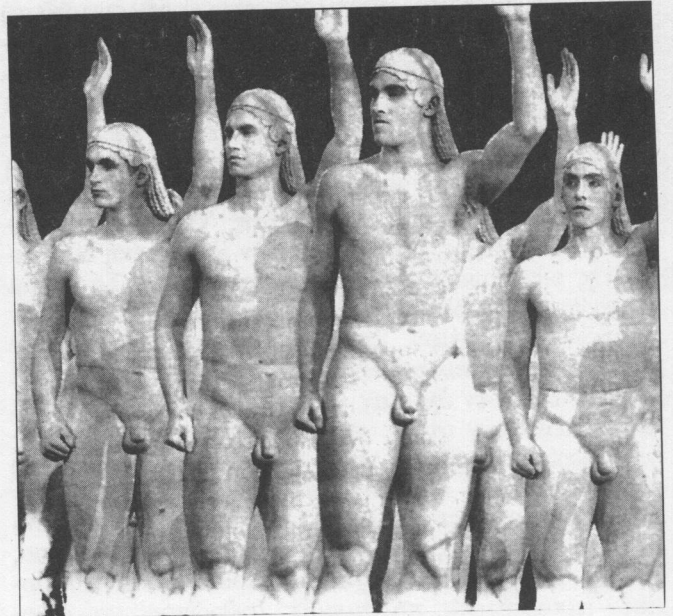
Πάντως, ό έργατικός άθλητισμός, μέρος του έργατικού κινήματος μιάς εποχής πού οι εργάτες θεωρούσαν τους έαυτούς τους προλετάριους, μάχονταν κατά του καπιταλισμού και της άστικής τάξης, ύπέδειξε μιάν άλλη άντίληψη για τόν άθλητισμό. Οι εργάτες προέβδαν τόν άθλητισμό στην ύπηρεσία του κορμού τους και όχι τό κορμί τους στην ύπηρεσία του ρεκόρ, τόν άθλητισμό στην ύπηρεσία του σοσιαλισμού και της τάξης τους, τόν άθλητισμό ενάντια στόν Υπεράνθρωπο του ναζισμού. Πάλευαν της γής οι κολασμένοι νά πάει έμπρός ή οικουμένη: Έμπρός, όχι «έμπρός» αλλά άγνωστου κατευθύνσεως (άν και γνωστότατης) όπως τονίζουν οι άφίσεις του 2004, αλλά έμπρός προς τόν σοσιαλισμό. Ήταν τό «ρεκόρ» πού ήθελαν νά πετύχουν.

Α.Ε.
Η Αύγή, 22-8-2004

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ» ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ...

του Νίκου Φίλη

«**Θ**ρίαμβος», «μαγεία», «όνειρο» είναι οι τίτλοι-έπιφωνήματα με τα όποια ο Τύπος υποδέχθηκε χθές την τηλεοπτική υπερπαραγωγή της τελετής έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων. Κατανοητές οι υπερβολές, ακόμη και αν δεν ανταποκρίνονται στην πραγματική επαγγελία των διοργανωτών της υπερπαραγωγής ότι ήθελαν να στείλουν ένα μήνυμα για τον «πολιτισμό του μέτρου». Τα υπερθετικά έγκωμια είχαν διατυπωθεί, καιρό τώρα, πριν καν μάθουμε για τό έργο. Και έξυπνηροτουν, βεβαίως, ποικίλες σκοπιμότητες. Από τά χθεσινά δημοσιεύματα σταχυολογώ. Ένας πρυτανεύων θεατρικός κριτικός του κύκλου του Μεγάρου έσπευσε να γράψει «άξιον έστί τό τμήμα». Και οι μεγάλες εφημερίδες (*Νέα, Έλευθεροτυπία*) να μάς καθησυχάσουν ότι τό υπερθέαμα «έσθησε» ή «παραμέρισε» «τόν εφιάλτη μέ Κεντέρη και Θάνου». Άς προσπεράσουμε, επί του παρόντος, τή χρησιμθηρική μετα-σούο λειτουργία του θεάματος, πού έπιβλήθηκε από τούς καταναγκασμούς τής απρόσμενης άρνητικής έπικαιρότητας. Οι υπερθετικοί έγκωμιασμοί ανταποκρίνονται στά αισθητικά κριτήρια πού πρυτανεύουν και δυναστεύουν τά γούστα των ανθρώπων και τίς προσλήψεις τής τέχνης σήμερα.

Η τελετή έναρξης είθισται να είναι τό τμήμα τής μεγάλης πολιτικο-αθλητικής συνάντησης, όπου συμπυκνώνεται ένα μήνυμα. Συνήθως ή διοργανώτρια χώρα έπιχειρεί να στείλει ένα μήνυμα στό «παγκόσμιο χωριό», να αξιοποιήσει τήν «άγορά των 4 δια.» τηλεοπτικών θεατών, να έμπορευθεί, μέ τόν καταλληλότερο τρόπο, τή στιγμή. Στην περίπτωση τής ελληνικής διοργάνωσης, είχαμε δημιουργήσει προσδοκίες για «ένα

άλλο μήνυμα». Έπελέγη ή εύπεπτη ιδεολογία του «άνθρωπισμού». Και σύμβολα πού έντάσσουν τούς άνθρώπους σε μιά άρχέγονη κοινότητα. «Μάς ένώνουν ή χτύπος τής καρδιάς, ή θάλασσα, πού είναι ή κοινή μάνα μας, τό DNA, πού είναι διαφορετικό αλλά υπάρχει σε όλους μας» συνόπισε ή Άλέξης Κωστάλας, ή όποιος παρουσίασε τήν τελετή άκολουθώντας σε δική του άπόδοση τό «manual» του σκηνοθέτη Δημήτρη Παπαϊωάννου.

Η παράσταση άποσκοπούσε να παρουσιάσει τήν «ανάκαλυψη του κόσμου από τόν άρχαίο ελληνικό πολιτισμό». Μόνο πού παρουσίασε τόν πολιτισμό ως μιά γραμμική συνέχεια τριών και βάλε χιλιάδων ετών. Μέ έμφαση στους «άρχέγονους» μύθους, στή μυθολογία και όχι στην ιστορία. Άκόμη και τή φιλοσοφία, τήν κατεξοχήν εξηγητική του κόσμου, ξεχάσαν από τήν παρέλαση των άρμάτων. Ο έρωτας υπερίπτατο, πανταχού παρών στην τρισχιλιετή ιστορία μας, προσδίδοντας μιά ανάλαφρη διάσταση στό έτσι κι άλλιώς έλαφρύ θέαμα. Άλλωστε, όπως θά 'λεγε και ή μεγάλος χορηγός του ολυμπιακού υπερθέαματος, ή Κόκα Κόλα, «πάει μέ όλα!» Υπάρχουν πολλές αναγνώσεις των μύθων. Στο ολυμπιακό θέατρο, πού παρακολουθήσαμε, έπελέγη ή μονοδιάστατη, «πολιτικώς όρθή» για τό πλαίσιο τής διοργάνωσης, άπολιτική και άποστειρωμένη πρόσληψη του μύθου. Η ανάδειξη τής ιδιωτικότητας, του άτομικού και «διαφορετικού», ως βασικής οργανώτριας ιδέας του πολιτισμού. Παρουσίασαν έναν ελληνικό πολιτισμό, βεβαίως χωρίς χλαμύδες και άναχρονιστικά στερεότυπα, αλλά έγκλωβισμένο στό τριμερές σχήμα του περιούσιου πολιτισμού. Άρχαιότητα, Βυζάντιο, Κολοκοτρώνης. Μιά έπιλεκτική κατασκευή ταμπλώ διβάν για προβολή τής χώρας στην τουριστική άγορά των εύημερούντων στρωμάτων τής Δύσης.

Κι αυτή η ιδεολογική επιλογή νομίζω ότι συνιστά τη μεγαλύτερη άστοχία. Δεν στέλνει μήνυμα πανανθρώπων αξιών σε ολόκληρο τον πλανήτη. Είναι, άραγε, τυχαίο ότι το θέμα της ειρήνης απουσιάζει ως έννοια από τη θεατρική σύλληψη και περιορίζεται σε ένα δένδρο και μερικά κλαδιά έλιάς; Κι όμως, είναι η ειρήνη και ο πόλεμος που στοιχειώνουν την εποχή μας και σφραγίζουν ιδιαίτερος αυτούς τους Όλυμπιακούς Αγώνες. Ο πόλεμος, μάλιστα, με την ιδεολογική διάσταση της σύγκρουσης μεταξύ των πολιτισμών. Τό Ίσλαμ ως έχθρος της Δύσης, ή Δύση ως εκμεταλλευτής των φτωχών του κόσμου. Στο επίκεντρο της δξνσης του «πολέμου των πολιτισμών» βρίσκεται η χώρα μας. Οι διοργανωτές δεν άντεξαν να μιλήσουν για την ειρήνη, να άπευθυνθοϋν στους γείτονες. Παρουσίασαν μιά λίμνη χωρίς ανθρώπους γύρω της. Μιά λίμνη, που τη διέσχισαν μόνον ένα караβάκι με την ελληνική σημαία... Ξέχασαν ότι ο ελληνικός πολιτισμός αναπτύχθηκε στη Μεσόγειο, ότι στη λιμναία αυτή θάλασσα, αιώνες τώρα, πηγαινόερχονται πλοία που ανταλλάσσουν έμπορεύματα, πολιτισμούς, ανθρώπους και οικοδομείται, άλλοτε ειρηνικά και άλλοτε έμπόλεμα, μιά κοινότητα. Άνθρώπων και άγωνων. Δεν θελήσαμε να μιλήσουμε προχθές για την κοινή θάλασσα, γιατί θά μās άνοιγε τον όριζοντα για άπαγορευμένα ταξίδια...

Δέν έχω την ψευδαίσθηση ότι οι Όλυμπιακοί της Coca Cola και του NATO θά έπέτρεπαν τέτοιες άνατροπές, που θά έμφάνιζαν μιά τελετή έναρξης θετικά άναντίστοιχη προς τό ήθος της ύπόλοιπης διοργάνωσης. Άλλά υπήρχαν περιθώρια και δυνατότητες, που δέν άξιοποιήθηκαν. Άκόμη και μέσα στο σενάριο της μεταμοντέρνας τουριστικής άτραξιόν, που παρήγαγε συγχύσεις με την καταγιστική παράθεση τόσο άνόμοιων συμβόλων, από τά μινωικά φίδια και τη Λερναία Ύδρα μέχρι τον Κολοκοτρώνη, τον Άη Γιώργη που σκοτώνει τό φίδι και τον Καραγκιόζη (χωρίς φίδι αυτός), υπήρχε χώρος για ήχους και ύπαινιγμούς που να παρέπεμπαν στην οικουμένη της Μεσογείου, στη θάλασσα τριών ήπειρων, στην έπίδικη γωνιά του πλανήτη. Ύπήρχε δυνατότητα για μουσικά ακούσματα και εικόνες που θά έστελναν τό μήνυμα στους γείτονες ότι ο πολιτισμός ξεπερνά τό διοικητικό σύνορο. Είναι η ειρήνη, που και πάλι ένεργοποιεί άγωνίες στην οικουμένη και έπανιδρύει την ιδιότητα του Εύρωπαίου πολίτη. Έλειπε αυτό τό άνοιγμα της «έλληνικότητας» από την άφήγηση της τελετής. Ίσως γιατί, παρά τις άλλαγές, ή κυρίαρχη αντίληψη για τον έθνικό έαυτό μας παραμένει έσωστρεφής. Ίσως γιατί ή σκηνοθεσία επέλεξε να παρουσιάζει θεατροποιημένες εικόνες κάρτ-ποστάλ, κυρίως για τουριστική κατανάλωση.

Μπορεί ή παράσταση να ήταν φιλόδοξη στη σύλληψή της, υπήρξε άνιση ως προς τό άποτέλεμά της. Είχε θεατρικά-εικαστικά εύρήματα, όπως π.χ. ο κύβος με

τόν άνθρωπο που προσπαθεί να ίσορροπήσει πάνω του, δηλαδή μιά άναπαράσταση της προσπάθειας του ανθρώπου να έξηγήσει τον κόσμο. Η ή παράσταση του DNA. Ο στίβος του Σταδίου είχε μετατραπεί σε σκηνή. Πολλά έφέ, «κίπτάμενοι» χορευτές, βαθυγάλανοι φωτισμοί, πυροτεχνήματα. Ο έντυπωσιασμός στην ύπηρεσία του τηλεοπτικού θεάματος.

Η κορυφαία στιγμή κάθε τελετής έναρξης, ή άφή της όλυμπιακής φλόγας στον βωμό του Σταδίου, δέν υπήρξε από τις εύτυχεις έμπνεύσεις. Άναντίστοιχα προς τό γενικό θεατρικό ύφος, άναψαν μιά δάδα, φουτουριστικής έμπνευσης Καλατράδα, που έμοιαζε με ύψικάμινο. Ίσως για να θυμίσει τη συμβολή της... «Χαλυδουργικής» στην όλυμπιακή περιπέτεια. Καί ή έπιλογή των όλυμπιονικών ως τελευταίων λαμπαδηδρομών, χωρίς να εξαγνίζει την έμπορευματοποιημένη περιφορά της δάδας και την κίτσαρία των τελευταίων λαμπαδηδρομών του στάρ-οίστεμ, δέν κατόρθωσε να στείλει κάποιο μήνυμα στην παγκόσμια τηλεοπτική κοινότητα.

Τό 1964 στο Τόκιο άναψε τη δάδα ένα άγόρι που είχε γεννηθεί στο Ναγκασάκι την ήμέρα που έπεσε ή άτομική βόμβα. Τό 1976 στο Μόντρεαλ την άναψαν δύο δεκαπεντάχρονοι, ένας Γαλλοκαναδός και ένας Άγγλοκαναδός. Τό 1996 στην Άτλάντα έπέλεγε ο Μωχάμεντ Άλι και ή συγκλονιστική εικόνα του μαύρου όλυμπιονίκη με την πάγκινσον έκανε τον γύρο των ΗΠΑ και του κόσμου ένεργοποιώντας πολλαπλούς συμβολισμούς -πολιτικούς και φιλοσοφικούς. Στη Βαρκελώνη τό 1992 ο τυφλός Καταλανός έστειλε στον βωμό τη φλόγα με τό πύρινο βέλος του. Καί στο Σίδνεϊ ή Άβοριγίνα πρωταθλήτρια άναβε τη φλόγα φωτίζοντας ένα παρελθόν διακρίσεων και ένα μέλλον πολυπολιτισμικών ύποσχέσεων.

Στην Άθήνα τί συνέβη; Τί θά θυμούνται οι πολίτες του κόσμου μετά από χρόνια; Μέσα στη μυθολογική άφήγηση της παράστασης θά μπορούσαν να καταφύγουν στον Προμηθέα Δεσμώτη. Άν και στην περίπτωση αυτή θά εξαφανιζόταν ή τρίχα που χώριζε την παράσταση από τό κίτς, για να θυμηθοϋμε τον (έγκωμιστικό για την τελετή) Σαβδόπουλο. Ίσως, μιά ιδέα θά ήταν τη φλόγα να άναβαν δύο παιδιά με σπύρτα. Έτσι, απλά και «άρχεγονα». Άν μάλιστα τά παιδιά αυτά (σύμβολο της άθωότητας...) ήταν ένα ελληνάκι και ένα μεταναστόπουλο, τότε ναί, θά μπορούσαμε να δείξουμε τη «νέα Ελλάδα», όπως θυμήθηκε στον χαιρετισμό της ή Άγγελουπούλου. Άλλά και για τη φλόγα καταφύγαμε στη χλίδα...

Πολλά θά μπορούσαμε να προσθέσουμε γι' αυτή την παράσταση «άνθρωπιστικών αξιών», απ' όπου έλειπε όμως ή ειρήνη. Γι' αυτή τη μετατροπή του άρχαίου έλληνικού πολιτισμού σε ιδεολογία αισθητισμού, θά συνεχίσουμε την Τρίτη.

Η Αύγή, 15-8-2004

ΕΓΕΝΝΗΘΗ ΗΜΙΝ «ΝΕΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

του Νίκου Φίλη

Σταχυολογῶ από τή συνέντευξη πού ἔδωσε στή χθεσινή «Ἐλευθεροτυπία» (καί στή Βένα Γεωργακοπούλου) ὁ δημιουργός τῆς τελετῆς ἐναρξῆς στό Ὀλυμπιακό Στάδιο Δημ. Παπαϊωάννου. Λέει: «Δέν διαλέξαμε νά ἀναπαραστήσουμε τίποτε ἀπό τίς ἱστορικές ἐποχές. Διαλέξαμε νά ζωντανέψουμε μονάχα ἔργα τέχνης, τά ὁποῖα ἔχουν συμπυκνώσει μέσα στή φόρμα τους τήν ἐνέργεια καί τή μυρωδιά κάθε ἐποχῆς». Καί συνεχίζει: «Ἀλλά ἡ τέχνη –καί ἐδῶ φαίνεται πόσο σωστή ἦταν ἡ ἐπιλογή μας– μιλά τόσο βαθιά γιά τήν Ἱστορία, πού ὅλοι πίστεψαν ὅτι ἡ πομπή τῶν ἀρμάτων ἔκανε μία ἱστορική ἀναδρομή».

Εἶναι, ὅμως, δυνατόν ἕνας τόσο σύνθετος καί δυναμικός πολιτισμός, ὅπως εἶναι ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικός, νά ἀνασυστήνεται σκηνογραφικά καί νά ἐπιδεικνύεται στά πέρατα τῆς οἰκουμένης ὡς μία ἰδεολογία αἰσθητισμοῦ; Ἡ φιλοσοφία, ἡ ἐπιστήμη, τό θέατρο, ἡ ἱστορία, τό δημοκρατικό πολίτευμα, δηλαδή ὅσα ξεφεύγουν ἀπό τόν μῦθο καί συνιστοῦν τήν ἱστορία, ὅσα συγκροτοῦν τόν πυρήνα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς πολιτισμικῆς ἐπιχειρήσεως, δέν χώρεσαν πάνω στίς αὐτοκινούμενες πλατφόρμες τῶν ἀρμάτων. Δέν χώρεσε, ὡστόσο, οὔτε ἡ σύγχρονη ἑλληνική ἱστορία, πού σταμάτησε στούς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 1896 καί σέ ἕνα ρεμπέτικο πάγκο. Ὁ 20ός αἰώνας τοῦ ἑλληνισμοῦ δέν συμπεριλήφθηκε σέ αὐτή τήν περιέργη «καλλιτεχνική πλατφόρμα». Ἴσως, γιατί καί πάλι, τά θέματα (ἡ προσφυγιά, ἡ Ἀντίσταση, οἱ δημοκρατικοί ἀγῶνες) δέν χωροῦσαν στό νατουραλιστικό σύμπαν τῆς ἐπιλεκτικῆς ἑλληνικότητας τοῦ σκηνοθέτη. Πῶς, ἄραγε, θά ἐδικαιολογεῖτο ὁ Ἔρως ὑπεριπτάμενος, π.χ., πάνω ἀπό τή Μικρασία, τόν Ἐμφύλιο ἢ τήν Κύπρο; Δέν εἶναι παρωχημένα θέματα αὐτά, οὔτε ἐμμονές τῶν Ἑλλήνων. Ἐρχονται καί ξανάρχονται στήν ἐποχή μας, μέ ἄλλους λαούς στούς ἴδιους ρόλους. Ἡ τέχνη, λοιπόν, ὅπως τήν κατασκευάζει ἡ παράσταση, μᾶς ὁδηγεῖ σέ μία «ἄλλη Ἑλλάδα», μακριά ἀπό τήν πραγματική. Δείχνει μίαν Ἑλλάδα πού φοβᾶται τόν ἑαυτό της... Κι αὐτό δέν ἀφορᾶ μόνον τό σήμερον, πού γνωρίζουμε καί εὐκολότερα μποροῦμε νά κρίνουμε. Ἀλλά καί τό χθές, ἀκόμη καί τή μακρινή κλασική ἀρχαιότητα, πού δέν ἦταν ἕνας κόσμος μόνον μέ παλαιότερες καί ὁμορφά κορμιά. Αὐτό, τουλάχιστον, φρόντισαν νά μᾶς τό κληροδοτήσουν οἱ «ἴδιοι οἱ παπποῦδες» μας.

Εἶχε πολλά σκηνοθετικά εὐρήματα καί ὁμορφες χορο-

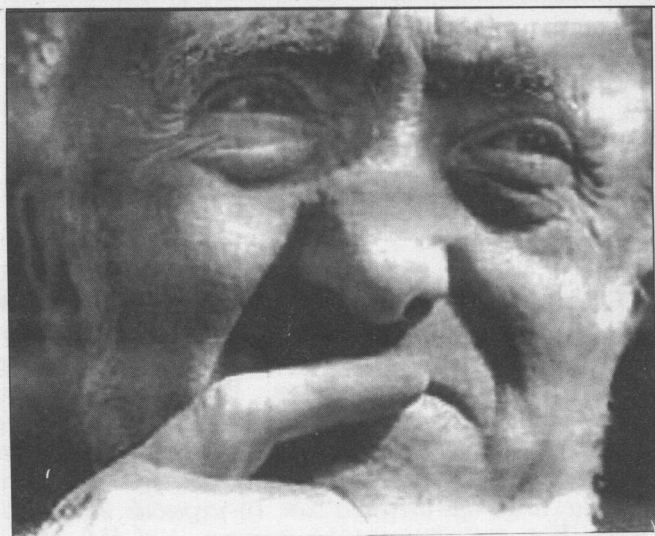
γραφίες ἢ παράσταση. Πολλοί συγκινήθηκαν. Κι ἄλλοι, μέσα στόν βουρκο τῶν ριάλιτι-σόου ἢ τοῦ ἐθνικιστικοῦ παροξυσμοῦ, διέκριναν μία ἑλληνοκεντρική πρόταση πού παρήγαγε αἰσθητική συγκίνηση. Πράγματι, ἂν κρίνουμε τό ἀποτέλεσμα μέ βάση τούς φόβους μας, δικαιολογεῖται νά εἴμαστε ἀνακουφισμένοι ἢ καί «ἐνθουσιασμένοι». Ἄς κρατήσουμε, ὅμως, τήν ἀμνηχανία τοῦ ἴδιου τοῦ Παπαϊωάννου, ὅταν ἐρωτώμενος πῶς αἰσθάνεται ἐπειδή «τόν χειροκροτοῦν μέχρι καί οἱ πύο συντηρητικοί καί ἐθνικόφρονες Ἕλληνες», ἀπαντᾷ: «Ἄν ἴσχυε αὐτό, θά μοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Γιατί νομίζω πῶς τό μήνυμα τῆς ἀγάπης, τῆς σωματικῆς καί αἰσθησιακῆς ἀπελευθέρωσης πού ἔφερε ἡ τελετή εἶναι κάτι πού θά ἔπρεπε μᾶλλον νά προκαλέσει τούς φορεῖς τέτοιων ἀπόψεων». Εἶναι, ἄραγε, τόσο ἀνυποψίαστος ὁ σκηνοθέτης, ὥστε νά μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἀκόμη καί ἡ «αἰσθησιακή ἀπελευθέρωση» δεξιῶνεται, πλέον, κυρίως σέ ἀμφιλεγόμενα μετα-ορθολογικά καί αὐτομικιστικά ἰδεολογικά πλαίσια; Ἐχει καί τά δίκαια του ὁ σκηνοθέτης. Στό κάτω-κάτω σκηνοθέτησε μέσα στούς καταναγκασμούς πού δημιουργεῖ ἡ ἴδια ἡ διοργάνωση τῶν Ἀγῶνων, ἀλλά καί ἡ πολιτιστική ἀφασία καί μεταμοντερνιά τῆς χώρας μας. Ὅπως διαβάσαμε, μέχρι καί ἡ κ. Δάφνη Σημίτη εἶχε ἀποψη καί τήν ἐπέβαλε! Ἐντυσε τήν «ἐγκυο» τῆς παράστασης, ὅπως γράφει χθές ὁ Γ. Βότσης.

Ἄν ἔτσι φτιάχτηκε τό ἔργο, κόψτε κάτι, θρέ παιδιά, ἀπό τά ἐγκώμια! Ἄς παραδεχθοῦμε, ὡστόσο, ὅτι ὅσα εἶδαμε ἀντιστοιχοῦν σέ αἰσθητικά κριτήρια τῶν νέων μεσαίων στρωμάτων τῆς «νέας Ἑλλάδας». Μέ τήν ἔννοια αὐτή τό θέαμα ἦταν δυναμικό. Καί σηματοδοτοῦσε στό ἐπίπεδο τῆς πολιτισμικῆς κρατικῆς παρουσίας τήν ὑποχώρηση τοῦ ἐθνικο-λαϊκισμοῦ. Ἀλλά μέσα ἀπό τή μπάμπουσα (γιά νά θυμηθοῦμε τήν παράσταση μέ τά αἰωρούμενα ἀγάλματα) ξεπροβάλλει κάτι τό ἄμορφο. Ἴσως ἡ φιγούρα τοῦ Κένταυρου νά «συννομιλεῖ» μέ τίς δύσμορφες μασκῶτ τῶν Ὀλυμπιακῶν, μέ τήν Ἀθηνά καί τόν Φοῖβο, μέ «γέφυρα» τόν Ἄη Γιώργη καί τή φουστανέλα μέ τίς «400 πιέτες πού συμβολίζουν τά 400 χρόνια σκλαβιάς». Ἐγεννήθη ἡμῖν «νέος πολιτισμός» Ἀπό Μεγάρου ἀρξασθε... Ἡ καλύτερα ἀπό τό «ὑβρίδιο» τοῦ Σαβδόπουλου καί τῆς Καλομοίρας στό Ἡρώδειο! Γιά τήν τελετή λήξης οἱ διοργανωτές μᾶς ὑπόσχονται ἕνα «ἐλληνικό γλέντι». Ἀναμένομεν!

Ἡ Αὐγή, 17-8-2004

«ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΚΠΟΡΝΕΥΟΝΤΑΙ»

Συνέντευξη του Άλμπερ Ζακάρ
στην Ελένη Τσερεζόλε

Ο καθηγητής Άλμπερ Ζακάρ, βιολόγος, γενετιστής, συγγραφέας πολλών βιβλίων, εξέδωσε πρόσφατα ένα άκρως επίκαιρο έργο. Τίτλος του, «Halte Aux Jeux» («Τους αγώνες παύσατε», πού μόλις μεταφράστηκε και στα ελληνικά). Στο βιβλίο του ο έγκριτος γάλλος καθηγητής τά βάζει με τον σύγχρονο μύθο των Ολυμπιακών Αγώνων, πού στηρίζεται στον άνευ όρων ανταγωνισμό. «Οι βιολογικές επεμβάσεις έχουν γίνει τόσο αποτελεσματικές, πού επιτρέπουν την επίτευξη φοβερών επιδόσεων, βάζοντας πολύ ψηλά τὰ όρια όσων μπορούν να πετύχουν οι άνθρωποι. Ο μύθος του μαγικού φίλτρου θά μοιάζει όλο και περισσότερο πραγματικότητα, αλλά ο άθλητής δέν θά είναι παρά ένας οργανισμός, του οποίου πριν από τόν αγώνα, οι γιατροί θά καθορίζουν επιδέξια τίς διάφορες βιολογικές παραμέτρους. Θά μοιάζει έτσι με μιά Φεράρι της οποίας οι μηχανικοί ρυθμίζουν τὰ μηχανικά χαρακτηριστικά τίς παραμονές του Γκράν Πρί. Τί θά γίνει ο άθλητισμός σέ αυτήν τήν αναμέτρηση τεχνοκρατών», γράφει, προφητικά σχεδόν, ο Ζακάρ στό βιβλίο του. Η «Κ.Α.» μίλησε με τόν καθηγητή Ζακάρ με άφορμή τίς πρόσφατες υποθέσεις ντόπινγκ και ή συζήτηση επεκτάθηκε στην ουσία των σημερινών Ολυμπιακών. Πέρα από τό ντόπινγκ ο Ζακάρ θεωρεί «σκανδαλώδη» και τόν θεσμό των χορηγιών...

Ερώτηση: Όλος αυτός ο ντόρος με τίς υποψίες για ντοπαρισμένους άθλητές στους Αγώνες, θεωρείτε ότι δικαιολογεί τή θέση του βιβλίου σας «Halte Aux Jeux» κατά των σύγχρονων Ολυμπιακών;

Α. Ζακάρ: Δέν είναι μόνο αυτό. Γιατί κατά βάθος θά υπάρχουν πάντα άνθρωποι πού θά κάνουν πράγματα πού απαγορεύονται. Δέν πρέπει να γενικεύουμε. Εκείνο πού εγώ θά ήθελα να κάνουμε είναι να κατανοήσουμε ότι αυτού του είδους τὰ δράματα θά συμβαίνουν πάντα, από τή στιγμή πού δοξάζουμε και δίνουμε τόση έμφαση στον ανταγωνισμό. Ο προσωπικός μου αγώνας είναι κατά της ίδιας της ιδέας του ανταγωνισμού. Πρόκειται για ένα σχεδόν φιλοσοφικό όρα-

μα. Γιατί βρισκόμαστε σέ τούτη τή γη; Για να ανταγωνιζόμαστε τους άλλους; Ή γιατί συναγωνιζόμαστε με τον ίδιο μας τον εαυτό, με τή βοήθεια των άλλων; Η επιλογή μου δέν θέλει καν ρώτημα. Και γι αυτό προσάπτω, δυστυχώς, στους Ολυμπιακούς της Αθήνας και γενικότερα στους Ολυμπιακούς Αγώνες ότι δίνουν τεράστια έμφαση στον ανταγωνισμό ενώ εκείνο πού πρέπει να προωθούμε είναι ή συνεργασία.

Ερώτ: Ο ανταγωνισμός λοιπόν απαιτεί υπερ-επιδόσεις και άρα οδηγεί αναπόφευκτα στό ντόπινγκ...

Ζακάρ: Ναι, περίπου έτσι είναι. Σχεδόν αναπόφευκτα. Ο πειρασμός είναι πάρα πολύ μεγάλος. Υπάρχουν πολλά είδη ντόπινγκ. Θά έλεγα μάλιστα ότι και ή υπερβολική προπόνηση αποτελεί και αυτή είδος ντόπινγκ. Αυτό άλλωστε έχει ήδη ειπωθεί από τους αρχαίους Έλληνες, πριν από πολλούς αιώνες. Όταν παρατηρεί κανείς τή προπόνηση όρισμένων, πού περνούν 10-15 ώρες κολυμπώντας σέ μιά πισίνα, αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για ένα είδος ντόπινγκ...

Ερώτ: Και όλες οι μεγαλεπήβολες δηλώσεις της ΔΟΕ κατά του ντόπινγκ;

Ζακάρ: Πιστεύω ότι δέν είναι δυνατό κάτι τέτοιο. Κατά συνέπεια δέν έχουν νόημα. Έξάλλου ή ύπερτατη ύποκρισία είναι όταν λένε ότι τό πιο σημαντικό είναι ή συμμετοχή στους Αγώνες και όχι ή νίκη. Σύμφωνοι, αλλά αυτό μένει στα λόγια. Στην πράξη, οι πάντες επιδιώκουν τή νίκη. Και όταν σκέφτονται όλοι τή νίκη, τό ντόπινγκ γίνεται άμέσως τό μέσο για να φθάσουν σέ αυτή.

Ερώτ: Στο βιβλίο σας λέτε ότι αν μπορούσατε θά προτεινάτε στους οργανωτές των Αγώνων στό Παρίσι, αν επιλεγεί ή πόλη, να μην υπάρχουν δάθρα...

Ζακάρ: Ναι, και επίσης θά ήθελα να καταργούσαν και όλες τίς στατιστικές. Τί σημαίνει ότι ή Γαλλία βρίσκεται στην πέμπτη ή στην έβδομη ή στην τελευταία θέση; Δέν έχει καμία σημασία. Η Γαλλία, όπως άλλωστε και ή Ελλάδα, δέν είναι μόνο τὰ ρεκόρ. Οι Έλληνες δέν έχουν δικιο να στενοχωρούνται με αυτή τήν

υπόθεση του ντόπινγκ των δύο αθλητών. Γιατί κατά βάθος η Ελλάδα είναι άλλο πράγμα. Για μένα Ελλάδα είναι ο ήλιος, τό φως και η λογική.

Ερώτ: Ο τίτλος του βιβλίου σας «Halte aux Jeux» μπορεί να σοκάρει ορισμένους...

Ζακάρ: Ξέρετε, ο τίτλος έχει σχέση με αυτό που λέμε στον στρατό: «Πύρ» και μετά από λίγο ο αξιωματικός λέει «Παύσατε Πύρ», που σημαίνει ότι η μάχη σταματά. Λοιπόν πιστεύω ότι είναι πλέον καιρός να σταματήσουμε τη μάχη, να σταματήσουμε να είμαστε ανταγωνιστικοί, να μην αναζητούμε την επικράτηση έναντι του άλλου αλλά έναντι του ίδιου μας του εαυτού.

Ερώτ: Αλλά ορισμένοι ισχυρίζονται ότι αν οι επιδόσεις ήταν πολύ χαμηλές, δεν θα υπήρχαν θεατές...

Αυτό συμβαίνει γιατί τα πλήθη δεν γνωρίζουν καλά τα πράγματα, δεν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση. Αν οι θεατές θέλουν να βλέπουν μονομάχους, τότε πρέπει να αλλάξουμε τους θεατές και όχι να ικανοποιήσουμε τις διαθέσεις τους. Ο στόχος της πολιτικής δεν είναι να δίνει στα πλήθη αυτά που ζητούν αλλά να επιδιώκει τα πλήθη να ζητούν λογικά πράγματα.

Ερώτ: Η πρότασή σας δεν μοιάζει ουτοπική; Πόσο

μᾶλλον όταν γνωρίζουμε την εμπλοκή στην υπόθεση των πολυεθνικών...

Ζακάρ: Ναι, πρόκειται για τμήμα του σκανδάλου. Ακούστε. Πριν από λίγες ημέρες, όταν έμαθα ότι η ολυμπιακή φλόγα θα περνούσε από τη γειτονιά μου στο Παρίσι, είδα μιά τεράστια αφίσα που ανακοίνωνε το γεγονός. Στο κάτω μέρος της έγραφε «Κόκα Κόλα». Έγινα έξαλλος. Τί δουλειά έχει αυτό το αναφυκτικό, που άλλωστε είναι δηλητήριο, με τα ιδανικά του ολυμπισμού, με τη φλόγα που διασχίζει όλο τον κόσμο; Αυτή τη καταπληκτική φλόγα που περνά από τό ένα χέρι στο άλλο; Τί δουλειά έχει η Κόκα Κόλα με όλα αυτά; Θεωρώ ότι η παρουσία χορηγών είναι τόσο σημαντικό σκάνδαλο όσο και τό ντόπινγκ.

Ερώτ: Η Αθήνα που ισχυριζόταν ότι θα έκανε διαφορετικούς Αγώνες, φαίνεται ότι δεν τα κατάφερε...

Ζακάρ: Πρέπει λοιπόν να ξαναπροσπαθήσουμε. Πιστεύω ότι πρέπει να παραδεχθούμε ότι ακόμη και η ιδέα της χορηγίας, είναι κατά βάθος μιά έννοια εκπόρευσης. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες εκπορευούνται γιατί ζητούν χρήματα από τη Nike ή από την Κόκα Κόλα.

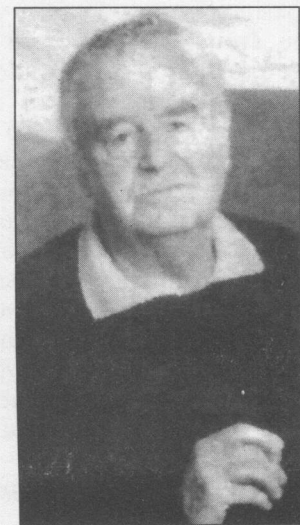
Η Αύγή, 22-8-2004

«ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΗΤΑΝ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ»

του Ζάν-Πιέρ Βερνάν (συνέντευξη)

Ροζέ-Πόλ Ντρού: Δεν σταματούν να λένε ότι οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες επαναλαμβάνουν τους αγώνες της αρχαιότητας. Είστε σύμφωνος;

Ζάν-Πιέρ Βερνάν: Καθόλου. Οι πανελλήνιοι αγώνες στον αρχαίο ελληνικό κόσμο έχουν τελείως διαφορετικό καθεστώς από τα σπόρ στίς σύγχρονες κοινωνίες

* Συνέντευξη στον Roger-Pol Droit. Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Le Monde*, 21 Αυγούστου 2004. Μετάφραση Άγγ. Ήλεφάντης.

μας. Αντίθετα με τόν σημερινό άθλητισμό, οι άθλητικοί αγώνες τής αρχαιότητας δέν αποτελοῦσαν τομέα ιδιαίτερης δραστηριότητας, διακριτῆς ἀπό τή θρησκευτική καί τήν ἐν γένει δημόσια ζωή. Ὅποιος σήμερα ἀσκεῖ ἕνα ἄθλημα δέν ἔχει τό αἶσθημα ὅτι ἐντάσσεται σέ μιὰ θρησκευτική πίστη, σέ μιὰ Ἐκκλησία, κι ἀκόμη λιγότερο ὅτι ὑπηρετεῖ μιὰ πολιτική ἐπιλογή. Αντίθετα, οἱ ἀρχαῖοι αγώνες ἦταν ὀλοκληρωτικά ἐνσωματωμένοι στή θρησκεία καί τήν πολιτική ζωή τῶν πόλεων. Γιά τόν λόγο αὐτόν ὑπάρχουν μιὰ σειρά διαφορῶν πού ἀφοροῦν τούς τόπους διεξαγωγῆς, τόν χρόνο, τή σημασία τῶν σωμάτων καί τήν ἀξία πού τούς ἀποδίδεται. Οἱ Ἀγῶνες δέν ἦταν μετατοπίσιμοι. Εἶναι ριζωμένοι σέ ὀρισμένους τόπους, πού εἶναι ταυτόχρονα ἱερά τεμένη καί δέν μποροῦν νά ἀποσπασθοῦν ἀπ' αὐτά. Τά τεμένη εἶναι ἀφιερωμένα σέ θεότητες. Γιά παράδειγμα, στόν Δία ἢ Ὀλυμπία, στόν Ἀπόλλωνα οἱ Δελφοί. Οἱ αγῶνες πού διεξάγονται σ' αὐτά τά μέρη εἶναι ἀφιερωμένοι σέ κάποια θεότητα καί μεγάλο μέρος τῶν ἡμερῶν διεξαγωγῆς τους προορίζονται σέ λατρευτικές πράξεις: θυσίες, δεήσεις, λιτανεῖες. Ἡ συνάθροιση τῶν Ἑλλήνων στήν Ὀλυμπία ἦταν ἕνα θέαμα, μιὰ ἐορτή, ἕνα μεγάλο πανηγύρι, μιὰ συνάντηση διαφορετικῶν πόλεων, ἱερό προσκύνημα.

P.-II. Ντ.: Ἡ διεξαγωγή τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων ἀνά τέσσερα ἔτη δέν ἄλλαξε. Κατά τί διαφέρει αὐτό ἀπό τήν ἀρχαιότητα;

Z.-II.B.: Ἡ τετραετία σημάδευε ἕναν πλήρη κύκλο, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἄλλοι αγῶνες, στοὺς Δελφούς, στόν Ἴσθμό, στή Νεμέα, ἐορτάζονταν κάθε δύο, τρία ἢ τέσσερα χρόνια, ὥστε ὁ ἴδιος ἀθλητής νά ἔχει τή δυνατότητα νά συμμετέχει στό σύνολο τῶν αγῶνων τοῦ κύκλου. Ὁ κύκλος αὐτός ἐπιτρέπει νά ἀποκαταστήσουμε ἕνα ἔγκυρο ἡμερολόγιο τοῦ συνόλου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Κάθε πόλη, ἢ Ἀθήνα γιά παράδειγμα, διαθέτει ἕνα σεληνιακό θρησκευτικό ἡμερολόγιο γιά τόν ἐορτασμό ἐορτῶν σέ συγκεκριμένο σημεῖο τῆς χρονιάς, ἀλλά διαθέτει καί ἕνα ἄλλο πολιτικό ἡμερολόγιο τῆς δημόσιας ζωῆς, διάρκειας δέκα μηνῶν ἀντί γιά τούς δώδεκα τοῦ σεληνιακοῦ ἔτους. Τό σεληνιακό ἔτος ἀπαντᾷ στήν ἀνάγκη νά ἀπονέμεται σέ κάθε μία ἀπό τίς δέκα ἀθηναϊκές φυλές μιὰ ἴση χρονική περίοδος κατά τήν ὁποία ἀσκεῖ μεγάλα ἀξιώματα. Τό ἡμερολόγιο πού κατασκευάζεται μέ βάση τήν περιοδικότητα τῶν Ἀγῶνων ἐπιτρέπει στό σύνολο τῶν Ἑλλήνων μιὰ συγκεκριμένη χρονολόγηση μέ βάση ἕνα κοινό σημεῖο ἐκκίνησης. Αὐτό τό σημεῖο ἐκκίνησης εἶναι ὁ χρόνος καθιέρωσης τῶν πρώτων Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, τό 776 πρὶν τή χρονολογία μας. Γιά νά ἐπισημανθεῖ ἡ θέση ἐνός γεγονότος σέ ἕνα γενικό ἡμερολόγιο θά ποῦμε, γιά παράδειγμα, ὅτι διεξήχθη τόν τρίτο χρόνο τῆς 25ης Ὀλυμπιάδας. Ἀλλά ἡ διαδοχή αὐτοῦ τοῦ χρόνου, κατά τήν τάξη τῶν Ὀλυμπιάδων, δέν εἶναι προοδευτική ἀλλά ἐπαναληπτική.

P.-II. Ντ.: Αὐτό ἔχει κάποια πρακτική σημασία;

Z.-II.B.: Ἡ ἔννοια «ρεκόρ» δέν ἔχει θέση σ' αὐτό τό σύστημα, διότι τά ἀποτελέσματα τῶν αγῶνων ποτέ δέν συγκρίνονται οὔτε ἀναφέρονται σέ ἐκεῖνα τῶν προηγούμενων Ὀλυμπιάδων. Εἴτε πρόκειται γιά τούς δρόμους, τό ἄλμα εἰς μῆκος, τήν πάλη, τήν παγκράτιο, τή δισκοβολία, τήν ἀρματοδρομία, τό πρόβλημα εἶναι νά βγεῖ κανεῖς νικητής καί ὄχι νά τά καταφέρει καλύτερα ἀπό τούς προκατόχους του. Ὅχι μόνον διότι οἱ ἀρχαῖοι δέν διέθεταν τά τεχνικά μέσα γιά νά μετρήσουν τούς χρόνους μέ ἀκρίβεια, ἀλλά ἐπίσης διότι δέν ὑπάρχει, καί δέν μποροῦσε νά ὑπάρξει, ἡ ἰδέα ὅτι κάθε τύπος ἀγωνίσματος ἀποτελεῖ μιὰ μορφή ἀνθρώπινης δραστηριότητας πού θά μποροῦσε νά εἶναι ἀπεριορίστως τελειοποιήσιμη. Τό ζήτημα ἦταν νά νικήσει κανεῖς. Ὑπ' αὐτή τήν ἔννοια οἱ δοκιμασίες στίς ὁποῖες ὑποβάλλονται οἱ ἀγωνιζόμενοι καί ἡ κρίση στήν ὁποία ὑποβάλλονται εἶναι οἰονεῖ θεόπεμπτες. Ἐκφράζουν τήν κρίση καί τήν εὐνοια τῶν θεῶν. Ὁ νικητής δέν εἶναι αὐτός πού ἐπιτυγχάνει ἕνα νέο ρεκόρ, ἀλλά ἐκεῖνος στόν ὁποῖο ὁ θεοὶ τοῦ ἐπεφύλαξαν τή χάρη νά νικήσει.

Ὁ σύγχρονος ἀθλητισμός εἶναι στενότερα συνδεδεμένος μέ τήν ἰδέα μιᾶς ἀπεριόριστης προόδου τῶν τεχνικῶν τοῦ σώματος, μέσω ὀργάνων πού μποροῦν νά χρησιμεύσουν στίς διάφορες ἀθλητικές δοκιμασίες, στήν ἀνθρώπινη ἰκανότητα νά ξεπερνᾷ τόν ἑαυτό της καί νά βελτιώνει συνεχῶς τίς ἐπιδόσεις της. Τό ἀνθρώπινο σῶμα, πού ἀποτελεῖ μιὰ ἀνακάλυψη τῶν σύγχρονων καιρῶν, ἰδίως τοῦ 19ου αἰώνα, θεωρεῖται σέ μιὰ προοπτική συνεχοῦς τελειοποιησιμότητας. Στήν ἀθλητική προοπτική ἐμφανίζεται ὡς ἐργαλεῖο ὄλο καί καλύτερης προσαρμογῆς στοὺς σκοπούς του. Τό σῶμα ἀπό τή μιὰ ἐργαλειοποιεῖται καί ἀπό τήν ἄλλη ἰατροκοποιεῖται. Κάθε ἀθλητῆ σήμερα τόν ἀκολουθοῦν προπονητές καί γιατροί.

Τό σῶμα τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνα ἀθλητῆ εἶναι βαθύτατα διαφορετικό. Οἱ αγῶνες προεκτείνουν καί καθαγιάζουν ὅσα κάθε ἐλεύθερος Ἕλληνας πολίτης ἐπιχειρεῖ ἀπό τήν πιό νεαρά ἡλικία του, στό γυμνάσιο. Ἡ λέξη γυμνάσιο προέρχεται ἀπό τήν ἑλληνική λέξη «γυμνός». Στό γυμνάσιο ὁ καθένας μαθαίνει νά χρησιμοποιεῖ τό γυμνό του σῶμα, νά τό κάνει γρήγορο, εὐλύγιστο, δυνατό, ἀρμονικό, ἀρρεπινό, μέ τρόπο ὥστε νά παρουσιάζεται ὡς τελείωση τῆς ἀνδρικής σωματικῆς ὁμορφιάς. Ὁ νικητής στοὺς αγῶνες, μέσα στήν ἀθλητική καί τήν ἱεροτελεστική του γυμνότητα, προσφέρει τό θέαμα τῶν φυσικῶν του ἀρετῶν, πού καθιστοῦν ἕναν ἄνδρα ὅμοιο μέ τούς θεοὺς.

P.-II. Ντ.: Ὁ ἀθλητής εἶναι θεός;

Z.-II.B.: Ὅχι ἀκριβῶς. Ἀλλά ἡ φυσική του εἰδή εἶναι αὐτή πού κατέχουν οἱ θεοὶ στήν ἄκρα τελειότητα. Καί οἱ ἥρωες τοῦ μύθου, πού ὑμνησαν οἱ ποιητές, κατέχουν ἐπίσης, ἀλλά σέ κατώτερο βαθμό. Μέ τή νίκη του ὁ νικητής ἐξομοιώνεται σέ μεγάλο βαθμό μ' αὐτές τίς θρυλικές ἥρωικές μορφές, οἰκειές σέ ὅλους τούς Ἕλληνες. Ὑμνεῖται ἀπό τραγούδια τῶν ποιητῶν

όπως του Βακχυλίδη και του Πίνδαρου. Σέ όρισμένες συνθήκες ο άθλητής-νικητής έχει τό δικαίωμα νά άνεγείρει άγαλμα σέ μέγεθος φυσικό όμως, έναν κοῦρο, στήν ίδια τήν Όλυμπία ή στήν πόλη του. Αυτό τό όμοίωμα δέν είναι προσωπική άπεικόνιση, αλλά ή ιδανική φόρμα του νέου μέσα από τήν άκτινοβολία του καθήκοντός του: Αύτός ο κοῦρος μπορεί νά είναι ένας ήρωοποιημένος νέος άνδρας είτε ο ίδιος ο Άπόλλων.

Μιά λεπτομέρεια μās κάνει νά καταλάβουμε καλύτερα τήν άρθρωση τής τεχνικής άνωτερότητας και τής θεϊκής εὔνοιας. Στίς άρματοδρομίες ή ταχύτητα τών άλόγων και ή δεξιότητα τών άρματηλατών είναι όπωσδήποτε στοιχεία άποφασιστικής σημασίας. Άλλά στήν Όλυμπία, πριν τόν άγώνα, κάθε άρματηλάτης

όφειλε νά επισκεφθεῖ μία από τίς στροφές του πεδίου τής διαδρομής, όπου υπήρχε μία στήλη, ένας βωμός πού όνομαζόταν Ταράξιππος, ένα δαιμόνιο πού ταράζει τά άλογα. Κατέθετε μία προσφορά, ένα άνάθημα ώστε νά ξεευμενίσει τό δαιμόνιο, διότι σ' αυτή τήν άποφασιστική στροφή, όπου τά άρματα έπρεπε νά στρίψουν, οι θεοί, μέ ενδιάμεσο τόν Ταράξιππο, μπορούσαν νά άφαιρέσουν τή νίκη από τόν καλύτερο τρελαίνοντας τά άλογα.

Επομένως, τό άθλητικό κατόρθωμα είναι ταυτόχρονα θεόπεμπτο, μία θεία κρίση. Πράγμα πού βέβαια είναι μακριά από τά δικά μας.

Η Αιγή, 24-8-2004

Η ΕΜΠΟΔΙΣΜΕΝΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ

του Παντελή Μπουκάλα

Στά πανηγύρια του Αύγουστου, σέ ξωκλήσια τά περισσότερα, τά χωριά έρημώνουν μόνο τά σκυλιά μένουν πίσω, νυσταλέοι φύλακες του κενοῦ. Όλοι είναι προσκεκλημένοι, αυτόνοητο αυτό, και κανείς δέν θέλει νά μείνει έξω από τή γιορτή και τή συνάφεια, όση ισχύ κι αν έχει τό θαλάντιό του, όποιο κι αν είναι τό μουσικό πρόγραμμα πού θά έπιστέψει τίς ψαλμωδίες, καλό, μέτριο ή άδιάφορο. Κι άδέξιος νά είναι ο κλαριτζής, και βαριεστημένοι οι άοιδοί (ιδίως μάλιστα όσοι «λαϊκοί» ανακαλύπτουν τούς μικρούς ούρανοῦς τής περιφέρειας μόλις ξεπέσουν από τό στερέωμα τών Αθηνών), κάνεις τήν επιθυμία σου φιλοτιμία, πίνεις κάπως συχνότερα τό τσίπουρο, τήν μπίρα ή τό κρασί (ή και τά τρία έναλλάξ, για νά προκαλέσεις έτσι τόν ίσκιο τών συγκρατημένων αρχαίων παππούδων), ύπομονεύεις, φτάνεις ακόμα και στό κέφι. Δίνεσαι λοιπόν μέ «νηφάλια μέθη» στον κύκλο του χοροῦ, μία κονκιιδίτσα κι εσύ, ισότιμα άρμολογημένη μέ τόσες άλλες, πού πατούν τή γή μέ τή βαρύτατη έλα-

φρότητα του ανθρώπου, ο όποιος πανηγυρίζει τή θνητή του μοίρα γιατί άλλον τρόπο νά τήν άντέξει δέν έχει.

Τό φετινό όλυμπιακό mega-πανηγύρι έχει άποκλείσει έξαρχής τήν ισοτιμία, και όχι μόνο ως προς τήν κατανομή τών τεράστιων κερδών και του τερατώδους κόστους γνωστό είναι βέβαια ποιοί συγκαταλέγονται στους λιγοστούς κερδοσμένους, γνωστότερο ποιοί θά κληθούν νά ξεχρεώσουν τά δέκα δισεκατομμύρια ευρώ. Δέν μπορούμε, λοιπόν, «νά είμαστε όλοι εκεί», στή «δική μας γιορτή», όπως επιτακτικά μās ζητούν οι «μεγάλοι» και «περήφανοι» χορηγοί, οι έμπορικοί λογότυποι τών όποιών τείνουν νά δεσπόσουν πάνω στο όλυμπιακό σύμβολο, νά επισκιάσουν τούς πέντε κύκλους. Και δέν μπορούν όλοι «νά είναι εκεί» κι όλόψυχα επειδή, πρώτα αυτό, δέν θέλουν όλοι νά είναι εκεί ύπάρχουν, μέ στέρα επιχειρήματα, οι «άρνητες όλυμπιακής συνειδήσεως», οι όποιοι δέν συγχωρούν τήν τόση χλιδή, τήν τόση κιβδηλία, τήν τόση παραχα-

ραξη τῶν φημισμένων ιδεωδῶν, πού τή μισή τους φήμη τήν ὀφείλουν στό θάνατό τους. Ὑπάρχουν ἄλλοι, πολλοί αὐτοί, πάρα πολλοί, πού θέλουν ἀλλά δέν μποροῦν, γιατί ἡ θέλησή τους ὑποκύπτει στήν πραγματική συνθήκη τοῦ βίου τους. Δέν μπόρεσαν, ἄς ποῦμε, νά βροῦν τρόπο εἰσόδου στήν Τελετή Ἐναρξης, γιατί ἐκεῖ ὁ κύκλος προσδιορίστηκε καί ἐπιβλήθηκε ἐξαρχῆς κλειστός, φραγμένος, ἐτοιμασμένος γιά τούς «ἐπώνυμους ἄρχοντες», τό ἰθαγενές κοσμικαριάτο, τό διεθνές γκλαμουριάτο, τούς διαπιστευμένους καί λιγοστούς «ἀνανύμους ἐξ ἀνωνύμων». Μολαταῦτα, ἀκριβῶς αὐτοί οἱ ἀνωνύμοι προσκαλοῦνται «νά ξεπεράσουν τή μίζερια τους» καί νά γεμίσουν τά γήπεδα. Καί τό πράττουν, παρότι εἶναι πολύ δύσκολο νά ἀπελευθερωθοῦν ἀπό τό τριπλό σφίξιμο πού προκαλεῖ ἡ φαραωνική σπατάλη καί ἡ ἐπιδειξιμανία πρῶτα, τά πιεστικά μέτρα ἀσφαλείας ἔπειτα, τέλος τό ἀπωθητικό σκάνδαλο πού συνέτριψε τή διτρίνα πάνω στήν ὁποία καθρεφτιζόμασταν καί καμαρώνναμε.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, στή συμβολοβριθή ἐναρκτήρια τελετή, γιά τήν ὁποία τόσος ὑπῆρξε ὁ ἕμνητικός λόγος (τό ὅτι δέν ξόκειλε στό φλύαρο κίτς δέν σημαίνει ὅτι ἡ σχηματικότητά του ἦταν ἰδεολογικά ἀνεπίληπτη ἢ «οὐδέτερη»), ἡ κορυφαία στιγμή, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά πιστεύω, δέν ἦταν ὁ Κένταυρος ἢ ὁ ἄνθρωπος πού πασχίζει νά σταθεῖ πάνω στόν κύβο οὔτε βέβαια ἡ ἀτυχεστάτη ὑψικάμινος-δάδα. Ἡ λαμπρή στιγμή ἦταν ἀκριβῶς ἐκείνη πού οἱ τηλεοπτικοί καθοδηγητές τοῦ κοινοῦ γούστου ἔσπευσαν νά τήν ἀπαξιώσουν χαρακτηριστικῶς τήν «κοιλιά». Ἦταν δηλαδή ἡ ὥρα τῆς χαροῦμενης παρέλασης τῶν χιλιάδων ἀθλητῶν πού, κινώντας ἀπό 202 χῶρες, ἔφτασαν ὡς ἐδῶ μέ κάποια εἰκόνα Ἑλλάδας στά ὑπόγεια τῆς μνήμης τους, ἔστω καί συγκροτημένη ἀπό στερεότυπα (τήν ἴδια εἰκόνα πάνω κάτω μ' αὐτήν πού ἐπιζωγραφίστηκε κατά τήν τελετή), καί ἔχοντας πιθανόν ἄρκετοί ἀπό αὐτούς σέ κάποια γωνίτσα τοῦ μυαλοῦ τους τήν παραμυθητική σκέψη ὅτι τούτη τή φορά ἴσως καί νά μὴν εἶναι ὅπως κάθε ἄλλη φορά, σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη Ὀλυμπιάδα, γιατί τούτη τή φορά ἴσως νά λειτουργήσει εὐεργετικά ὁ μῦθος τῆς ἐπιστροφῆς στή γενέτειρα (ἕνας μῦθος ὡστόσο πού ἐξανεμίστηκε ἀπό τό σκάνδαλο τῶν δύο Ἑλλήνων πρωταθλητῶν τοῦ στίβου πού τώρα ἀποκαθλώνονται, μέ τόν κόσμο θυμωμένο καί πικραμένο καί τίς ποικίλες ἡγεσίες του νά καταρρίπτουν κάθε ρεκόρ φαρισαϊσμοῦ).

Ὡστε λοιπόν «κοιλιά» ἡ πολύχρωμη ὄψη τοῦ πλανήτη; «Κοιλιά» τό καμάρι καί ἡ χαρά τῶν ἀθλητῶν πού ἐκπροσωποῦν χῶρες πῶς μικρές (σέ ἔκταση καί σέ πληθυσμό ἐννοεῖται, γιατί παραμένει ἀλήθεια πῶς «ἡ μεγαλοσύνη στά ἔθνη» κι ὁπουδήποτε ἄλλοῦ «δέν μετριέται μέ τό στρέμμα») κι ἀπό τή μικρή Ἑλλάδα καί οἱ ὁποιοί βρῖσκουν στήν ὀλυμπιακή εὐκαιρία ἕναν τρόπο νά εἰσδύσουν στό οἰκουμενικό βλέμμα καί νά δηλώσουν κάποια στοιχεῖα τῆς ταυτότητάς τους, ἔστω τά

ἐξωτερικότερα καί φολκλορικότερα; «Κοιλιά» τό γέλιο πού ἐλευθερώνεται ἀπό τήν αἴσθησις ὅτι τουλάχιστον γιά δύο-τρεῖς ὥρες ἀνῆρκει σέ μιά κοινότητα ἴσων, ὅπου δέν μετράει ἡ καταγωγή καί δέν κάνει τούς διαχωρισμούς τῆς ἡ ἀθλητικῆς ἱκανότητας; «Κοιλιά» αὐτό τό ὁμορφο μέσα στήν πιθανότατη ματαιότητά του πρόταγμα μᾶς ἄλλης οἰκουμένης, ἀρμονικά συγκροτημένης, ἀδελφωμένης, γελαστῆς καί εἰρηνικῆς; Ἀντί ἄλλης ἀπάντησις, ἀντιγράφω ἐδῶ ἀπό τό «Κ» τῆς περασμένης Κυριακῆς τή δήλωσι τοῦ Λάρι Τζέικομπσον, ἐνός Ἀμερικανοῦ 64 ἐτῶν, πού ἔχει παρακολουθήσει δέκα Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες: «Κάθε φορά πού παρακολουθῶ μιά Τελετή Ἐναρξης καί βλέπω τίς ἀθλητικῆς ἀποστολές νά παρελαύνουν, ξέρω πῶς ἔτσι θά ἤθελα νά βλέπω τόν κόσμο σήμερα καί πάντα: τόν Ἀφγανό δίπλα στόν Ἀμερικανό, τόν Ἑλληνα πλάι στόν Τοῦρκο. Αὐτό εἶναι γιά μένα οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ὄχι τά μετάλλια καί τά ρεκόρ».

Ρομαντικά ἀκούγονται ὅλα τούτα, συναισθηματικές κοινοτοπίες. Ἀπό τήν ἄλλη ὡστόσο φαίνεται πιθανό ὅτι τό «νόημα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων», τουλάχιστον γιά ὅσους ἐξακολουθοῦν νά τό ἀναζητοῦν, ἐντοπίζεται πλέον ἐκτός τοῦ καθαυτοῦ ἀγωνιστικοῦ προγράμματος, ἀκριβῶς στήν «κοιλιά» τῆς παρέλασης, στήν ὀλιγόωρη «παρένθεση». Ἡ ὥρα τῆς μάχης ἀνάμεσα στοὺς ἀθλητές ἔχει πολύ μακρινή σχέση μέ τόν «θαητόν ἀγῶνα ἀνδρῶν ἀρετᾶς», μέ τόν θαυμαστό ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν πού ἕμνουσε ὁ Πίνδαρος στόν τρίτο Ὀλυμπιονικό του, γιατί δέν ἀνταγωνίζονται ἀπλῶς οἱ ἀθλητές (ἔστω, καί οἱ χῶρες τους) ἀλλά, κακά τά ψέματα, καί οἱ χορηγοὶ καί χρηματοδότες τους καί οἱ φαρμακευτικῆς ἐταιρεῖες καί τὰ χημικοῦατρικά ἐπιτελεῖα, πού μᾶλλον δέν πάσχουν ἀπό τή νόσο τῆς ἀρετῆς. Γιά τόν Πίνδαρο λοιπόν, στόν πρῶτο τώρα Ὀλυμπιονικό του, ἀφιερωμένο στόν παραγγελιοδότη του τόν Ἰέρωνα, τύραννο τῶν Συρακουσῶν, ὅπως δέν γίνεται νά βρεῖς στόν οὐρανό λαμπρότερο ἄστρο ἀπό τόν ἥλιο καί θερμότερο, ἔτσι δέν γίνεται νά βρεῖς καί ἀγῶνα ὑπέρτερο τῶν Ὀλυμπιακῶν («εἰ δ' ἄεθλα γαρῦεν/ἔδειαι, φίλον ἦτορ,/μηκέθ' ἀλίου σκόπει/ ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἀμέ-/ρα φαεννόν ἄστρον ἐρή-/μας δι' αἰθέρος,/μηδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα/φέρτερον αὐδάσομεν» καί στή μετάφραση τοῦ Παναγιῆ Λεκατοῦ: «ἀγῶνες ἂν λαχτάρησες, καρδιά, νά τραγουδήσεις, /ἀπ' τόν ἥλιο λαμπρότερο τή μέρα/φωτοπερίχυτο ἄστρο μὴ ζητήσεις/στόν ἔρημον αἰθέρα, μηδ' ἀγῶνα τρανότερο ἀπ' τόν ὀλυμπικό/γιά παίνεμα νά ποῦμε»). Πολύ θά θέλαμε νά τόν πιστέψουμε. Ἀλλά δέν εἶναι λίγα ὅσα ἀπογοητευτικά μᾶς ἐμποδίζουν.

Ἡ Καθημερινή, 22-8-2004

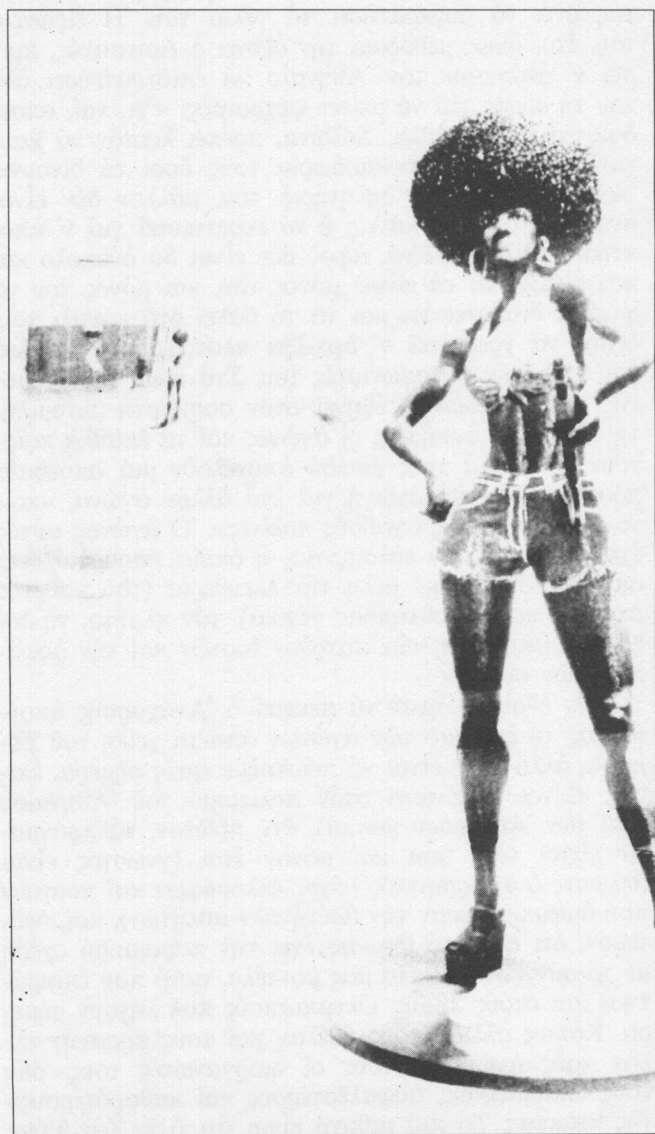

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΑΝΑΧΑΡΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ

τοῦ Παντελῆ Μπουκάλα

Ο Σόλων ἦταν ἀπολύτως βέβαιος: Ἡ δόξα πού συνοδεύει τὰ σύμβολα τῆς νίκης στοὺς ἀγῶνες ἀξίζει ὅσο τίποτε, ἀρα λοιπὸν ὅσοι ἀναζητοῦν τὴν «εὐκλεία» ἔχουν κάθε λόγο νά κοπιᾶσουν, νά πονέσουν. Τά λέει ὅλα αὐτά ὁ Ἀθηναῖος, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς, σέ ἓναν Σκύθη, τὸν Ἀνάχαρση, τὸν μοναδικό «βάρβαρο» πού ὀρισμένοι ἀρχαῖοι τὸν συγκαταριθμοῦσαν στὴν ἐπτάδα τῶν σοφῶν. Φιλομαθὴς ὁ Ἀνάχαρσης, ἔχει φτάσει στὴν Ἀθήνα «θεωρῆς εἰνεκεν» κατὰ τὴν ἠεροδοτεία ἐξήγηση, «γιά νά μάθει τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων καί τὰ ἔθιμά τους» καί νά μελετήσει τὸ «ἄριστο πολίτευμα». «Πειραχτήρι» ὅπως ἦταν ὁ Λουκιανός (ἄλλος ἓνας «βάρβαρος» κι αὐτός, ἀπὸ τὰ Σαμόσατα τῆς Συρίας), ἐμφανίζει καί τὸν Ἀνάχαρση σάν πειραχτήρι, σάν εἰρωνά καί χλευαστή, στοῦ διάλογό του «Ἀνάχαρσις ἢ περὶ γυμνασίων», ὅπου κατατίθενται πολλὰ —ἀνθεκτικά στό χρόνο— ἐρωτήματα γιά τὴν ἀξία τῶν ἀγῶνων καί τῶν ἐπάθλων.

Βλέπει λοιπὸν ὁ Ἀνάχαρσης γεμάτα τὰ γυμνάσια τῆς Ἀθήνας καί τὰ παλικαρόπουλα νά κυλιοῦνται στή λάσπη σάν τὰ γουρούνια καί ν' ἀλληλοδέρονται. Παραξενεύεται καί ρωτάει νά μάθει ποιὸς ὁ στόχος ὅλης αὐτῆς τῆς «μανίας» («ὡς ἔμοιγε μανία μᾶλλον εἰκέναι δοκεῖ τὸ πράγμα»), καί ποιό τὸ ἔπαθλο. Ἀκούει τὸν «ἐπιγελώντα» καί «ἐπιχλευάζοντα» ξένο ὁ Σόλων καί πιάνει νά τοῦ ἐξηγεῖ τὰ «ἀνεξήγητα». Τοῦ λέει λοιπὸν (ἐδῶ ὁ Λουκιανός ἐπαναλαμβάνει ἓναν κοινὸ τόπο καταξιωμένο καί ἀπὸ τὴν ἀρχαία ποίηση) πὼς οἱ Ἕλληνες «δέν θεωροῦν πόλη τὰ οἰκοδομήματα, τὰ τείχη ἐπὶ παραδείγματι, τὰ ἱερά καί τοὺς νεώσοικους», ἀλλὰ αὐτοὺς πού τὴν ἐμπυχνῶνουν, τοὺς κατοίκους της. Τὸ βάρος λοιπὸν πέφτει στοὺς πολίτες

(«τό δέ πᾶν κύρος ἐν τοῖς πολίταις τιθέμεθα»), κι ὅλη ἢ μέρμινα τῆς πολιτείας εἶναι νά γίνουν ἐνάρετοι μὲν,

δυνατοί δέ («ἀγαθοί μὲν τὰς ψυχάς, ἰσχυροί δέ τὰ σώματα»), γιατί μόνο τέτοιοι πολίτες φέρονται πρεπόντως σέ καιρό ειρήνης καί κρατοῦν τήν πατρίδα τους «ἐλευθέραν καί εὐδαιμόνα» σέ καιρό πολέμου. Ὅσο γιά τά ἔπαθλα, ἀπλά πράγματα, συνεχίζει ὁ Σόλωνας: ἕνα στεφάνι ἀπό ἀγριελιά στά Ὀλύμπια, ἀπό πεῦκο στά Ἴσθμια, ἀπό σέλινα στά Νέμεα, μήλα ἀπό τά ἱερά δέντρα τῶν θεῶν στά Πύθια, τέλος λάδι ἀπό τήν ἱερή ἐλιά στά Παναθήναια, «σημεῖα τῆς νίκης».

Τ' ἀκούει αὐτά ὁ Ἀνάχαρσης, «νομάς καί πλάνης ἄνθρωπος, ἐπ' ἀμάξης βεβιωκώς, πόλιν δέ οὔτε οἰκήσας πώποτε οὔτε ἄλλοτε ἢ νῦν ἑωρακώς», ὅπως αὐτοπροσδιορίζεται, μέτοχος ἑνός ἄλλου κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ τρόπου, ἑνός ἄλλου πολιτισμοῦ, καί δέν καταφέρει νά συγκρατήσῃ τά γέλια του. Ἡ εἰρωνεία του, ἔτσι ὅπως μεθοδικά τήν ὀξύνει ὁ Λουκιανός, πρέπει ν' ἀνάγκασε τόν Ἀθηναῖο νά ἐπιστρατεύσει ὅλη του τή σοφία γιά νά μείνει ψυχραιμός: «Ἄ, ναί, σπουδαιότατα τά ἔπαθλα, Σόλωνα, πρέπει λοιπόν νά καυχιοῦνται γιά τή γενναιοδωρία τους ὅσοι τά δίνουν». Ἄν καί, ρίχνει τό δηλητηριό του, μᾶλλον δέν εἶναι ἀνάγκη νά πινηγεῖ κανεῖς ἢ νά σακατευτεῖ γιά ν' ἀποκτήσῃ μήλα ἢ σέλινα, ἀφοῦ δέν εἶναι δά δύσκολο καί κοπιαστικό νά τά κόψει μόνος του, καί μόνος του νά φτιάξῃ ἕνα στεφάνι καί νά τό βάλῃ στό κεφάλι του, δίχως νά χρειαστεῖ ν' ἀρπάξῃ κλοτσιές στήν κοιλιά του ἀπό τούς ἀνταγωνιστές του. Στά ὄρια τῆς ὑπομονῆς του ὁ Σόλωνας, ἐξηγεῖ στόν σαρκαστή συνομιλητή του ὅτι οἱ ἀσκήσεις, οἱ ἀγῶνες καί τά ἔπαθλα παίρνουν τό νόημά τους ἐπειδή ἀποτελοῦν μιά σπουδαία προετοιμασία καί ἀγωγή γιά ἕνα ἄλλον ἀγῶνα, «κοινό γιά ὅλους τούς ἀγαθοὺς πολίτες». Ὁ ἀγῶνας αὐτός ἔχει μέσα του τήν εὐδαιμονία, ἢ ὁποῖα παρουσιάζεται σάν ἕνα σύνολο μέ μέλη τήν ἐλευθερία (τοῦ καθενός ἀτομικά καί τῆς πατρίδας γενικά), τόν πλοῦτο, τή δόξα, τήν ἀπόλαυση τῶν πατρίων ἑορτῶν καί τήν ἀσφάλεια τῶν οἰκειῶν.

Ὅσο δύσκολο ἦταν νά πειστεῖ ὁ Ἀνάχαρσης ἀκούγοντας τό ἐγκώμιο τῶν ἀγῶνων ἀπό τά χεῖλη τοῦ Σόλωνα, ἄλλο τόσο εἶναι νά πειστοῦμε ἐμεῖς σήμερα, ἐπίσης «ξένοι» ἀπέναντι στόν πολιτισμό τοῦ Ἀθηναίου (καί τῶν Ἀθηναίων γενικά), ὅτι, πρῶτον, τά πράγματα εἶχαν τότε ἔτσι καί μόνον ἔτσι (γνωστός εἶναι ἄλλωστε ὁ ἀντιρρητικός λόγος φιλοσόφων καί ποιητῶν πού ἀμφισβητοῦσαν τήν ἀρετή τῶν ἀθλητῶν), καί, δεύτερον, ὅτι αὐτό τό ιδεῶδες ἔχει τήν παραμικρή σχέση μέ τό σύγχρονο, οἰκειό μας μοντέλο, αὐτό πού ἐπικράτησε καί στοὺς 28οὺς Ὀλυμπιακοὺς πού λήγουν σήμερα. Κάπως ἄλλιώς τοὺς ἤθελαν καί τοὺς προανήγγελλαν τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς οἱ διοργανωτές τους: σάν τοὺς «καλύτερους, ἀσφαλέστερους καί καθαρότερους» τῆς ἱστορίας. Τό πῶς πιθανό εἶναι ὅτι ὁ κ. Ζάκ Ρόγκ δέν θά μᾶς κάνει σήμερα τή χάρη νά τοὺς ἀποδώσῃ τόν τίτλο τῶν «καλύτερων». Γιά νά γίνουν πάντως οἱ «ἀσφαλέστεροι» ξοδεύτηκαν ἀστρονομικά ποσά, ὥστε νά ἰκανοποιηθοῦν οἱ ἀπληστοὶ ἔμποροι συστημάτων

ἀσφαλείας καί οἱ πολιτικοὶ καθοδηγητές τους. Ὅσο γιά τό ἄν ὑπῆρξαν οἱ «καθαρότεροι», τήν ἀπάντησή τή δίνουν ὅσα πικρά καί ἀπομυθοποιητικά συνέβησαν πρῖν κἂν ἀρχίσουν οἱ ἀγῶνες καί ὡς τό τέλος τους – καί ἐξαιτίας τῶν ὁποίων ἕνα τεράστιο γεγονός, ὅπως οἱ Ὀλυμπιακοί, κατάντησε ἕνα ἀκόμη πιασάρικο θεματάκι γιά τοὺς σκανδαλόλαγνους τῶν τηλεοπτικῶν παραθύρων.

Δέν ἐμφανίστηκε βέβαια στά παράθυρα ὁ Σόλωνας οὔτε κι ὁ Ἀνάχαρσης, ἢ ἡ σκιά τους. Κι δυό τους πάντως, ἄν τοὺς δινόταν εὐκαιρία, θά ξανάπιαναν ἀπό τήν ἀρχή τό διάλογό τους, ὄχι ἀντίδικοι πιά ἀλλά σύμφωνοι ὡς πρὸς τά κύρια: Ὅτι τά ἔπαθλα δέν εἶναι –καί δέν ἦταν ποτέ– ἀπλῶς στεφάνια ἀπό ἀγριελιά ἢ ἀπό σέλινο, ὅτι ἡ προπόνηση δέν ταυτίζεται μέ τήν ἀγωγή, ὅτι τό ἀκμαῖο καί ἀνθρώπο σῶμα δέν εἶναι ὅπωςδήποτε ἔδρα τῆς ἀρετῆς, ὅτι τά γυμναστήρια τῶν ἀθλητῶν καί ὁ στίβος τῆς ζωῆς διαφέρουν κάμποσο, ὅτι, τέλος, ὁ «κοινός ἀγῶνας» δέν εἶναι πλέον τόσο αὐτονόητος, καί πάντως δέν εἶναι γενικῶς ἐπιθυμητός: οἱ «ἡρωες» ἀκολουθοῦν τήν προσωπική τους διαδρομή, καί κάποιοι ἀπό αὐτούς, ὅποια κι ἄν εἶναι ἡ ἐθνικότητά τους, ἀνήκουν μᾶλλον στή χορηγό εταιρεία τους, μέ τήν ὁποία τοὺς συνδέουν δεσμοὶ χρήματος, παρά στήν πατρίδα τους, στήν ὁποία τοὺς ἀποδίδουν οἱ περιφημοὶ δεσμοὶ αἵματος. Κι ἐδῶ ὁ παλαιός Ἀνάχαρσης, παίζοντας μέ τήν ἱστορία, θά υἱοθετοῦσε τή διαπίστωση τοῦ μακρινοῦ ἀπογόνου του, τοῦ «Νέου Ἀνάχαρση», ἥρωα μᾶς φανταστικῆς περιήγησῃ στήν ἀρχαία Ἑλλάδα πού τή συνέγραψε ὁ Γάλλος ἀβάς Ζάν-Ζάκ Μπαρτελεμί καί τή μετέφρασε ὁ Ρήγας Φεραῖος: «Ὅσον δυσκολώτερον εἶναι ν' ἀποκτήσῃ τινὰς φήμην εἰς τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη, τοσοῦτον ἢ ματαιώτης κατασταίνεται ἀνησυχώτερα καί ἰκανή μεγίστων ὑπερβολῶν», λέει ἐπισκεπτόμενος τήν Ὀλυμπία.

Ὁ Λουκιανός πάντως, δεινός σοφιστής, δέν θά δυσκολευόταν νά ἐντοπίσει στοιχεῖα παρηγορίας καί στά πῶς ἀποκαρδιωτικά συμβάντα. Ἴσως ἔλεγε λοιπόν ὅτι οἱ θεοὶ δέν ἀπέστρεψαν τό βλέμμα τους ἀπό τήν Ἑλλάδα ἀλλά συνεχίζουν νά τήν προστατεύουν. Γιά νά τήν προφυλάξουν δέ ἀπό τήν ἀλαζονεία καί τίς νευρωτικές ψευδαισθήσεις τῆς ὑπεροχῆς καί τῆς μοναδικότητας, ἔστειλαν σάν ἀγγελιοφόρους μετριοφροσύνης τά σκάνδαλα, γιά νά ἀποκαλυφθεῖ ἕνα τουλάχιστον μέρος τῆς ἀλήθειας, ἢ ὁποῖα ἀποκρύπτεται ἀπό τήν τόση στίλβη. Καί, τά ἀπανατά ἀλγεῖνά περιστατικά ἀμαύρωσαν μιά εἰκόνα πού φιλοτεχνήθηκε μέ αὐταρέσκεια καί μέ ἐθνικῶς ὀρθή μυωπία. Εἶναι ὅμως προτιμότερη μιά εἰκόνα μέ ψεγάδια, δηλαδή κοντά στήν πραγματικότητα, παρά ἕνα ἰδανικό ὁμοίωμα πού θά συνέχιζε νά μᾶς βαυκαλίζει, κρατώντας μας μακάριους αἰχμαλώτους τοῦ μυθεύματος τῆς λαμπρῆς ἀγνείας μας.

Ἡ Καθημερινή, 29-8-2004

ΙΣΧΥΡΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ, ΟΝΕΙΡΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

της Πόπης Διαμαντάκου

Ο ήχος της καρδιάς, ο ήχος της ζωής, ο ήχος της Ιστορίας, αλλά και ο ήχος της ισχυρότερης ελληνικής φαντασίωσης ότι αποτελούμε, με τη μακραίωνη ιστορία μας, την καρδιά του παγκόσμιου πολιτισμού πλημμύρισε την καλοκαιρινή νύχτα, με τον φωτισμό του έντυπωσιακού σταδίου να ακολουθεί τους ήχους αναβοσβήνοντας ρυθμικά.

Η εικόνα μεγαλειώδης με τους συμβολισμούς της. Η γιορτή Έναρξης των Όλυμπιακών Αγώνων της Αθήνας δικαίωσε τη δική της μυθολογία, χτισμένη από τα «μυστικά», τα όποια ένα ένα έβλεπαν τό φως αυτές τις ημέρες. Ήταν έντυπωσιακή με την ύψηλή αισθητική των χρωμάτων –γαλάζια, λευκά, απαλό γκρι– και τους θαυμάσιους φωτισμούς να γλυκαίνουν τους όγκους και να κάνουν ονειρικές τις μορφές των ανθρώπων.

Τελετή, την οποία συνέθεσε πλέγμα ισχυρών συμβολισμών της Ιστορίας, της τέχνης, της μυθολογίας και μαζί της ιδεολογίας που στήριξε τη Νεοελληνική Ιστορία εξαγνίζοντας στην αισθητική της Όλυμπιακής γιορτής τα στοιχεία της υπερβολής που έθρεψαν τον έγκωκεντρισμό του έθνους. Άς είναι. Αυτήν τη φορά δικαιολογημένος.

Η δύναμη της τηλεόρασης μετέφερε στο παγκόσμιο κοινό, με εικόνες μοναδικές στην ιστορία παρόμοιων τελετών, τα στοιχεία εκείνα που αποτέλεσαν τον πυρήνα της ανθρώπινης δημιουργίας από μία εποχή όπου ο αθλητισμός ήταν τό συμπλήρωμα της τέχνης και του πνεύματος και οι μύθοι τόσο συνυφασμένοι με τη ζωή ώστε να τη λαμπρύνουν με τη θεϊκή τους λάμψη.

Οι έντυπώσεις. Μιά άλλη τέχνη, εκείνη των έντυπώσεων, εκείνη της τηλεοπτικής εικόνας που απαιτεί με-

γέθη που καθλώνουν τό βλέμμα, πήρε τη σκυτάλη του χρόνου για μία στιγμή, την ελληνική στιγμή των σύγχρονων Όλυμπιακών Αγώνων. Σκυτάλη που κρατήσαμε άξια για την εποχή μας.

Ζείμπεκινο του Σταύρου Ξαρχάκου, «χορός άρσενικός, μοναχικός, όπως μοναχικός ήταν και ο αγώνας των Ελλήνων στη μακραίωνη Ιστορία τους», λείπει ή φωνή του Κωστάλα και βάζει τά ιδεολογικά θεμέλια μιας γιορτής που ήθελε να κρατήσει με πάθος τη μυθολογία των Νεοελλήνων: «μοναχικοί και υπέροχοι».

Ένας τυμπανιστής στην Αρχαία Ολυμπία ανοίγει διάλογο με τυμπανιστή στό Στάδιο. Νερό πλημμυρίζει τό στάδιο και ανεβαίνει σκεπάζοντας τά γόνατα του τυμπανιστή. Ένας φλογισμένος κομήτης πέφτει στη γαλάζια λίμνη και ανάβει τους πέντε κύκλους.

Ήχοι από τύπανα και μπουζούκι ξεσηκώνουν ένθουσιώδεις και συγκινητικές ελληνικές μνήμες. Πυροτεχνήματα ολοκληρώνουν τό πάθος της μουσικής και κατόπιν ή μουσική του Χατζιδάκι γλυκαίνει την ατμόσφαιρα, καθώς ένα χάρτινο καραβάκι με ένα χαμογελαστό αγοράκι διασχίζει τη λίμνη του σταδίου με την ελληνική σημαία στό χέρι του.

Ζάγκ Ρόγκ και Γιάννα Άγγελουπούλου-Δασκαλάκη βρίσκονται στό κέντρο του σταδίου και μέσα σέ ένθουσιώδεις έπευφημίες προσέρχεται και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Ο μικρός έχει κατέβει από τό καραβάκι και με τη σημαϊούλα του πλησιάζει τους επισήμους.

Η αφήγηση. Νερό και φωτιά, στοιχεία της δημιουργίας, αποτελούν τό φόντο μιας «αφήγησης» που ξεκινά με άρματα και ανθρώπινες φιγούρες να ξετυλίγει την Ιστορία.

Η Λυδία Κονιόρδου εμφανίζεται με ένα κεφάλι ά-

γάματος στό χέρι. Ἡ μάνα Γῆ. Ἕνας Κένταυρος (σύμβολο τῆς διττῆς ἀνθρώπινης φύσης, ὑποθέτουμε ὁ Χείρων, δάσκαλος τοῦ Ἀχιλλέα, προστάτης τοῦ πνεύματος) πετάει ἕνα κοντάρι φωτισμένο μέ νέον γιά νά διασχίσει τό σκοτάδι. Ἕνα κυκλαδίτικο εἰδώλιο ἀναδύεται ἀπό τή λίμνη, διαλύεται γιά νά ἀναδειχθεῖ ἕνας Κούρος καί αὐτός σπάει γιά νά βγεῖ ἀπό τά σπλάχνα τοῦ ἕνα ἄγαλμα τῆς κλασικῆς ἐποχῆς.

Τά θραύσματα αἰωροῦνται στόν ἀέρα τοῦ σταδίου μέ ὑπόκρουση Μάλερ.

Ἀρχίζει τό ταξίδι στή γνώση, ὁ κύβος τοῦ Πυθαγόρα καί πάνω ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα. Πρόσωπα προβάλλονται στίς λείες ἐπιφάνειες πού αἰωροῦνται, γιά νά ἀκουμπήσουν ἀπαλά στό νερό, δίνοντας τήν αἴσθησι τῆς ἐλληνικῆς θάλασσας μέ τά νησιά της. Ὁραϊότατο.

Καί αἴφνης, ὁ ἔρωτας προβάλλει φτερωτός, ἡ δύναμη τῆς συνέχειας τῆς ζωῆς καί ἕνα ζευγάρι πού ἔχει δεχθεῖ τά βέλη του παίξει τό παιχνίδι τοῦ στή λίμνη. Οἱ φωτισμοί φροντίζουν γλυκά τήν ὠραία εἰκόνα.

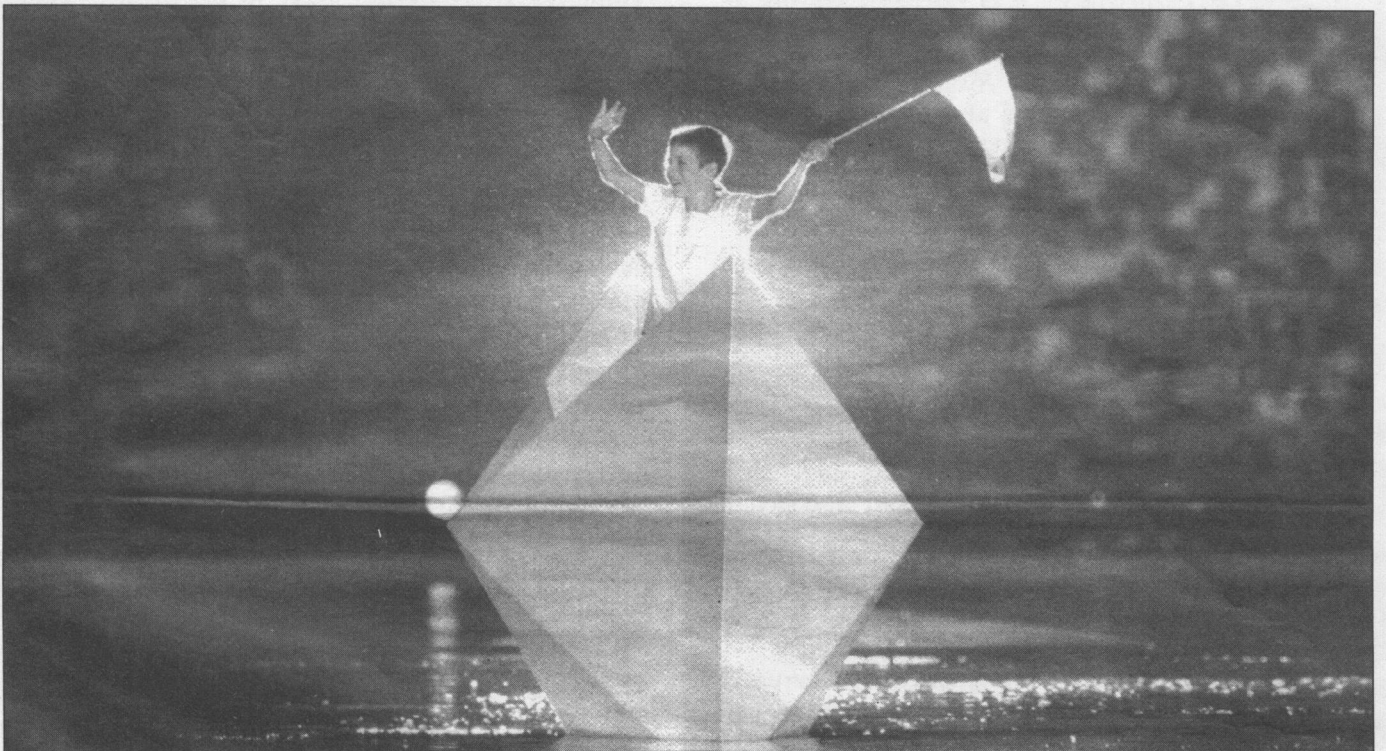
Τά ἄρματα. Φιγοῦρες σάν τοιχογραφίες ἀρχίζουν νά παρελαύνουν σέ ἄρματα, Μινωική Ἐποχή, ἄρμα τῆς Μυκηναϊκῆς Ἐποχῆς, ἡ Γεωμετρική Περίοδος –ὠραϊότατο αἰσθητικῶς–, Κένταυροι, ὁ Πήγασος, οἱ Κούροι, οἱ Κόρες, ἕνα ἀρχαῖο θέατρο καί μάσκες τραγωδίας, Σάτυροι, μαινάδες, ὁ Ἡρακλῆς καί ἡ Λερναία Ὑδρα καί μετά ἡ Ἀθηνά, ἡ θεά τῆς σοφίας, ἡ Ἀκρόπολη, οἱ Καρυάτιδες, ὁ Ἡνίοχος καί ἡ φτερωτή Νίκη, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἡ Ἑλληνιστική Ἐποχή, τό Βυζάντιο,

χάρτινα ὁμοιώματα ἐκκλησιῶν καί μάσκες μετατρέπουν τά πρόσωπα σέ δισδιάστατες ἀγιογραφίες καί μετά Καραϊσκάκης, Κολοκοτρώνης καί φουστανέλες, ἡ ἀναβίωση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, σκηνές μέ ἀθλήματα πάνω στά ἄρματα καί ὁ Καραγκιόζης καί μετά Τσαρουχικές φιγοῦρες. Τά ἄρματα σώζονται ἀπό τούς ὠραίους χρωματισμούς, θυμίζουν ὁμως στήν κυκλική τους παρέλαση κάτι ἀνάμεσα σέ Ταινιοταιτά καί καρναβάλι. Ἄς κρατήσουμε ὅτι γίνονται ἕνα νῆμα τῆς Ἱστορίας σέ εἰκόνες ἢ μία δίπλα στήν ἄλλη, χωρίς νά δένουν ὀργανικά, ὅπως οἱ ἀρχαῖες, ἀποφεύγοντας ἔτσι τή ρευστότητα τοῦ χρόνου καί ἐρμηνεύοντας τόν κόσμο –τόν ἐλληνικό κόσμο– σάν μιά στέρεα δομή τοῦ Εἶναι.

Ἄλλωστε ὅλο αὐτό καταλήγει σέ ἕνα θαῦμα στό παιχνίδι φωτισμῶν, πού σχηματίζουν τόν γαλαξία καί στό τέλος τό σχῆμα τοῦ ἀνθρώπινου DNA. Ἡ γιορτή τῶν συμβολισμῶν ὀλοκληρώνεται μέ μιά ἐλιά πού ἀναδύεται ἀπό τή λίμνη μέ τή φωνή τῆς Μαρίας Κάλλας στό «ὦ, πατρίδα μου» τοῦ Βέρντι νά ἤχει, ἐνώ μιά ἔγκυος, μέ τήν κοιλιά φωτισμένη, ἔχει κατέβει στή λίμνη συμβολίζοντας τήν ἀδιάλειπτη συνέχεια τῆς ζωῆς, τῆς Ἱστορίας.

Ἡ παρέλαση τῶν ὁμάδων ἄρχισε ἀμέσως μετά, μέ τόν Πύρρο Δήμα σηματοφόρο νά ἐπευφημεῖται.

Τά Νέα, 14-8-2004

ΦΟΛΚΛΟΡΙΚΟ ΕΘΝΟΠΑΡΤΙ

Μιάς χώρας πού αποχαιρέτησε μέ κέφι τούς Όλυμπιακούς Άγῶνες

τῆς Πόπης Διαμαντάκου

Η Τελετή Λήξης τῶν Όλυμπιακῶν Άγῶνων ἦταν ἡ δική μας Ντίσειλαντ. Μιά ἐθνική «παιχνιδούπολη» μέ τά πιά χαρακτηριστικά στοιχεία μιᾶς πολύχρωμης, ντόπιας κουλτούρας, μέ τίς ἀντιθέσεις καί τίς αἰχμές τους νά ἔχουν ἀμβλυνθεῖ, χάρις στήν αἰσθητική «ἐνορχήστρωσή» τους ἀπό τόν Παπαϊωάννου.

Μιά γιορτή πού συνέθεσε ἕνα πανηγυρτζίδικο, ἑλληνικό φολκλόρ σάν παιδικό παιχνίδι. Γκρικ μπουζούκι καί Χατζιδάκις, τσιφτετελοῦδες καί ντάτσουν μέ καρπούζια, ρεμπέτικα καί νησιώτικα, μιά πατρίδα γλεντοκοπούσα ὀλυμπιακῶς καί παραληρούσα ὑπερηφάνως.

Τό γλυκό, βαθύ γαλάζιο τοῦ σούρουπου σκέπασε τόν χώρο τοῦ Σταδίου καί ρυθμικά παλαμάκια συνόδευσαν τήν ἀντίστροφη μέτρηση τῶν ἡμερῶν κατά τίς ὁποῖες διήρκεσαν οἱ Όλυμπιακοί Άγῶνες, γιά νά ἀρχίσει ἡ γιορτή.

« Ἄς κρατήσουν οἱ χοροί» τοῦ Διονύση Σαβδόπουλου ξεσηκώνει τό Στάδιο, ἐνῶ ἀνάμεσα σέ κομμένα στάχυα, Μαρινέλλα, Δήμητρα Γαλάνη, Γιάννης Πάριος, Γιώργος Νταλάρας τραγουδοῦν. Ὁ κόσμος ἔχει κίόλας ξεσηκωθεί καί κοντινά πλάνα δείχνουν τούς ἐπίσημους καλεσμένους νά κουνοῦν τά λευκά μαντιλάκια τους, θυμίζοντας χορογραφία ἀπό μιούζικαλ τοῦ ἑλληνικοῦ σινεμά.

Καί μετά ὁ Χρόνης Ἀηδονίδης στό παραδοσιακό «Φίλοι μ', καλωσορίσατε», μέ ἤχους ἀπό σαντούρι καί κλαρίνο νά συνοδεύουν θειριστές-χορευτές πού μαζεῦουν τά στάχυα-ντεκόρ.

Κουδουνάτοι, θρακιώτικος παραδοσιακός χορός ἀνδρῶν, λίγο ἀπό Τσιτσάνη καί μετά τσάμικος, τραπέζια στήνονται γύρω γύρω, ἑλληνικό γλέντι, καί ἐδῶ ἐμφανής ἡ τσαρουχική αἰσθητική. Σέ αὐτή βασίζεται ὁ Παπαϊωάννου γιά νά ξερχίσει τίς κραυγαλέες ἀντιθέσεις τῆς ντόπιας κουλτούρας, ἀναπλάθοντας τίς εἰκόνες μέ τή συναισθηματική γλύκα –ἢ γλυκεράδα– ἐνός πάρκου ἑλληνικῆς ντίσειλαντ, ὅπου ὅλα συναντιοῦνται στόν καλόδοξο χρόνο καί τόπο τῆς Όλυμπιακῆς γιορτῆς.

Μιά νύφη ντυμένη στά κατάλευκα καί ὁ γαμπρός δίπλα της, γαμήλιο γλέντι καί Δόμνα Σαμίου, Πάριος καί νησιώτικα.

Ἀκολουθεῖ παρέλαση τοῦ σύγχρονου ἑλληνικοῦ κίτς, ἐνδεδυμένοι τήν νεο-ολυμπιακή αἰσθητική Τελετῶν –μποροῦμε νά εἶμαστε χαρούμενοι γιά τήν ἐφεύρεσή της: ντάτσουν μέ καρπούζια καί τσιφτετέλια ἀπό τή Μαρινέλλα, ἐνῶ πλαστικές καρτέλες, στρώματα θαλάσσης καί σωσίδια ξεχύνονται. Στά τραπέζια τσιφτετελίζονται γλεντοκόποι καί ξανθές λικνιζόμενες μπουζου-

κτσούδες. Δίς ἰξ μόντερον Γκρικ. Ἦ, κατά τό παιδικό ποιηματάκι, «ὅλα πατρίδα μας...».

Καί ἀμέσως ἀλλαγῆ, Χατζιδάκις καί «Μανούλα μου» ἀπό τή φωνή τῆς Δήμητρας Γαλάνη. Ὅλα στή σκηνή, ἡ ὠραία λαϊκή μουσική παράδοση, τό ρεμπέτικο καί τά παραδοσιακά τῆς πατρίδας, οἱ χορευτές σχηματίζουν μέ τά στάχυα τούς πέντε Όλυμπιακούς κύκλους.

Τό Στάδιο ἔχει ξεσηκωθεί. Καί πάλι μπουζούκι, Ζόρμπας δέ Γκρικ, σάν παγκόσμιο μήνυμα ἑλληνικοῦ ξεφαντώματος.

Μετά τήν ἀπονομή τῶν μεταλλίων στούς μαραθωνοδρόμους, ἡ ὁποία συμβολικά παίρνει θέση γιά πρώτη φορά στήν Τελετή Λήξης σάν ἕνα εἶδος τιμῆς στή μνήμη τοῦ Σπύρου Λούη, ξεχύνονται στό μέσο τοῦ Σταδίου ἀθλητές καί προπονητές, μέ σημαίες, χωρίς σκηνοθεσία, ὑπό τή συνοδεία κρουστῶν.

Ἀκολουθοῦν οἱ λόγοι τῶν ἐπισημῶν καί τά πολυπόθητα μπράβο ἀπό τόν Ζάκ Ρόγκ. Ἦ Όλυμπιακή σημαία παραδίδεται, ὑπό τούς ἤχους παραδοσιακῆς μουσικῆς πού ξεσηκώνει καί πάλι τό Στάδιο.

Ἦ φλόγα σβήνει

Ἦ Φλόγα χαμήλωσε καί ἕνα κοριτσάκι τήν πῆρε γιά νά τήν κρατήσει στό φαναράκι του, ὑπό τούς ἤχους καί πάλι τοῦ Χατζιδάκι, καί νά τή δώσει σέ ἄλλα παιδάκια. Ἄλλο ἕνα «δεῦτε λάβετε», σέ μιά γιορτινῆ ὑπερβολή γλύκας καί συναισθηματικῶν μηνυμάτων.

Καί τό γλέντι συνεχίστηκε μέ Ἐλευθερία καί Πρωτοψάλτη, μέ Βίση νά ξεσαλώνει στή «Μισορλού», μέ Ρέμο καί Χατζηγιάννη, μέ τίς φωνές τοῦ ἐντεχνου καί τῶν σουξέ, μέ σαββοπουλικά τραγούδια καί ξεσηκωτικά λαϊκά, ὅλα νά ἐνάγονται γιά τόν κοινό σκοπό τοῦ γλεντιοῦ, ὑπό τό συναισθηματικό θέλγητρο τῆς σκηνοθεσίας τοῦ ἐθνοπαρτί. Τό Στάδιο, μία πίστα.

Ἔνας γλυκός, γκλόσι ἐθνοπολιτὸς τῶν ὀνειρῶν καί τῶν παραμυθῶν, τοῦ ἑλληνικοῦ σινεμά καί τῶν «ναῶν πολιτισμοῦ» τῶν Ἰ90s, τοῦ σαββοπουλικοῦ κεφιοῦ καί τῆς ξενύχτισσας γλεντοκόπου χώρας.

Μιάς χώρας πού αποχαιρέτησε μέ κέφι τούς Όλυμπιακούς Άγῶνες καί χάριξε ὁμορφες Τελετές, οἱ ὁποῖες ἐξουδετέρωσαν τήν ἀγωνία τῶν πολιτισμικῶν ἀμφισχημῶν της μέ μιά συνεκτική, αἰσθητικά σύγχρονη γιορτινῆ λύση.

Τά Νέα, 30-8-2004

ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΑΡΑΤΤΕ...

του Αντώνη Πανούτσου

Η πλησιέστερη πόλη για να συγκριθεί μιά ολυμπιακή είναι τό Las Vegas. Η πόλη είναι ένα τηλεοπτικό σκηνικό. Ζει από τούς τουρίστες ενώ οι κάτοικοί της είναι δευτερεύουσες υπάρξεις, κρυμμένοι, που αν γίνουν ενοχλητικοί αναλαμβάνει ο σερίφης να τούς επαναφέρει στην τάξη ή να τούς φυτέψει στην έρημο. Από ντόπιους γνωρίζουν μόνο τούς κρουπιέρηδες και τίς πόρνες, που εδώ υπάρχει διαφορά γιατί, σε αντίθεση με τούς έθελοντές, πληρώνονται. Όσοι δέν γουστάρουν μπορούν να πάρουν τών όμματιών τους και να πηγαίνουν. Στην έρημο ή στά νησιά του Αιγαίου. Τά περιπολικά τών σερίφηδων κυκλοφορούν με ανάμμενα τά φώτα για να νιώθουν οι τουρίστες ασφάλεια. La famiglia, όπως λένε τή Μαφία, και ή ολυμπιακή οικογένεια είναι άλλο πράγμα. Ζούν σε σουίτες, κυκλοφορούν σε ειδική λωρίδα και αν προσπαθήσεις να τούς πλησιάσεις κάτι παιδιά με hands free στά άφτια και φουσκωμένες κάτω από τό σακάκι μασχάλες σε φυτεύουν συνοπτικά. Έδώ Hyundai, εκεί Cadillac, όμως και οι δυό μας άχ και βάχ, που λέει και ο βάρδος.

Στό Las Vegas μπορεί να όνομάζουν τόν τζόγο «παιχνίδι», στους Όλυμπιακούς τόν τζίρο «Αγώνες» αλλά ο σκοπός είναι τό χρήμα. Και στίς δύο περιπτώσεις πρέπει να υπάρχει ένα καρότο και είναι τό ίδιο. «Θά έρθει χρήμα στην πόλη». Ποιός τό λέει, είναι άδιάφορο. Στό Las Vegas οι κυβερνήτες. Στους Όλυμπιακούς οι ύπουργοί. Όπως άβίαστα τό έλεγαν όσοι πολιτικοί άσχολήθηκαν με τούς Αγώνες. Παρά τό ότι ή πλέον έμβριθής άνάλυση τής τουριστικής άνόδου τής Ελλάδας περιοριζόταν στο «έτσι άνέβηκε ο τουρισμός και στη Βαρκελώνη». Τό ότι ή Βαρκελώνη μάλλον συνεχίζει να βρίσκεται στην Ισπανία, ότι οι Αγώνες είχαν στοιχίσει κατά πολύ λιγότερο από τούς δικούς μας και ότι έγιναν πριν από 12 χρόνια, με άλλες συνθήκες

στην ευρωπαϊκή οικονομία, έδειχναν τή σοβαρότητα τής μελέτης.

Χρήματα θα κυκλοφορήσουν ή μάλλον κυκλοφορήσαν. Τό πακέτο έχει ήδη καταλήξει σε όσους μετείχαν στο σύστημα. Κόσμος πού θα πιστέψει ότι έβγαλε λεφτά θα υπάρξει. Θα είναι όμως του τύπου του ταξιτζή και του σερβιτόρου, πού επειδή έβγαλαν 1.000 ευρώ στους Άγώνες νομίζουν ότι κονόμησαν, αλλά τά έπόμενα χρόνια για τά 1.000 θα πληρώσουν έξι χιλιάδικα.

Τό μεγάλο κόλπο είναι ή τελετή έναρξης. «Και τώρα τί έχουν να πούν αυτοί πού ήταν ενάντια στους Άγώνες», θα είναι τό μισοψημένο σάν άνοστη πατάτα έπιχείρημα. Δέν ξέρω «τί έχουν να πούν» αλλά ξέρω τί λέω. Άν μιά έπιτυχημένη τελετή δικαιολογεί τήν ήθελημένη έπιλογή τής προβολής τής Γιάννας έναντι τής Άθήνας και τόν τριπλασιασμό του προϋπολογισμού, υπάρχουν και άλλα γραφεία πού διοργανώνουν τελετές απολύτως έπιτυχημένες. Μόνο εκεί ο μακαρίτης είναι κάποιος, ενώ τό συγκεκριμένο, αντί για «θεία», κοντεύει να στείλει στον Άλλον Κόσμο τήν οικονομία.

* **Στήν εμφάνιση είμαστε λαός κάζοναλ** αλλά στήν ψυχή είμαστε άμπιγέ. Τό αποτέλεσμα είναι ότι στο «2004» διαπιστεύτηκαν πάνω από 2.000 άτομα σάν «έπίσημοι», ενώ στο Σίδνεϊ είχαν διαπιστευτεί 170. Παρά όμως τίς 2.000 διαπιστεύσεις, ή Όργανωτική Έπιτροπή είχε άλλες τόσες διαμαρτυρίες από υποψήφιους διαπιστευμένους πού δέν άναγνωρίστηκε ή έπισημότητά τους.

* **Έπίσης στή δοκιμή τής τελετής έναρξης** έγινε ένα έπεισόδιο πού πέρασε άδαβά. Οί συνθήκες δέν είναι εξακριβωμένες αλλά σε κάποια στιγμή τής τελετής, σύμφωνα με τους περισσότερους στήν παρέλαση των ομάδων, μιά γυναίκα άρπαξε τό μικρόφωνο με τό όποιο έκφωνούνταν τά όνόματα των χωρών. Άκούστηκε να φωνάζει «*Αίσχος, αίσχος*» και επειδή εκείνη τή στιγμή παρήλαυσε ή ομάδα τής Παλαιστίνης ή άποδοκιμασία συνδυάστηκε με τό γεγονός. Άπό εκεί και πέρα τά ίγνη τής μικροφωνοπειρατού χάνονται. Άπό τό «2004» δέν βγήκε άνακοίνωση, αλλά σύμφωνα με πληροφορίες κάποιος έθελοντής είπε στήν κυρία να κάτσει στή θέση της και τό έπεισόδιο έληξε χωρίς να άπομακρυνθεί, να κρατηθούν στοιχεία ή να συλληφθεί. Γεγονός πού άκούγεται σάν τελειωμένο παραμύθι, άφου έτσι όπως έχουν γίνει οί Όλυμπιακοί άν πās και φās Goody's σε όλυμπιακό χώρο πās τό λιγότερο για πλημμέλημα.

* **Υπάρχουν όμως άλλες έκδοχές:** Ότι ή κυρία δέν ήταν απλώς θεατής αλλά στή διάρκεια τής παρέλασης κρατούσε τό πλακάτ τής ομάδας τής Παλαιστίνης. Ότι άρπαξε τό μικρόφωνο προτού έλθει ή στιγμή πού θα τό έπαιρνε ή *Λυδία Κονιόρδου*. Ότι ήταν ένα μικρόφωνο πού βρισκόταν στο πλάι του DJ. Τό θέμα πάντως είναι ότι σε μιά υποτίθεται σκληρά άστυνομόμνη διοργάνωση μιά κυρία πήρε τό μικρόφωνο και είπε τά δικά της χωρίς κανέναν να μπορέσει να επέμβει.

* **Γιά περισσότερες λεπτομέρειες** γύρω από τό έπεισόδιο προσπαθήσαμε να επικοινωνήσουμε με τόν *Θανάση Παπαγεωργίου*, υπεύθυνο του venue του ΟΑΚΑ. Ό γραμματέας του όμως είπε ότι για να κάνει δήλωση θα πρέπει πρώτα να υπάρξει άδεια. Έτσι, δικαιολόγησε τό παρατσούκλι του «*Ό γάτος*» γιατί, εκτός του έπεισοδίου μέσα στο στάδιο, μετά τό τέλος τής εκδήλωσης τό εκπονηθέν σχέδιο crowd management σύμφωνα με τους παρόντες έπρεπε να είχε τόν κωδικό «*Messologi*», παρ' όλο πού λένε ότι στήν όμώνυμη έξοδο υπήρξε μεγαλύτερη τάξη.

* **Στίς εξέδρες του ΟΑΚΑ** υπήρχαν άνιματέρ με στολές έθελοντών, πού όπως στα τηλεοπτικά παιχνίδια προσπαθοΰσαν να πείσουν τους θεατές να χειροκροτούν. Η μαγιονέζα έκοψε όταν στήν παρέλαση περνούσε ο έθελοντής με τήν ταμπέλα του Ισραήλ. Οί θεατές άρχισαν να γιουχάρουν και οί έθελοντές έτρεχαν ανάμεσά τους φωνάζοντας: «*Αυτά δέν είναι σωστά. Πρέπει να δείξουμε ότι είμαστε φιλόξενοι*».

* **Στό Παγκρήτιο, στο μάτς τής εθνικής ποδοσφαίρου** γυναικών με τήν αντίστοιχη των Ηνωμένων Πολιτειών υπήρχε κάθε διάθεση «*να είμαστε φιλόξενοι*» ως τά τέλη του άγώνα. Οί Άμερικανίδες προηγούνταν με 3-0 και σκιζόντουσαν να ανεβάσουν τό σκόρ. Στίς κερκίδες κάθονταν περίπου 30 Άμερικανοί με σημαίες. Σηκώθηκαν και άρχισαν να φωνάζουν «*USA, USA*». Οί Έλληνες δέν άντεξαν και σε κάθε «*USA*» άνταπαντοΰσαν με ένα μακρόσυρτο «*Οουουου*» και άμέσως μετά «*Ελλάς*».

* **Όσο για τό ενδιαφέρον του κοινού, ήταν μικρό.** Πουλήθηκαν γύρω στα 8.000 εισιτήρια και περίπου άλλα τόσα, πού σύμφωνα με πληροφορίες αγοράστηκαν από τήν Τοπική Αυτοδιοίκηση και μοιράστηκαν δωρεάν.

* **Στους έλέγχους, στήν είσοδο του σταδίου, έχουμε δώσει ρέστα.** Τό μηχανήμα σωματικού έλέγχου πού έχουν οί άστυφύλακες είναι υπερευαίσθητο και χτυπάει με τό μικρότερο μεταλλικό αντικείμενο, άκόμη και μικρή πόρπη ζώνης. Θεωρητικά αυτό είναι θετικό, στήν πράξη όμως δημιουργεί πρόβλημα. Άν ο άστυφύλακας βαρεθεί να τό άκούει, λέει «*Περάστε*», αλλά αν είναι «*ψείρας*» και έπιμένει να έλέγχει, δημιουργεί κατοχικές σφρές.

* **Στά μέτρα άσφαλείας των Άγώνων** για τήν τελετή έναρξης είχαν προβλεφθεί και decoy convoys. Συνοδείες τριών αυτοκινήτων με φιμέ παράθυρα χωρίς όμως άρχηγούς κρατών. Τώρα τό πώς θα μεταφέρονταν οί άρχηγοί, όπως ο Μπέρ και ο Μπούς ο πρεσβύτερος, παρέμενε μυστικό. Πιθανόν με τό μετρό. Παρά τήν, όπως παρατήρησε φίλη, έμπνευση τής μετονομασίας του σταθμού του ΟΑΚΑ σε «*Neratziotissa*», δέν υπάρχει περίπτωση να υπάρξει ξένος πού να τόν προφέρει.

Τό Βήμα, 15-08-2004

Ο ΔΑΙΜΩΝ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΣΤΙΓΜΗΣ

Έπιστρέφουμε στα έθνικά ιδεολογήματα;

του Βασίλη Κρεμμυδά

Ζούμε τους τελευταίους μήνες σέ μιά έθνική παραζάλη: δέν προλαβαίνουμε, καθυστερήσαμε. Ή κατάληξη όμως είναι εύτυχής: τά καταφέραμε! Γιατί όμως; όχι γιατί κάποιοι εργολάβοι πήραν κάτι παραπάνω –χοντρό «κάτι» όμως–, ούτε γιατί στήν πραγματικότητα δέν υπήρχε κίνδυνος νά μήν προλάβουμε τά καταφέραμε, γιατί ό Έλληνας τήν τελευταία στιγμή τά καταφέρει! Αυτό τό θέμα θέλω νά κοιτάξω σήμερα και νά πώ και έγώ τό λόγο μου γιά τούς Όλυμπιακούς Αγώνες, μέσα στόν όρυμαγδό τών άρθρων –κυρίως τών έκπομπών– τού τελευταίου καιρού νά μή μέ πούν και συναισθηματικά άνάπηρο!

Έλεγα λοιπόν, ότι τόν τελευταίο καιρό προβάλλεται, κατά κόρον και από πολλές πλευρές και μάλιστα ανεξάρτητα από κομματικό χρωματισμό –σίγουρα όμως μέ πολιτικό χρωματισμό– τό ιδεολόγημα ότι ό Έλληνας μπορεί νά άδιαφορεί, νά γκρινιάζει, νά μιζεριάζει, στό τέλος όμως τά καταφέρει και κάνει θαύματα: ό Έλληνας, όχι οι πολιτικές, ούτε τό συγκεκριμένο, σημερινό, επίπεδο ανάπτυξης τής κοινωνίας! Και αυτό, μέσα από έναν λόγο καθαρά θεολογικό και μέ πρωταθλητή και πάλι τόν Μακαριώτατο Κύριο Χριστόδουλο: ό όποιος τελευταία, άφου ένθουσιάστηκε μέ τήν έθνική έπιτυχία τών ποδοσφαιριστών μας στήν Πορτογαλία, πού τούς παρασημοφόρησε κιόλας μέ σταυρούλακι, έμπηκε πάλι μπροστά γιά νά ένθαρρύνει τίς ψυχές μας και νά μās διαβεβαιώσει ότι στό τέλος θά τά καταφέρουμε. Και γιά κάτι άλλο νά μās διαβεβαιώσει: ότι ή Έκκλησία σίς χαρές τού έθνους χαιρείται πρώτη και καλύτερη – και μού θυμίζει συνεχώς μιά παροιμία πού λένε στή γενετειρά μου, «όπου γάμος και χαρά, ή Βασίλω πρώτη».

Τό ιδεολόγημα είναι επικίνδυνο, γιατί παραπέμπει εύθέως στα παλαιότερα έκκλησιαστικοφασιστικά, «τό δαιμόνιο τής φυλής» και «ό περιούσιος λαός» άπ' αυτά, δέν είναι πολλές δεκαετίες πού άπαλλαγίκαμε. Στο τέλος λοιπόν τά καταφέρνουμε, γιατί κάποιος μās έχει δώσει αυτήν τήν εύλογία. Νά, και τά «έργα», τά Όλυμπιακά μαθές, στό παραπέντε τά τελειώσαμε, λές και ήταν προγραμματισμένο ή λές και υπήρχε λόγος νά τελειώσουν ένα χρόνο πριν «τό γεγονός» νά, και τά

εισιτήρια τήν τελευταία στιγμή κάνουμε ούρές γιά νά τά άποκτήσουμε, λές και υπήρχε λόγος νά τά άγοράσουμε τρείς μήνες νωρίτερα. Και αυτό άκόμη χρησιμοποιήθηκε ως άπόδειξη αυτής μας τής έθνικής ιδιαιτερότητας: θά μείνουν άδεια τά στάδια, τά μισά εισιτήρια είναι άπούλητα: θά γεμίσουν τά στάδια, νά δείτε πού ό Έλληνας θά τρέξει τήν τελευταία στιγμή νά ψάχνει γιά εισιτήριο. Έτσι δέν τά κάνει όλα; Ήρθε κι έδεσε!

Πολλά παλαιά ιδεολογήματα έπανακάμπουν τελευταία μέ διαφορετικό ένδυμα: και ξυπνούν σίς συλλογικές συνειδήσεις τά έθνικά μας πάθη – αυτά πού κάποιος είχα αποφασίσει ότι έχουμε και πού τώρα τούς συμφέρει νά μās εμφανίζουν έτοι: τής τελευταίας στιγμής, γιατί είμαστε βέβαιοι ότι θά τά καταφέρουμε. Μέ αυτόν τόν τρόπο, κονδυλοφόροι, γυαλί και Έκκλησία –έξουσίες παράλληλες μέ τήν πολιτική–, έχουν κατορθώσει νά μās βάλουν στό παιχνίδι: νά αισθανθοΰμε έθνική ύπερηφάνεια πού καταφέραμε τόσα τήν τελευταία στιγμή – ποιο άλλο έθνος έχει αυτήν τήν ικανότητα; νά λησμονήσουμε ότι όλα είχα προγραμματιστεί

και αποφασιστεί από την πολιτική εξουσία, ότι γίνονταν υπακούοντας σε χρονοδιαγράμματα, ότι, προπάντων, μία κοινωνία όλόκληρη συναινούσε, αντιδρούσε, έκανε κριτική – συμμετείχε και μαζί, να αισθανθούμε συνυπεύθυνοι, σε άτομικό επίπεδο όμως, για λάθη, παραλείψεις, καθυστερήσεις, υπερβάσεις κ.λπ. Νά εξαιρεθεί τελικά θέλουν ή κοινωνία και νά εξατομικευτεί ή επιτυχία ή ή αποτυχία πάντως, ή ευθύνη. Λές και εγώ ευθύνομαι πού οι Αμερικανοί μās πούλησαν άχρηστα συστήματα ασφαλείας και τό Ζέπελιν ζαλίζει όλη μέρα του κόσμου τό κεφάλι: λές και εγώ φταίω για τίς υπερβάσεις του κόστους τής διοργάνωσης ή για τούς πάνοπλους ισραηλινούς ασφαλίτες πού ήρθαν για νά

προστατεύσουν τήν χωρίς, ποτέ, άθλητική διάκριση όμάδα τους.

Όλυμπιακούς Άγώνες πού θυμίζουν προετοιμασία για πόλεμο, πού για τά άθλήματα δέν μιλούμε σχεδόν καθόλου, πού οι «ξένοι» μέ πιέζουν, μέχρι έξευτελισμοῦ, για νά τελειώσω τήν τελευταία στιγμή και νά τούς δείξω τί αξίζω, εγώ δέν τούς θέλω. Κυρίως, δέν τούς θέλω, αν είναι νά μου αφήσουν κληρονομιά τό ιδεολόγημα τής δαμόνιας φυλής πού δέν μπορεί νά οργανώσει τίποτα, παρά στο παρά πέντε κάνει ήρωικό γουρούσι και πετυχαίνει γκόλ.

Τά Νέα, 19-8-2004

ΤΙ ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΩ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Η Όλυμπιακή Ντίσνεϋλαντ

του Νάσου Βαγενά

Μιά έντυπωσιακή εικόνα από τό κλειστό γυμναστήριο του Γαλατοίου, σαν αυτές πού θά δοῦμε τίς επόμενες ήμέρες: άθλητές του πίνγκ-πόνγκ κατά τή διάρκεια των test events.

Κατ' αρχήν καλό θά ήταν νά λέγαμε τά πράγματα μέ τό όνομά τους: ότι οι Όλυμπιακοί Άγώνες τής Αθήνας δέν είναι πραγματικοί Όλυμπιακοί Άγώνες. Είναι ένα πολυεθνικό Φεστιβάλ Διαφημιζομένων Έταιρειών πού εμφανίζονται μέ τήν άπατηλή προσωνυμία των «Χορηγών» μέ άλλα λόγια, μία Διεθνής Έμποροπανήγυρη κατά τήν όποία θά ολοκληρωθεί, μέ τόν πλέον άντιαθλητικό τρόπο, ή κατάλυση του όλυμπιακού πνεύματος (στή χώρα πού τό γέννησε): ή μετάλλαξη των άθλητών σε διαφημιστές έμπορικων προϊόντων και ή πλήρης, και επίσημη, παράδοση του άθλητισμού στις επιδιώξεις του έμπορικού κυκλώματος. Άθλητισμός και χρηματικό κέρδος πλέον ταυτίζονται. «Τό όραμά μας είναι κοινό μέ τό όραμα των άθλητών», μās γνωστοποιεί μέ τεράστια και πολλαπλώς και συνεχώς προβαλλόμενη διαφήμισή της ή «χορηγός» Jet Oil.

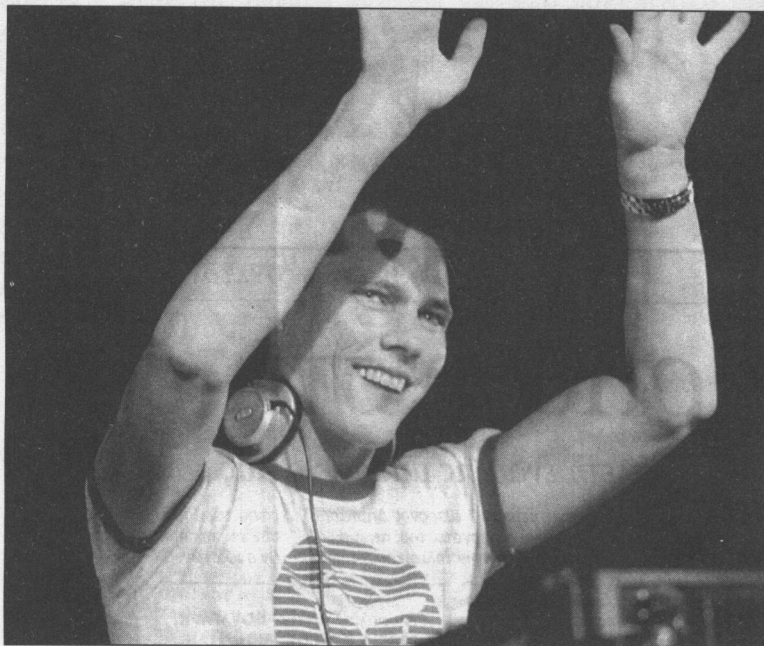
Αυτή ή άθλητικοδιαφημιστική Ντίσνεϋλαντ, πού έχει, για τίς ανάγκες της, μεταβαπτίσει σε όλυμπιακά

αγωνίσματα και πλήθος άσχετων μέ αυτά ένασχολήσεων (άλήθεια, τί δουλειά έχουν σε Όλυμπιακούς Άγώνες τό μπήτς δόλλεϋ, τό χάντμπολ, τό χόκεϋ, τό σόφτμπολ, τό πίνγκ-πόνγκ και τά τοιαύτα; – άπορεί κανείς πώς έχουν μείνει απέξω τό μπιλιάρδο ή τό τάβλι), χρησιμοποιεί ως κύριο δέλεαρ για τήν προσέλκυση πελατών τά πραγματικά όλυμπιακά αγωνίσματα. Έννοώ εκείνα πού στηρίζονται στή σωματική δύναμη ή άντοχή, στά όποια κυρίως περιορίζονταν οι παλαιότεροι –οι πραγματικοί– Όλυμπιακοί Άγώνες (τής εποχής πού δέν υπήρχε ή τηλεόραση και πού, ως εκ τούτου, δέν είχε έπινοηθεί ή «χορηγία»). Όρισμένα από αυτά θά τά παρακολουθήσω και εγώ, έστω μεταλλαγμένα: αγωνίσματα δρόμου ταχύτητας (100 μ., 200 μ.), άντοχής (5.000 μ., 10.000 μ., μαραθώνιος), τά άλματα και όρισμένες ρίψεις (ακόντιο και δισκοβολία). Θά τά παρακολουθήσω από τήν τηλεόραση, όχι μόνο για νά άποφύγω τήν τλαιπωρία, ούτε μόνο γιατί έτσι θά τά δω καλύτερα, αλλά και γιατί οι τιμές των εισιτηρίων γι' αυτά τά αγωνίσματα είναι άπαγορευτικές για τό βαλάντιο ενός πανεπιστημιακού καθηγητή.

Τό Βήμα, 8-8-2004

ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΑΡΑΤΤΕ...

του Αντώνη Πανούτσου

Οδικυκλισμός ενώνει... Ο Χρήστος Τζέκος, υπεργήφανος τό 2002, επιδεικνύει στον Λεωνίδα Σαμπάνη τή νέα του μοτοσικλέτα. Τό χαμόγελο του Τζέκου θά είχε παγώσει στό πρόσωπό του αν μπορούσε νά μαντέψει ότι σέ δύο χρόνια ό Κώστας Κεντέρης καί ή Κατερίνα Θάνου θά έφεταν μαζί μέ τήν αγαπημένη του μοτοσικλέτα.

Ποιός έχει τό ξυπνήτηρι; Πιό σταθερό δέν γίνεται νά μείνει τό πλάνο τής εικονιζόμενης τηλεοπτικής κάμερας, καθώς ό εικονολήπτης μή βρίσκοντας τίποτα ενδιαφέρον στον αγωνιστικό χώρο αποφάσισε νά παρακολουθήσει ένα... όνειρο μέ προφανώς περισσότερη αγαλλίαση. Όνειρο προτίμησε νά δει καί ένας τουρκος άθλητής του τάε κβόν ντό, ό όποιος ξάπλωσε στά πόδια του διπλανού του, τόν όποιο δέν επισκέφθηκε ό Μορφέας.

Οί Όλυμπιακοί τής Αθήνας διοργανωτικά ήταν επιτυχημένοι. Δηλαδή οι μεταφορές λειτουργούσαν, τά κτίρια ήταν καλά, ή ενημέρωση των αποτελεσμάτων καλή αλλά καί ένιστε αργή, οι περιβάλλοντες των γηπέδων χώροι κομοί κομοά, ενώ τό φαϊ στά περισσότερα κυλικεία ήταν «ξεχάστε το». Η προσέλευση ήταν καλή αλλά επίπεδου «Ελλαδάρα» καί μέ επίσημη άμφιση τή φανέλα του Ζαγοράκη από τούς προηγούμενους πανηγυρισμούς στό Euro. Μέτρια ή τηλεοπτική κάλυψη πού έδειξε ότι οι εποχές ξεπέρασαν τόν πολύ Ρομέρο. Όπως έλπίζεται ότι οι εποχές θά ξεπεράσουν τά σπικάζ τής φουστάνελας πού ή μπάλα είναι μισό μέτρο μέσα στό τερέν αλλά έμεις στό βόλει πρέπει νά φωνάζουμε «Έξω. Η Ελλάδα κατακρεουργείται».

Επικοινωνιακά ή Ελλάδα ελάχιστα εκμεταλλεύθηκε τό γεγονός. Πέντε ήμερες ή διεθνής κοινή γνώμη ασχολούνταν μέ τόν Κεντέρη καί τή Θάνου καί ή θυσία του ενός τρίτου των Αγώνων για νά ασχολείται ό Διεθνής Τύπος μέ τήν πρόσφυση τής μοτοσικλέτας του Τζέκου ήταν πάρα πολύ. Ακόμη λιγότερο επιτυχημένη ήταν ή προβολή τής Ελλάδας στό έξωτερικό. Τέσσερα χρόνια ή Γιάννα Αγγελοπούλου προέβαλε τόν έαυτό της σάν «Σιδηρά Κυρία», «Olympic Pinup», πού όποτε έλεγε «θά οργανώσουμε τούς καλύτερους Αγώνες» έμοιαζε νά παραλείπει νά προσθέτει «Έγώ μέ κάτι άλλους». Τό αποτέλεσμα ήταν ότι ή έφετινή τουριστική σεζόν λέγεται ότι είναι από τις χειρότερες των τελευταίων χρόνων. Στόν τομέα του μάρκετινγκ οι Όλυμπιακοί φούνταραν πανηγυρικά. Εμπειρικά κάποιος μπορεί νά τό δει από τις πωλήσεις των δύο προφυλακτικών πού πλασαρίστηκαν σάν μασκότ των Αγώνων. Αντίθετα μέ τις μασκότ άλλων διοργανώσεων δέν υπήρξε ενήλικας πού νά τολμήσει νά κυκλοφορήσει μέ μπλούζα του Φοίβου καί τής Αθηνάς στό στήθος. Νομικά ή άποτυχία μπορεί νά αποδειχθεί από τις άγωγές των licensees. Έταιρείες πού πήραν δικαιώματα στά σήματα των Όλυμπιακών του 2004, από μία εταιρεία πού κατασκεύαζε πιτζάμες ή όποια προσέφυγε στά δικαστήρια, ως τήν Εύσημον πού κατασκεύαζε τά pins καί έκανε αίτημα νά κατέβει τό γκαραντί πού κατέθεσε, θεωρούν ότι ή προσέλευση ήταν μειωμένη σε σχέση μέ αυτήν πού αναμενόταν. Τό ίδιο μοιάζει νά πιστεύει ή εταιρεία Φιλοξενία 04, σύμπραξη των Eurobank-Alpha πού είχε αναλάβει τήν ένοικίαση διαμερισμάτων καί ζητάει τή μείωση του γκαραντί της.

Μεγάλο ρόλο στη μειωμένη προσέλευση έπαιξε και το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου στους Δίδυμους Πύργους. Εκτός του ότι δώσαμε τό κάτι τις παραπάνω, ως πούμε 1,2 δισ. ευρώ, δέν μπορέσαμε να πείσουμε τούς επίδοξους αμερικανούς τουρίστες ότι η Ελλάδα δέν συνορεύει μέ τό Ιράκ. Τό χειρότερο όμως τρομοκρατικό χτύπημα πού δέχθηκαν οι Ολυμπιακοί της Αθήνας ήρθε από τά εργαστήρια της ντόπας. Η ΔΟΕ έδω και τέσσερα χρόνια είχε στείλει τό μήνυμα ότι στην Αθήνα θέλει καθαρούς Αγώνες. Έμεις όμως αγρόν αγοράσαμε. Και μάλιστα ατελείωτων στρεμμάτων υποκροσίας. Γιατί ένα σύστημα πού δεκαετίες έχει αναπτυχθεί στον ελληνικό άθλητισμό κατάλαβε ότι η ΔΟΕ στην Αθήνα θέλει οι Αγώνες να φαίνονται καθαροί. Συνέχισε λοιπόν στον γνωστό του δρόμο χωρίς να τό κρύβει. Όπως αποκαλύφθηκε από τό σχέδιο «Κόροιβος» πού παρουσιάστηκε στην τότε κυβέρνηση, τό όποιο εκτός της απαράμιλλης ειρωνείας να έχει τό όνομα του πρώτου ολυμπιονίκη, έδειχνε τό μέγεθος της σήψης. Δύο δισ. οι 150 άθλητές. Σέ ιδανική απόδοση λοιπόν, δύο ή ντόπα, τρεϊς ή κόκα, περίπου 13 εκατ. δρχ. τό μετάλλιο.

Οι υπέρμαχοι του ντόπινγκ έχουν ένα έπιχείρημα: «Όλοι τό κάνουν». Εύτυχως, όχι. Πιθανόν να τό κάνουν όσοι παίρνουν μετάλλια αλλά και αυτοί αν τό κάνουν, τό κάνουν σε διαφορετικό βαθμό και μέ διαφορετικές ουσίες. Άλλο είναι να παίρνεις κρεατίνη, άλλο στεροειδή και άλλο αυξητική όρμόνη πού παραμορφώνει τό πρόσωπο και προτού κατασκευαστεί συνθετικά να αφαιρείται από πτώματα. Επίσης υπάρχουν αυτοί πού δέν τό κάνουν. «Έχουμε έντολή από τόν πρόεδρο να μήν παίρνομε τίποτα τό απαγορευμένο» μου είχε πει πριν από τέσσερα χρόνια ό έλληνας γιατρός της γερμανικής ομάδας άρσης βαρών. Όπως δέν παίρνουν οι Ολλανδοί, οι Βέλγοι και οι Σκανδιναβοί. Και αν υπάρχουν ελάχιστοι πού παίρνουν, τό κάνουν προσωπικά και κρυφά και όχι μέ τήν άνοχή ή τις ευλογίες της όμοσπονδίας τους.

Τό πρόβλημα του ντόπινγκ είναι τά λεφτά πού διατίθενται για πρωταθλητισμό. Τά χρήματα πού μοιράζονται τά παίρνουν οι λίγοι. Οι παράγοντες έχουν λόγο να άνέχονται τό ντόπινγκ, αφού τά μετάλλια φέρνουν έπιχορηγήσεις. Οι προπονητές τό ίδιο αφού παίρνουν ποσοστό από τό πρίμ των άθλητών τους. Οι δημοσιογράφοι επίσης, αφού οι διοργανώσεις βγάζουν τά μεροκάματα των γραφείων Τύπου και τά ταξίδια για μεταδόσεις. Οι άθλητές είναι άπλως τό προϊόν προς

έκμετάλλευση. Όχι όμως και να παρουσιάζονται σαν παιδιά-θύματα όταν έχουν καβαλήσει τά 30...

Η λύση στο πρόβλημα του ντόπινγκ είναι τό κόψιμο των έπιχορηγήσεων στο μίνιμουμ. Η άνυπαρξία κονόμας θα άπομακρύνει τούς πατριδοκάπηλους, άμοραλιστές, λεχρίτες πού περισσότερο από τούς άθλητές τους φαρμάκωσαν τόν άθλητισμό. Όταν τά λεφτά στέρεψαν στο ποδόσφαιρο ή παράγκα κατέρρευσε. Τό έπιχείρημα πού συνήθως προβάλλεται από τούς υποτίθεται λάτρεις του άθλητισμού είναι: «Και τότε πώς θα κάνουμε πρωταθλητισμό;». Όπως οι άλλοι Ευρωπαίοι. Άς φτιάξουμε άθλητισμό και αν από αυτόν βγαίνει κάποιος πρωταθλητής ως τόν θεωρούμε παράπλευρο όφελος. Και ως αφήσουμε τούς Γεωργιανούς να παλεύουν και τούς Αμερικανούς να παίζουν μπέιζμπολ στις χώρες τους. Όπως η οικονομία πού βασίζεται στις εισαγωγές είναι πληθωριστική, ό άθλητισμός πού βασίζεται στην εισαγωγή «έλληνόπουλων» και στην άπάτη της ντόπας, αντί να διαπαιδαγωγεί τό κοινό, τό εξαθλιώνει. Φάνηκε στον τελικό των 200 μέτρων όταν τό κοινό πού «είχε αγοράσει τόν Κεντέρη μέ 15 ευρώ» για πρώτη φορά καθυστέρησε τήν έκκίνηση σε ολυμπιακή διοργάνωση. Σφυρίζοντας, ξεφωνίζοντας και γιουχαρόντας μέ τήν άνοχή πού μετέφερε από τά ποδοσφαιρικά γήπεδα. Όσο υπάρχει κοινό πού δέν έχει άθληθεί για να εκτιμήσει αυτό πού βλέπει τέτοιες αντιδράσεις είναι αναμενόμενες. Σήμερα έχουμε ένα κοινό πού ενδιαφέρεται για μετάλλια και νίκες. Της ομάδας του, της πατρίδας του, άδιάφορο. Μόνο η φανέλα αλλάζει. Αν τό να παρατήσουμε τόν πρωταθλητισμό για τόν άθλητισμό άκούγεται ρομαντικό, ως μου έπιτραπεί να γράψω μιά παλιά ιστορία.

Πριν από 120 χρόνια όταν η άγγλική ποδοσφαιρική ομάδα των Corinthians παραχωρούσε πέναλτι, ό τερματοφύλακας άκούμπαγε τόν άγκώνα στο πλάγιο δοκάρι και άφηνε τόν αντίπαλο να σκοράρει. Διότι, σύμφωνα μέ τή φιλοσοφία της ομάδας, όταν διέπραττες ένα άδίκημα δέν έπρεπε να προσπαθήσεις να άποφύγεις τήν τιμωρία αλλά να τή δεχθείς. Για τό καλό του άθλήματος. Η ομάδα των Corinthians μέ τήν πρόοδο του επαγγελματικού ποδοσφαίρου άδυνάτισε ώσπου έπαψε να υπάρχει. Όπως τό Camelot, όμως, όσο υπάρχει ένας φίλαθλος πού θυμάται τούς Corinthians και τόν τρόπο πού προσέγγιζαν τή δικαιοσύνη θα υπάρχει έλπίδα για τόν άθλητισμό.

Τό Βήμα, 29-8-2004

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ: ΛΙΓΗ ΚΟΙΝΗ ΛΟΓΙΚΗ ΔΕΝ ΒΛΑΦΤΕΙ

του Λεωνίδα Λουλούδη

Ακουγα με απογοήτευση τις ζητωκραυγές χιλιάδων θεατών υπέρ του πρωταθλητή Κεντέρη μαζί με τις αποδοκιμασίες των αμερικανών αθλητών, λίγο πριν την εκκίνηση της κούρσας των 200 μέτρων στο Ολυμπιακό Στάδιο, στις 26 Αυγούστου. Η απογοήτευση, όμως, έγινε αγανάκτηση όταν, από τους τρεις σπορτκάστερ της ελληνικής τηλεόρασης, οι δύο, ο Νίκος Αντωνιάδης και ο Γιάννης Μαμουζέλος, απροκάλυπτα υπερθεμάτιζαν των εκδηλώσεων του πλήθους ως δικαιολογημένων αντιδράσεων κατά του κατεστημένου της Ολυμπιακής Επιτροπής, τό οποίο είχε, κατά τη γνώμη τους, αναγκάσει σε αποχή από τους αγώνες τον Έλληνα αθλητή. Δέν τους συνέτισαν ούτε τά μετριοπαθή και σώφρονα σχόλια του τρίτου, έξ αυτών, Γιάννη Διακογιάννη. Τήν άλλη μέρα υπέρ της «λαϊκής εξέργεσης» στρατεύτηκαν, μέ ζήλο, ο μή εξαιρετέος Νίκος Εύαγγελάτος και, μέ εκπληξή μου ο συνήθως σοβαρός Σταύρος Λυγερός από τον «Σκάϊ». Άλλους δέν άκουσα. Είχα, ήδη, όμως, άκούσει άρκετούς από τους έπιφανείς άθλητικούς παράγοντες του παρελθόντος καθεστώτος νά υπερασπίζονται, στήν ουσία, τήν αντίληψη περί «άθλητικού μανάτζμεντ» των Τζέκου-Ιακώβου και, τό χειρότερο, τους σημερινούς ολυμπιονίκες (Τσομελέκα, Δεβετζή, Χαλκιά κ.ά.) νά αφιερώνουν τά μετάλλια τους στά «καλά παιδιά», τους Κεντέρη και Θάνου, μέ προεξάρχοντα τον, υπεροπτικό, αποχωρούντα πρωταθλητή του ύψους και, όπως φημιολογείται, μέλλοντα έθνικό προπονητή Λάμπρο Παπακώστα. Συνενοχή, συντεχνιασμός, άβάσταχτη έλαφρότητα ή όλα μαζί; Ένα είναι σίγουρο: υπό τό στέγαστρο Καλατράδα, πομπώδες μνημείο της πλέον μοντέρνας κατασκευαστικής λογικής και των άνάλογων αισθητικών συμφραζομένων της, άνθησε, για μιά άκό-

μη φορά, ο νεοελληνικός, ιδιοτελέστατος βέβαια, παραλογισμός.

Γιατί τά λέω όλα αυτά; Μά γιατί προβλέπω, και από άλλες συναφείς περιπτώσεις, για τις οποίες θά μιλήσω πιο κάτω, ότι ή συζήτηση για τους Ολυμπιακούς αγώνες θά ανάψει μόλις σήσουν οι προβολείς της τελέτης λήξεως. Και όλα δείχνουν ότι μόνο ή κοινή λογική δέν θά κυριαρχήσει σε αυτή τή συζήτηση. Ειδικότερα όταν ο προβληματισμός έστιασθεί στά, εκ των πραγμάτων, πολύπλοκα θέματα: τον οικονομικό απολογισμό, τις μετα-ολυμπιακές χρήσεις των αγωνιστικών εγκατάστασεων, τήν πολιτική ανάπτυξης του άθλητισμού και βέβαια τήν αντιμετώπιση του κρατικοδίαιτου, όπως άποδεικνύεται, ντόπινγκ. Και υπάρχει ουσιαστικός λόγος, ή συζήτηση, ιδιαίτερα για τήν Άριστερά και μέ δική της —όσο της άναλογεί— ευθύνη, νά μήν έκτραπει, κατά τά συνήθη, σε πολιτικό σκυλοκαυγά, τηλεοπτικής χρήσεως. Μάλιστα, οι Ολυμπιακοί αγώνες, πρέπει νά μās προβληματίσουν σοβαρά, ό,τι και αν είχαμε υποστηρίξει περί αυτών πριν τήν τέλεσή τους. Για νά συνεννοηθοΰμε, ο γράφων είχε υποστηρίξει δημόσια και έξακολουθεί νά πιστεύει ότι ή άνάλυση των Ολυμπιακών αγώνων ήταν λάθος επιλογή. Όμως...

Μιά καλή άρχή, «για νά μή τρελαθοΰμε τελείως», είναι ή παραδοχή ότι οι αγώνες, όσον άφορά τό αγωνιστικό, οργανωτικό και θεαματικό τους μέρος έπέτυχαν. Αυτή ή έπιτυχία είναι δύσκολο νά άρνηθεί κανείς ότι θά έχει θετικό αντίκτυπο για τήν Ελλάδα διεθνώς. Για τήν προσέλκυση κεφαλαίων, τον τουρισμό και τήν αντιμετώπιση, τέλος πάντων, της χώρας ως ισότιμου, τηρουμένων των άναλογιών, μέλους του δυτικού κόσμου. Έχω προσωπική αντίληψη περί του πώς μās

άντιμετώπιζαν στο εξωτερικό, ευρωπαίοι συνάδελφοι, ακόμη και φίλοι πανεπιστημιακοί τις εποχές του τριτοκοσμικού ΠΑΣΟΚ και ιδιαίτερα της ασθένειας Παπανδρέου. Θετική, επίσης, είναι η κατασκευή υποδομών, οι οποίες επιτρέπουν στην Αθήνα να αποκαταστήσει συνθήκες καθημερινότητας ανάλογες σύγχρονης μεγαλόπολης. Δέν είναι μόνο η προφανής αναβάθμιση των δημόσιων μέσων μεταφοράς αλλά και η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων με την ανάδειξη του ιστορικού κέντρου, την εκτεταμένη πεζοδρόμηση και το βάψιμο των πολυκατοικιών. Αυτόνοτης σημασίας είναι και η διευκόλυνση της πρόσβασης στο θαλάσσιο μέτωπο της πόλης χωρίς την αναγκαστική χρήση ιδιωτικού αυτοκινήτου, πού θα αξιοποιηθεί περισσότερο με την καλύτερη οργάνωση του τραμ και την άποπεράτωση του έργου διαχείρισης αστικών λυμάτων της Ψυττάλλειας. Τό κοινώς λεγόμενο ότι στην Αθήνα έγιναν έργα μᾶς είκοσαετίας σέ τρία ή τέσσερα χρόνια δέν απέχει πολύ από την ἀλήθεια.

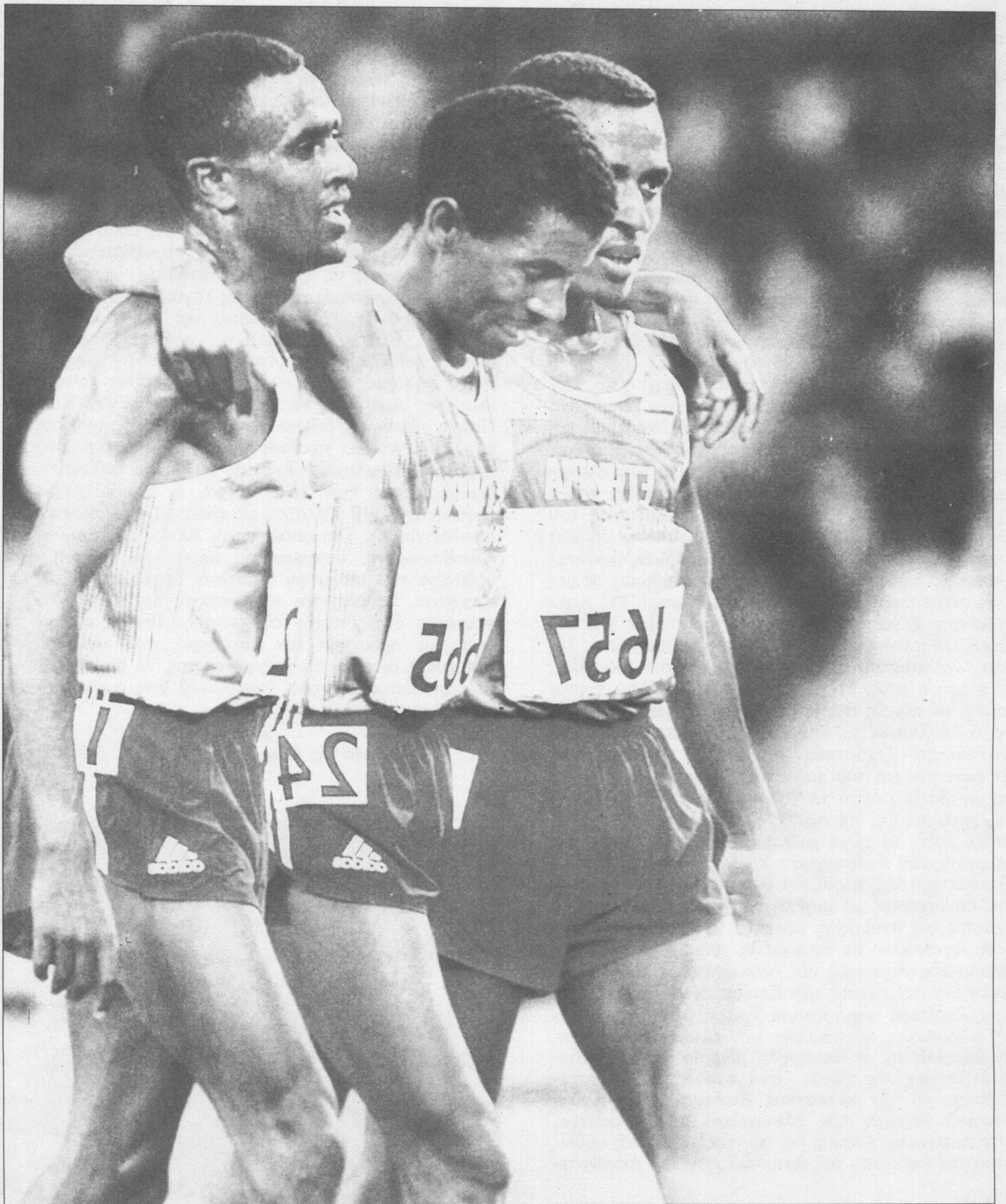
Από εκεί και πέρα αρχίζουν τά ερωτηματικά. Πελάωρια και αναπάντητα μέχρι στιγμής. Δέν είναι μόνο τό κόστος των αγώνων πού, ούτως ή άλλως, είναι μεγάλο σέ σχέση με τις δυνατότητες της όριακά διώσιμης ελληνικής οικονομίας (δημόσιο χρέος και έλλειμμα, κάτω του 3,5% του ΑΕΠ για την παιδεία κ.τ.λ.). Πρόβλημα είναι και ό ρεαλιστικός ύπολογισμός του κόστους, αν συνεκτιμηθούν «άλγεβρικά» τά έμμεσα μακροχρόνια όφέλη και οι άμεσες (και μακροχρόνιες) έξωτερικές επιβαρύνσεις, δηλαδή ή υποβάθμιση, σέ μερικές περιπτώσεις ακόμη και ή καταστροφή του περιβάλλοντος. Είται ή διαχείριση και συντήρηση των δεκάδων αθλητικών, άδικαιολόγητου μεγέθους, όπως λέγεται, εγκαταστάσεων. Θα ιδιωτικοποιηθούν; Θα αλλάξει ή χρήση τους; Μέ ποιές διαδικασίες; Από ποιους φορείς, σέ ποιους αγοραστές θα πάνε; για ποιά χρήση; Τι θα γίνει με τις ύποσχέσεις περί «πρασίνου» πού -τί έκπληξη!- ξεχάστηκαν έντελως; Η νέα κυβέρνηση δέν φαίνεται, επί του παρόντος, να έχει τεκμηριωμένη άποψη για όλα αυτά τά σοβαρά θέματα. Τέλος, μένει και, φοβάμαι, επί της ουσίας δέν θα μπορέσει να άπαντηθεί ποτέ, τό μέγα ερώτημα των επιπτώσεων της ανάληψης των Όλυμπιακών αγώνων, στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Η σύμπτωση (αν, προς στιγμήν, θεωρήσουμε, με μεγάλη επιείκεια, ότι οι πρωταγωνιστές της ανάληψης, και από τά δύο μεγάλα κόμματα, άγνοούσαν τις επικείμενες χρηματοδοτήσεις της ευρωπαϊκής σύγκλισης και ολοκλήρωσης) προγραμματισμού και διαχείρισης των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, ιδιαίτερα του κρίσιμου Τρίτου, με τις έσπευσμένες διαδικασίες κατασκευής των ολυμπιακών έργων, δέν αποκλείεται να άποδειχθεί μοιραία για τό πρότυπο ανάπτυξης της χώρας. Ένα παράδειγμα: ή υπερεπένδυση, για την κατασκευή υποδομών στην πρώην γεωργική περιοχή των Μεσογείων και, γενικότερα, στην ανατολική Άττική, θα όδηγήσει νόμιμα ή αυθαίρετα στην επέκταση του αστικού ίστού του Λεκανοπε-

δίου Άττικής επιτρέποντας ακόμη και τόν διπλασιασμό των κατοίκων αλλά και των δραστηριοτήτων του. Αυτό πού κάποτε λέγαμε «άλλη ανάπτυξη» και έννοούσαμε «περιφερειακή», «ισόρροπη», «περιβαλλοντικά διώσιμη» κ.τ.λ. ανάπτυξη, άποτελεί, εκ των πραγμάτων πιά, τελειωμένη ύπόθεση. Ο άθηναιοκεντρικός ύδροκεφαλισμός είναι εδω και θα μένει για πολλές δεκαετίες, με όλες τις (άρνητικές για μία όρισμένη σχολή σκέψης) πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές του συνέπειες, για τό σύνολο της επικράτειας.

Αν έτσι έχουν τά πράγματα, ή συζήτηση για τους Όλυμπιακούς, μετά τή λήξη τους, θα πρέπει να αρχίσει από την αρχή και θα είναι δύσκολη. Διασώζοντας και διορθώνοντας τά κεκτημένα, περιορίζοντας και άποκαθιστώντας τις ζημιές. Προϋπόθεση, όπως είπα, είναι ή επιστροφή της κοινής λογικής πού τόσο την άποστρέφεται ή «ξύλινη γλώσσα της Άριστερας». Τό σημείωσε, ήδη, με παρηγοία ό Άγγελος Έλεφάντης στην Αύγή (1.8.2004), εκτιμώντας ότι οι άγώνες θα έχουν επιτυχία και λαϊκή άποδοχή παρά τις προσπάθειες της Άριστερας να πείσει για τό αντίθετο. Κατά εύτυχη σύμπτωση, δείγμα αυτής της κριτικής γλώσσας, την όποία όφείλει να υιοθετήσει ένας πειστικός λόγος περί των Όλυμπιακών αγώνων, έδωσε μια έκθεση πού δημοσιοποίησε, την ίδια ήμέρα, ή περιβαλλοντική οργάνωση WWF Έλλάδας με τίτλο: «Περιβαλλοντική άξιολόγηση της Όλυμπιάδας του 2004». Διαβάστε τη. Όλοκληρωμένη, συστηματική, παρά την έλλειψη ή όρθότερα την άπόκρυψη (άπό τους άρμόδιους φορείς) στοιχείων, παραδέχεται τις φωτεινές και φωτίζει τις σκοτεινές όψεις αυτής της μεγάλης εθνικής περιπέτειας, με πρόσχημα τόν άθλητισμό, πού περάσαμε. Μπορούμε σέ αυτή τή γραμμή σκέψης να δουλέψουμε με περισσότερα στοιχεία, τώρα, μετά τους άγώνες. Θα τό κάνουμε;

Ό δαίμων της Οικολογίας, Η Αύγή, 5-9-2004

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ 1936

του Θανάση Τζαβάρα

Στά μέσα της δεκαετίας του 1980, ο συμπαθής παλαιοβιβλιοπώλης έξ' Ηλείας όρμώμενος, που πέθανε προτού άξιωθει νά δει τή βασιλεία νά επανέρχεται στήν Ελλάδα, στή μικρή βιβλιοφιλική του τρύπα τής όδου Ίπποκράτους, φύλαγε ποικιλία μικρών και μεγάλων έκπληξεων για φίλους και πιστούς. Από

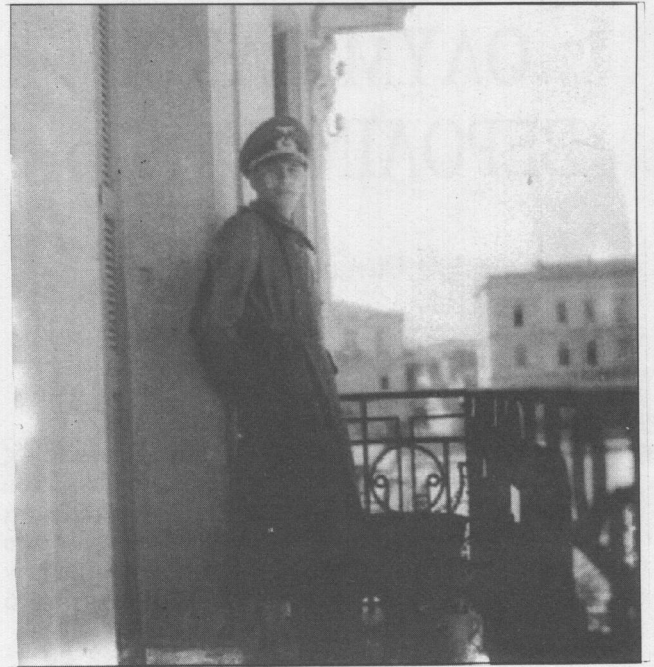
μία εύρύτατη ποικιλία βασιλικών και χουντικών κειμηλίων μέχρι μικρούς ήρωες και Κλασικά Εικονογραφημένα, ένα ετερόκλητο πλήθος πελατών και συλλεκτών περνούσαν για καμιά καλημέρα στον Π. και πάντα μέ τήν έλπίδα νά πιάσουν κανένα λαυράκι... Η πιο μυστική του όμως δραστηριότητα, έννοω έκτός από τις συγγραφικές του επιδόσεις, που εξέδιδε ίδιους αναλώμασι, ήτανε ή συλλογή μικρών συνήθως άρχείων από πανεπιστημακούς και άλλους που άγόραζε. Η μεγάλη ικανοποίηση του Π. ήτανε νά διηγείται τά καθέκαστα

των άναζητήσεών του και των άγορών του μέ ποικιλία λεπτομερειών για τον ιδιοκτήτη του άρχείου, τή ζωή του και τά κατορθώματά του. Μιά μέρα, λοιπόν, μου διηγείται πως μετά τήν σύνταξιοδότησή του ο καθηγητής τάδε, που είχε χρηματίσει και άνώτατο στέλεχος του καραμανλικού κράτους, γέμισε τό πόρτ μπαγκάζ του αυτοκινήτου του μέ όλα τά πολύτιμα βιβλία που διέθετε και έπληγε στό Λονδίνο και τά πούλησε... Τά υπόλοιπα τά έδωσε στον Π. μαζί μέ ένα φάκελο φωτογραφιών και ντοκουμέντων ενός συγγενούς του. Μου τον προσέφερε αντί εύτελουσ αντιτίμου και όταν τον άνοιξα βρέθηκα μπροστά σε μία ποικιλία ιδιωτικών φωτογραφικών που είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό: άφορούσαν ένστολους άντρες και ένιστε κάποια γυναίκα. Τό έντυπωσακό αυτής τής μικρής συλλογής φωτογραφιών είναι ή παρουσία, εύκολα άναγνωρίσιμων στρατιωτών και άξιωματικών και από τά δυό αντίπαλα στρατόπεδα του Β' παγκόσμιου πολέμου. Κεντρικό πρόσωπο φαίνεται νά είναι μία μοιραία γυναίκα, ή δε συλλογή φωτογραφιών φαίνεται νά κλεί-

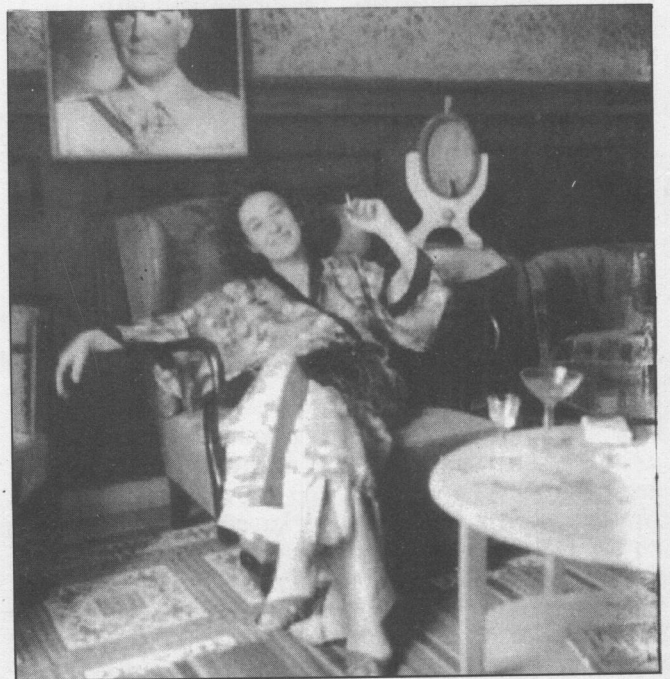

νει μέ μία επώνυμη πρόσκληση σε δεξίωση επί χούντας.

Τά θυμήθηκα όλα αυτά στις 13 Αύγουστου 2004, ήμέρα έναρξης των Όλυμπιακών Αγώνων τής Αθήνας, όταν πιά τά όρια τής άνοχής μου έχουν μηδενιστεί, από τήν χλιδή, τό κίτς και τό ψέμα που μάς περιβάλλει. Έτσι αποφάσισα νά φτιάξω ένα σχόλιο για τό σήμερα και τό αύριο υπό τήν μορφή φωτορομάντζου, σαν αυτά που γέμιζαν τά καλάθια του φίλου μου του Π. στην όδο Ίπποκράτους. Μέ μία διοφορά.

Δέν γράφω τό σενάριο αὐτοῦ τοῦ story. Ἡ δικιά μου συμβολή συνίσταται στήν ἐπιλογή τῶν φωτογραφιῶν καί τήν σειρά δημοσίευσής τους. Ὁ ἀναγνώστης/θεατής καλεῖται νά φτιάξει τήν δική του Ἱστορία μέ τήν δική του φαντασία καί ἐν τέλει τίς δικές του ἀπόψεις καί ιδέες.

*‘ Η. Α. Ε. ἡ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
ἡ. Γεώργιος Παπαδόπουλος
εὐπρεπέστερον καὶ τιμιώτερον διὰ τῆς παρουσίας του ἐν μείμα*

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΑΛΛΗΛΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ**

κ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΛΟΥΚΟΥΝΤΗΣ

ΕΧΕΙ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛΕΣΗ ΤΟΝ κ. ....
ΟΠΩΣ ΠΡΟΣΕΛΘΗ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣΗ ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΑΛΛΗΛΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ ΠΑΡΑΤΙΘΕΜΕΝΟΝ, ΕΠ' ΕΥ-
ΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΘΕΙΣΗΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΕΥΜΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑΝ ΤΩΝ «ΕΣΠΕΡΙΔΩΝ» ΤΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΧΙΛΤΟΝ ΤΗΝ 30^{ην} ΜΑΪΟΥ
1970, ΗΜΕΡΑΝ ΣΑΒΒΑΤΟΝ ΚΑΙ ΩΡΑΝ 8.30 Μ. Μ.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΤΕ :

ΤΗΛ. $\left. \begin{array}{l} 227\ 761 \\ 235\ 417 \end{array} \right\}$ ἀπὸ 9 π.μ. — 2.30 μ.μ.

ΠΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΕΩΣ 8.15 Μ. Μ.

Υ.Γ.: Ἐκ τῶν ὑστέρων βλέποντας καί πάλι τίς φωτο-
γραφίες ἐνωματωμένες στό κείμενο τῆς εἰσαγωγῆς
μου, ἔνωσα καί ἐγώ τόν πειρασμό νά γράψω μία ἱστο-
ρία. Ἐμφανῶς αὐτή τήν ὁποία εἶχα στό νοῦ μου, ὅταν
διάλεγα τίς φωτογραφίες. Τό κύριο πρόσωπο σέ αὐτό
τό σενάριο εἶναι ἡ μοιραία γυναίκα, ἡ ὁποία κάθεται
μέ ἕναν ἐντελῶς ἄνετο καί προκλητικό τρόπο, θά ἔλε-
γα, στό ἀρχικό πορτρέτο. Ἡ γυναίκα αὐτή πού δέ δι-
στάζει νά φωτογραφηθεῖ κάτω ἀπό τό πορτρέτο τοῦ
Γκέοργκ(;), εἶναι ἡ μοιραία γυναίκα τῆς ἱστορίας, πρά-
κτορας καί κατάσκοπος τῶν Γερμανῶν στήν Ἑλλάδα,
περὶ τήν προπολεμική περίοδο. Τά φτιάχνει σέ διατε-
ταγμένη ὑπηρεσία μέ πλούσιο Ἑλληνα τῆς ἐμποροναυ-
τιλιακῆς οἰκογένειας. Πηγαίνουν μαζί στούς Ὀλυμπια-
κοὺς ἀγῶνες τό 1936 στό Βερολίνο, ὅπου ἀποθανατί-
ζουν τίς ὑπέροχες στιγμές τοῦ ναζισμοῦ, μέ τήν ὠραία
φωτογραφική μηχανή Λαΐκα, πού τοῦ ἔχει κάνει δῶρο.
Μέ αὐτή τήν ἐνκαιρία τόν γνωρίζει μέ διάφορα πρό-
σωπα τοῦ ναζιστικοῦ στρατιωτικοῦ κατεστημένου, μέ
τούς ὁποίους ἔχουν σχέσεις, ἐπαφές καί ἀλληλογραφία.
Ὅλες τίς ἐπόμενες φωτογραφίες στρατιωτικῶν εἶναι
εἴτε ἀφιερῶσεις τῶν φίλων τους ἀπό τό μέτωπο, πού
προχωράει, ὁ δέ δικός μας συμβάλλει ὡς πέμπτη φά-
λαγγα στή θετική ἀναμονή τῶν Γερμανῶν, ὡς ἐλευθε-
ρωτῶν-κατακτητῶν τῆς Ἑλλάδας. Ὁ Ἑλληνας μεγαλοε-

πιχειρηματίας τοῦ σεναρίου πλουτίζει, συμμετέχοντας
στός ἀπαραίτητες μεταφορές γερμανικῶν προϊόντων
πρός τή Γερμανία καί μεταφορές ἑλληνικῶν προϊόντων
πρός τά γερμανικά λιμάνια. Ἡ ἀπουσία πολεμικῶν
φωτογραφιῶν εἶναι μέρος τοῦ σχεδίου, πουθενά δέν
ἐμφανίζεται ὁ Ἑλληνας συνεργάτης τῶν Ναζί καί οἱ
ἐπιχειρήσεις του καί τά πλοῖα του καταστρέφονται
ὅλα κατά τή διάρκεια τοῦ πολέμου καί τήν πτώση τῆς
ναζιστικῆς Γερμανίας. Ἐκπατρίζεται καταλλήλως καί
θεωρούμενος ὡς ἕνα ἀπό τά θύματα τοῦ πολέμου συμ-
μετέχει στήν ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας
παίρνοντας καί αὐτός μερίδιο ἀπό τά πλοῖα Λίμπερ-
τν πού μοιράσανε μετά τόν πόλεμο οἱ Ἀμερικανοί
στούς συμμάχους.

Ἀποκαθίσταται κοινωνικά καί οικονομικά πλήρως
καί μετά τόν πόλεμο εἶναι ἕνα ἀξιοπρεπές μέλος τοῦ
ἑλληνικοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου. Ἐπιβεβαίωση τού-
του εἶναι ἡ πρόσκληση πού ὑπάρχει στό ἴδιο ἀρχεῖο
σέ δεξίωση, τήν ἐποχή τῆς Χούντας, στά ναυτιλιακά
περιβάλλοντα. Φυσικά ὅλα τά πρόσωπα εἶναι φαντα-
στικά, ἀλλά οἱ συνειρμικές διασυνδέσεις ὅλης αὐτῆς
τῆς ἱστορίας ἀνήκουν σέ τρέχουσες πολὺ πιθανές ἱστο-
ρίες, πού διέτρεξαν τά τελευταῖα πενήντα χρόνια τόν
τόπο μας...